

TIGHT BINDING BOOK

**OSMANIA UNIVERSITY
LIBRARY**

Call No K 923.5 K 46v

Name of Book దేశముల నామములు

Name of Author. బెంగళు వంశమునకు

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198632

UNIVERSAL
LIBRARY

ಶ್ರೀ
ಕರ್ನಾಟಕದ
ವೀರರತ್ನಗಳು

ಲೇಖಕರು
ವೆಂಕಟೇಶ ಭೀಮರಾವ ಆಲೂರ, ಬಿ ಎ , ಎಲ್ ಎಲ್ ಬಿ ,
ಧಾರವಾಡ.

ಪ್ರಕಾಶಕರು
ರಾಮರಾವ ಹುಕ್ಕೇರಿಕರ ಎಂ ಎ , ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ
ಕರ್ನಾಟಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿ,
ಧಾರವಾಡ.

ಸತ್ಯಶೋಧನಾ ಪ್ರಸ್ತುತ ಭಂಡಾರ
ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ

CHECKED 1954

Checked 1965

Printed at the Universal Power Press, Bangalore City. and Published
by R. S. Halkerikar, Secretary Karnatak Shiksha Samiti
at Samiti's Office, Dharwar.

Checked 1969

—: ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ :—

ಸಂಖ್ಯೆ	ವೀರರ ಹೆಸರುಗಳು	ಪುಟ
೧	ಅಭಿಮಾನಮೇರುವಾದ ಮಯೂರವರ್ಮ	೧
೨	ಪ್ರಾಥಮ್ಯತಾಪಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಪುಲಿಕೇಶಿ	೭
೩	ಧುರಧೀರನಾದ ಧ್ರುವ	೧೭
೪	ರಣರಂಗಶಾರ್ದೂಲನಾದ ಗೋವಿಂದ	೨೩
೫	ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಿಯನಾದ ಶಿವಮಾರ	೨೯
೬	ಸುಭಟಚೂಡಾಮಣಿಯಾದ ಬೂತುಗರಾಯ	೩೪
೭	ನಿಜಭುಜಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ನೂರ್ಮಡಿ ತೈಲಪ	೪೧
೮	ಶೂರಸಾಹಸಿಯಾದ ಹೊಯ್ಸಳ	೪೮
೯	ರಣಭೈರವಿಯಾದ ಅಕ್ಕಾದೇವಿ	೫೨
೧೦	ಆಹವಮಲ್ಲನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರ	೫೫
೧೧	ಚಕ್ರೇಶ್ವರ ಚೂಡಾಮಣಿಯಾದ ಚಾಲುಕ್ಯ ವಿಕ್ರಮ	೬೧
೧೨	ವೀರಮಾರ್ತಂಡನಾದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ	೭೩
೧೩	ಭೀಮಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ	೭೯
೧೪	ವರಮಾವಧಿ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತನಾದ ವೀರಕುವರ ಲಕ್ಷ್ಮ	೮೪
೧೫	ರಣರಂಗಸಿಂಗನಾದ ಕುಮಾರರಾಮ	೯೧
೧೬	ಭುಜಬಲಭೀಮನಾದ ಬುಕ್ಕಭೂಪತಿ	೧೦೦
೧೭	ಆಹವಧೀರನಾದ ದೇವರಾಯ	೧೦೯
೧೮	ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಶಿಖಾಮಣಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ	೧೧೭
೧೯	ರಣಧೀರನಾದ ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜ	೧೨೫
೨೦	ಕದನ ಪ್ರಚಂಡನಾದ ಮತ್ತಿ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕ	೧೩೨
೨೧	ಅರಿಶಿರಮರ್ಧನಿಯಾದ ಓಬವ್ವ	೧೪೦
	ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರವೇಶ ೧-೪	
೨೨	ಟಿ — ಅಲ್ಲದೆ, ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು	೧೪೪
	ಶಬ್ದಕೋಶ ೧ರಿಂದ ೮ ಇರುತ್ತವೆ	

ಶ್ರೀ

ಪುಕಾಶಕರ ಮುನ್ನುಡಿ

“ ಕರ್ನಾಟಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿ ” ಎಂಬ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ಅಡಿಯಾಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿ ವರುಷಗಳಾದುವು ಆಗಿನಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಲೇಖಕರಿಂದ ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಅದು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿ ಕನ್ನಡನುಡಿಗಡಲನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿದೆ ಅವುಗಳೊಳಗಿನ ಅನೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳು ವರ್ಮಪುಸ್ತಕಗಳಾಗಿಯೂ ವಾಚನಾಲಯ ಪುಸ್ತಕಗಳಾಗಿಯೂ ಶಾಳಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ ಈಗ ಪುನಃ ಸಮಿತಿಯು “ ಕರ್ನಾಟಕದ ವೀರರತ್ನಗಳು ” ಎಂಬೀ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಶ್ರೀ ಆಲೂರ ವೆಂಕಟರಾಯರಿಂದ ಬರೆಯಿಸಿ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿರುತ್ತದೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಆಲೂರವರು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಮಂದಿ ಕನ್ನಡ ಕಡುಗಲಿಗಳ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಥೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವರು ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ವೃದ್ಧವೇವಕರಾದ ಶ್ರೀ ಆಲೂರವರ ಭಾಷೆ! ಈವರೆಗೆ ಯಾರೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸದಿರುವ ಕನ್ನಡ ವೀರಮಣಿಗಳ ಹೃದಯಂಗಮವಾದ ಚರಿತೆ! ಅಂದಬಳಿಕ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳುವುದೇನು? ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಇದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕವಾದ ವೀರಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಚರಿತ್ರೆಗಳು ಬೇಸರವಾಗುವಂತಿರದೆ, ಮನೋರಂಜಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅಭಿಮಾನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ವಿಶೇಷತಃ ತರುಣ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಓದಿ ಉತ್ಸಾಹಗೊಳ್ಳುವರೆಂದು ನಮಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ ‘ ಭಾರತೀಯರ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವ ’ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಪುಸ್ತಕವು ತುಸು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹೊಂಬೀಳುವುದು ಆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಭಾರತೀಯರು

ಶಾಸ್ತ್ರ, ಕಲೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮುಂತಾದ ಸ್ತುತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ತೋರಿಸಿರುತ್ತದೆ

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಕರ್ಣಾಟಕದ ಉನ್ನತಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಹೊಸ ಹೊಸ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಎದ್ವಾಂಸರಾದ ಲೇಖಕರಿಂದ ಬರೆಯಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದೇ ಸಮಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶವಿರುವುದರಿಂದ ಲೇಖಕರು ಅಂತಹ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಸಮಿತಿಯವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರೂ ಆಶ್ರಯವನ್ನಿತ್ತು ಸಮಿತಿಯ ಕೈಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸೇವೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ

ಧಾರವಾಡ, }
೧-೬-೩೦ }

ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ
ಹುಕ್ಕೇರಿ ರಾಮರಾಯರು

ಶ್ರೀ ಪುಸ್ತಕ-ಪ್ರವೇಶ.

ಶ್ರೀ ರಾಮರಾವ ಹುಕ್ಕೇರಿಕರ ಇವರು ಕರ್ನಾಟಕದ ವೀರ ರತ್ನಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪುಸ್ತಕವೊಂದನ್ನು ಬರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಒಂದು ಮುಂದಿನ ಯೋಚನ ಮಾಡದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟೆವು. ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ, ಅತ್ಯಂತ ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಆಳಿದ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ವೀರರತ್ನಗಳು ದೂರಯಲಾರವೇ - ಎಂದು ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ ಆದರೆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬರೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೊಡನ, ನಮಗೆ ಕೆಲವು ಅಡಚಣೆಗಳು ಹೊಳೆದುವು. ರತ್ನಗಳ ರಾಶಿಯನ್ನು ಬಾಲಕನದು ರಿಗೆ ಇಟ್ಟಾಗ, ಆತನು ಆ ರಾಶಿಯೊಳಗಿಂದ ಯಾವುಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು ತೋಚದ ಹಾಹಾರಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆಯೇ ನಮ್ಮ ಅವಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. ಏನೂ, ನೂರಾರು ವರ್ಷ ಕಟ್ಟಿದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ, ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ವೀರರು ಸಹಜವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿಯೂ, ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಬಾಬಲವಾದ ಇತಿಹಾಸ ಒಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಒಬ್ಬರು ಮಿಗಿಲಾಗಿರುವ ನೂರಾರು ವೀರರು ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನು ಆರಿಸಬೇಕು, ಯಾರನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂಬುದು ನಮಗೆ ತೋಚದೆ ಹೋಯಿತು. ಅಲ್ಲದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸವು ದೊಡ್ಡ ದಿದ್ವಿಷ್ಟು, ಸಾಧನಸಂಗ್ರಹವು ಚಿಕ್ಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ನಿಯತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮುಗಿಸಬೇಕಾದುದರಿಂದಲೂ, ವೀರತ್ವದ ವಿವಿಧ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಸರಿಕ್ಕಿ ಆಸ್ತದವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕದಂಬ, ಬಾಲುಕೈ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಗಂಗ, ಕಲ್ಯಾಣಚಾಲುಕ್ಯ ವಿಜಯನಗರ—ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಜಮನೆತನಗಳೊಳಗಿಂದ ಹಲಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನಾರಿಸಿ

ಕೊಂಡು ಅವರ ವೀರತ್ವದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆವು ಅಲ್ಲದೆ, ಒಬ್ಬ ಪಾಳೆಯಗಾರನ ಕುವರಲಕ್ಷ್ಮ, ಕುಮಾರ ರಾಮ ಎಂಬಿಬ್ಬ ತರುಣರ ಮತ್ತು ಅರಸಿಯಾದ ಅಕ್ಕಾದೇವಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ವೀರಸ್ತ್ರೀಯಾದ ಓಡವ್ವ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಹಂಗಳರ ವೀರತ್ವವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿರುವೆವು ಕೇವಲ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಬರವುವಾಗಲಿ, ಸಂಪೂರ್ಣ ಚರಿತೆಗಳನ್ನು ಬರವುವಾಗಲಿ ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ ಆದಕಾರಣ, ಈ ವೀರರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಬಿಡದಂತೆಯೂ ಒದಲಿಕ್ಕೆ ಮನೋರಂಜಕವಾಗುವಂತೆಯೂ ವರ್ಣಿಸಿರುವೆವು ಅರ್ಥಾತ್, ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವೀರತ್ವವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾಗುವುದು ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಆದುದರಿಂದ, ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಗಳ ವರ್ಣನೆಗಳೇ ಒಳ್ಳೆ ಈ ಪುಸ್ತಕವು ವಿಶೇಷತಃ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಲುವಾಗಿಯೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಯ ಸಲುವಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತೆಂದು, ಈ ವೀರರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಓದಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಸರವಾಗುವಂತೆ ಕೊಡದೆ, ಅದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ರುಚಿಕಟ್ಟಾಗುವಂತೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆವು

ಇದಾಯಿತು ವಿಷಯದ ವಿಚಾರ ಇನ್ನು ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಭಾಷೆಯ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಎರಡು ಮಾತು ಹೇಳುವುದು ಅವಶ್ಯ ವೀರರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬರೆದ ಭಾಷೆಯು ವೀರ್ಯದಿಂದ ತುಂಬಿರಬೇಕು ಆದರೆ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಿರ್ವೀರ್ಯರಾಗಿರುವ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೀರತ್ವವನ್ನು ತರುವುದಿಲ್ಲದೆ? ಅಲ್ಲದೆ, ನಾವು ಕವಿಗಳೂ ಅಲ್ಲ, ಸ್ವಭಾವತಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೂ ಅಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ವೀರರ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಮಗಿರುವ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ, ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಭಾಷೆಗೆ ಅದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ವೀರತ್ವದ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಕೊಡಲು ಮಾತ್ರ ಯತ್ನಿಸಿರುವೆವು ವೀರಶಾಸನಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ನಮಗೆ ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಮಾತು ಹೊಳೆಯಿತು ಅದೇನೆಂದರೆ, ಆ ವೀರಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ತೇಜವು ತುಂಬಿರುತ್ತದೆಂಬುದು ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವಂತಜನರು ಜೀವಂತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ ವೀರಶಾಸನಗಳು ಅವು ಅಲ್ಲದೆ ಕವಿಗಳು ಕೇವಲ ಕಲ್ಪನಾಬಲ

ದಿಂದ ಬರದವುಗಳೂ ಅಲ್ಲ, ವೀರತ್ವದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮುಂದೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಸುಳಿದಾಡಿದ ಭಾವನಗಳು ಅವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ವೀರರ ಭಾಷೆಯು ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಿಕ್ಕಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯಲಾರದು “ ತಾಗಿ ತಳ್ಳು ಇರಿದು ಕೊಂದನು ” “ ಸೇನಗಳು ತಾಗಿದವು ” “ ಬರಸಿಡಿಲನಂತೆ ರಗಿದನು ” “ ಸುರಿಗ ಕಾಳಗ ” ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವೀರಗಲ್ಲಿನೂ ಆಗಿನ ಭಾಷೆಯನ್ನು ನಾವು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವೆವು ಒಬ್ಬ ಅರಸನು ತನ್ನ ಶತ್ರುವಿನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನಿಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ ಸುರ್ರೆಂದು ನೀರನ್ನು ಉಣಿಸಿದನಂದೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಮಸವನಂದೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಶತ್ರುವಿನ ವದನವನ್ನೇ ಅದಕ್ಕೆ ಒರೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಘಣ್ಣೆಂದು ಅದನ್ನು ಇಟ್ಟಿನಂದೂ ವರ್ಣನೆಯುಂಟು ಶತ್ರುಗಳ ತಲೆಗಳನ್ನು ಕೂಡಗಳನ್ನಾಗಿ ಯೂ ಅವರ ಸೇನಾ ಸಮೂಹವನ್ನು ಗಾಲಿಯನ್ನಾಗಿಯೂ ಮಾಡಿ, ಯುದ್ಧರಂಗವೆಂಬ ಬಾವಿಯೊಳಗಿಂದ ಒಬ್ಬನು ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಲತೆಗೆ ರಕ್ತದ ನೀರನ್ನು ಯಾತ ಹೊಡೆದನಂತೆ ಒಬ್ಬನು ಶತ್ರುಗಳ ಉರಗಳನ್ನು ಧೂಕ್ಕಿನ ಕುತ್ತಿ, ಚಕ್ಕಿನ ಭುಜವ್ವಂದ್ಯಗಳಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನತ್ತಿ, ವೀರಶ್ರೀಗೆ ಆ ದೂಡ್ಡ ಕರುಳುಗಳ ತೋರಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನಂತೆ ಹೀಗೆ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಬೀಳುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಈಗ ಯಾರಿಗೆತಾನೇ ಸಾಧ್ಯವು? ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನಾವು ಈ ತರಹದ ವರ್ಣನಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿ ಶಿಲಾಲಿಪಿಗಳಿಂದ ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡಿರುವೆವು ವೀರರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುವ ಬಿರುದುಗಳೂ ವಿರೇಷಣಗಳೂ ಶಿಲಾಲಿಪಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ದೂರಯುತ್ತವೇ ರಣರಸಿಕ, ರಣರಾಗ, ರಣರಂಗಸಿಂಗ, ಪರಬಲಶಾರ್ದೂಲ, ವೀರಮಾರ್ತಂಡ—ಇವೇ ಮುಂತಾದ ನೂರಾರು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ನಾವು ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು ಅವುಗಳನ್ನು ನಾವು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ವಿರೇಷಣಗಳನ್ನಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವೆವು ಕನ್ನಡ ವಾಚ್ಯವಾದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ತರಹದ ವೀರ ಭಾಷಾರ್ಥಲಿಯೊಂದನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾವು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವೆವು. ಹಳಗನ್ನಡ

ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ತರುವಾಗ, ಹೊಸಗನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬೆಸಿಗೆ ಹೊಂದುವಂತೆಯೂ ಸಂದರ್ಭದಿಂದ ಅರ್ಥವು ತಿಳಿಯುವಂತೆಯೂ ನಾವು ಎಚ್ಚರಪಟ್ಟಿರುವೆವು. ನಮಗಿಂತ ಸಮರ್ಥರಾದ ವಾಚ್ಛಯಭಕ್ತರು ಈ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿ, ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ವೀರಶೈಲಿಯೊಂದನ್ನು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೆ ತರಬೇಕೆಂದು ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯ ಗಾ-೨೦ ಸಾವಿರ ಶಿಲಾಲಿಪಿಗಳು ಧೂಳಿ ತಿನ್ನುತ್ತ ಬಿದ್ದಿರುವವು. ಅವೆಲ್ಲ ಶಿಲಾಲಿಪಿಗಳು ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದರೆ, ವೀರತ್ವದ ವಿಧವಿಧವಾದ ಮಾದರಿಗಳೂ ನಮಗೆ ದೊರೆಯಬಹುದು, ವೀರಭಾಷೆಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೂ ನಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಬಹುದು. ಆಗ, ಈ ಪುಸ್ತಕದೊಳಗಿನ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕುಂದುಗಳು ದೂರಾಗುವವು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ಇಂಥ ಅಪೂರ್ಣವಾದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತರಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇರಲಿ.

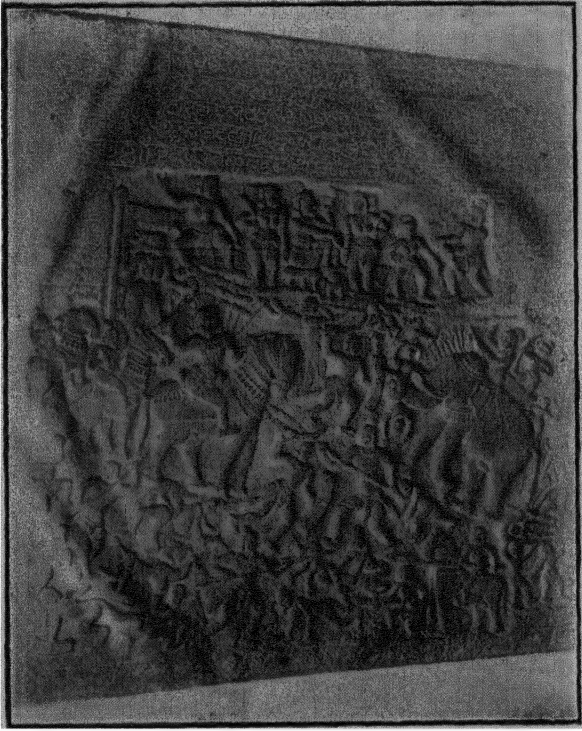
ಇಲ್ಲಿಗೆ, ಪುಸ್ತಕಪ್ರವೇಶ ವಿಧಿಯು ಅಥವಾ ವಾಸ್ತವವಿಧಿಯು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಕೂಸಿಗೆ, ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ನಮ್ಮ ತರುಣಮಿತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ಮೇವುಂಡಿ ಮಲ್ಲಾರ, ರಾಯರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ಅದೇ ಮೇರಗೆ, ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಆಶ್ರಯಕೊಟ್ಟ ಕರ್ನಾಟಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿಗೂ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೀವ್ರ ಮುದ್ರಿಸಿದ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ವರ್ಕ್ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನವರಿಗೂ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಈ ಪ್ರಸ್ತಾಪನೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಧಾರವಾಡ
ಪ್ರಮೊದ ಸಂವತ್ಸರ
ವೈಶಾಖ ಶುದ್ಧ ೪ (ಅಕ್ಷಯ ತೃತೀಯಾ)
೧೯೫೧-೫೨

ಅಲೂರ ನಂಕಟರಾಯ

ಬೇಗೂರಿನಲ್ಲಿ ನಾಗತ್ತರಸೆಂಬವನು ಅಯ್ಯಪ್ಪನೊಡನೆ ಆರಂಭ
ಮಾಡಿದ ಆನೆಕಾಳಗದ ದೃಶ್ಯವಿದು. ಕೆತ್ತಿಗೆಯ ಕೆಲಸವು ಹುರುಬರ
ಕಾಗಿದ್ದರೂ ಹಿಂದಿನ ಯುದ್ಧಗಳ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಅಭಿಮಾನಮೇರುವಾದ ಮಯೂರವರ್ಮ

(೩ನೆಯ ಶತಮಾನ)

ಸುರಾಂತವಾಗಿಯೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿಯೂ ಹರಿವ ವ್ರವಾಹಕ್ಕೂ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನಡುವೆ ತಡೆಯುಂಟಾದಲ್ಲಿ, ಅವರುಗಳಿಗೆನ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿವೂ ಒಂದೆಡೆಗೆ ಸಂಚಿತವಾಗಿ, ಅದರಿಂದ ಅನೇಕ ಅದ್ಭುತ ಕಾರ್ಯಗಳುಂಟಾಗುವವನ್ನು ನಾವು ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸದೇನದ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಗೋಕಾಪಿ, ಶಿವಸಮುದ್ರ, ಕೃಷ್ಣರಾಜಸಾಗರ ಮುಂತಾದ ನದಿಗಳಲ್ಲಿಯೆ ತಡಸಲುಗಳನ್ನೂ ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ ಈ ಮಾತು ಮನವರಿಕೆಯಾಗುವುದು. ಮಾನವ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಿಗೆ ತುಸು ತಡೆಯುಂಟಾದೊಡನೆಯೆ ಅವರ ಮಯ್ಯಲ್ಲಿ ಆವೇಶ ತುಂಬಿ ಅವರಿಂದ ಅಘಟಿತ ಕೃತ್ಯಗಳು ಘಟಿಸುತ್ತವೆ. ಮಯೂರವರ್ಮನಂಜೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಜೀವನದ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ತರಹದ ಒಂದು ತಡೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವಿರ್ಭವಿಸಿದ ವಿಲಕ್ಷಣ ತೇಜದ ಮೂಲಕ, ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸದೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅರಸನಾದನು.

ಈಗ ಸರಾಸರಿ ೧೭೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಮಾತು. ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಯ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ತಾಳಗುಂದ (ಸ್ಥಾನಕುಂದೂರು) ದಲ್ಲಿ ಮಯೂರವರ್ಮನೆಂಬೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿದ್ದನು. ಆತನ ಪೂರ್ವಜರು ವಿವಿಧಯಜ್ಞಾವಿಭೃತಪುಣ್ಯರು, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಚರ್ಚಾಪರರು, ಶ್ರುತೀಲಿಖಾಚಾರ್ಯರೂ, ತಮ್ಮ ಗೃಹಸಮೀಪ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಕಡವಾಲ (ಕದಂಬ) ಮರದ ಮೂಲಕ “ಕದಂಬ” ರೆಂಬ

ಅಪರನಾಸುಧೇಯವುಳ್ಳವರು ಮಯೂರರರ್ಮನೂ ವರಂನರಾಗತ
 ವೇದಾಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ತತ್ಪರನು ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಯೂರರರ್ಮನ
 ಜನ್ಮಭೂಮಿಯಾದ ಆ ಪ್ರದೇಶವು ಪಲ್ಲವ ಅರಸರ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿದ್ದುದ
 ರಿಂದ, ಅಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅನುಕೂಲತೆಗೆ ಎಡೆಯಿರಲಿಲ್ಲ ಸಲ್ಲವ
 ನೇಂದ್ರರು ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕಂಚೇನಗರದಲ್ಲಿಯೇ ಉಚ್ಚ
 ಶಿಕ್ಷಣದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದ್ದರು ಕಂಚೇನಗರವು ವಿವಿ
 ಧವಾದ ವಿಶ್ವರ್ಯದ ಆಗರವಾದುದಲ್ಲದ, ಸಕಲ ಕಲೆಗಳ ನಲಿವಿಡಾ
 ಗಿಯೂ ಎದ್ಯಗಳ ತವರಾರಾಗಿಯೂ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಅಲ್ಲಿ, ರ್ಪುತಿ,
 ಸ್ಮೃತಿ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಇತಿಹಾಸ—ಇವೇ ಮುಂ
 ತಾದ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವಂತಹ ನೂರಾರು ಘಟಿಕಾಸ್ಥಾನ
 (ವಾರಶಾಲೆ) ಗಳು ಭರದಿಂದ ದಳೆದಿದ್ದವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ, ಸಾನಿರಾರು
 ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ದೇಶದೇಶಗಳಿಂದ ಬಂದು ವೇದಾದಿಗಳನ್ನು ನರಣಮಾಡು
 ತಿದ್ದರು. ಮಯೂರರರ್ಮನೂ ಆ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಜ್ಞಾನಾ
 ಜನಮಾಡತೊಡಗಿದನು ಆತನು ಸದಾ ತನ್ನ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ನಿಮಗ್ನ,
 ಮಿಕ್ಕುವ ಎಷಯವನ್ನೂ ಅರಿಯದವ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಗೋಷಿಗೆ ಹೋಗ
 ದವ ಹೀಗಿರಲು, ಪಲ್ಲವೇಂದ್ರನ ಕುದುರಿಯ ಲಾಯದವರು ಆತನನ್ನು
 ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಕೆಣಕಿ ಕಾಲುಕೆದರಿ ಜಗಳ ತೆಗೆದು, ಆತನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ
 ಸಿಕ್ಕಂತೆ 'ಪೈದು ಅನಮಾನಗೊಳಿಸಿದರು ತಾವು ಅರಸನ ಆಜ್ಞೆಗಳೆಂದು
 ಅವರಿಗೆ ಬಲವಾದ ಹೆಮ್ಮೆ! ಮಯೂರರರ್ಮನಂತಹ ತೇಜಸ್ವಿಯು
 ಮದ್ದಾಳುಗಳ ಆ ಅವಹೇಳನವನ್ನು ಸಹಿಸುವುದಂತು? ಕೂಡಲೆ ಮಯೂ
 ರರರ್ಮನು ನಟ್ಟಗೆ ಪಲ್ಲವೇಂದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಆ ಆಳುಗಳು ತನಗೆ
 ಮಾಡಿದ ಅವರಾಧಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅವರನ್ನು ದಂಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂ
 ಡನು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಆಳುಗಳ ಅವರಾಧಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿಯುವುದೊಂದು
 ದುಶ್ಚಟ ಪಲ್ಲವೇಂದ್ರನು ಆ ಬಡ ಹಾರುವನ ನುಡಿಗೆ ಕನಿಗೊಡಲಿಲ್ಲ
 ವೆಂಬುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಮರಳಿ, ಮಯೂರರರ್ಮನನ್ನೇ ದೂಷಿಸತೊಡಗಿ
 ದನು! ಅದನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ಮಯೂರರರ್ಮನಿಗೆ ಶಕ್ಯವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ
 ಆತನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೆರಳಿ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾದನು ಪಲ್ಲವೇಂದ್ರನು ಬಲಾಢ್ಯ

ನಾದ ಅರಸನಂಬುದರ ಅರಿವು ಕೂಡ ಆಗ ಆತನಿಗೆ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ನತ್ತರವು ಬಿಸಿಯಾಯಿತು ಮತ್ತು ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನವನಂ ದರು ಮಾಡಿದ ಅಪಮಾನದಿಂದ ರೇಗಿದ್ದು, ಚಾಣಕ್ಯನು ಅವರನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಘೋರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ, ಮಯೂರಶರ್ಮನೂ ಪಲ್ಲವೇಂದ್ರನನ್ನು ಸಮೂಲವಾಗಿ ಉಚ್ಛಾಟನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಭೀಷ್ಮ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಮದ್ದಾನಯಂತ ಮೆರವ ಆ ಮದಾಂಧರಾಜನ ಮೈಸೂಕೃನ್ನಡಗಿಸದಿದ್ದರ ತಾನು ಮಯೂರ ರ್ಮನನ್ನೇನೆಂಬುದೇ ಆತನ ರಸಧ! ಮಯೂರರ್ಮನು ಜನ್ಮತಃ ಜ್ವರಹೃದನಾಗಿದ್ದರೂ ಆತನ ಧಮನಿಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾತ್ರೇಶ್ವರ ಹರಿಯು ತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ಈ ಅನಮಾನದಿಂದ ಕುದಿಗೊಂಡು ಉಚ್ಛಳಿಸಿತು “ಕಲಿ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಈ ಅರಸರ ಗರ್ವವೆಷ್ಟು ನೋಡಿರಿ! ಅವರು ಕಂಡಕಂಡವ ರನ್ನು ಕಂಡಕಂಡಂತೆ ತುಚ್ಛೀಕರಿಸುವರಲ್ಲ! ತಾನುಬ್ಬರ ರೂರರು-ಧೀರರು ಎಂದು ಅಳಿದುಕೊಂಡು ಅವರು ಮೈಮರೆದಿರುವರು! ನಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾವು ಗುರುಕುಲಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಂತರೀತಿಯಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ನಮಗ ವಿದ್ಯಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರಬೇಡವೆ? ಬ್ರಹ್ಮಸಿದ್ಧಿಯೂ ಕೂಡ ನೃಪಾಧೀನ ವಾಗಿರಬೇಕೆ? ಇದಕ್ಕೂ ಶೋಚನೀಯವಾದ ಸಂಗತಿ ಇನ್ನಾವುದಿರಬೇಕು? ಛೇ! ತೇಜಸ್ವಿಗಳಿಗಿದು ತಕ್ಕುದಲ್ಲ ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಹವೂ ಶಿಷ್ಟರಕ್ಷಣವೂ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಮಾತ್ರವೇ ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲ ಅದು ಸಕಲ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ನನಿಶ್ಚ ಕರ್ತವ್ಯ” ಎಂದು ಬಗೆದು ತನಗುಂಟಾದ ಅಪಮಾನದ ಕಲಂಕ ವನ್ನು ರಕ್ತಸೇಚನದಿಂದಲೇ ತೊಳೆವುದು ರೇಸಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ಪಲ್ಲವೇಂದ್ರನ ಹೆಲ್ಲುಮುರಿದು ತನ್ನ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯಾದ ಬನವಾಸಿ ದೇಶಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಕೊಚ್ಚು ತಾನು ದೂರೆಯಾಗಿ ಬೇಕೆಂಬ ಉನ್ನತವಾದ ಆಶೆಯನ್ನು ತಾಳಿದನು ಕುಶ ಸಮಿತ್ತಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ದಕ್ಷವಾದ ಆತನ ಕೈಗಳು ಕ್ರೂರವಾದ ರಸ್ತಾ ಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡಿದುವು, ವೇದಘೋಷದ ಬದಲು ಆತನ ಮುಖ ದಿಂದ ರಣಗರ್ಜನೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮಲಾರಂಭಿಸಿತು, ಪ್ರವಚನ ನಟುವಾದ ಮಯೂರಶರ್ಮನು ಪರಾಕ್ರಮ ನಟುವಾದ ಮಯೂರವರ್ಮನಾದನು.

ಆತನು ಮೊದಲು ಕಂಚೇನಗರದಲ್ಲಿ ರಾಜದ್ರೋಹದ ದಾಹವನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು ಪಲ್ಲವೇಂದ್ರನಿಗೆ ಇದು ಗೊತ್ತಾದೊಡನೆಯೇ ರಾಜದ್ರೋಹಿಯಾದ ಆತನನ್ನು ಸೆರ ಹಿಡಿದು ಎಳೆತರುವುದಕ್ಕೆ ನಗರ ರಕ್ಷಕರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು ಇನ್ನು ಆ ಊರಲ್ಲಿ ಉಳಿವುದು ತನ್ನ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಭಂಗ ತರಬಹುದೆಂದೆಣಿಸಿ, ಆ ಸಾಹಸಭೀಮನು ಪುಟ ಚಂಡಿನಂತೆ ಹಾರಿ ಕಾವಲುಗಾರರ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಜಾರಿ ಪಾರಾಗಿ, ಶ್ರೀಪರ್ವತದ ಬಳಿ ಇರುವ ಅಭೇಡ್ಯವಾದ ಕಾನನವನ್ನು ಸೇರಿದನು ಅಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೊದಗಿದ ಪರಿಪರಿಯ ವನವಾಸ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಲಳವಲ್ಲ ಆದರ ಧೀರರ ಧೀರನಾದ ಆತನು ಆ ವಿಪತ್ತುಗಳಿಗೆ ಲೇಶ ಮಾತ್ರವೂ ಸ್ವಾಪ್ನಾ ಹಾಕಲಿಲ್ಲ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ, ನಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ, ಬಂಟನು ಯಾವಾಗಲೂ ಬಂಟನ ಆ ವೀರ ಮಾರ್ತಾಂಡನು ಗುಡ್ಡ ಗಾಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಮಲೆ-ಯಾಳುಗಳನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಿ ತನ್ನ ಸುತ್ತಲು ಬಿಲ್ಲಾಳುಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಒಳಿಸಿಕೊಂಡನು ಅವರಿಗೆ ತಾನು ಅಧಿ ನಾಯಕನಾಗಿ ನರಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬೃಹದ್ಬಾಣನೆಂಬ ಭೂಪಾಲನನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಣಗಳ ಸುರಿಮಳೆಯಿಂದ ಜರ್ಜರಿತವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಆತನಿಂದಲೂ ಮಿಕ್ಕ ಅನೇಕ ರಾಯರುಗಳಿಂದಲೂ ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನತ್ತಿದನು ಅತುಲ ಸಾಹಸದಿಂದಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೂ ಸುತ್ತಲಿನ ಅನೇಕ ನರಪತಿಗಳನ್ನಳುಕಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ತನ್ನಂಕೆಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನ ಪಲ್ಲವೇಂದ್ರನ ಹುಬ್ಬುಗಳು ಗಂಟಿಕ್ಕಿದುವು- ಮಯೂರವರ್ಮನು ಕಾಲಿಟ್ಟಡೆಯಲ್ಲಿ ಆತನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಕ್ಷೋಭಿಸಿ ಪಲ್ಲವೇಂದ್ರನು ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಬಲೆಗಳನ್ನೊಡ್ಡಿದನು ಆ ವಿಪನ್ನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಯೂರವರ್ಮನು ಬಗೆಬಗೆಯ ವೇಷಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕೊಂಡು, ವೈರಗಳ ಮೋರೆಗೆ ಮಂಕುಬೂದಿಯನ್ನು ಎರಚಿ, ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿ ಜಿಗಿದು, ಮತ್ತಾವರ ಎರುದ್ದವಾಗಿ ತೊಡೆ ಚಪ್ಪರಿಸಿ ನಿಂತನು! ಕೊನೆಗೆ ಪಲ್ಲವೇಂದ್ರನು ಬೇಸತ್ತು ಮಯೂರವರ್ಮನನ್ನು ಮೆಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ಮೊಂದು ದಂಡನ್ನೇ ಆಟ್ಟಿದನು. ತಿವ್ರವೇ ತಾನೂ ಬಂದು ಇದಿರಾದನು. ಒಂದು ದಿನಸಗಳಿಂದ ಹೊಂಚುಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಯೂರವರ್ಮ

ನಿಗೆ ಇದೊಂದು ಸುಸಂಧಿಯು ತಾನಾಗಿಯೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಂತಾಯಿತು. ಮಯೂರವರ್ಮನು ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಪಡೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಪಲ್ಲವ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಅಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಗಿಡಗವಂತೆ ದೂಪನ ಹಾರಿ ಬಿದ್ದನು. ಅವರದು ಸೇನಗಳ ನಡುವೆ ತುಮುಲವಾದ ಯುದ್ಧವಾಯಿತು. ಸರಬಲ ಶಾರ್ದೂಲನಾದ ಆತನು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಕವಿದು ಬರುವ ತುಳಿಲಾಳುಗಳನ್ನು ತುಳಿದು ತುಂಡರಿಸಿ, ಭುಜಖಡ್ಗದಿಂದ ಇರಿದಿರಿದು ದಸಬಲಿಗೆಯ್ದು, ಅದನ್ನು ಚಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ, ತಾನು ಪ್ರಬಲ ಪ್ರತಾಪಾನ್ವಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆಂಬ ಪಲ್ಲವೇಂದ್ರನ ಗರ್ವವು ಭಂಗವಾಯಿತು. ಆತನ ಶೌರ್ಯಸಾಹಸಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೇಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲದ ಹೋದುವು. ರಣದೇವತೆಯ ಮೆಚ್ಚನ್ನು ಸಡೆದು ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಯೂರನಡೆಗೆ, ಆತನು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಿತ್ರನಾದನು. ಈ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಯೂರವರ್ಮನು ತನ್ನ ಜನ್ಮಭೂಮಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟು ತಾನೇ ಅರಸನಾಗಿ ಕದಂಬ, ಕುಲಸ್ರಾಪಕನಾದನು. ಉದ್ಘೋಷಿಸುವ ತೆರಂಗಮಾಲೆಗಳಿಂದೊಪ್ಪುವ ಪಡುವಣಗಡಲ ಮೊದಲೊಂದು ತನ್ನ ಹುಟ್ಟುರಾದ ಸ್ಥಾನಕುಂದೂರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಯಾವತ್ತೂ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಿಕ್ಕ ಯಾವ ಅವನೀಶ್ವರರೂ ಕಾಲಿಡಕೂಡದೆಂದು ಕಟ್ಟಿ ಪುಣೆಯನ್ನು ಎಧಿಸಿದನು. ವೈಜಯಂತಿ ಅಥವಾ ಬನವಾಸಿಯು ಈ ನವರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವನ ಇಚ್ಛೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿಲ್ಲ. ಪಲ್ಲವೇಂದ್ರನ ಮಾನಭಂಗಮಾಡಿ ಅತನಿಂದ ತನಗುಂಟಾದ ಅಪಮಾನದ ಕಲುಷವನ್ನು ತೊಳೆವ ಕೆಲಸ ಒಂದು ಉಳಿದಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅತನು ವೈಜಯಂತಿ ನಗರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಿ ಬಂಧೋತ್ಸವವನ್ನು ಹೂಡಿ, ಪಲ್ಲವೇಂದ್ರನು ತಾನೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಪಟ್ಟಿಬಂಧಸಂಪೂರ್ಣವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು! ಆ ಮೇರೆಗೆ ಪಲ್ಲವೇಂದ್ರನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಮಯೂರವರ್ಮನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮಣಿಮುಕುಟವನ್ನಿಟ್ಟು, ತನ್ನ ಕರಪಲ್ಲವಗಳಿಂದ ಪಟ್ಟಿಬಂಧ

ಸಂಪೂಜೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಿದನು ! ಆಗ ಮಯೂರವರ್ಮನು ತಾನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದೆನೆಂದು ಬಗೆದನು.

ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ, ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಮಯೂರವರ್ಮನು. ತನ್ನ ಮಿಗಿಲಾದ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದಲೂ ಅದ್ವಿತೀಯಸಾಹಸದಿಂದಲೂ ಮೆರೆದು ಯಶೋದುಂದುಭಿಯನ್ನು ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಮೊಳಗಿಸಿದನು.

ಪ್ರೌಢವೃತ್ತಾಂತದ
ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಪುಲಿಕೇಶಿ

(೬೦೯-೬೪೭)

ಎರಡು ಮಹಾ ಸಾಗರಗಳು ಅರ್ಘ್ಯವಿಡುತ್ತ ಬಂದು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು
ತಕ್ಕಹಾಯ್ದು ವಂದರ. ಭಯಂಕರವಾದ ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲವುಂಟಾಗಿ
ಭೋರೆಯ ಗಂಭೀರವಾದ ಉದ್ಘೋಷವು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ ಎರಡು ಘನ

ಮೇಘಗಳು ತಾಕಲಾಡಿದವೆಂದರೆ, ದೀಪ್ತಿಮಂತವಾದ ಕೋಲ್ಮಿಂಚು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇಬ್ಬರು ವಿಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ ರಣನರಾಕ್ಷ ಮಗಳ ಕೈದುಗಳ ಘನಘೋರವಾದ ಸಂಗ್ರಾಮವಾಯಿತೆಂದರೆ, ದೇರದಲ್ಲಿ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಕ್ರಾಂತಿಯುಂಟಾಗಿ ಇತಿಹಾಸವು ಹೊಸದೊಂದು ಹಾದಿ ಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅದ್ಭುತವಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಸುಮಾರು ೧೫೦೦ ವರುಷಗಳಿಂದ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಬಲಾಘ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ನಡುವೆ ಕಡುತರವಾದ ಕಾಳೆಗವೆಸಗಿ ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನಾತೀತವಾದ ಕ್ರಾಂತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದ ವೈಭವವು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿತು ಅದರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದಲೇ-ಅದರ ಬೆಳಕಿನಿಂದಲೇ ಮುಂದೆ ಎಷ್ಟೋ ರತಮಾನಗಳವರೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕವು ಬಹು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಮೆರೆಯಿತು ಆ ಮಹಾಯುದ್ಧವೆಂದರೆ ಅಖಂಡ ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಶಿಲಾದಿತ್ಯಹರ್ಷವರ್ಧನ ನಿಗೂ ಅಖಿಲ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥದ ಚಕ್ರೇಶ್ವರನಾದ ಎರಡನೆಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಗೂ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಾದ ಭಯಂಕರವಾದ ಕಾಳೆಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿ ಹಿಮ್ಮೆ ಟ್ಟಿದ್ದುದರಿಂದ, ಕರ್ನಾಟಕವು ಮುಂದೆ ಅನೇಕ ರತಮಾನಗಳವರೆಗೆ ಪ್ರತಿಕಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ಅದ್ವಿತೀಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಗಿ ಉಳಿಯಿತು

ಆದರೆ, ಈ ಸೃಚಂಡಕದನಕೋಲಾಹಲವಾಗುವ ಮುಂಚೆಯೇ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ರಣಕಂಠಭೀಷಣನೆಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದನು ಆತನ ಆಯುಷ್ಯವೇನೂ ವೈರಿಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಕಳೆದು ಹೋಗಿತ್ತು ಆತನು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಬಲನಾದ ಏಕಾ ಗ್ರಣಿಯಾದುದರಿಂದ, ಆತನು ತನ್ನ ಅರಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸದೆಬಡೆದು ಅವ್ರತಿಯ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾಗಿ ದೋಭಿಸಿದನು ತಂದೆಯಾದ ಕೀರ್ತಿ ವರ್ಮನು ತೀರಿದಾಗ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಚಿಕ್ಕಬಾಲಕನು ಆತನ ಚಿಗಪ್ಪ ನಾದ ಮಂಗಳೇಶನು ರಾಜ್ಯಕಾರಭಾರವನ್ನು ನೋಡತೊಡಗಿದನು.

ಮಂಗಳೇಶನು ಶೂರನೂ ಧೀರನೂ ಆಗಿದ್ದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನನ್ನು ಬಾದಾಮಿಯ ಪಟ್ಟದಿಂದ ಹಾರಿಸುವನೆಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಯಿತು ಆಗ ಬಾಲಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು ಆದರೆ, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಬಾದಾಮಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಶಕ್ಯವಿದ್ದಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ, ಆತನು ತನ್ನ ಪೆಂಬಲಿಗರೊಡನೆ ಬಾದಾಮಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟನು ಆ ರಣವಿಕ್ರಮನು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಾಡಿ, ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನೂ ಮಾಂಡಲಿಕ ಆರಸರನ್ನೂ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿಸಿಕೊಂಡನು ಆತನು ಇನ್ನೂ ಕುಮಾರನೇ ಇದ್ದರೂ ಆ ಸುಕುಸೂರತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೀರವೂ ಜಾಣ್ಮೆಯೂ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದುವು ತನ್ನ ಗೃಹಕಲಾವದ ಕಾಶ್ಮೀಡಕನ್ನು ಕೊಯ್ದಾಗೆಯದಿದ್ದರೆ, ಚಾಳುಕ್ಯ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಅಳಿಗಾಲವೊದಗಬಹುದೆಂದೆಣಿಸಿ, ಆತನು ತನ್ನ ಚಿಗಪ್ಪನಾದ ಮಂಗಳೇಶನನ್ನು ಕಾರಭಾರದಿಂದ ಕಿತ್ತೊಗೆದು, ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪ್ರಬಲ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಆತನನ್ನು ಇದಿರಾದನು ಮಂಗಳೇಶನೂ ಮಾರ್ಕೊಂಡು ಬಂದು ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ತಾಗಿದನು ಉಭಯದಳಗಳ ನಡುವೆ ಭೀಷಣವಾದ ಕಾಳಿಗವೆಸಗಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಜಯದೊರೆಯಿತು ಮಂಗಳೇಶನು ಹತನಾದನು ಕೂಡಲೆ, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢನಾದನು

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಆರಸನಾದೊಡನೆ, ಅನೇಕ ಮಾಂಡಲಿಕರು ಚಾಳುಕ್ಯರ ನಾಗವನ್ನು ಚೆಮ್ಮಿ ಒಗೆಯಲು, ತಮಗೆ ಅದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಸಂಧಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು, ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ವಿದುಷ್ಯವಾಗಿ ಬಂಡನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದರು ಚಾಲುಕ್ಯರ ಇಡೀ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೇ ಪ್ರಬಲರಿಪುಗಳ ನೆಲೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಕತ್ತಲೆಗವಿದುಹೋಗಿತ್ತು ಅಂತಹ ಇರುಕಿನಲ್ಲಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ತಿಲಪ್ರಾಯವೂ ಅಂಜದೆ ಅಳುಕದೆ, ಏಕಾಂಗವೀರನಾಗಿ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಎತ್ತಾರವಾದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಚಕ್ರಾಕಾರವಾಗಿ

ಧೂಮಕೇತುವಿನಂತೆ ಪರಿಭ್ರಮಿಸಿ, ಚಾಳುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು
 ನುಂಗಲು ಚಾಚಿದ ಮಾಂಡಲಿಕರ ತಲೆಗಳನ್ನು ನೀಳವಾದ ಖಡ್ಗಧಾರೆ
 ಯಿಂದ ತರಿದುಗಡಿದು, ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತ
 ಹೊರಟನು ಇಂದು ಉತ್ತರದಲ್ಲಿದ್ದರ ನಾಳೆ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ, ನಾಡದು
 ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ, ಆಚೆಯ ನಾಡದು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ-ಹೀಗೆ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ತನ್ನ
 ಮಹಾ ಸೃಷ್ಟಿವನ್ನು ಇತ್ತಿಂದತ್ತ ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ ತಗೆದು
 ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಎಚ್ಚತ್ತು ಎರಿಬರಲು ಆ ಮಾಂಡಲಿಕರಿಗೆ ಅವಕಾಶ
 ಕೊಡದೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ತಿವಿದು ಉರುಳಿಸಿದನು ಮತ್ತಿಮತ್ತೆ ಕದಂ
 ಬರು ಕಾಲುಕದರಿ ಜಗಳ ತೆಗೆದರು ಅವರ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮುರಿಯು
 ವುದರೊಳಗಾಗಿ ಮೌರ್ಯರು ಮದೂನ್ಮತ್ತರಾಗಿ ಮೋರಯತ್ತಿದರು
 ಅವರನ್ನು ದುರ್ಮುಖರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಕೋಸ
 ಲರು ಎದುರಾಗಿ ನಿಂತು ಕೇಶವನ್ನಪ್ಪಳಿಸಿದರು ಅವರ ಕೇಶವಾರವನ್ನು
 ಹಿಡಿದು ದುಗ್ಗಿಸಿದನೋ ಇಲ್ಲವೂ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಾಕವರು ಆತನ
 ಮೇಲ್ಪಾಯ್ತು ತೋಳಿವೊಯ್ದರು, ಅವರ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಸವರುವು
 ದೂಂದೇ ತಡ, ವೆಂಗಿಯ ಅರಸರು ಎದೆಗೊಂಡು ಮಾರಾಂತರು, ಅವರ
 ಎದೆ ಮೆಟ್ಟಿ ಸ್ತುತಿಭಟರ ಸ್ತಲಯಕಾಲನಂತೊಪ್ಪಿದನು! ಆ ಸ್ತುತಾಸ
 ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ರಕ್ತಕರಗಳಿಂದ, ತನ್ನ ವಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕದಿಯಲು
 ಬಂದ ಚೇರರೆಂಬ ಚೋರರನ್ನು ಅಡಗಿಸಿದನು, ನಾಡನ್ನು ಮುತ್ತಿದ್ದ
 ಚೋರರಂಬ ಕಗ್ಗಾಳನ್ನು ಚದರಿಸಿದನು, ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿವಧುವಿನ
 ಮೇಲೆ ಕೈ ಮಾಡುವ ಕೇರಳರಂಬ ಜಾರರನ್ನು ಒಡಿಸಿದನು ಹೀಗೆ ಕೆಲ
 ವ್ರಾಂಡು ಸಾರಿ ಹೆಬ್ಬಲೆಯಂತೆ ಹಾರಿ ಹಾರಿಯೂ ಕಲಿಸ್ರಾಂಡು ಸಾರಿ
 ಪುಟ ಚಂಡಿನಂತೆ ನಗನಗೆಮಾ ಬಂಡುಗಾರರಾದ ಮಾಂಡಲಿಕರನ್ನು ಒಂ
 ದೆಡೆಗೆ ಸೇರಗೊಡದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಅವರವರ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮುಂಬಡಿದನು
 ಆತನ ತಂದೆ ಚಿಗಪ್ಪ ಮುತ್ತಜ್ಜರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಮುಂಚೆ ಗೆದ್ದು
 ಕೊಂಡ ನಾಡುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪುನಃ ಈತನು ಗಲ್ಲದೇಕಾಯಿತು ಸಾಮ್ರಾ
 ಜ್ಯವು ದೊಡ್ಡದಿದ್ದಷ್ಟು ಅದನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಭಾರವೂ ದೊಡ್ಡದು
 ಸಮ್ರಾಟ್ ಪುತ್ರನಾದರೂ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಹೀಗೆ ಅವ್ಯಷ್ಟ ವಶದಿಂದ

ವಿಪಚ್ಚಕ್ರದ ಆವೇಗದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿ ಸವೆಯಬೇಕಾಯಿತು ಆತನು ತನ್ನ ಧೈರ್ಯಾತ್ಮಕ ವಕ್ರಮಗಳಿಂದ ಆ ವಿಪತ್ಯರಂಪರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಚದುರಿಸಿ, ಹಿರಿಯರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ರಾಷ್ಟ್ರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗದ್ದುದಲ್ಲದ ಹಲವು ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ವಾದಾಕ್ರಾಂತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿದನು

ಈ ಸತ್ಕಾರ್ಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಕಾಲವು ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ ಮಹತ್ವದ ಕಾಲವು ಆಗಿ, ಹಿಂದುಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮೂವರು ಅತ್ಯಂತ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳು ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು ಇಡೀ ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು ನರ್ಮದೆಯಿಂದ ಕೆಳಗಿರುವ ಇಡೀ ದಕ್ಷಿಣಾಸಥವನ್ನು ಈ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು ಕರ್ಣಾಟಕದ ಕೆಳಗ ಸಲ್ಲಿವರ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲ ಅರಸನಾದ ನರಸಿಂಹ ವರ್ಮನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು ಮೂವರೂ ಒಲಾಢ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೇ ಪುಲಿಕೇಶಿಗ ಅನುಬಂಧಿತರಾದರೂ ಕಾದಬೇಕಾಯಿತು ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ, ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಕೊನೆಯವರಗ ಆತನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡದಂತೆ ಮಾಡಿದನು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಆತನು ಸಲ್ಲಿವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಕರ್ಣಾಟಕದ ಮೇರೆಯನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿದನು ಈ ಸಲ್ಲಿವರಿಗೂ ಚಾಳುಕ್ಯರಿಗೂ ಮಾತ್ರ ಮುಂದೆ ಸಹ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕದನಗಳು ಆಗುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು ಸಲ್ಲಿವರಿಗೂ ಚಾಳುಕ್ಯರಿಗೂ ಇಷ್ಟು ತೀಕ್ಷ್ಣ ಹೆಗತನ ಉಂಟಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿರೂಪ ಕಾರಣವು ಸಂಭವಿಸಿತ್ತು ಸಲ್ಲಿವರ ಅರಸನಾದ ತ್ರಿಲೋಚನ ಸಲ್ಲಿವನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಪೂರ್ವ ಜನಾದ ಜಯಸಿಂಹನನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೊಂದಿದ್ದನು ಆಗ ಜಯಸಿಂಹನ ಹೆಂಡತಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಹೆಂಗುಸು ಅವಳು ದೇಶಭ್ರಷ್ಟೆಯಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುವುದು ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು! ಅವಳು ಅಡವಡವಿ ತಿರುಗಿ ಕೊನೆಗೆ ವಿಷ್ಣುಗೋಪನಂಬೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ರಾಜಸಿಂಹನಂಬ ಮಗುವನ್ನು ಹೆತ್ತಳು ಆ ರಾಜಸಿಂಹನ ಮಗನೇ ಚಾಲುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಕನಾದ ಒಂದನೆಯ ಪುಲಿಕೇಶಿ,

ಎಂದರ ಈ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಅಜ್ಜ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರಿಗುಂಟಾದ ಆ ವನ ವಾಸ ದುಃಖವು ಚಾಲುಕ್ಯಭೂಪರ ಮನದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಶಲ್ಯದಂತೆ ಚುಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು! ಸ್ವಲ್ಪವರ ಹೆಸರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನೆಯೆ, ಅವರು ನಿಗಿ ನಿಗಿ ಕೆಂಡವಾಗುತ್ತಿದ್ದರು ಆದಕಾರಣವೇ ಸ್ವಲ್ಪವರ ಮೇಲ್ಮ ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಹಗೆತನ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಮಹಾಸೃನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನನ್ನು (ನರಸಿಂಹವರ್ಮನ ತಂದೆ) ತಾಗಿದನು ಮಹೇಂದ್ರನೂ ಇದಿರಾಂತು ಪರಬಲವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಲಗ್ನೆಯಾದಿದನು ಆದರೆ, ಕಾಲಭೈರವನ ಹಣೆಗಣ್ಣಿನಂತೆ ಕಿಚ್ಚಿಡುವ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ತರ ವಾರದ ಧಾರಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪವೇಂದ್ರನ ಕೆಚ್ಚೆದೆ ಬಾಡಿಹೋಯಿತು , ಆತನು ಪೂರಾ ಸ್ವಾತನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಸ್ವಲ್ಪವರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕಂಚೀ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಕೊಳ್ಳೆಯಟ್ಟು ಸೂರೆಮಾಡಿದನು ! ಮೊದಲುಂಟಾದ ಒಂದು ಅನಮಾನದಿಂದ ಹೊತ್ತಿದ ಮುನಿಸುಗಿಚ್ಚಿನ ಉಲ್ಪಣವು ಮುಂದೆ ನೂರಾರು ನರುಷ ಆರದಷ್ಟು ಉಜ್ವಲವಾಗಿತ್ತು ! ಅದರ ಮೂಲಕ ಹೊತ್ತು ಸಿಕ್ಕಾಗೆಲ್ಲ ಚಾಳುಕ್ಯರು ಕಂಚಿಯನ್ನು ಸೆಳೆವುದೂ ಸುಡುವುದೂ, ಸ್ವಲ್ಪವರು ಬಾದಾಮಿಯನ್ನು ಸುಲಿವುದೂ ಸೂರಿಗೊಳ್ಳುವುದೂ ಒಂದೇ ಸವನ ನಡೆದಿದ್ದಿತು ಇರಲಿ

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ರಣವಿಕ್ರಾಂತನಾಗಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ಧೀರೋದಾತ್ತನಾದ ಪುರುಷನೂ ಸೃಜಾರಂಜಕನೂ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಮಾಂಡಲಿಕರ ಮತ್ತು ಪ್ರಜೆಗಳ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ವಡುವಣಗಡಲ ಒಡೆಯನಾಗಿಯೂ, ಮೂಡಣ ಬಡಗಣ ತೆಂಕಣನಾಡುಗಳ ಏಕಾಧಿಪತಿಯಾಗಿಯೂ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳಿ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದನು ಆದರೆ ವೈಭವವು ಹೆಚ್ಚಿಗಿದ್ದಷ್ಟು ಅದರ ಮತ್ತೆರಜನಕಶಕ್ತಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಬಡವನನ್ನು ಕಂಡು ಯಾವನು ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು ಪಡುವನು ? ಅದೇ, ಶ್ರೀಮಂತನನ್ನು ಮತ್ತೆರಿಸುವವರು ಬಹಳ ಮಂದಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಸಮುದ್ರವಲಯಾಂಕಿತ ಪೃಥ್ವಿಯ ಅದ್ವಿತೀಯ ಸಮ್ರಾಟನಾದುದರಿಂದಲೇ ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ಶಿಲಾದಿತ್ಯ ಹರ್ಷವರ್ಧನನ

ಮತ್ತೆ ರವನ್ನಿಗೆ ಚಂಡಮಾರುತನು ಸೂಂಕಿದಂತಾಯಿತು ಕರ್ನಾಟದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಅತುಲಸಾಹಸಿಯಾದ ಅಖಂಡ ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯಂತೆಯೇ ಸಮರಪರಶುರಾಮನಾದ ಆತನು, ಸಕಲ ನರವತಿಗಳನ್ನು ಕಾಲಿಂದ ಮೆಟ್ಟಿ, ಅಡಂಬರದಿಂದ ಕರಿಯ ಮೇಲಂ ಬಾರಿನಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಕೀರ್ತಿಭೇರಿ ನಾದವನ್ನು ಆತನು ಸ್ಮರಿಸದಾದನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ವಾತಾಳಕೊತ್ತಿ ಇಡೀ ಭರತಖಂಡದ ಏಕಚಕ್ರಾಧಿಪತಿಯನಿಸಲು ಆತನು ಹವಣಿಸಿದನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಆಹವ ಭಯಂಕರನಂಬುದು ಆತನಿಗೆ ಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಆತನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಅಪ್ರತಿಮ ಭಟರಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಳಹಾಕಿದನು , ತಡಿಯಾಡಿದ ಪ್ರಪುಬ್ಧ ಮಹೋದಧಿಯಂತೆಯೂ, ವ್ರತ ಕಾಲದ ಮೇಘ ಸಂಘಾತದಂತೆಯೂ ರಣೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಗರ್ಜಿಸುವ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಆತನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಯೋಗ ಬೇಕೆಂದು ಉತ್ತರದಿಂದ ಒತ್ತಿಬಂದನು ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜನಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯೂ ತನ್ನ ಕೆಚ್ಚಾಳುಗಳಲ್ಲರನ್ನೂ ಏಕೀಕರಿಸಿ ಸಾಗಿ ಅಚಲವೂ ಅಭೇದ್ಯವೂ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವೂ ಆದ ಬಲಪರ್ವತರೇಣಿಯನ್ನು ಅಡ್ಡವಾಗಿಟ್ಟು ಆ ಮಹಾರಾಜನ ಸಾಗರವನ್ನು ತಡೆದನು ಎರಡು ದಳಗಳೂ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ತಾಕಲಾಡಿದವು , ಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮ ವಾಯಿತು ಅದರಲ್ಲಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಮಾರಿಯ ಕೆನ್ನಾಲಿಗಯಂತಿರುವ ತನ್ನ ಕರವಾಳವನ್ನತ್ತಿ ಪಟುಭಟರ ತೋಳುಗಳನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿದನು. ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಹರ್ಷೋತ್ಸಾಹಗಳನ್ನು ತುತ್ತಿ, ಧ್ವಜವನ್ನು ಕಿತ್ತಿ ವಿಜಯಶ್ರೀಯ ಮನಮೆಚ್ಚಿಸಿದನು ಈದ ಹುಲಿಯನ್ನು ಕಣಕಿ ಕೆಟ್ಟಿ ನಂದು ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಕಂಗೆಟ್ಟು ಕಾಲ್ದೆಗೆದನು ಮರಳಿ ದಕ್ಷಿಣದ ಕಡೆಗೆ ಇಣಕಿ ಕೂಡ ನೋಡಲಿಲ್ಲ ಈ ಗಲುವಿನ ಮೂಲಕವೇ ಕರ್ನಾಟಕವು ಸಮ್ರಾಟ್ ಪದವಿಯನ್ನೇರಿತು ! ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಹರ್ಷಜಲರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಓಲಾಡಿ ನಲಿದಾಡಿದಳು ! ಪರಮ ಭಟ್ಟಾರಕನಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಈ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ವಿಜಯದಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯು ಅನೇಕ ವೀರಾಧಿವೀರರಿಗೆ ಜನ್ಮ

ಕೊಟ್ಟು ಅವರಿಂದ ಭೂಪರಿಸಾಲನೆಯನ್ನೂ ಧರ್ಮದ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿ ಸಾನಿರಾದು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೀರ್ತಿಕೇತುವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯಿತು ಇದಕ್ಕೆ ವಿದುದ್ಧವಾಗಿ, ಅಪರಿಮಿತಸಾಮಂತ ಸಂಪೂಜ್ಯನಾಗಿದ್ದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನು ಈ ಸೋಲಿನಿಂದ ಭಯವಿಗಲಿತಹರ್ಷನಾಗಿ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಮೋರೆ ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ, ಆತನ ತರುವಾಯ ಕೂಡ ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನವಲ್ಲವೂ ನಿರ್ವೀರ್ಯವಾಯಿತು ಹರ್ಷವರ್ಧನನೇ ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಕಟ್ಟಿಕೊನೆಯ ಬಲಾಢ್ಯ ಚಕ್ರಪತಿ ।

ನಿಜಭೂಜ ಸ್ತುತಾಸದಿಂದ ಹೀಗ ವೃದ್ಧವಲ್ಲಭನಾದ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಈ ಜಯಘೋಷವು ಇರಾಣವನರಗ ಹೋಗಿ ತಲುಪಿತು ೨ನೆಯ ಮುಸ್ತು ಎಂಬವನು ಆಗ ಇರಾಣದ ರಾಜನಾಗಿದ್ದನು ಇಟಲಿಯ ರೋಮನ್ನಜನರು ಇರಾಣವನ್ನು ನುಗ್ಗಿ ಉರುಗ-ನ್ನು ಕೊಳ್ಳಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಸ್ತುತಾವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಆತನು ಇವನ ಸಹಾಯವನ್ನು ನದೆಯಲು ಬಯಸಿ, ಕಾಣಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಕಡೆಗೆ ತನ್ನ ರಾಯಭಾರಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು ಆದರ ನರವು ಕೊಡುವ ಸ್ತುತಂಗವು ಒಂದೆ ಬದಗಿದಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ, ಇರಲಿ ಜೀನಾದೇವದ ಮೈವೆನ್ ತ್ಲಾಂಗನಂಬ ಪ್ರವಾಸಿಯು ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭರತಖಂಡಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನು ಆತನು ಸತ್ಕಾರ್ಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕನ್ನಡ ನಿರರರ ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆವನ್ನೂ ಬಹು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವನು

ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಮಾಡಿದ ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರ ನೆಚ್ಚಿನಡುವಿನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ರತ್ನಗಳಾದಾ ವಿರೇಷವಾಗಿ ಇದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಜಾಕುಕೈ ಚಕ್ರದ ಸರಿಘದ ಸುಕ್ಕಲೂ ಮಾತ್ರ ಆತನ ನಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಅನೇಕ ಅರಸರು ತೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರಂದೂ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಆತನ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯು ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ, ಮೇಲ್ಗಡೆಗೆ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ನಾಗಿ, ಆ ಬಳಿಕ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಹೊರಳಿ, ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮುಗಿದರು

ತ್ತದ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಆತನು ಕದಂಬ ಗಂಗ ಅಲಾಪ ಮುಂತಾದವರನ್ನು ಗೆದ್ದಿರುವನು ಮೌರ್ಯರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ದೊಡ್ಡ ಹಡಗುಪಡೆಯೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ “ಪುರಿ” ಗೆ ಹೋಗಿರುವನು ಲಾಟಿ, ಮಾಳವ, ಗುರ್ಜರ, ಕೋಸಲ, ಕಳಿಂಗ, ವೆಂಗಿ, ಕಂಚಿ ಮುಂತಾದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ತಮಿಳುರಾಜರುಗಳಾದ ಚೋಳ, ಚೇರ, ಪಾಂಡ್ಯ ಅರಸರನ್ನು ಗೆದ್ದು ತನ್ನ ಅದ್ಭುತವಾದ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿರುವನು ಈ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸ್ಮಾರಂಭಿಸುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಧ್ಯರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಭೀಮಾನದಿಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ರುವ ಶುದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಪ್ಞಾಯಿಕ ಮತ್ತು ಗೋವಿಂದ ಎಂಬಿಬ್ಬ ಕಡುಗಲಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಆತನಿಗೆ ತೊಂದರೆಕೊಟ್ಟರು ಆದರೆ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ಮಿತ್ರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಆ ಬಳಿಕ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟನು ಶ್ರೀ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಈ ವಿಶಾಲವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಮುಂದೆ ಬಹುಶಃ ಯಾವತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಮ್ರಾಟರ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿತ್ತು, ಎಂದರೆ, ಈಗಿನ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ಇವೆರಡೂ ಪ್ರಾಂತಗಳು ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡಿಗ ಅರಸರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದವು ಅವರಡೂ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನೂಳಿಕೊಂಡ ಶುದೇಶಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕೆಚ್ಚೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳವರೆಗೆ ಮಹಾಟಗರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿರಲಿಲ್ಲ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ತರುವಾಯ ಐದಾರು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ, ದೇವಗಿರಿ ಯಾದವರ ಆಳಿಕೆಯ ಕೊನೆಯ ಕಾಲದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವು ತನ್ನ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು ಇರಲಿ

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಮೊದಲು ಮನಜಗಳವನ್ನು ನಂದಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಲಿತು ಮಲೆತು ನಿಂತ ಮಾಂಡಲಿಕ ವರ್ಗವನ್ನು ಮುರಿದು, ಆ ಬಳಿಕ ಅನೇಕ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡು, ರಭಸದಿಂದ ಮುನಿದತ್ತಿಬಂದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು ತನ್ನ

ಬೋರ್ಬಲದಿಂದ ಇರಿದಿಕ್ಕಿ, ಮನೆತನದ ಹುಟ್ಟುಹಗೆಗಳಾದ ಪಲ್ಲವರನ್ನು
ಪಾತಾಳಕ್ಕೊತ್ತಿ ಎಲ್ಲರ ತಲೆಯಮೇಲೂ ತಾಂಡವನೃತ್ಯವಾಡಿ “ಪರಮೇ
ಶ್ವರ” ನೆಂದು ಬಿರುದು ಪಡೆದನು. ಜಾಳುಕ್ಕ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ
ಈ ಬಾದಾಮಿಯ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಕರ್ನಾಟಕರನ್ನು
ಸದಾ ಪುಲಕಿತಕೇಶರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ?

ಧುರಧೀರನಾವ

ಧ್ರುವ

(೭೮೪-೭೯೪)

ರಸ್ತುಜೀವನದ ಧೈಯ ಸಾಧನಗೆ ಎಂತಹ ಎಡರುಗೊಂದಿಗಿದರೂ
ಆ ಧೈಯನನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕವಲಗೊಡದ ಧ್ರುವನಕ್ಷತ್ರವಂತೆ ಅದನ್ನು
ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅನ್ಯಾಪತವಾಗಿ ಸಾಗುವ ಧೀರೋವಾತ್ತರು
ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತೀರ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಂದಿ ಅರಸರಲ್ಲಿಂತೂ ಈ ತರಹದ
ಜನರು ಸಿಕ್ಕುವುದು ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿರಳ ಸ್ವಭಾವವಾಮರ್ಯದಿಂದ
ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿದವರಲ್ಲಿರಲ್ಲಿಯೂ ಬಹುಶಃ ಈ ಬಗೆಯ ನುಸ್ಸಿರ ದೃಷ್ಟಿ
ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ ಆದರೆ, ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಕೈಗೊಂಡ ಅರಸೊತ್ತಿಗೆ
ಯನ್ನು ಅರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಸಿಬಿಡುವ ಸ್ವಾಭಾವವು ಮೈದರ, ಆ
ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ರಸಾತಲಕ್ಕೀಯುತ್ತದೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ
ವನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ವಿಶ್ರಮಪಡಬೇಕಾದಂತೆ ಅದನ್ನು ಕಾಯ್ದು
ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ವಿಶ್ರಮಪಡಬೇಕಾಗುವುದು ಹೊಸವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ
ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಎಡರುಗೊಳ್ಳಬಹುದು ಕೂಸುಗಳಿಗೆ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ದಬ್ಬಿಲ್ಲವೆ?
ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಎ-ಕವಾಗಿದ್ದು ಬೇರ್ವೆಂದು ನಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಬಿಡುಗಡೆಗಳ
ಹೊಡೆತದಿಂದ ಅದು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ನದಿಲಾಗುತ್ತದೆ ಆ ಸಂದರ್ಭ
ದಲ್ಲಿ ತದರ ಸಂದಕ್ಷಣೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಧೂರ್ತ ಪ್ರವೀಣನು ಬೇಕಾಗುತ್ತಾನೆ
ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಕುಸಿದು ಬೀಳುತ್ತದೆ ತ್ರೀ ಶಿವಾಜಿ
ನುಹಾರಾಜನು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿರಿಕ್ಕೆ ಸಿಟ್ಟಿಷ್ಟು
ಸಾಹಸವನ್ನು ಸಂಭಾಷಿಯು ಅದನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ತೋರಿ
ಸಿದ್ಧರ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ರನ್ನು ಬೇಗನ ನಷ್ಟ ಹೊಂದು

ತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಉನೆಯ ರತಮಾನದ ಕೂನಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಇದೇ ಬಗೆಯ ಆಸತ್ತು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಭಾಷೆಯಂತಹ ಒಬ್ಬ ಅರಸು ಹುಟ್ಟಿ ಆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಡಿಲು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸುದೈವದಿಂದ ಧ್ರುವನಂತಹ ಧೀರೋದಾತ್ತನು ಸರಕ್ಕನ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಆತನನ್ನು ದಬ್ಬಿ, ಇಟ್ಟಿಡಿಸಿ ಆವರಿಸಿ ಒಂದ ರಿಪುಸಮೂಹವನ್ನು ಬೀಸಿಮೊಯ್ದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದನು.

ಉನೆಯ ರತಮಾನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಧ್ರುವನ ದೂಡ್ಡಪ್ಪನಾದ ಖಡ್ಗಾವಲೋಕವೆಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳ ವಂಶಿನರ್ಮನು ತನ್ನ ಖಡ್ಗಸಂಗ್ರಾಮ ಚಾತುರ್ಯದ ಆಗ್ಗಿಕೆಯಿಂದ ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯಕೀರ್ತಿವರ್ಮನನ್ನು ನೂಕಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಧ್ರುವನ ತಂದೆಯಾದ ಅಕಾಲವರ್ಷ ಕೃಷ್ಣನು ಕಡೆಗಾಲದ ವರ್ಷಾಕಾಲದಂತೆ ಕಣಿಗನ ಮಳೆಯನ್ನು ಸುರಿಸಿ, ವಿರೋಧಿಗಳಿಗೆ ಅಕಾಲಮೃತ್ಯುವಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಳಸಿ ಬಲಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿ ೩೦ ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದವೂ ಇಲ್ಲವೂ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಧ್ರುವನ ಅಣ್ಣನಾದ ಗೋವಿಂದನ ಅವಿವೇಕತನದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ದೂಡ್ಡಗಂಡಾಂತರ ಒದಗಿತು. ಗೋವಿಂದನು ಲೀಲಾ ವಿಲಾಸಿ, ಕಾಮಾಸಕ್ತನು, ಶೂರನಾದರೂ ವಿಷಯಲಂಘನನು. ಆದುದರಿಂದ ಆತನು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಿ ಜನರ ಅಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಗೋವಿಂದನ ತಮ್ಮನಾದ ಧ್ರುವನನ್ನು ಸುಟ್ಟಿದಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಬೇಕೆಂದು ಜನರು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ದೂರಯು ಗಟ್ಟಿಗನೂ ಒಳ್ಳೆಯವನೂ ಪ್ರಜಾರಂಜಕನೂ ಆದವನು ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ, ನರಯ ರಾಯರಗೂ ಸಾಮಂತರಿಗೂ ಹೇಡಿಯೂ ಪ್ರಜಾಪೀಡಕನೂ ಬೇಕಾಗುತ್ತಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಂಥ ಅರಸನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಬೇಳೆ ಬೆನ್ನಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ, ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿನ ಮಂಡಿಗೆಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ತಿನ್ನುಲು ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವಮಾರನೆಂಬ

ವನು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲೆ ಗಂಗರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಸತಿಯಾಗಿದ್ದನು ಆತನು
 ಅತ್ಯಂತ ಸುಖದೆಯೂ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು ಅರ್ಥಾತ್,
 ಗೋವಿಂದನಂತಹ ದುಂದುಗಾರನು ಭೂನಾಥನಾಗಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ
 ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹುಳುಹತ್ತಿದುದು ಆತನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಏಷಿತವಾಯಿತು.
 ಅದುದರಿಂದ ಶಿವಮಾರನು ಆತನ ಬಿನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು ಇತ್ತ, ಧ್ರುವನು
 ಸ್ವಕಾನುರಾಗವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿ ನಿಂತು
 ಕೊಂಡನು ವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರೊಳಗೆ ಜಗಳವಾಗು
 ವುದು ಗೌಣವಾದರೂ ರಾಷ್ಟ್ರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅದು ಗೌಣವಲ್ಲ ಭೂಬು
 ಜನು ಕೇವಲ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲ, ಸ್ವಜಿಗಳನ್ನು ಕಕುಲಾತಿಯಿಂದ ಕಾವಾಡು
 ವುದಕ್ಕೆ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಹೊಣೆಗಾರನಾದ ಅಧಿಕಾರಿ ಆತನು
 ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬದಿಗಿಡಬೇಕು ಹೀಗೆ ಬದಿಗಿಡು
 ವವನೇ ನಿಜವಾದ ಭೂಪತಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನು ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಿತ
 ಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪ್ರಿಯ ಸತ್ವಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಡಲು ಸಿದ್ಧನಿರಲಿಲ್ಲವೆ?
 ಕೌರವರನ್ನು ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರೆಂದು ಕ್ಷಮಿಸದ, ಎದುರಿಸಿ ಬಂದವರು
 ಅಪ್ಪರೇ ಇರಲಿ ಗುರುಗಳೇ ಇರಲಿ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವುದೇ ಧರ್ಮ
 ವೆಂದು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಉಪದೇಶಿಸಲಿಲ್ಲವೆ? ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಗೋವಿಂ
 ದನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದ ಆತನನ್ನು ಮೂಲೆಗೆ ಸರಿಸಿ
 ಧ್ರುವನು ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದನು ಗೋವಿಂದನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು
 ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಸಲಾಯನ ಸೂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಬೇಕಾಯಿತು ಗಂಗ
 ನರೇಂದ್ರನಾದ ಶಿವಮಾರ ಸೃಗೂಟ್ಟನು ಗೋವಿಂದನನ್ನು ಮತ್ತು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ
 ಕುಳ್ಳಿರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಧ್ರುವನ ಮೇಲೆ ದಂಡಿತ್ತಿ ಸಾಗಿ ಬಂದನು.
 ಧ್ರುವನು ಮುನಿವತ್ತಿ ಬಂದು ಮುತ್ತಿ ಕಾದಿದನು ಭೀಕರವಾದ ಸಮ
 ರಕ್ಕೆ ಮೂದಲಾಯಿತು ಧ್ರುವನು ನಿಸ್ಸೀಮ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಅರಿಕಟಕ
 ವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ, ಸುಗ್ಗಿ, ಮದಕರಿಯು ಕದಳೀವನವನ್ನು ಒಕ್ಕಲಿಕ್ಕೆ
 ತುಳಿವಂತೆ ಹಲವರನ್ನು ಕೊಂದೊರಗಿಸಿ ಹಲವರನ್ನು ಕವಳಿಸಿ ಕೆಡಹಿ
 ಹಲವರನ್ನು ಒಳಲಿಸಿ ದೆಸೆಗಡಿಸಿ ಸಮರಲೀಲಾವನೋದವನ್ನು ಗೈದನು.
 ಕೈಚಳಕದಿಂದ ವಿದ್ಯುದ್ಗತಿಯನ್ನು ಹಿಂಚಿಸಿ ಕರಸೇನಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಶೈ

ದು ಮಾರು ಅಗಲದ ರಾಜವೇಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಂದು
ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿ ಶಿವಮಾರನನ್ನು ತುಡುಕಿದನು, ಅವನ ಕೈದುನನ್ನು
ಕಳಚಿದನು, ಬಿಂಕವನ್ನು ಇಳಿಸಿದನು, ಕಾಲಾಟವನ್ನು ಉಡುಗಿಸಿದನು,
ಅವನನ್ನು ಕಟ್ಟಿತಂದು ಸರಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟನು ಗಂಗಾಧೀಶನಾದ ಶಿವಮಾರ
ನಂತಹ ಅತಿರೂರ ಪುರುಷನ ಅವಸ್ಥೆ ಹೀಗಾದೊಡನೆಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆ
ಯಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತಬ್ಧತೆಯುಂಟಾಯಿತು ಧ್ರುವನ ಆಯುಷ್ಯದೊಳಗೆ
ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಮತ್ತೂ ಗಂಗರ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಈ
ಕಾದಾಟವು ಒಡನೆ ಸರಿಣಾಮಕಾರಕವಾದ ಸಂಗತಿಯಾಯಿತು ಗಂಗರು
೫-೬ ನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಎಚ್ಚಂಭಣೆಯಿಂದ ಮರದಿದ್ದರು ಅಂದಿನ
ವರೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ಸೂಲು ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಅವರ ಭೂಕಾಂತನಾದರೂ
ಬೇಡಿ ಎನ್ನಬೇಕೆ? ಹಾಗೂ ಇನ್ನೂ ಆತನು ಚತುರ, ಸಾಹಸಿ, ಧೀರ,
ಅನ್ಯಾದೃಶನಾದಕರ ಅಂಥವನು ಸೂತನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ
ಬಂಧದಲ್ಲಿ ತೂಲಾಡುತ್ತಿರುವವನು ಸೂತನು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಮೈಯ
ಬಿತ್ತು ಧ್ರುವನ ಮೇಲೆ ಅವರ ನಿರ್ದಾಸ ಹಚ್ಚಿತು

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಧ್ರುವನು ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಭವ್ಯಪಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆತನ ಯಶಸ್ವಂತಿಕೆಯು ಸರಾಸವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿತು
ಧ್ರುವನು ಜೈನೋಲ್ಲಂಘನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನನ್ನು
ಗದ್ದುಗಯಿಂದ ಉರುಳಿಸಿ ತಾನು ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢನಾದುದರಿಂದ ಆತನು
ಸ್ವಾರ್ಥನಂದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಕೂಡದು ಕೇವಲ ದೇವದ ಕಲ್ಯಾಣ
ಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಪ್ರಜೆಗಳ ನಮ್ಮದೆಯ ನಲುವಾಗಿ ಆತನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ
ದನು ಅವನು ನಿಸ್ವಾರ್ಥನಿದ್ದನಂಬುದರ ಪರಿಣಿತಿಯು ಮುಂದೆ ಬೇಗನೆ
ಆಯಿತು ರಣಾವಲೋಕ ಸ್ತಂಭ ಅಥವಾ ಕಂಭಯ್ಯ ಎಂಬವನು
ಧ್ರುವನ ಬಿರಿಯ ಮಗನು ಮುಮ್ಮಡಿ ಗೋವಿಂದ ಎಂಬವನು
ಕಿರಿಯ ಮಗನು ಕಿರಿಯ ಮಗನು ಅಶೇಷ ಒಲಾನ್ವಿತನೂ ಜನಪಿತ
ದಕ್ಷನೂ ಇರುವನೆಂದು ತಿಳಿದುದರಿಂದ, ಧ್ರುವನು ಬಿರಿಯ ಮಗನನ್ನು
ಹೀರದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ಚಿಕ್ಕವನಿಗೇ ಯಾವುದಾದರೂ ಸಟ್ಟನನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು.

ಇಷ್ಟೇ ಆದ್ದರಿಂದ, ತಾನು ಕೂಡ ಒಂದೆ ಸರದು ಅತನನ್ನೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಾಧೀಶನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧನಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದ ಅತನು ಕೇವಲ ತನ್ನ ಗೌರವವನ್ನಷ್ಟೇ ನೋಡದ, ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಅರಸನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾದನೆಂಬುದನ್ನು ಒದಕಟ್ಟಿ ನೋಡಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಧ್ರುವನು ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೂ ಒಬ್ಬ ಬಲಾಘ್ಯ ಶತ್ರು ಏನೂದನೆ ಹೋರಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಮಾನವಿಯ ರಾಜನಾದ ವತ್ಸ ರಾಜನು ಬಂಗಾಳವನ್ನು ಒಳನುಗ್ಗಿ, ಅಲ್ಲಿಯ ಅರಸನಿಂದ ಎರಡು ರ್ವೇಶ ಚಕ್ರಗಳನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಯಿಟ್ಟು ಕರ್ನಾಟಕದ ದಂಡನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದನು. ಇದು ಧ್ರುವನಿಗೆ ಗೂತ್ತಾದೊಡನೆ, ಕೆರಳಿ ಕೆಂಡವಂತಾಗಿ ಮಾನವಿಯ ಭೂಪಾಲನನ್ನು ಮಾರ್ಕೊಂಡನು. ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕೈದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಅದನು ಕರಡವು ಚಿಟಿ ಚಿಟಿಲೆಂದು ಉರಿವಂತೆ ಈ ಭೂಜಬಲಾಘ್ಯನಿಂದ ಬಿಡಲಿ ಬಿಡಲಿ ನೆನಪಾಯುವ ಈ ಧ್ರುವನ ಬಡಗಕ್ಕೆ ಪರಬಲವು ಆಹುತಿಯಾಯಿತು. ವತ್ಸರಾಜನು ನಿರ್ಗತನಾದನೆಂದಿಗೂ ದಿಕ್ಕುಪಾಲಾದನು. ಅತನ ಅಪಾರವಾದ ಸಂಸತ್ತಿಯನ್ನೂ ರ್ವೇಶ ಚಕ್ರಗಳನ್ನೂ ಧ್ರುವನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡನು. ಆ ಬಳಿಕ ಧ್ರುವನು ಗುಜರಾಠದಲ್ಲಿ ಕದನದ ನಗಾರಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದು, ಅಂತವರೊಡನೆ ಕಡಂಗಿ ಕಾದಿ ಅವರ ಹುಟ್ಟಡಗಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಕೃವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಗನಾದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಗುಜರಾಠದಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟುಗಟ್ಟಿದನು.

ಒಟ್ಟಿಗೆ ಧ್ರುವನು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ ಕುತ್ತಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡುದಲ್ಲದೆ, ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆದ್ದು ಒಬ್ಬ ಮಗನಿಗೆ ಗುಜರಾಠ ದೇಶವನ್ನೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ಗಂಗ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಕಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಋನಯ ಗೋವಿಂದನನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಯುವರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಒಿಗೆ ತನ್ನ

ಶಾರ್ಯದಿಂದಲೂ ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೂ ಧ್ರುವನು ನಿರುಪಮನಾಗಿ ಮೆರೆದುದರಿಂದ, ಅತನಿಗೆ ಧ್ರುವ ನಿರುಪಮನೆಂಬ ನಾಮಾಭಿಧಾನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸವೆಂಬ ತೇಜೋಮಂಡಲದಲ್ಲೇ ಅತನಿಗೆ ಧ್ರುವ ಸದಸ್ಯರು ದೊರೆಯಿತು.

ರಣರಂಗ ಶಾರ್ದೂಲನಾದ

ಗೋವಿಂದ

(೭೯೪-೮೧೪)

ಆನಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಗೂ ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂ
ಬಕ್ಕೂ ದಾಷ್ಟಕೂಟರಲ್ಲಿ ಆಳಿದ ಘನ ಪದಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಗೋವಿಂದನು,
ಅವರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ರೂರನೂ ಧೀರನೂ ರಾಜತಂತ್ರಪ್ರವೀಣನೂ
ಆದ ಅರಸನಾಗಿದ್ದನು ಈತನು ಧ್ರುವನ ಕಿರಿಯ ಮಗನು ೬೪ ವರ್ಷ
ಎಡೆಬಿಡದ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳಿ, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಸೇವೆ
ಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೆಸರು ಪಡೆದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನೃಪತುಂಗ ಅಥವಾ ಅಮೋಘ
ವರ್ಷನಂಬುವನು, ಇದೇ ಗೋವಿಂದನ ಮಗನು ಗೋವಿಂದನಿಗೂ
ಬಾಹುಸುಯ ಸ್ತಸಿದ್ಧ ಪುಲಿಕೇಶಿಗೂ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯ
ವಿದ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮರಧುರಂಧರರು, ಜಗದೇಕ ವೀರರು ಇಬ್ಬರೂ
ಚಿಕ್ಕವರಿವರಾಗಲೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಭಾರವನ್ನು ಹೊರ
ಬೇಕಾಯಿತು ಸುಟ್ಟಿವೇರಿದ ಕೂಡಲೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸ್ತಬಲರಾದ ಅರಿಗ
ಳೊಡನ ಕಾದಬೇಕಾಯಿತು ಇಬ್ಬರೂ ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ
ಕುಶಲತೆಯಿಂದಲೂ ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೂ ಜರುಗಿಸಿ ಯಶಸ್ವಿಗಳಾದರು.
ನರ್ಘದಾ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗಿ ಯುದ್ಧಚಮತ್ಕೃತಿಯನ್ನು
ಇಬ್ಬರೂ ತೋರಿಸಿದರು ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಜೀವನದಂತೆಯೇ ಗೋವಿಂದನ
ಜೀವನವೂ ಸಾಹಸ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ರಾಜಕಾರಣಜಾತುರ್ಯ
ದಿಂದಲೂ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದೆ ಆತನ ತಂದೆಯಾದ ಧ್ರುವನು
ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಕೈಕೊಂಡ ವಿಜಯ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ, ಆಗ ಬಾಲಕನಾಗಿದ್ದ

ಗೋವಿಂದನು ತನ್ನ ತೋದಪಿನ ಅಗ್ಗಳಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ವರ್ವರ್ಷವೂ ಧ್ರುವನು ಮಾತನೇ ಗುಜರಾಧ ಕೋಶಲಗಳನ್ನು ಗದ್ದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ, ಗೋವಿಂದನ ಉಕ್ತಿನಂತಹ ಎದೆಯಿಂದ ಹೊಮ್ಮಿದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸ್ತುತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದನು ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಾರಿಯ ಬಾಯಿಗೆ ಕೂಡಲಕ್ಕೆ ನಮ್ರಾಟರು ಕೂಡ ಅಂಜುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅಳುಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅವಕ್ಕೆ ಎನರ್ತವಾಗಿ, ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮೃತ್ಯುವಿನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೂಗಿಸುವುದೂ ಅವರಿಂದ ಅವರು ವಾಡಾಗಿ ಬರುವುದೂ ಭೂಷಣವೆಂದೇ ಬಗೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಗೋವಿಂದನು ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಸಲ ಕಾಲನ ಕೋಶಲರುಗಳೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕು ಒಂದುದನ್ನು ನೋಡಿ ತಂದೆಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಅನಂದವಾಯಿತು ಅತನು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಒದಗೊತ್ತಿ ಶೂರನಾದ ಈ ಚಿಕ್ಕ ಮಗನಿಗೆ ಸಟ್ಟವನ್ನು ಕೊಡುವುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು ಗೋವಿಂದನ ಸಲುವಾಗಿ ಧ್ರುವನು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವಷ್ಟು ಗೋವಿಂದನು ಗಂಭೀರನೂ ಗುಣವಂತನೂ ಆಗಿದ್ದನು ಅವರ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಧ್ರುವನು ಇಹಲೋಕವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು ಹೋದನು ತಂದೆಯ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಗೋವಿಂದನು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಸಿಂಹಸೀರವನ್ನೇರಿದನು

ಪಟ್ಟವನ್ನೇರುವುದು ಸುಲಭವಾದಷ್ಟು ಅವನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ ತಂದೆಯು ಹಿರಿಯ ಮಗನನ್ನು ಮೂಲೆಗೊತ್ತಿ ಈ ಕಿರಿಯ ಮಗನನ್ನು ಎರಿಸಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದುದರಿಂದ, ಗೋವಿಂದನ ಅಣ್ಣನಾದ ಕಂಭಯ್ಯನು ಪ್ರಕೋಪಗೊಂಡಿದ್ದನು ಮಾತನೇ ಗುಜರಾಧದ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಧ್ರುವನು ಕಸಿದುಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ, ಆ ದೇಶಗಳ ಅರಸರು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರನ್ನು ಹತ್ತೊತ್ತವುಗಳಿಗೆ ಹೊಂಚುಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು ಕಂಚಿಯ ಪಲ್ಲವರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಡು ಹಗೆಗಳು ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಳುಕ್ಯರಾಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪಲ್ಲವರಿಗೂ ಚಾಲುಕ್ಯರಿಗೂ ಪದೇ ಪದೇ ಕಾಳಗಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು ಅವರ ತರುವಾಯ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದುದರಿಂದ ಪಲ್ಲವರಿಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರಿಗೂ ಅನೇಕ

ಕದನಗನಾಗುತ್ತಿದ್ದವು ಇವಲ್ಲದೆ ಚಾಳುಕ್ಯರ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರ
ಕೂಟರು ನುಂಗಿದ್ದ ಮೂಲಕ, ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಳುಕ್ಯರೂ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ
ಮೇಲೆ ಏಷವನ್ನು ಕಾರತಕ್ಕವರೆ ಕೆಲವು ಚಾಳುಕ್ಯರು ಆಗ ವೆಂಗಿಯಲ್ಲಿ
ಅಡ್ಡುತ್ತಿದ್ದರು ಆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅವರು ರಾಜ್ಯಗಳು ಆರಾತಿ ಪೂ
ಜಾವೃತನಾದ ಗೋವಿಂದನು, ಗಂಗರಾಜರ ಅರಸನಾದ ಶಿವಮಾರ
ನನ್ನು ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ ತನಗೆ ಲಾಭವಾಗು
ವುದಂದಣಿಸಿ ಅವನ ಬಂಧನವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದನು ಇದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ
ಶಿವಮಾರನು ರಕ್ತಪ್ರಸಂಗಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಶಿವಮಾರನು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವಾ
ಕಾಂಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನೂ ಅಭಿಮಾನಿಯೂ ಆದುದರಿಂದ, ಕಳೆದುಕೊಂಡ
ಗಂಗರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮರಳಿ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಹವ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದನು ಆತನ
ಒಲವು ಕಂಭಯ್ಯನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿತು ಮತ್ತು ಆತನು ತನ್ನ ಪಿರಿ
ದಾದ ಆರಯನ್ನು ನರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮೃತ್ಯುನಾದನು ಆದಕಾರಣ ಶಿವ
ಮಾರನು ಗೋವಿಂದನಿಗೆ ಏನೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಇದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ
ವಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಂಡು ಗೋವಿಂದನು ಪುನಃ ಆತನನ್ನು ಹಿಡಿದು ತರಿಸಿ
ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿಡಿಸಿದನು

ಅಣ್ಣ ಕಂಭಯ್ಯ, ವೆಂಗಿಯ ಚಾಳುಕ್ಯರು, ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಳು
ಕ್ಯರು, ಕಂಚಿಯ ಪಲ್ಲವರು, ಗುಜರಾಥರು, ಲಾಟರು, ಮಾಳವರು,
ಕೇರಳರು ಇತ್ಯಾದಿ ೧೨ ಮಂದಿ ಬಲಾಸ್ವಿತರಾದ ಅರಸರು ಗೋವಿಂದನ
ಎದುರ್ದವಾಗಿ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಹುಯ್ಯೆ ಬೈಸಿದರು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಇವನನ್ನು
ಮರ್ದಿಸುವ ಹವಣಿಕೆಯವರೇ ಹೊರತು ಗೋವಿಂದನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ
ಒಬ್ಬನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಗೋವಿಂದನು ಅಸಹಾಯಶೂರನು,
ಯುಕ್ತವಂತನು ಆತನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಮಾರನಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಆಸೆ
ಬೋರಿಸಿ ನೋಡಿದನು ಆತನನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿ ಗಂಗನಾಡಿನ
ಮಂಡಲಾಧೀಶನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ, ಆತನನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ
ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದನು ಆದರೆ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ
ಯಾದ ಶಿವಮಾರನು ಅದಕ್ಕೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ ಅಂತಿಂಥವರಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಕಥನ

ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕೈ ಕಾಲುಗೆಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೋವಿಂದನಂದೇ ಅವಕ್ಕೆ ಎದೆ
 ಗೊಟ್ಟು ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಅಳ್ಳಿದೆಯವನಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ
 ಲ್ಲಿಯೂ ಆತನ ಎದೆ ನಡುಗಲಿಲ್ಲ. ಗೋವಿಂದನು ತನ್ನ ಭುಜಬಲಾ
 ವಶ್ಯಂಭದಿಂದ ಶಿವಮಾರನನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಸರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟನು.
 ತನ್ನ ವಾಹಿನಿಯನ್ನು ಹೊಂದುಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ವೆಂಗಿಯಮೇಲೆ ಸಾಗಿ
 ದನು. ವೆಂಗಿಯ ದೊರೆಯಾದ ೨ ನಯ ನರೇಂದ್ರಪ್ಪಗರಾಜ ವಿಜ
 ಯಾದಿತ್ಯನು ಇವನನ್ನು ಅಜ್ಜರದಿಂದ ಮಾರ್ಕೊಂಡನು. ಗೋವಿಂದನು
 ಅರಿಸ್ತನ್ನದ ಬೇಟೆಯಾಡತೊಡಗಿದನು, ಒತ್ತೊತ್ತಿ ಬರುವ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ
 ಅವನು ಇದಿರಾಗಿ ತಾಗಿ ತಳ್ಳಿದು ಕೊಂದನು. ಕಡುಗಲಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನು
 ಕಡಿಬಂಡವಾಗಿ ಮಾಡಿದನು, ಮೃಗರಾಜನು ಮತಿಗೆಟ್ಟು ಗತಿಗೆಟ್ಟು
 ಸೋತು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿದನು. ಗೋವಿಂದನು ಆ ಪ್ರಚಂಡ ಕಲಿಮಾರ್ತಾಂಡ
 ನಿಗೆ, ಮಳಬೇಡದಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ಕುದುರೆಯ ರತಿನ ಸ್ಥಳದ ಸುತ್ತಲು
 ಎತ್ತರವಾದ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಬೇಕೆಂದು ಕಟ್ಟಾಣಲೆಯನ್ನಿತ್ತನು.
 ಆ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನ ವೈಭವದಲ್ಲಿ, ಜಲುವಾದ ತರಗಳೆಂದೊಪ್ಪುವ, ಜಲ
 ಚರಗಳ ಚಲನೆಯಿಂದ ಅಂದವಾದ, ಧವಲ ಶ್ಯಾಮಲವರ್ಣಗಳಿಂದ ಬಗೆ
 ಗೊಳಿಸುವ ಗಂಗಾ ಯಮುನಾ ಮೂರ್ತಿಗಳಿದ್ದವು, ಅವು ಗೋವಿಂದನ
 ಭಾಂಡಾರವನ್ನು ಸೇರಿದುವು. ಹೀಗೆ ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ಶಿವಮಾರನನ್ನು
 ಬಂಧಿಸಿ ಉದ್ವಾಮಭೀಮನಾದ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಅವಮಾನಗೊಳಿ
 ಸಿದ್ದರಿಂದ ಮಿಕ್ಕ ರಾಜರು ಅಂಜಿ ಗೋವಿಂದನಿಗೆ ರರಣೆಂದರು.
 ವೆಂಗಿಯ ಚಾಳುಕ್ಯರಿಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರಿಗೂ ಎದೆಬಿಡದ ಕಾಳಗ ನಡೆದು
 ಕೊನೆಗೆ ಗೋವಿಂದನಿಗೆ ಜಯವಾಗಿ ಹೀಗೆ ವಿಜಯಾದಿತ್ಯನು ಅಸಹ್ಯ
 ವಾದ ಅಪಮಾನಕ್ಕೆ ಈಡಾದನು. ಆಮೇಲೆ ಗೋವಿಂದನು ವಿಂಧ್ಯಾ
 ದ್ರಿಯ ಆಚೆಗೆ ಕಾಲೆಟ್ಟನು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾರರರ್ಮನು ಆತನಿಗೆ ತರಣಾ
 ಗತನಾದನು, ಮಾರರರ್ಮನು ಅಪರೂಪವಾದ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಒಡನೆ
 ಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನಾಗಿ ಗೋವಿಂದನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದನು. ಗೋವಿಂ
 ದನು ಉತ್ತರ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ತ್ರಿಭವನದಲ್ಲಿ ಮುಕಗಾಲ
 ವನ್ನು ಎರಾಮವಾಗಿ ಕಳೆದನು. ಅನಂತರ ಮತ್ತೆ ರಣಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ

ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧಹಸ್ತನಾದನು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರದ ರಾಮೇಶ್ವರ ತೀರ್ಥವೆಂಬಲ್ಲಿ (ಚಿತ್ರದುರ್ಗಜಿಲ್ಲೆ) ಬೀಡುಬಿಟ್ಟನು ಗೋವಿಂದನು ಮೃಗಯಾವಿನೋದದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಸ್ಥಿರವನು ಅಲ್ಲಿಯ ಕಾಡು ನಿಜವಾದುದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾಡುಹಂದಿಗಳು ವಿಪುಲವಾಗಿದ್ದುವು, ಅವು ಮಹಾರೌದ್ರವಾಗಿದ್ದುವು, ಅವುಗಳದು ಕೊಬ್ಬಿದ ಮೈ, ಮದೋನ್ಮತ್ತವಾದ ನಡಿಗೆ, ಇವನ್ನು ಕೇಳಿ ಗೋವಿಂದನ ಬೇಟೆಯ ಲವಲವಿಕೆ ಇಮ್ಮಡಿಸಿತು ಅವನು ಮಿತಸಂವಾರದೊಡನೆ ಕಾನನವನ್ನು ಯೋಚ್ಯ ಆರಾರ್ಥ ಮೆಳೆಮೆಳೆಗಳಿಂದ ಹಂದಿಗಳನ್ನೆ ಬಿಡುವನು ಅವು ಜಂಗುಳಿಯಾಗಿ ಬಂದು ದಾಡೆಗಳನ್ನು ಮಸದು ಗೋವಿಂದನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹಾಯ್ದುವು, ಗೋವಿಂದನು ಅವುಗಳ ಆರ್ಭಟವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮತ್ತು ಅವು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತೊತ್ತೆಳದುಳುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಮ್ಮಡಿ ನಾಲ್ವಡಿ ಆವೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದನು, ಕೆಲವನ್ನು ಬಾಣಸ್ತ್ರಪಾತದಿಂದಲೂ ಕೆಲವನ್ನು ಖಡ್ಗಪಾತದಿಂದಲೂ ಕೊಂದು ಹಂದಿಗಳ ಬಣವಯಸ್ಸು ಬಿಟ್ಟವನು ಹೀಗೆ ಹಂದಿಗಳ ಬೇಟೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಗೋವಿಂದನು ಪಲ್ಲವರ ಪಾರುಪತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅನುವಾದನು ಇವನು ತಿಳಿದು, ಪಲ್ಲವೇಂದ್ರನು ತುಂಗಭದ್ರಾ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಗೋವಿಂದನ ಪಾಳಯದ ವರೆಗೆ ತಾನೇ ಬಂದು, ಆತನೊಂದಿಗೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು ಹೀಗೆ ಕಂಚಿಯ ಪಲ್ಲವರಾಜನಾದ ದಂತಿದುರ್ಗನು ಮರಯೊಕ್ಕ ತರುವಾಯ ಗೋವಿಂದನ ವೀರವೃಷ್ಟಿಯು ಕೇರಳನಾಡಿನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿತು ಆ ಕೇರಳನು ಈ ಅರಾಜಗಜಕೇಸರಿಯೊಡನೆ ಕಾದಾಡಲು ಅರ್ಪಿಲ್ಲದೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು ಇಂತು ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಗೋವಿಂದನು ಮರಳಿ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಮಳಬೇಡಿಗೆ ಬಂದನು

ಇತ್ತ ಶಿವಮಾರನಿನ್ನೂ ಸಿರಿಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯುತ್ತ ಬಿದ್ದಿದ್ದನಷ್ಟೆ ಆತನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಕೆಚ್ಚು ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಇತ್ತು ಗೋವಿಂದನು ಆತನ ಚಿತ್ತಸ್ಥೈರ್ಯಕ್ಕೂ ಕೃಷ್ಣಸಹನಶೀಲಿಗೂ

ಮೆಚ್ಚಿದನು. ಇಷ್ಟೊತ್ತಿಗೆ ಕಂಭಯ್ಯನು ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆದುದರಿಂದ ಗೋವಿಂದನು ಶಿವಮಾರನನ್ನು ಪುನಃ ಬಂಧಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಪಲ್ಲವ ಅರಸನಾದ ನಂದಿವರ್ಮನೂ ಗೋವಿಂದನೂ ಗಂಗದೇಶದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ತಲಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಶಿವಮಾರನಿಗೆ ಮೂರ್ಧಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಇದರಿಂದ ಗೋವಿಂದನು ಬರೀ ರಾಜ್ಯಲೋಭಗ್ರಸ್ತನಲ್ಲ. ವೆಂದೂ ಗುಣಗ್ರಾಹಿಯಾದ ಮಾರದರ್ಶಿಯೆಂದೂ ನಾಡೆಲ್ಲ ಹೊಗಳಿತು. ಆತನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಾಲಸೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೆ ಶಿವಮಾರನ ಪ್ರಾಣಗಳು ಆತನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದವು ; ಗಂಗಮಂಡಲವು ಆತನ ಅರ್ಥಿನದಲ್ಲತ್ತು ; ನೆರೆಹೊರೆಯವರೆಲ್ಲ ಆಪ್ತರಾಗಿದ್ದರು — ಆತನು ಶಿವಮಾರನನ್ನು ಶೂಲಕ್ಕೆರಿಸಿ ಮೆರೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಗಂಗರಾಜ್ಯವನ್ನಾತನಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ಗೋವಿಂದನು ಸೀಸವ್ಯಾರ್ಥನೆಂದು ಪ್ರವ್ರಾತನಾದನು.

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರಲ್ಲಿ ಅತಿಪ್ರವ್ರಾತನೆಂದೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಈ ಗೋವಿಂದನು ತನ್ನ ಆತುಲ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೀರ್ತಿಯ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಅಜರಾಮರನಾದನು.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಿಯನಾವ

ಶಿವಮೂರ

(೨೭೬-೮೫)

ಜಯಾವಜಯಗಳು ಕೇವಲ ಮನುಷ್ಯನ ಬಾರ್ಯ ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ವಲಂಬಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ ಜಯವು ಧೃವಾಯತ್ತ ಸ್ವಯತ್ತವು ಪುರುಷಾಯತ್ತವರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದವರೆಷ್ಟೋ ಜನರು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಹೊಂದದ ಅಸುಖರನ್ನಾಗಿ ಗುರಿಯಾದವನ್ನು ನಾವು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒದುತ್ತೇವೆ ಗಂಗರಸನಾದ ಶಿವಮೂರನೂ ಅಂತಹ ಪುರುಷರಲ್ಲೊಬ್ಬನು ಆತನು ಅದಖನಾದರೂ ಅತ್ಯಂತ ಮಧ್ಯಮಯ, ಮಧ್ಯಮಿಯಾದರೂ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಯು, ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಯಾದರೂ ಏನವನು ಆನಯ ರತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆತನು, ೬೦೦ ವರುಷಗಳಿಂದ ಅಚ್ಚಳಿಯದ ಮೆರೆದ ಗಂಗರಾಜ್ಯವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರಿಗೆ ತತ್ತುದೇನೋ ನಿಜ ಆದರೂ ಆತನು ಆ ಸಂಕಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ ಬಾರ್ಯ ಧೈರ್ಯಗಳು ಅವರ್ಣನೀಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ

ಶಿವಮೂರನ ತಂದೆ ಶ್ರೀವರಾಹನು, ಅಧವಾ ಮುಕ್ತರನನು, ಈತನೇ ಗಂಗರಾಜರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದ್ರೇಷನು ಈತನು ಅರ್ಧ ರತಮಾನ ಕ್ಷಿಂತ ಹಚ್ಚುಕಾಲ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳಿದನು ಮುಂದೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸೈಗೊಬ್ಬನಿಗೆ ಎಂದರೆ ಶಿವಮೂರನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಸ್ವತನಾದನು ಶಿವಮೂರನ ಆಯುಷ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಗಂಡಾಂತರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಯಿತು ಇವನ ಜೀವನ ಮಾರ್ಗವೆಲ್ಲ ಕಂಟಕಮಯವಾಗಿತ್ತು ಆದರೆ ಸುನರ್ಣವು ದಗ್ಧವಾದಂತಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಕಾಂತಿ ಹೆಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲವೆ" ಹಾಗೆ ಶಿವಮೂರನ ಎದುರಿಗೆ ಸಂಕಟ ಶ್ರೇಣಿಗಳು ಒಂದಪ್ಪಳಿಸಿದಂತೆ ಆತನ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವೂ ಬಾರ್ಯವೂ

ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚು ಜನಗಲಾರಂಭಿಸಿದವು ಮತ್ತು “ಸಾಹಸೇ ಶ್ರೀಪ್ರತಿವಸತಿ” ಎಂಬಂತೆ ಆತನು ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಸೇವನ ವಶತ್ವವಾಹವನ್ನು ಈಸಿದನು , ಅವನನ್ನು ಬಂಧಿಸಿಟ್ಟು ಹಗೆಯೆ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಿಶ್ರವಾದನು , ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಆ ವೀರವುಂಗನನಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಬಂಧೋತ್ಸವವನ್ನು ಈ ಶಿವಮಾರನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡನು

ಗಂಗರಸರು ಎಂದೆಂದೂ ಸೋಲದವರೆಂದು ಪ್ರಾತಿಯನ್ನು ಪಡೆ ದವರು ಆದರೆ ದೈವದ ಮುಂದ ಒಡುವವರಾರು ? ಶಿವಮಾರನಿಗೆ ರೂರ ನಾದ ಧ್ರುವನು ಹಗೆಯಾದುದರಿಂದ ಆತನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಿ ದಿಲ್ಲದಿದ್ದನು ಆಗ ಗಂಗಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಬರಿಸಿಡಿಲು ಬಿಡಲಿನೆ ಎರಗಿದಂತಾಯಿತು ಏಕೆಂದರೆ ಶಿವಮಾರನಂತಹ ಭೂಮೀಶನು ಸೆರೆ ಯಾಳಾಗುವುದೇನೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಮಾತಲ್ಲ ಧ್ರುವನು ತಾನು ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಶಿವಮಾರನನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ಆದಕಾರಣ ಶಿವಮಾರನು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಕಾರಾಗೃಹದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಸವೆಯಬೇಕಾಯಿತು ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಎಲ್ಲಿಂದ ಎಂತಹ ಬಿಡುಗಡೆಯೇಳುತ್ತದೆಯೋ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮುಂದೆ, ಧ್ರುವನು ತೀರದೊಡನೆಯೇ ಗೋವಿಂದನು ಪಟ್ಟವೇರಿದನು , ಆತನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ನನ್ನು ದೂರವಿಟ್ಟು ತಾನೇ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದಕಾರಣ, ತನ್ನ ಗಾದಿಯನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಅನ್ಯರ ನರವು ಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಶಿವಮಾರನಂತಹ ಅತುಲಸಾಹಸಾನ್ವಿತನನ್ನು ಬಂಧನ ದಲ್ಲಿಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಆತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಲೇಸಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದನು ಶಿವಮಾರನು ಬಂಧ ಮುಕ್ತ ನಾದನು ಹೀಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲಾದರೂ ಶಿವಮಾರನುತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬರಬಹುದೆಂದು ಗೋವಿಂದನಿಗೆ ಆಸೆಯಿತ್ತು ಆದರೆ ಶಿವಮಾರನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸೆರೆಯಾಳಾದಾಗಲೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆಗಳೇ ತುಂಬಿದ್ದುವು ಅವನು ಹೊರಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ಅದರ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಹೇಣ ಗಾಡ ತೊಡಗಿದನು ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಂಗಮಂಡಲದೊಡೆಯನಾಗಿದ್ದ ರಾಘ,

ಕೂಟ ಕಂಭಯ್ಯನೂ ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ 'ಗೋವಿಂದನನ್ನು ನೂಕುವುದ ಕ್ಯಾಗಿ ಹಾತೊರೆದು ಕುಳಿತಿದ್ದನು ಶಿವಮಾರನು ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ ಬಿಡು ಗಡಿ ಹೊಂದಿದೊಡನ ಕಂಭಯ್ಯನು ಆತನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಕೇಳಿದನು ಶಿವಮಾರನಿಗಾದರೂ ಗೋವಿಂದನನ್ನು 'ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕಂಭ ಯ್ಯನಿಗೆ ಕೈಗೊಟ್ಟರೆ ಹೆಚ್ಚು ಲಾಭವೆಂದು ತೋರಿತು ಪ್ರಬಲನಾದ ಗೋವಿಂದನನ್ನು ಕೂಡಿ ಈ ಚಿಕ್ಕ ಮಂಡಲಾಧಿಪನನ್ನು ಆಡಗಿಸುವುದ ರಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಸಾಧಿಸಲಾರದೆಂದೂ ಕಂಭಯ್ಯನನ್ನು ಬೆರತು, ಗೋವಿಂದರಾಜನನ್ನು ಮುರಿದೊಗೆಯದೆ ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಶಿವಮಾರನು ಭಾವಿಸಿದನು ಆದಕಾರಣ ಆತನು ಗೋವಿಂದನೊಡನ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಲೆ ಹಾಕಿದನು ಮತ್ತು ಹೊತ್ತು ಸಾಧಿಸಿ, ಮಂಡ್ಯ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಮುದಗುಂದೂರಂಬ ಊರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ತಮ್ಮ ಬೀಡನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವಾಗ, ಅವರ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಆಕಸ್ಮಿತವಾಗಿ ಬಿಮ್ಮ ಅದನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದನು ಈ ಸುದ್ದಿ ಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಗೋವಿಂದನು ಉರಿದು ಕೆಂಡವಾದನು ಶಿವಮಾರನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ದಯೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೂ ಆತನು ತನಗೆ ವಶನಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬು ದನ್ನು ನೋಡಿ ಗೋವಿಂದನು ಪುನಃ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಿವಮಾರನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಶಿವಮಾರನ ಆಯುಷ್ಯ ವೆಲ್ಲವೂ ಧ್ರುಗೋವಿಂದರೊಡನ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಸೋಲುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು ಶಿವಮಾರನು ತನಗೆ ಅನುಕೂಲನಾಗದೇಕೆಂಬುದೇ ಗೋವಿಂದನ ಉದ್ವೇಗ ಕೊನೆಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಿಯನಾದ ಶಿವಮಾರ ನೇ ಗೆದ್ದನು ಗೋವಿಂದನು ಶಿವಮಾರನನ್ನು ಪುನಃ ಬಂಧಮುಕ್ತ ಮಾಡಿ ಗಂಗವಾಡಿಯ ಅರಸನಾಗಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು ಶಿವ ಮಾರನು ಗಂಗವಾಡಿಯ ಅರಸನಾದನು ಸ್ವತಃ ಗೋವಿಂದನು ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆತನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕಿರೀಟವನ್ನಿಟ್ಟನು

ಶಿವಮಾರನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಧಾಭಿಷಿಕ್ತನಾಗಿ ಗಂಗವಾಡಿಯನ್ನು ಆಳಲಾರಂಭಿಸಿದನು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಗೋವಿಂದನು

ತೀರಿದ ತರುವಾಯ ಅಮೋಘವರ್ಷ ಅಧವಾ ನೃಪತುಂಗನು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದನಷ್ಟೆ. ಆತನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವಮಾರನು ಆತನ ಮಾಂಡಲಿಕರಲ್ಲೊಬ್ಬನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ, ಶಿವಮಾರ ಸ್ವಗೌಟನು ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮಾಂಡಲಿಕನಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ವಸ್ತುತಃ ಆತನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರನೇ ಆಗಿದ್ದನು. ಆತನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬೆಳಗಾವಿಯ ಜಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಕಲಭಾವಿಯವರಗೆ ಹಬ್ಬಿಸಿದ್ದನು.

ಶಿವಮಾರನ ಆಯುಷ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಸರಮನಯಲ್ಲೆಯೇ ಕಳೆದು ಹೋದದೂ ಆತನು ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಾಸಂಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಆತನಿಗೆ ಗಾರವದ ಮಾತು. ಶಿವಮಾರನು ಸರಮನಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಆತನ ಮಗನಾದ ಮಾರಸಿಂದನು ಗಂಗವಾಡಿಯನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಗಂಗವಾಡಿಯು ಪೂರಾ ಗೋವಿಂದನ ವಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಿವಮಾರನು ಬಿತ್ತಿದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಬೀಜಗಳು ಆತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥವಾಗಿ ಫಲದ್ರುವವಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಾಜಕಾರಣದ ಕತ್ತರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಆತನನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹಿಡಿದಿಡುವುದು ನಡೆದಿತ್ತು. ಆತನು ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಮೂರ್ತಿಯಾದುದರಿಂದ, ಸಂಕಟ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆತನು ಗೋವಿಂದನಿಗೆ ಬಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಆ ಗೋವಿಂದನಿಂದಲೇ ಮೂರ್ಛಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದನು. ಶಿವಮಾರನ ಮರಣದ ನಂತರ ಆತನ ಮಗನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಗವಾಡಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ನೂಗವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಚಿಮ್ಮಿ ಪೂರ್ಣವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸುಖವನ್ನುನುಭವಿಸಿತು.

ಗೋವಿಂದನು ಶಿವಮಾರನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಪೂಜ್ಯ ಭಾವವನ್ನು ತಾಳಿ ಆತನನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಿಚ್ಚುಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಶಿವಮಾರನಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಸದ್ಗುಣಗಳೂ ಕಾರಣವಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಶಿವಮಾರನು ಸುಸಂಸ್ಕೃತನು, ವಿದ್ಯಾವಂತನು, ಕಲಾಸ್ರೇಮಿಯು, ಉತ್ಕೃಷ್ಟಕವಿಯು, ತರ್ಕರಾಷ್ಟ್ರನಿಪುಣನು, ನಾಟಕಪ್ರವೀಣನು,

ಗಜಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಘನಪಂಡಿತನು ಇಂತಹ ಅಲಾಕಿಕವಾದ ಗುಣಗಳು
ಶಿವಮಾರನಲ್ಲರವನೆಂಬುದು ಗುಣಜ್ಞನಾದ ಗೋವಿಂದನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ
ಮೂಲಕವೇ ಶಿವಮಾರನು ಹಗೆತನಮಾಡಿದರೂ ಆತನ ವಿಷಯವಾಗಿ
ಗೋವಿಂದನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅದರ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಾಳಿದ್ದನು

ಸುಭಟಚೂಡಾಮಣಿಯಾದ

ಬೂತುಗರಾಯ

(೯೩೮-೯೫೩)

ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಾಹಸ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸದಾಮಾಡುತ್ತಿರುವುದೊಂದು ಚಟ. ಅವರಿಗೆ ಶಾಂತವಾದ ಜೀವನವು ಬೇಕಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ತೋಳ್ತೊಡಿಯನ್ನು ತೀರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಸಂದರ್ಭಗಳು ಒದಗುವುವೋ ಅಷ್ಟು ಅವರಿಗೆ ಆನಂದ. ಇಂತಹ ಜನರು ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದ ಸಾಯುವವರೆಗೆ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಎದೆಗಾರಕೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಅಂತಹ ಪ್ರಸಂಗಗಳೊದಗದಿದ್ದರೆ, ಅವರು ಅವುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕಲಿತನವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಯಾವ ಸಂಧಿಯನ್ನೂ ಅವರು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಳಗವೆಂದೊಡನೆಯೇ ಅವರ ಮೈಯುಬ್ಬುತ್ತದೆ; ನೆತ್ತರು ಒತ್ತರದಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತದೆ; ಆವೇಶ ತುಂಬುತ್ತದೆ; ತೇಜ ಮಿಂಚುತ್ತದೆ; ಉತ್ಸಾಹ ಕುಣಿಯುತ್ತದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಮಾಂಡಲಿಕನಾದ ಬೂತುಗನ ಜೀವಿತವು ಈ ಮಾದರಿಯದು.

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಸುಮಾರು ೨೦೦ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಅತಿಶಯವಾದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಸಂಪತ್ತನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರು. ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನರ್ಮದೆಯಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಿಯವರೆಗೆ ಅವರ ರಾಜ್ಯವಿಸ್ತಾರ. ಧ್ರುವ, ಗೋವಿಂದ, ನೃಪತುಂಗರಂತಹ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯಶಿಖಾಮಣಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕೀರ್ತಿಯು ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ

ತೋಳಿಗಿ ಬೆಳೆಗಿತ್ತು ಆದರೆ ನುಹಾ ವೃಕ್ಷವು ಮುದುಕವಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ಮುಂ
ಮಕೊಂಡು ಬೀಳಲೇ ಬೀಳಲಿವೆ? ಸಾಮಾನ್ಯತಃ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಆಯು
ಷ್ಯವು ೨೦೦-೨೫೦ ವರುಷವಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಬಾದಾಸಿ ಚಾಳ
ಕ್ಯರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಅಷ್ಟೇ ವರ್ಷ ಬಾಳಿತು ಅದರ ತರುವಾಯದಲ್ಲಿ
ಬಂದ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರೂ ಸುಮಾರು ಅಷ್ಟೇ ವರುಷ ಬದುಕಿದರು
ಗಂಗ ಮನೆತನದ ಬೂತುಗನ ಕಾಲವು ಈ ಪ್ರಕಾರದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ
ಇಳಿಗಾಲದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಕಾಲವು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಗೋವಿಂದನಂತಹ
ಮರ್ಯಾದೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿದುದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯು
ಹೊರಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದಳು ಆದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಸುದೈವದಿಂದ
ಬೂತುಗ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಗ ಮಾರಸಿಂಹರಂತಹ ನೆಚ್ಚಿನವರಾದ
ಬಲ್ವಂತರು ಆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯಲು ಸ್ವಯಂತ್ರಿ ಮಾಡಿದುದ
ರಿಂದ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಪಟ್ಟವು ಮುಂದೆ ಕಲವು ವರುಷ ಜೀವ ಹಿಡಿದು
ಕೊಂಡಿತು

ಗಂಗಮಂತಲವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಎರೆಯಪ್ಪನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳು.
ಮೊದಲನೆಯವ ರಾಚಮಲ್ಲ, ಎರಡನೆಯವ ಭೂತಯ್ಯ ಅಥವಾ ಬೂತುಗ.
ಬೂತುಗನು ಸಾಹಸತುಂಗ, ತುಂಗಸರಾಕ್ರಮ ರಾಚಮಲ್ಲ ಸಾಹ
ಸಿಯೂ ಅಲ್ಲ, ಸರಾಕ್ರಮಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಬೂತುಗನು ತನ್ನ ದೋರ್ದ
ರ್ವದ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾದ ಬಡ್ಡಿಗನಿಗೆ
ಬಲು ಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದನು, ಆ ಪ್ರೀತಿಯ ಹೆಚ್ಚುಗೆಯಿಂದಲೇ ಇವನನ್ನು
ಆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಅಳಿಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನಮಾಡಿದನು ;
ಮತ್ತು ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ರೇವಕೆಯನ್ನು ಬೂತುಗನಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊ
ಟ್ಟನು, ಪುರಿಗೆರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವರರ ಮೂರು ನೂರನ್ನೂ ಬೆಳವಲ ಮೂರು
ನೂರನ್ನೂ ಕಿರುಕಾಡ ಎಪ್ಪತ್ತನ್ನೂ ಬಾಗೆನಾಡ ಎಪ್ಪತ್ತನ್ನೂ ಎಂದರೆ
ಈಗಿನ ಫಾರವಾಡ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಎಜಾವುರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ವರದಕ್ಷಿಣೆ
ಯಾಗಿತ್ತನು ಈ ಶರೀರಸಂಬಂಧದಿಂದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮನೆತನಕ್ಕೆ
ಬೂತುಗನ ಬಳಿಕೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು ಬಡ್ಡಿಗನ ಮಗನಾದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೂ

ಬೂತುಗನಿಗೂ ನಿಕಟವಾದ ಸ್ನೇಹವು ಬೆಳೆಯಿತು ಮಾವನ ಮರಣದ
ಖಳಿಕಂತೂ ಬೂತುಗನು ರಾಜನಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಬಲಗೈಯೇ ಆದನು.
ಹೀಗೆ ಮಾಂಡಲಿಕರ ಮಗನಾದ ಬೂತುಗನು ತನ್ನ ನಿಜಭುಜೋನ್ನ
ತಿಯಿಂದ ಉನ್ನತ ಯೋಗ್ಯತಾ ಸಂಪನ್ನನಾದನು

ಬೂತುಗನು ರಾಜಾಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದುದಲ್ಲದೆ ಜನರ ಬಲವನ್ನೂ
ಸಂಪಾದಿಸಿದನು ಇವನ ಗುಣಾತಿಶಯದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲ ಇವ
ನನ್ನು ನನ್ನಿಯ ಗಂಗನೆಂದೂ ಗಂಗ ಗಾಂಗೇಯನೆಂದೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ
ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಬೂತುಗನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ರಣರಂಗಗಾಂಗೇಯನಾ
ಗಿದ್ದನು ಇವನ ಅಣ್ಣನಾದ ರಾಜಮಲ್ಲನು ಗಂಗಮಂಡಲವನ್ನಾಳು
ತ್ತಿದ್ದುದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿತಕರವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಬೀಗನಾದ
ಬೂತುಗನಿಗೆ ಆಸ್ಥಾನವು ದೊರೆಯುವುದು ಶ್ರೀಯಸ್ಕರವೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರ
ಕೂಟ ಕೃಷ್ಣನ ವಿಚಾರ ಬೂತುಗನೂ ಈ ಮಾನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಮಲ್ಲಿನಾಗಿ
ದ್ದನು ಆದುದರಿಂದ ರಾಜಮಲ್ಲನೆಂಬ ವಿಷವೃಕ್ಷವನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು
ಬೂತುರಾಯನೆಂಬ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವನ್ನು ನೆಡಲಿಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣರಾಜನು ಪ್ರಯತ್ನಿ
ಸಿದನು ಬೀಗನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬೂತುಗನು ಅಣ್ಣನನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಲೋ
ಕಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ತಾನು ಗಂಗಮಂಡಲದ ಒಡೆಯನಾದನು

ಇತಿಹಾಸವನ್ನವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಒಬ್ಬ ರಾಜನು ತೀರಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬನು
ಪೆಟ್ಟಿನೇರುವುದೊಂದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕುತ್ತಿನ ಪ್ರಸಂಗವೆಂದು ಹೇಳ
ಬಹುದು ಹಾಗೆಯೇ ಬಡ್ತಿಗನು ಮಡಿದು ಕೃಷ್ಣನು ರಾಜನಾದಾಗ
ಒಂದು ಕಂಟಕವು ಸಂಭವಿಸಿತು ಆ ಕಂಟಕವೇ ಲಲ್ಲಿಯನೆಂಬ ವುಂಡು
ಗಾರ ಕೃಷ್ಣನು ನಿಜವಾದ ಪಟ್ಟಬಾಧ್ಯನಲ್ಲವೆಂದೂ ತಾನೇ ಅರಸನಾಗಲು
ಯೋಗ್ಯ ಗೋತ್ರಜನೆಂದೂ ಸಾರುತ್ತ ಲಲ್ಲಿಯನು ಬೊಬ್ಬರಿದು ಬಂದನು
ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಬೂತುಗನೆಂಬ ಕಾಲಭೈರವನ ಬೆಂಬಲವಿದ್ದುದು ಆ
ಮದಾಂಧನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ ಬೂತುಗನು ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಲಲ್ಲಿಯನನ್ನು
ಇದಿರುಗೊಂಡನು ಅವನು ಘಡಿಸಿದ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಲಲ್ಲಿಯನು ಬೂತು

ಗನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು ಇಬ್ಬರ ಸೇನೆಗಳೂ ಬಿನ್ನಣದಿಂದ ತೊಡರಿ
ಕೊಂಡುವು ಕೈದುಡುಕಿನಿಂದ ಕಾದಿದವು ಒಂದೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಹೆಣೆದಿರಿಯ
ಲಾಗಿ, ರಕ್ತದ ಕಡಲು ಹರಿಯಿತು ಉಭಯ ಸೈನಿಕರು ವೀರಾವೇಶ
ದಿಂದ ಹೊಡೆದಾಡಿದರು ಲಲ್ಲಿಯನ ಚೆಲ್ಲಾಟವು ತಗ್ಗಿತು. ಆತನು ದಿಸೆ
ಗೆಟ್ಟು ಓಡಿ ಹೋದನು ಬೂತುಗನು ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ತನ್ನ ಬೀಗನಾದ
ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ರಾಜಪದವಿಯನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿ ಆತನ ಉಪಕಾರವನ್ನು
ತೀರಿಸಿದನು.

ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಆಗ ಪಲ್ಲವರ ನೆಲೆಗೆಡಿಸಿ ಜೋಳರು ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ಪಡೆ
ಯುತ್ತಿದ್ದರು ಜೋಳೇಂದ್ರನಾದ ರಾಜಾದಿತ್ಯನು ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ
ರಾಜರನ್ನೂ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತೃತಗೊಳಿಸಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.
ಜೋಳರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ನಡುವೆ ಗಂಗಮಂಡಲವಿತ್ತು.
ಅದುದರಿಂದ ಜೋಳನ ಆಘಾತಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಮೇರೆಗೆ ಹೊಂದಿ
ರುವ ಗಂಗರ ಮೇಲೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು! ಇವುಗಳನ್ನು ತಡೆನ ಸುಸಂ
ಧಯು ತನಗೆ ದೊರೆತುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೂತುಗನಿಗೆ ಆನಂದವಾಯಿತು
ಆತನೂ ಆತನ ಬೀಗನೂ ಸೇರಿ ರಣಭೇರಿಯನ್ನು ಹೊಯ್ದಿದರು.
ಅರ್ಕೋಣದ ಹತ್ತಿರವು ತಕ್ಕೋಳದ ನೆರೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಾದಿತ್ಯನ ಸೇನಾ
ಸಾಗರವು ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿತ್ತು, ಗಂಗಬೂತುಗನೂ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಕೃಷ್ಣನೂ
ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಲವೆತ್ತಿ ಭೋರನೆ ಹೋಗಿ ಆ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಬರಿಸಿಡಲುಗಳ
ತೆರಗಿದರು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಪಕ್ಷದವನಾದ ಮಣಾಲೇರನೆಂಬ ತಡುಗಲಿಯು
ಕಡುಭಯಂಕರವಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದನು ವೈರಿ ಬಲವೂ ಕೂಡ ಇವನನ್ನು
ಸಗರತ್ತಿನೇತ್ರನೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಿತು ಬೂತುಗನೂ ಕೃತಾಂತನಂತೆ
ಜೋಳ ದಳವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು ಎದೆಗೆ ಇದಿರಾತು ಬರುವ ಚತುರಂಗ
ಬಲಗಳನ್ನು ಆಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟಿತಲ್ಪರಿದನು, ಇದಿರಿಸುವ ಗಂಡರನ್ನು
ತಾನೊಬ್ಬನೇ ತುರುಗುವೆನೆಂದು ಮುಂಬರಿದು ಬರುವ ಬೀರರನ್ನು
ಜೋಳನ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿಯೇ ದಿಂಡುಗೆಡವಿದನು, ಬೂತುಗನು ತನ್ನ
ಕೂರಾದ ಕರವಾಳದಿಂದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಜೋಳನ

ಪಡೆಯ ಬಸಿರೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕನು, ರಾಜಾದಿತ್ಯನು ಕುಳಿತ ಆನೆಯ
ಆತನನ್ನು ಮಾರ್ಕೊಂಡಿತು, ಬೂತುಗನಿಗೆ ಹೆಬ್ಬವಾದಂತಾಯಿತು,
ಜೋಳನನ್ನು ಬಳಸಿ ಬರುವ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳನ್ನು ಆತನು ಭೂಕ್ಕನ ಕುತ್ತಿ
ಕೆಡಹಿದನು ಆ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಉರವಣೆಯಿಂದ ಇದಿರಾದ ಸುರಿಗಾರ
ರನ್ನು ತೆರಪಿಲ್ಲದ ಕೊಂದು ಬೂತುಗನು ಭೂತಭೋಜನವನ್ನು
ಮಾಡಿಸಿದನು ಬೂತುಗನು ಟಿಣ್ಣನ ಅಂಬಾರಿಗೆ ನೆಗೆದು ರಾಜಾ
ದಿತ್ಯನನ್ನು ಕಂಕುಳಲ್ಲಿ ಟೆಪುಕೊಂಡು ಕೆಳಗೆ ಜಿಗಿದನು, ಇಬ್ಬರಿಗೂ
ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ದ್ವಂದ್ವ ಯುದ್ಧವಾಯಿತು, ದೂರದಿಂದ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ
ನೋಡಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಕೃಷ್ಣನು ಹರ್ಷಪರವಶನಾಗಿ “ ನಿನ್ನಂತಹ ರಣ
ರಂಗಸಿಂಗರುಂಟ! ನಿನ್ನಂಥವನು ನೀನೇ!” ಎಂದು ಹೊಗಳಿದನು,
ಸೃನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ ಕೊರಳಿನಿಂದ ಅದನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಗರ್ಜಿಸಿತು!
ಬೂತುಗನ ವೀರಾವೇರವು ಇಮ್ಮಡಿಸಿ ಮುಮ್ಮಡಿಸಿ ನಾಲ್ಕುಡಿಸಿತು ಆತನು
ಹಿಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಎಡಬಲಕ್ಕೆ ಸರಿದು, ನೆಲಕ್ಕೆ ರಾವಿ, ಗಗನಕ್ಕೆ
ನೆಗೆದು, ಹಗೆಯ ಹೊಡತವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ, ಖಡ್ಗದಿಂದವೃಳಿಸಿ, ಧಾಲ
ನ್ನೂಡ್ಡಿ, ತಿವಿದು ರಿಪುಶಿರವನ್ನು ಇಳುಹಿದನು, ಹೀಗೆ ಬೂತುಗನು ತನ್ನ
ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ವಿಜಯವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ
ತಂದು ಕೊಟ್ಟನು ಇದರಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಆತನಿಗೆ ಬನ
ವಾಸಿ ನಾಡನ್ನು ಉಂಬಳಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು

ಈ ವಿಜಯವಾದ ಬಳಿಕ ಅವರು ತಂಜಾವರವನ್ನು ಮುತ್ತಿದರು.
ಅಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಬೂತುಗನೇ ಕದನಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಳು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು” ರಾಷ್ಟ್ರ
ಕೂಟರು ಪರರಾಯರೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಯುದ್ಧಗಳೆಲ್ಲ ಇವನ ಬಲದಿಂ
ದಲೇ, ಜಯಗಳೆಲ್ಲ ಇವನ ದೋರ್ದರ್ಪದ ಫಲಗಳೇ ತಂಜಾವರದರಸು
ಸೋತನು ಆಮೇಲೆ ಅವರಿಬ್ಬರು ಪಲ್ಲವರ ಮೇಲೆ ಕೈ ಮಾಡಿದರು,
ಪಲ್ಲವರ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕಂಚಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದರು, ಕಾಳೆಗಳಲ್ಲಿ
ಪಲ್ಲವರ ಬಿಂಕವಡಗಿತು ಪಲ್ಲವೇಂದ್ರನಾದ ಅಣ್ಣಗನು ಹಣ್ಣು ಹಣ್ಣಾ
ದನು, ಕಂಚಿಯು ಕೈ ಸೇರಿತು, ಆದರೆ ಪಲ್ಲವೇಂದ್ರನು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ

ಮಾಂಡಲಿಕನಾಗಿರಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡುದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣನು ಆತನಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಕಂಚಿಮಂಡಲವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿದನು. ತಮ್ಮ ವಿಜಯಧ್ವಜವನ್ನು ಮೆರೆಯುತ್ತ ಬಾತುಗ ಕೃಷ್ಣರು ಮಳಖೇಡಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

ಬಾತುಗನ ಇನ್ನೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಕಾಳಗವೆಂದರೆ ಚೇದಿಯ ಕಲಚೂರ್ಯರಿಗೆ ನೆರವಾದುದು. ಗುಜರಾಧವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಚಾಲುಕ್ಯ ವಂಶದ ಮೂಲರಾಜನು ಕಲಚೂರಿಯರ ಕಾಲಂಜರ, ಚಿತ್ರಕೂಟ ಎಂದ ರಡು ಮುಖ್ಯ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು. ಕಲಚೂರಿಯರಸನು ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಕೃಷ್ಣನು ಬಾತುಗನನ್ನೂ ಅವನ ಮಗನಾದ ಮಾರಸಿಂಹನನ್ನೂ ದೂಡ್ಡ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಕಳುಹಿದನು. ಒಳಗಿನವರೊಡನೆ ಕಾದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಚಾಳುಕ್ಯರ ಕಟಕವನ್ನು ಬಾತುಗನ ದಂಡಾಳುಗಳು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಲಗ್ಗೆಯಿಟ್ಟರು. ಎರಡೂ ಕಡೆಯಿಂದ ಬರುವ ಕಡಲ ತೆರೆಗಳ ಹೊಯ್ತಕ್ಕೆ ಚಾಳುಕ್ಯ ಸೇನೆಯು ನುಗ್ಗು ನುಗ್ಗುತ್ತೊಡಗಿತು. ಬಾತುಗನು ಇದಿರು ಬಂದವರನ್ನು ಚದರುತ್ತ ಚದರುತ್ತ ಒತ್ತೊತ್ತಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಕರಿತುರಗವೀರಭಟರನ್ನು ಉರವಣಿಯಿಂದ ಗೆದ್ದನು. ಆ ಹೊಯ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಲರಾಜನ ಶಾರ್ಙ್ಗ ತ್ವಾಹಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡಿದನು. ಮೂಲರಾಜನು ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಮರಳಿದನು. ಬಾತುಗನು ಆತನಿಂದ ತಪ್ಪು ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸುಲಿದುಕೊಂಡನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಆತನು ಸತ್ತಮಾಳವ ದೇಶಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಅದರ ಮೇರೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಸೀಮೆಯ ಗುರುತಿನ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಆ ದೇಶಕ್ಕೆ “ಮಾಳವಗಂಗ” ಎಂಬುದಾಗಿ ತನ್ನ ಮನೆತನದ ಕುರುಹಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.

ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ಬಾತುಗನ ಚರಿತ್ರೆಯು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಅಥಟ ತನದಿಂದಲೂ ಸಾಹಸದಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದೆ. ಈತನ ಮಗನಾದ ಮಾರಸಿಂಹನೂ ಈತನೂ ಕೂಡಿ ಮುಳುಗುವ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದ್ದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಮುಂದೆ ೩೦

ವರುಷ ಕೂಡ ಬದುಕಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಪಶ್ಚಿಮ ಜಾಲುಕ್ಕರಿಗೆ ಪುನಃ ತುತ್ತಾಯಿತು. ಕಾಲನ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿನ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದವರಾರು? ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ವಂಶವು ಅಸ್ತಂಗತವಾದುದಲ್ಲದೆ ಗಂಗವಂಶವು ಕೂಡ ಅದರೊಡನೆಯೇ ಅದೇ ಸುಮಾರಿಗೆ ಪ್ರಬಲರಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಜೋಳರಸರಿಂದ ನುಂಗಲ್ಪಟ್ಟು ಪೂರಾನಾಮಶೇಷವಾಗಿ ಹೊಯಿತು. ಹೀಗೆ ೧೦ ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಎರಡೂ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬಿದ್ದವು.

ನಿಜಭುಜ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ

ನೂರ್ಮಡಿ ತೈಲವ

(೯೭೩-೯೯೭)

ಕನ್ನಡ ಸಾರಸ್ವತಕ್ಕೆ ಉಕ್ಕು ಬಂದಕಾಲ ಕರ್ಣಾಟಕದೇವಿಯು ಕನ್ನಡ ವಾಙ್ಮಯದ ರತ್ನತ್ರಯರಾದ ಪಂಪಪೊನ್ನರನ್ನರಂತಹ ಕವಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೆತ್ತಕಾಲ ಇಂತಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೈಲವನೆಂಬೊಬ್ಬ ಮಹಾಪುರುಷನು ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಳುಕ್ಯವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ತಾಳಿದನು. ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಳುಕ್ಯರು ಎರಡು ನೂರು ವರುಷ ವೈಭವದಿಂದಾಳಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರಿಂದ ಗ್ರಸ್ತರಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಚಾಳುಕ್ಯರ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಮನೆತನಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಟುಕುಟುಕು ಜೀವ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಒಂದರಲ್ಲಿ ತೈಲವನ ಜನನ

ತೈಲವನು ಉದಯವಾದಾಗ ವಾಙ್ಮಯಸ್ಥಿತಿಯು ಉಚ್ಚವಾಗಿದ್ದರೂ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯು ತೀರ ನಿಕ್ಕಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು ಚಾಳುಕ್ಯರ ಸ್ಥಾನವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ದೊರೆಗಳು ಎರಡು ನೂರು ವರ್ಷ ಆಳಿ ಮುಸ್ಲಿಮಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು ಆ ಮನೆತನದ ಕೊನೆಯ ಅರಸರು ಅಲ್ಪಾಯುಷಿಗಳೂ ನಿರ್ವೀರ್ಯರೂ ಆಗಿದ್ದರು ಅವರ ಮಾಂಡಲಿಕರು ಪ್ರಬಲರಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಿನ ಶತ್ರುಗಳು ಈ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರನ್ನು ಹಣ್ಣಿಗೆ ತಂದರು ಪರಮಾರ ಸಿಯಾಕವರ್ಷನೆಂಬ ಮಾಳವೆಯ ಒಡೆಯನು

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಕೊಟ್ಟಿಗನನ್ನು ಜಯಿಸಿ ಆತನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹರಣವಾಡಿ ದನು ಆತನ ಮಗನಾದ ಪರಮಾರಮುಂಜನು ದೊಡ್ಡ ಸೃಷ್ಟ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಮಳಪೇಡವನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಸೂರೆಗೊಂಡನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ವಂಶಕ್ಕೆ ಕ್ಷಯರೋಗವು ಹತ್ತಿತ್ತು ಇಂತಹ ಗಂಡಾಂತರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದೊಳಗೆ ತೈಲವನಂತಹ ಶೌರ್ಯನಿಕೇತನನು ಹುಟ್ಟಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಕರ್ನಾಟಕವು ಮಾಳವೇಯರ ಪಾಲಾಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು ೧ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತೈಲವನು ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಉಳಿಸಿದನು

ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕೆಲವು ಶಾಖೆಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೇವರೂರಿ ಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದವೆಂದು ಹೇಳಿದೆವಷ್ಟೆ ಈ ಚಾಳುಕ್ಯರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ವೈಭವಸ್ಮರಣೆಯು ನಷ್ಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಒಮ್ಮೆ ವೈಭವದಲ್ಲಿ ಬಳಿದವರು ಆ ವೈಭವವನ್ನು ಮರೆವುದಂತು? ತಾವು ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡಿವೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯು ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಣ್ಣಾಗಿ ಸುಡುತ್ತಿತ್ತು ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಪಂಕದಲ್ಲಿ ಅವರು ಹಗಲಿರುಳು ತೂಳಲಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಆದರೆ ಮಾಡುವುದೇನು? ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಕಾಲ ಒದಗಿಬರಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಶತ್ರುಗಳ ದುರ್ಬಲತೆಯೂ ತಮ್ಮ ವೀರ್ಯವೂ ಕೂಡಿಬರಬೇಕಲ್ಲವೆ? ಅಂತಹ ಯೋಗವು ೯೭೩ ನೆಯ ಇಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ಬಂದಿತು ಆ ಯೋಗದ ಲಾಭವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತೈಲವನು ಮತ್ತೆ ಚಾಳುಕ್ಯ ವಂಶವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು

ಕರ್ನಾಟಕದ ವೈಭವದ ಇತಿಹಾಸವೆಂದರೆ ಮುಖ್ಯತಃ ಈ ಚಾಳುಕ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಮನೆತನಗಳ ಇತಿಹಾಸ ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಒಗೆಯ ಮಲ್ಲಿಯುಧವು ನಡೆದಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಚಾಳುಕ್ಯರ ಜಯಸಿಂಹನೆಂಬ ಅರಸನು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಪಲ್ಲವರನ್ನು ಗೆದ್ದು ಚಾಳುಕ್ಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ತಳಹದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದನು ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಳುಕ್ಯರು ಎರಡು ನೂರು

ವರುಷ ಅಳಿದ ಬಳಿಕ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ದಂತಿವರ್ಮನು ಚಾಳುಕ್ಯರನ್ನು ಮುರಿದೊತ್ತಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ವಿಜಯಧ್ವಜವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದನು. ವುನಃ ಎರಡು ನೂರು ವರುಷಗಳಾದ ಬಳಿಕ, ಚಾಳುಕ್ಯರು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರನ್ನು ಎತ್ತಿ ಒಗೆದು ಎದೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಹೀಗೆ ಎರಡನೆಯ ಸಲ ಚಾಲುಕ್ಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಶ್ರೇಯವು ನಮ್ಮ ತೈಲಪನಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶೇಷವೇನಂದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ದಂತಿವರ್ಮನು ಚಾಳುಕ್ಯರ ಅಳಿಯನಾಗಿದ್ದು ಆ ಅಳಿಯತನದ ಲಾಭವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸುಲಿಗೊಳಿಸಿದನು. ಅದೇ ಮೇರಗ ತೈಲಪನಾದರೂ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ರಾಜನಾದ ಕಕ್ಕಲನ ಅಳಿಯನಾದುದರಿಂದಲೇ ಆತನಿಗೆ ಚಾಳುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಒನುಕೊಲವಾಯಿತು.

ಮಳಬೇಡವು ಮಾನವೆಯರಿಂದ ಹಾಳಾದ ಕಾಲದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಕೊಟ್ಟಿಗನ ತರುವಾಯ ತೈಲಪನ ಮಾವನಾದ ಕಕ್ಕಲನು ಪಟ್ಟವೇರಿದನು. ಕಕ್ಕಲನ ಮಗಳಾದ ಜಾಕಬ್ಬೆ ಅಥವಾ ಜಾಕಲಾದೇವಿಯು ತೈಲಪನ ಹೆಂಡತಿ. ಮಾವನಾದ ಕಕ್ಕಲನಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಮನೆತನವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ರಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡೊಡನೆಯ ತೈಲಪನು ಅದನ್ನು ತಾನು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಅರಸನಾದನು. ಸವದತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಲವು ರಟ್ಟರ ಮನೆತನಗಳಿದ್ದವು. ಆ ಮನೆತನಗಳ ಅರಸರೂ ಮಂಪುಡದ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಾಯುವುದಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಗಂಗರ ಅರಸನಾದ ಮಾರಸಿಂಹನೂ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಸತ್ವವನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ತೈಲಪನು ತನ್ನ ಮಾವನಿಂದ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕೆಳೆದುಕೊಂಡು ಮಂಪುಡದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟವೇರಿದ ಕೂಡಲೆ ಮಾರಸಿಂಹನು ತನ್ನ ಸೂಾದರಳಿಯನಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಮನೆತನದ ಇಂದ್ರನನ್ನು ತಾನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಆತನು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಸಾರ್ವಭೌಮನಂದು ಸಾರಿದನು. ಮಾರಸಿಂಹನು ಬಹು ದೂರನು, ನೊಳಂಬ ಕುಲವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿ ನೊಳಂಬ ಕುಲಾಂತಕನಂದು ಹೆಸರು.

ಗೊಂಡವನು. ಇಂತಹ ಸರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದವನು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ನಿಂತುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಮಹದಾಶೆ ಹುಟ್ಟಿತು ತೈಲಪನಿಗೂ ಮಾರಸಿಂಹನಿಗೂ ಬನವಾಸಿಯ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಕಡುಕದನ ವಾಯಿತು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾರಸಿಂಹನ ಸೃಷ್ಟವು ಸಸಂಸಿ ಹಬ್ಬಿ ಗೊಂದಲಿಸಿ ಬಂದು ತೈಲಪನ ಕಲಿಸಮಾಹವನ್ನು ಮುತ್ತಿತು ಈ ಬಗೆ ಯಾಗಿ ಉರಿದು ಎದುರಾಗಿ ಬರುವ ದುರ್ಧರ ವಿರೋಧಿಬಲವನ್ನು ತೈಲ ಪನು ತುಂಡುತುಂಡಾಗಿ ತುಂಡರಿಸಿ ಚಲ್ಲಿದನು ಆಗ ಸಮರದಲ್ಲಿ ಎಂದಂ ದೂ ಬೆಂಗಳೂಡದ ಮಾರಸಿಂಹನ ವೀರರು ಬನ್ನು ತೋರಿಸಿ ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಓಡಿಹೋದರು ಮಾರಸಿಂಹನೂ ಕೂಡ, ಕಾಲಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹಳಿದನು ಆತನು ನೆಟ್ಟಿಗೆ ಬಂಕಾಪುರದವರೆಗೆ ಓಡಿಬಂದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಗುರು ಗಳಾದ ಅಜಿತಶೇನಾಚಾರ್ಯರ ಒಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಮೈರಾಗ್ಯಶೀಲನಾದನು ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ತೀವ್ರವೇ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು ಇತ್ತ ಇಂದ್ರನು ಕಂಗೆಟ್ಟು ಯಾರ ಆಶ್ರಯವೂ ಇಲ್ಲದ, ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಲೆದಾಡಿ, ಶ್ರವಣಬೆಳಗುಳಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಸ ಇದ್ದು ಕೊನೆಗೆ ಸರ್ಲೇಖನ ಎಧಿಯಿಂದ ಎಂದರೆ ಅನಶನವ್ರತದಿಂದ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟನು ಈ ತೆರನಾಗಿ ಪ್ರತಾಪನಿಧಿಯಾದ ತೈಲಪನು ರಟ್ಟರ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಇಳೆಯನ್ನೂ ಪಟ್ಟವನ್ನೂ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು, ರಟ್ಟರಾಜ್ಯದ ಅರಸುಗಳನ್ನು ಮುಂಬಿಟ್ಟು ತರಿದೊಟ್ಟಿ ರಟ್ಟಘರಬ್ಬನೆನಿಸಿಕೊಂಡನು

ಮಾಳವೆಯರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಯಿಟ್ಟು ಬಂದು, ಮಳ ಖೇಡವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡದ್ದನ್ನು, ಗಂಡರಲ್ಲಿ ಗಂಡನಾದ ತೈಲಪನು ಮರೆತಿರಲಿಲ್ಲ ಮಾಳವೆಯರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಚರಶತ್ರುಗಳು ಅವರನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿದಿದ್ದರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವರ್ಚಸ್ಸವು ಉಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಆದಕಾರಣ ನೂರ್ಮಡಿ ತೈಲಪನು ಅವರನ್ನು ಬಗ್ಗು ಬಡಿಯುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಉತ್ತ ರದ ಕಡೆಗೆ ಯುದ್ಧಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟನು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇವುಣದೇಶದ (ಔರಂಗಾಬಾದ, ನಾಸಿಕ, ಮಾನದೇಶ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು) ಅರಸನಾದ ಭಿಲ್ಲಮ ನೊಡನೆ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳಸಿ, ಆತನೊಂದಿಗೆ ಮಾಳವೆಯ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿದನು.

ಮಾಳವೆಯ ಅರಸನಾದ ಪರಮಾರ ಮುಂಜನು ತೈಲಪನನ್ನು ಮಾರ್ಕೊಂಡು ಬಂದನು ವೈರಣದ ಹತ್ತಿರ ಗೋದಾವರೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ಉಭಯದಳಗಳು ತಾಗಿದವು ಅತ್ಯಂತ ಭಯಂಕರವಾದ ಕಾಳಗವೆಸಗಿತು ಬಾಣಗಳ ಸುರಿಮಳೆಯಾಯಿತು, ಸುರಿಗೆಗಳ ಕಾದಾಟವಾಯಿತು ಆ ಸುರಿಗೆ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಭುಜಪ್ರತಾಪ ವಿಭವನಾದ ತೈಲಪನು ಮಾರಾಂತಹಿತರ ತಲೆಗಳನ್ನು ಚೆಂಡು ಹೊಯ್ದಂತೆ ಹಾರಿಸಿ, ಮುಂಡಗಳನ್ನು ಜೊಂಡು ಮುಂದಾಗಿ ಉರುಳಿಸಿದನು ಆ ರಣಕ್ಷೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಆಗ ಭೂತವೇತಾಳಗಳ ಹಬ್ಬವಿದೆಯೆಂದು ಜನರು ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡರು ಹೀಗೆ ತೈಲಪನು ಸುರಟು ಇದಿರಾಂತರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಅತ್ಯಮೃತವಾದ ವೀರಾಡಂಬರವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು ತೈಲಪನ ದಳವಾಯಿಯೊಬ್ಬನು ಶತ್ರುದಳವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅನೆಗಳಿಗದಲ್ಲಿ ಪರಮಾರ ಮುಂಜನ ಅನೆಯನ್ನು ಕೊಂದು ಮಾವುತನನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ, ರೂಷಾವೇಶದಿಂದ ಮುಂಜನನ್ನು ಸರಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಂದನು ಆಗ ತೈಲಪನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅನಂದಬಾಷ್ಪಗಳುದುರಿದವು 'ಆತನು ಮುಂಜನನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ, ಬಿಗಿಯಾದ ಸರಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟನು ಮುಂಜನು ಬಂಧನವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು ಆಗ ತೈಲಪನು ಆತನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟನು ಇದರಿಂದ, ತೈಲಪನ ರಿಪುಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬೆದರಿಕೆಯು ಬಿತ್ತಲ್ಪಟ್ಟುದರಿಂದ ಅವರು ತಣ್ಣಗಾದರು ತೈಲಪನು ಮುಂದೆ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಸಾಗಿದಾಗ, ತನ್ನ ತಾಯಿಯತವರೂರೂ ಚೇದಿರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿಯೂ ಆದ ತ್ರಿಪುರ (ತೇವೂರ) ದಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ನಿಂತುಕೊಂಡು, ಉತ್ತರ ಅಥವಾ ಒಡಿಸಾ ದೇಶದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋದನು ಆ ದೇಶದ ಅರಸನೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಉತ್ತರದ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮರಳಿ ಮಳಖೇಡಕ್ಕೆ ಬಂದನು

ಅಸ್ಸರಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ವಜ್ಜಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಪಾಂಚಾಲದೇವನಂಜೊಬ್ಬ ಮಾಂಡಲಿಕನು ತೈಲಪನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತನು ಆಹವರ್ಧಿನಾದ ತೈಲಪನು ಆತ

ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಆತನನ್ನು ಸರಿಯೆಡೆದು ಆತನ ಶಿರಚ್ಛೇದವನ್ನು ಮಾಡಿದನು ಆಗ ತೈಲಪನಿಗೆ ರತ್ನಗಲಾರೂ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಈ ರೀತಿ ಯಾಗಿ ಭೂಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ತೈಲಪನು ಮೊದಲು ರಬ್ಬರನ್ನು ಕಿತ್ತು ಇಕ್ಕಿ, ಅದರಿಂದ ಮುಂಜನನ್ನು ಕನಿಕರವಿಲ್ಲದ ಕೊಂದು, ದೊರ್ಗ ವದಗುವಿನಿಂದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪಾಂಚಾಲನ ತಲೆಯನ್ನು ಕೊಂಡು, ಮೀರುವ ಸಾಮಂತರ ಮೆದುಳುಗಳನ್ನು ಸೂಸಿ ಚಾಕುಕೃರಾಜ್ಯ ಸಂಪದ ವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಿಷ್ಕಂಟಕವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಜಗ ದೇಕ ವೀರನಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ವರುಷ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ, ಮಾರ್ಕಂಡೇ ಭೀಮನೆಂದೂ ಅರಿಯತಲೆಕರವತ್ತನೆಂದೂ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದನು

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಸಾಮಂತರಲ್ಲರೂ ತೈಲಪನಿಗೆ ಮಾಂಡಲಿಕರಾಗಿ ದ್ದರು ಸವದತ್ತಿಯ ರಟ್ಟಮನೆತನದ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನೂ ಬನವಾಸಿಯ ಭೀಮರಸನೂ ಕೊಂಕಣದ ಅಸರಾಜಿತನೂ ನೇವುಣದ ಭಿಲ್ಲಮನೂ ಇವನಿಗೆ ಮುಖ್ಯಮಾಂಡಲಿಕರಾಗಿದ್ದರು ಬನವಾಸಿಯ ಭೀಮರಸನು ತೈಲಪನ ಅಂಕಕಾರ (ಬಲಗೈ) ನಾಗಿದ್ದನು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರಿಂದ ಅಸಹೃತ ವಾದ ವಿಶ್ವಧರಣೀತನವನ್ನು ಈಳ್ಳುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಬಾಹುವೀರ್ಯ ದಿಂದ ಚಾಕುಕೃರಾಜ್ಯಸಂಪರ್ಧನವನ್ನು ಮಾಡಿ ತೈಲಪನು ಪ್ರತಾಪ ಶೈಲನಾಗಿ ಮೆರೆದನು ಆತನು ತನ್ನ ಭುಜಗರ್ವದಿಂದ ಆರ್ಜಿಸಿದ ಉರ್ವಿಗೆ ಮುನ್ನೀರಿ ಮೇರೆಯಾಗಿತ್ತು ಆತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶೌರ್ಯವೂ ಸಾರಸ್ವತವೂ ಒಂದಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಳಿತವಾಗಿದ್ದವು ರನ್ನ, ಚಾವುಂಡರಾಯ ರಂತಹ ದಂಡನಾಯಕರು ವೀರಾಗ್ರಗಣ್ಯರಾಗಿದ್ದರಲ್ಲದ ನಿಡ್ಯಾಗ್ರಗ ಣ್ಯರೂ ಆಗಿದ್ದರು ಮಹಾಕವಿಯಾದ ರನ್ನನು ತನ್ನ ಗದಾಯುದ್ಧ ವನ್ನು ಬರೆದುದು ಈ ನೂರ್ಮಡಿ ತೈಲಪನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿಯೆ ಆತನು ತೈಲಪನನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾನೆ — “ಸಮಸ್ತ ಭುವನಾ ಶ್ರಯಂ, ಶ್ರೀಸೃಷ್ಟೀವಲ್ಲಭಂ, ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜಂ, ರಾಜಸರಮೇ ಶ್ವರಂ, ಸರಮಭಿಷ್ಠಾರಕಂ, ಕರಹರಿಭಯಂಕರಂ, ಜಾದಿಳಾಂಧ್ರಕುಲೀನ ಭುವನಸದ್ಗುಣಮಣಿವಿಭೂಷಣಂ, ಸಿಂಧುರಕಂಧರಾಧಿರೂಢಸಲ್ಲಿ ಕೋ

ಟೋಲ್ಲಂಘನಂ, ಭವ್ರತವಿದ್ರಾವಣಂ, ಕೊಂಕಣ ಭಯಂಕರಂ,
 ಉಭಯಬಲದಲ್ಲಣಂ, ಮಾರ್ಮಲೆವರಿಗಜಕೇಸರಿ, ಕರೀಂದ್ರಕಂಠೀರವ
 ಮಲ್ಲಂ, ವೈರಿ ಘಣೀಂದ್ರಸೌಪರ್ಣಂ, ತ್ರಾತಲಿಕರಾಜಗಜಕೇಸರಿ, ರಣ
 ಕುಂಭಿಕುಂಬಕಂಠೀರವಂ, ಯಾದವಕುಲಾಂಬರದ್ಯುಮಣಿ, ರಣರಂಗ
 ಭೀಷಣಂ, ರಿಪುಬಲಪುಂಜಗಜಘಟಾಭಂಜನನುಂ, ಸಾಮಂತ ಮೃಗ
 ಶಾರ್ದೂಲರಣರಂಗರಾಕ್ಷಸಂ, ಅಕಲಂಕರಾಮ ತಳವರ್ಗತಳಪ್ರಹಾರಂ,
 ಅರಿಷ್ಟ ಘರಟ್ಟ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟಿ ಕಾಳಕೂಟಂ, ನಿಜಭುಜಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಪಾಂ
 ಚಾಲ ಮದೇಭ ಪಂಚಾನನಂ, ಸಂಹಾರಸಿಂಹಿತ್ವ ಪೂರ್ಜರವಪ್ರದಾ
 ಧಾಘೂರ್ಜರಭಯಜ್ವರ ಸಮಸ್ತವಾಳವ ಸಪ್ತಾರ್ಚಶತ್ರುಗ್ರಹೋಚ್ಛಾ
 ಟಿಸುಂ, ಮತ್ತಮನೇಕದೇಶಾಧೀಶ್ವರಂ, ಪರನೃಪಮದಗಜಘಟಾಭಂಜ
 ನನುಂ ಉತ್ಪಕ್ಯಮಲ್ಲಂ

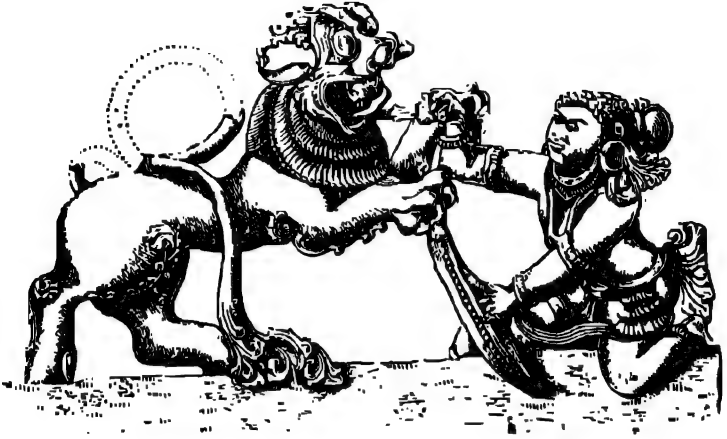
ಶೂರಸಾಹಸಿಯಾದ

ಹೊಯ್ಸಳ

(೧೦೦೬)

ಶೂರರಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜವು ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ಒಳಗೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಮಿಂಚುತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಅನೇಕ ಕ್ಷಾತ್ರಶಿಖಾಮಣಿಗಳು ತಮ್ಮ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಲೌರ್ಯಬಿಂದುಗಳು ಓತಪ್ರೋತವಾಗಿ ತುಂಬಿದ್ದರೂ ಅವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅನೇಕ ಕಾಲ ದವರೆಗೆ ಅನ್ಯ ವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ ತೇಜಸ್ಸು ಯಾವುದೊಂದು ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಥಳಕ್ಕನೆ ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿತೆಂದರೆ, ಕೆಲವು ಗುರುಗಳು ಅವರ ರಾಜತ್ವಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಓಡಿದು ಪೋಷಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಳನೆಂಬೊಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ವೀರನು ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾಗಿ ಜನಮುನಿಯ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಹೊಯ್ಸಳ ಕುಲ ಸ್ಥಾಪಕನಾದನು.

ಮೈಸೂರ ದೇಶದ ಕಡೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿಯೆಂಬುದೊಂದು ಚಿಕ್ಕಊರು. ಸುಮಾರು ಸಾವಿರ ವರುಷಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶಶಕಪುರ ವೆಂದು ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಸರು. ಅದರ ನೆರೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಂತಿಕಾ ಅಥವಾ ವಸಂತಮ್ಮನ ಗುಡಿಯುಂಟು. ಅಲ್ಲಿ ಸುದತ್ತನೆಂಬ ಜೈನಯತಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರದೀಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಜ್ಞಾನವು ಗಂಭೀರವಾದ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಾಂತಿರೂಪವಾಗಿ ಒಡಮೂಡುತ್ತ. ಅಧ್ಯಾತ್ಮದಲ್ಲಿ

“ ಹೊಯ್, ಸಳ ”
(ಪುಟಿ ಲಲ—ಜಗ ನೋಡಿರಿ)

ಅಭಿರುಚಿಯುಳ್ಳ ಸಳನು ಆ ಸುದತ್ತಯತಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಜ್ಞಾನಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಆತನಿಂದ ಪಾಠಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು.

ಸಳನು ಸೋಮವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಯದುಕುಲದವನು. ಕ್ಷಾತ್ರ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮೃಗಯಾವಿನೋದ ಮೊದಲಾದ ವೀರೋಚಿತ ಕಾದ್ಯಗಳು ಆತನಿಗೆ ತೀರ ಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದವು. ಆತನು ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಚಪಲನೂ ಧೀರನೂ ವೀರನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ, ಕಾನನದಲ್ಲಿ ಸಳನು ಸಿಡಿಲಂತೆ ಗರ್ಜಿಸಿ ಎರಗುವ ಸಿಂಹಸಮೂಹವನ್ನು ತುಡುಕಿರಿದು, ಅತೀರಭಸದಿಂದ ಭರ್ರನೆ ಬಂದು ಹಾಯುವ ಸೂಕರಾನೀಕವನ್ನು ತಡೆದೊತ್ತಿ, ತೊತ್ತಳದಳಿಯುತ್ತ ಬರುವ ಮತ್ತದಂತಿಸಂತಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದೆಳೆದು ಭೀಕರವಾದ ಮೃಗಯಾವಿಹಾರದಿಂದಿರಲು ಚರ್ಚುಗಳು ಬೆದರಿದುವು; ತೋಳಗಳು ಕದಲಿದುವು, ಕರಡಿಗಳು ಹುಡುಗಿದುವು, ಕಾಡು ಕೋಣಗಳು ಚದುರಿದವು, ಎರಳಿಗಳ ಎದೆಯೊಡೆಯಿತು, ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹೌಹಾರಿದವು. ಆ ಕೋಲಾಹಲದಿಂದ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಉತ್ತಂಗಸಾನುಶ್ರೇಣಿಗಳು ಕೈಬಿರಿದುವು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಕ್ರೂರ ಪಶುಗಳ ತೊವಲನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿ, ಎಲುವನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿ, ಮೃಗಯಾವಿಲಾಸವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಳನು ಗುರುಗಳ ಬಳಿ ಸಾರಿದನು. ದಣುವಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಧರ್ಮಶ್ರವಣ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತನು ಆಗಲ್ಲಿದ್ದವರು ಇಬ್ಬರೇ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೆಬ್ಬಲಿಯು ಗುಡುಗುತ್ತ ಜಗಿಯುತ್ತ ಅಡವಿಯೊಳಗಿಂದ ವಸಂತಮ್ಮನ ಗುಡಿಗೆ ಬಂದಿತು. ದೃಢಚಿತ್ತನಾದ ಸನ್ಯಾಸಿ ಬೆಚ್ಚಲಿಲ್ಲ; ಧೈರ್ಯೋದ್ಧಾಮನಾದ ಸಳನೂ ಅಳುಕಲಿಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ಥಿರಾಸೀನರಾಗಿದ್ದರು. ಮೈ ಮರೆದು ಕುಳಿತ ಅವರ ಗಂಟಲಿಗೆ ಆ ಹೆಬ್ಬಲಿಯು ತನ್ನ ಹದನಾದ ಪಂಜರವನ್ನು ಎತ್ತಿತು. ಇನ್ನೊಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಇವರ ಗಂಟೆಲುಗಳನ್ನು ಸೀಳಿ ಆಸುವನ್ನು ಹೀರುವುದಿತ್ತು. ಆಗ ಸುದತ್ತ ಮುನಿಯು 'ಹೊಯ್-ಸಳ' ಎಂದು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸೆಳೆ (ಚಿತ್ತ) ಯನ್ನು

ನೀಡಿದನು. ಸಳನು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆರ್ಭಟಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರುವ
ಆ ಹೆಚ್ಚುಲಿಯ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ತಿವಿದು ತುಂಡರಿಸಿದನು. ಗುರುವಾದ
ಸುದತ್ತನು ಇದಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದನು. ಆತ್ಮಾನಾತ್ಮವಿವೇಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲ
ಕಳೆವುದಕ್ಕಿಂತ ಈ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರತ್ನವು ಶಾರ್ಯಸಾಹಸಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತ
ವಾದ ರಾಜಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿಯೇ ಶೋಭಿಸುವುದು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಸುದತ್ತ
ನಿಗೆ ಎನಿಸಿತು ಆತನು ಸಳನಿಗೆ ಧೈರ್ಯಶಾರ್ಯಗಳು ಉತ್ತರೋತ್ತರ
ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವಂತೆಯೂ ಸ್ಪೂರ್ತಿಯುಂಟಾಗುವಂತೆಯೂ
ಪ್ರಭುಮಾನವು ಬಳಗುವಂತೆಯೂ ಉಪದೇಶವನ್ನಿತ್ತನು

ಜೈನಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಆಧಾರಸ್ತಂಭದಂತಿದ್ದ ಗಂಗವಂಶವೂ ರಾಷ್ಟ್ರ
ವಂಶವೂ ಉರ್ಜಿತವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಆ ರಾಜರು ಜೋಳರ ಆವೇಗವನ್ನು
ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಎರಡು ವಂಶಗಳ ಶಾರ್ಯದ ಗಟ್ಟಿ ಕರಗಿದ
ಬಳಿಕ ಆ ವಂಶಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕೆ ಜೋಳರು ಗಂಗರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅರಸೊ
ತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಪಸರಿಸಿದ್ದರು. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪಶ್ಚಿಮಜಾಳು
ಕೃರು ತಮ್ಮ ಭತ್ತದ ನೆಳಲಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಂತು, ಈಗ
ಸಳನ ತಾಯ್ನಾಡು ಜೋಳಾಧೀನವಾಗಿತ್ತು ಅದರ ಸಂಕೋಲೆಯನ್ನು
ಕಿತ್ತೊಗೆದು ಸ್ವರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದೇ ಅವನ ಮೊದಲನೆಯ ಕರ್ತವ್ಯ
ವಾಯಿತು ಜೋಳರ ಧ್ವಜವನ್ನು ಕೀಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯಕಾರ್ಯವಲ್ಲ
ಸಳನು ಜೋಳರಿಗೂ ಜಾಳುಕೃರಿಗೂ ಇದ್ದ ಹಗೆತನದ ಲಾಭವನ್ನು
ಪಡೆಯ ಬಯಸಿದನು ಜೋಳರ ಮೂಲೋತ್ಪಾಟನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೇ
ಜಾಳುಕೃರ ಉದ್ದೇಶವಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಸಳನ ಹೆಗಲ
ಮೇಲೆ ಕೈಹಾಕಿದರು ಆಮೇಲೆ ಸಳನು ಜೋಳರೊಡನೆ ಜಗಳ ಹೂಡಿ
ಹೆಣೆ. ಇವನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಜೋಳರಾಜನ ಸುಭಟರು ಇಟ್ಟಣಿಸಿದರು.
ಹುಯ್ಲಿಗೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು ಮೃಗಯಾವನೋದಿಯಾದ ಸಳನು
ಪರಸ್ಪರದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರ ಬೇಟೆಯಾಡಿದನು. ಜೋಳ ಅರಸನು ಮುನಿ
ಮುನಿದು ಕಾದಿದನು , ಸಳನೂ ಹುರಿಗೊಂಡು ಕೋಪಾಟೋಪದಿಂದ
ಆತನಿಗೆ ಇದಿರಾದನು ಜೋಳನು ಕಂಗೆಟ್ಟು ಮುಂಗಾಣದೆ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯ

ವೆನ್ನು ಸೇರಬೇಕಾಯಿತು. ಸಳನ ನಾಡಿನ ಬೇಡಿಗಳು ಕತ್ತರಿಸಿದುವು , ಆತನು ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪಕನೆಂದು ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡನು ತನ್ನ ಸ್ವ ರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಬೀಜವಾಕ್ಯದಂತಿರುವ "ಹೊಯ್-ಸಳ" ಎಂಬ ಜನಮುನಿ ವರನ ಉದ್ಗಾರವೇ ಆತನ ಉಪನಾಮವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಶಾರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಯುದ್ಧದ ಹಾದಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದ ಆ ಹುಲಿಯೂ ಸುದತ್ತಗುರುವಿನ ಸೆಳೆಯೂ ಧ್ವಜಚಿಹ್ನೆಗಳಾದುವು. ಹೀಗೆ, ಸಳನ ಹೆಸರು ಆತನ ಇತಿಹಾಸದ ಸ್ಮಾರಕವಾಯಿತು , ಪತಾಕೆಯು ಆತನ ಪ್ರತಾಪ ಮ್ಯೋತಕವಾದ ಕುರುಹಾಯಿತು

ಮುಂದೆ, ಈ ಹೊಯ್ಸಳ ವಂಶವು, ಚಾಳುಕ್ಯರು ಸೊರಗಿದ ಹೊತ್ತು ಸಾಧಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಮುರಿದಿಕ್ಕಿ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದು, ಜಯ ಶ್ರೀಯ ವಿಲಸಿತಾವಾಸವಾಗಿಯೂ ಯಶೋವನಿತೆಯ ವಿರಾಮಸ್ಥಾನ ವಾಗಿಯೂ ಉದ್ಯದ್ಗುಣ ಮೌಕ್ತಿಗಳ ಆಕರವಾಗಿಯೂ ಶರಣಾಗತಧರಣೀ ಶ್ವರರ ಆಶ್ರಯದುರ್ಗವಾಗಿಯೂ ಕಲಾನಿಧಿಯಾಗಿಯೂ ಎರಡು ಮೂರು ನೂರು ವರುಷಗಳವರೆಗೆ ಘನತೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳಿತು.

ರಣಭೈರವಿಯಾದ

ಅಕ್ಕಾದೇವಿ

(೧೦೨೧-೧೦೫೫)

ದೇಶದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೇ ಶಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾದುದು. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ವೀರಗರ್ಜನೆಯೂ ಕೈದುಗಳ ಖಣಖಣಾಟವೂ ಜಯನಿನಾದವೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ತರಂಗಗಳಿದ್ದವೆಂದರೆ ಜನಜೀವನದಲ್ಲಿ ಶಾರ್ಯದ ಸಂಚಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಂಗಸರು ಕೂಡ ಗಂಡಸರಿಗೆ ಸರಿಮಿಗಿಲಾದ ಕಡುಗಲಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ ; ಆಗ ಹುಟ್ಟುವ ಸಂತತಿಯೆಲ್ಲವೂ ಪರಾಕ್ರಮ ಸಂಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವೀರಸ್ತ್ರೀಯರು ತೋಳ್ಬಲದ ದುಂದುಭಿಯನ್ನು ಮೊಳಗಿಸಿದರು. ಘನಶಾರ್ಯದ ಮಹಾಪ್ರವಾಹದಂತಿರುವ ಚಾಳುಕ್ಯ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಮೈಲಾಳದೇವಿ, ಕೇತಳದೇವಿ ಮೊದಲಾದವರು ರಾಜ್ಯಭಾರಗಳನ್ನು ನೆಹಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಅಕ್ಕಾದೇವಿಯು ಚಾಳುಕ್ಯವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವೀರಸ್ತ್ರೀಯು. ಅವಳು ಕದನದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ ಅಥಟಾ ಕಿಸುಕಾಡು (ವಿಜಾಪುರಜಿಪ್ಪಿ) ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅರಸುಗೈದ ಚಾಣಾಕ್ಷತೆಯೂ ವರ್ಣನಾತೀತವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನಗಳಿಂದಲೂ ಅವರ ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಪುರುಷಸಿಂಹರಿಂದಲೂ ಕರ್ನಾಟಕವು ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯದ ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ಮೆರೆದುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ ?

ಈ ಅಕ್ಕಾದೇವಿ, ಕೀರ್ತಿದೇವತೆಯ ಆವಾಸಸ್ಥಾನದಂತಿದ್ದ ಚಾಳುಕ್ಯಾನ್ವಯದ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕನಾದ ತೈಲಪನ ಮೊಮ್ಮಗಳು ; ಆತನ

ಕಿರಿಮಗನಾದ ಯಶೋವರ್ಮನ ಮಗಳು ; ಚಾಳುಕ್ಯಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಜಯಸಿಂಹನ ಅಕ್ಕ ಕಿಸುಕಾಡು ಎಪ್ಪತ್ತೂ ತೊರಗರೆ ಆರೂ ಮಾಸವಾಡಿ ನೂರಾನಾಲ್ವತ್ತೂ ಈಕೆಯ ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದವು. ಅವಳು ಆ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ೧೦೨೧ರಿಂದ ೧೦೫೫ರವರೆಗೆ ಆಳಿದಳು. ಈಕೆಯ ತಮ್ಮನಾದ ಜಯಸಿಂಹನೂ ಆತನ ಮಗನಾದ ಆಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನೂ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಚಾಳುಕ್ಯ ಸಾರ್ವಭೌಮರಾಗಿದ್ದರು. ಈಕೆ ನಡೆಸುಡುಗಳಿಂದ ಜನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದವಳು, ಗುಣದ ಬೆಡಂಗಿಯೆಂದು ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಈಕೆಯ ಹಲವು ಕಾಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಕಾವಿಯದು ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹುನಗುಂದ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಈಗ ಹಾಳಾಗಿ ಮುಳ್ಳುಗಳ ಬೆಳೆದ ಏಕ್ರಮಪುರ ಅಥವಾ ಅರಸಿಬೀದಿಯೇ ಈಕೆಯ ರಾಜಧಾನಿ.

ಕೋಕಾಗೆ (ಗೋಕಾವಿ) ಯ ಕೊತವಾಲನು ಕೊಬ್ಬಿ ಚಾಳುಕ್ಯರ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಬಂಡನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿದನು. ಆಗ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಮೊರೆಯಾಗಿ ದ್ದನು. ಜಯನ್ನೂರಸುವುದಕ್ಕೆ ತೋರಗದೆಯೇಕೆಂದು ಆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅಕ್ಕಾದೇವಿ ತಾನೇ ಮುಂದಾದಳು. ಕೆಲವು ತುಳಿಲಾಳುಗಳ ದಂಡಿನ ಕೂಡ ಆ ಪುಂಡನನ್ನು ಹಣೆಯಲು ಹೊರಟಳು. ಗೋಕಾವಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆಯಿಟ್ಟಳು. ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಲ್ಲನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಬರದೆ ಅಕ್ಕಾದೇವಿ ಬಂದುದರಿಂದ ಕೊತವಾಲನು ಹಿಗ್ಗಿದನು. ಹೆಂಗಸನ್ನು ಸೋಲಿಸುವುದೇನು ಮೊಡ್ಡ ಮಾತೆಂದು ಆತನು ಬಗೆದನು. ಅಕ್ಕಾದೇವಿಯು ಉಚ್ಚಂಡಭೈರವಿಯೆಂಬುದೂ ರಣರಂಗಮಾರಿಯೆಂಬುದೂ ಆ ಕುಮಾರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಈಕೆಯ ಬಲವನ್ನೆಲ್ಲ ತೆರಗೆಲೆಯಂತೆ ಹಾರಿಸಿ ಬಿಡುವೆನೆಂದು ಉಬ್ಬಿ ಭರ್ಮನೆ ಬಂದು ಕಾದತೊಡಗಿದನು. ಅಬಲೆಯರು ನಾಯಕತೆಯರಾಗಿ ರಣದೇವತೆಯ ಬಲಿಗೆ ತಮ್ಮ ಜೀವಗಳನ್ನೇ ಮುಂದೂಡಿರುವಾಗ ಆ ಸೃಷ್ಟದ ಬಲದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಗಂಡಸರ ಸೃಷ್ಟದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ನೂರ್ಮಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಅಕ್ಕಾದೇವಿ ನೂರ್ಮಡ ತೈಲಪನ ಮೊಮ್ಮಗಳು! ಅವಳು ಕೊತವಾಲನ ಕಾಲಾಳುಗಳ ಕಾಲಾಟ

ವನ್ನಡಗಿಸಿದಳು ! ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಸದೆಬಡಿದಳು ! ಅನೆಗಳ ಗಂಡಸ್ಥಳ
ಗಳನ್ನೊಡೆದಳು ! ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಾಗಿ ಬರುವ ಚತುರಂಗ ಸೇನೆಯನ್ನು ತೊ
ತಂದಟ್ಟಿದಳು ! ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಕಾವಿಯ ದಂಡು ಕಲ
ಕಾಡಿಹೋಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಅಳಿದರು ; ಉಳಿದವರು ಕೆಲವರು
ಹಾರಿದರು ; ಕೆಲವರು ಶರಣೆಂದರು ! ಆ ಬಟ್ಟಬಯಲಾದ ಕಣದಲ್ಲಿ
ಅಕ್ಕಾದೇವಿ ಕೊತವಾಲನ ಸಮ್ಮುಖವನ್ನೊದ್ದಿದಳು. ಕೈಚಳಕದಿಂದ
ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಅವಳ ಎರಡೇ ಭುಜಗಳು ಆತನಿಗೆ ಅಷ್ಟಾದಶಭುಜಗಳಾಗಿ
ತೋರಿರುವು ! ಒಂದೊಂದು ಹಸ್ತದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಹದನವಾದ
ಕೈದುಗಳು ಕಂಡುವು ! ಅಕ್ಕಾದೇವಿಯು ಆತನಿಗೆ ಮಹಿಷಾಸುರಮರ್ಧಿನಿ
ಯಂತೆ ಕಾಣಿಸಿದಳು ! ಆತನು ಕೈಕಾಲುಗೆಟ್ಟು ಕಕ್ಕಾವಿಕ್ಕಿಯಾಗಿ ತಪ್ಪಾ
ಯಿತೆಂದು ಮರೆಹೊಕ್ಕು ಪ್ರಾಣದಾನವನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ
ಬಂಡಾಯವು ನಂದಿ ತಣ್ಣಗಾಯಿತು.

ಅಕ್ಕಾದೇವಿಯ ಈ ಪದಾಕ್ರಮವನ್ನು ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಅಭಿನಂದಿಸಿ
ಅನಂದಭರಿತನಾದನು. ಆಗ ಆಕೆಗೆ ರಣಭೈರವಿಯೆಂಬ ಅನ್ವರ್ಥಕ
ನಾಮವು ಉಂಟಾಯಿತು.

ಆಹವಮಲ್ಲಿನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರ

(೧೦೪೨-೧೦೬೮)

ಚಾಳುಕ್ಯಾನ್ವಯಸಮುದ್ಧರಣನಾದ ತೈಲಪನ ತರುವಾಯದಲ್ಲಿ ಪಚ್ಚಿವೇರಿದ ಅರಸರು ತಮ್ಮ ಶೂರತನದಿಂದಲೂ ಜಾಣತನದಿಂದಲೂ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಿ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಮೊಳಗಿಸಿದರು ಅಂತಹವರಲ್ಲಿ ಈ ಸೋಮೇಶ್ವರನೂ ಒಬ್ಬ ಆತನು ತೈಲಪನ ಮರಿಮಗ. ಆತನು ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿದಾಗ ತೇಜೋಧಾಮ ನಾದ ತೈಲಪನು ತೀರಿಕೊಂಡು ನಾಲ್ವತ್ತು ನಾಲ್ವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳಾಗಿ ದ್ದವು. ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಯುದ್ಧವೆಂದರೆ ಬಲು ಹಿಗ್ಗು ಆತನು ಅನೇಕ ದುರ್ಗಾಧೀಶರನ್ನೂ ಸಾಮಂತದ್ರೋಹರನ್ನೂ ಉದ್ಧತರಿವುಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮೂಲಿಸಿ, ಎಕ್ರಾಂತರಾತಿಗಳನ್ನು ಕಳಚಿ, ಧರಿಯನ್ನು ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಆತನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಅಂತಃಕಂಟಕರನ್ನು ಪಡಲ್ಪಡಿಸಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಶಾಂತತೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಮಾಳವರೂ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಚೋಳರೂ ಕರ್ನಾಟಕಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಬಲವಿರೋಧಿಗಳಾಗಿದ್ದರು ಅವರು ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶಾಂತದಿಂದಿರಗೊಡಲಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ, ಸೋಮೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಅವರೊಡನೆ ಕಾದುವುದರಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಬೇಕಾಯಿತು

ಸಮರಧೀರನಾದ ತೈಲಪನು ಪರಮಾರ ಮುಂಜ ದೊರೆಯನ್ನು ಹೆಡೆಮುಡುಗಟ್ಟಿ ತಂದು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಮುಂದೆ ಆತನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು.

ಆಗಿನಿಂದ, ಜಾಳುಕೈರಗೂ ಮಾಳವರಿಗೂ ಇದ್ದ ವಿದ್ವೇಷವು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಪ್ರವೃದ್ಧಮಾನವಾಗುತ್ತ ನಡೆಯಿತು ಸೋಮೇಶ್ವರನ ತಂದೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಮುಂಜನ ತಮ್ಮನ ಮಗನಾದ ಭೋಜನು ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜನಾಗಿದ್ದನು ಅತ್ಯಂತ ವಿದ್ಯಾಪ್ರೇಮಿಯೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಭೋಜರಾಜನು ಇವನೇ. ಆತನು - ತನ್ನ ದೊಡ್ಡಪ್ಪನಾದ ಮುಂಜನ ವಧೆಯ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಒಮ್ಮೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣವಾಗಿ ಎರಗಿ ಬಿದ್ದು, ಕರ್ನಾಟಕದ ದಂಡನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ನು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಜಯಸಿಂಹನು ಸಿಂಹನಾದದಿಂದ ಆರ್ಭಟಿಸಿ ಬಂದು ಭೋಜನನ್ನು ಬಂಕೊಂಡು ಧಾರಾನಗರದವರೆಗೆ ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟನು ಈ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಪಟ್ಟವೇರಿದೊಡನೆ ಮಾಳವ ದೇಶವನ್ನು ಒಳನುಗ್ಗಿ ಭೋಜನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ, ಆತನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಧಾರಾನಗರವನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು ಭೋಜನು ನುಗ್ಗಾಗಿ ಬೆಂಗೊಟ್ಟುಬಿಡ ಕಲಚೂರಿರಾಜನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಜೋಗಿ ನಿಂತನು ಆಗ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಚೇದಿಯ ಕಲಚೂರಿ ಮನೆತನದ ಅರಸನಾದ ಕರ್ಣನ ಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡಿದನು ಅವನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ತ್ರಿಪುರ (ತೇವೂರು) ವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಲಗ್ಗೆಯಿಟ್ಟನು ಆಗ ಕರ್ಣನೂ ಭೋಜನೂ ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶರಣಾಗತರಾದರು ಹೀಗೆ, ಈ ಕಡುಗಲಿಯು ವಿಜಯಮಾಲೆಯನ್ನು ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಬಂದನು

ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ, ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ತೀವ್ರವೇ ಶಾಂತತೆಯುಂಟಾದರೂ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಚೋಳ ಜಾಳುಕೈ ಇವೆರಡೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು ಒಂದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಉದಯವಾದವು ಅವೆರಡೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಬಲರಾದ ರಾಜರು ದೊರೆತುದರಿಂದ ಅವೆರಡೂ ಘನತೆಗೇರಿದವು ಕೊನೆಗೆ, ಅವೆರಡೂ ಬಹುಶಃ ಒಂದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುಳುಗಿದವು ಕಂಚೀಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ತಮಿಳರಾದ ಪಲ್ಲವರಿಗೂ ಬಾದಾಮಿಯ ಜಾಳುಕೈರಗೂ ತೀವ್ರವಾದ ವೈಷಮ್ಯದಿಂದಲೇ, ಅವಶತರುವಾಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದ ತಮಿಳರಾದ ಚೋಳರಿಗೂ ಕನ್ನ

ಡೆಗರಾದ ಚಾಳುಕ್ಯರಿಗೂ ಪ್ರಬಲ ವೈರವಿತ್ತು. ಇತ್ತ, ತೈಲಪನು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರನ್ನೂ ತಿ ಚಾಳುಕ್ಯರನ್ನೂ ಜವನ್ನೆತ್ತಿದನು ಅತ್ತ, ಚೋಳರ ಚೂಡಾಮಣಿಯಾದ ರಾಜರಾಜನು ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಗಂಗ ಮನೆತನವನ್ನು ನುಂಗಿ ನೀರು ಕುಡಿದನು ಆಗ, ಚಾಳುಕ್ಯರಿಗೂ ಚೋಳ ರಿಗೂ ಕೈಗೆ ಕೈಹತ್ತಲೇಬೇಕಾಯಿತು ಪ್ರಚಂಡರಾದ ಕಲಿಮಾರ್ತಂಡ ರಿಂದ ಚಾಳುಕ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದಂತೆಯೇ ಚೋಳ ಪೀಠವೂ ರಾಜರಾಜ, ರಾಜೇಂದ್ರಚೋಳ, ರಾಜಾಧಿರಾಜರಂತಹ ವಿಕ್ರಾಂತ ಕಂಠೀರವರಿಂದ ವಿರಾಜಮಾನವಾಯಿತು ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಳುದಲ್ಲಿ ಎಂದರ ಗಗನಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಾಳುಕ್ಯಚೋಳರ ನಡುವಿನ ಹಗೆತನವು ಪರಮಾವಧಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತು ಚೋಳರು ಒತ್ತೊತ್ತಿ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಚಾಳುಕ್ಯರು ಅವರನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ದಬ್ಬಿದರು ಕೃಷ್ಣಾತುಂಗಭದ್ರಾನದಿಗಳ ಬಣ್ಣೆಯಂಥ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣು ಬಹಳ ಆ ಪ್ರದೇಶವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸ ದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಾಳಿಗಳ ಕಣವಾಗಿದೆ. ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೂ ಚೋಳ ರಿಗೂ ಅದ ಕದನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಹುತರವಾಗಿ ಈ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆದವು ಒಂದು ಸಲ, ಚೋಳಅರಸನು ಚಾಳುಕ್ಯರ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕಲ್ಯಾಣದ ವರೆಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಅದನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಗಂಗ ವೇರ್ಮಾಡಿಯು ಕರ್ನಾಟಕ ದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಅನೇಕ ಸುಂದರವಾದ ಜೈನಬಸ್ತಿಗಳಿಗೆ ಕಿಚ್ಚಿಕ್ಕಿ ಹಾಳು ಮಾಡಿದನು ಚೋಳ ಅರಸನಾದ ರಾಜಾಧಿರಾಜನು ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಗಂಡುಗಲಿಯಾಗಿದ್ದು ದಲ್ಲದೆ ಅತ್ಯಂತಕ್ರೂರನೆಂದೂ ಖ್ಯಾತಿಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಆತನು ಪಾಂಡ್ಯಮಹೀಶನ ರುಂಡವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದ್ದನು, ಕೇರಳ ಧಾರು ಣೇಶನನ್ನು ಮದವಾರಣದ ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ತುಳಿಸಿದ್ದನು, ಕೊಲ್ಲಿವಾಕೆಗೆ ಕೊಳ್ಳಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದನು; ಸಿಂಹಳ ದ್ವೀಪದ ಧರ್ಮೀಕಾಂತನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ ತಂಗಿಯನ್ನೂ ಬಂಧನಗೊಳಿಸಿದ್ದನು, ಆತನ ತಾಯಿಯ-ಮೂಗನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದ್ದನು, ಇಂತಹ ಕ್ರೂರನು ಕರ್ನಾಟಕದೊಳಗಿನ ಜೈನದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟುಮಡರ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸೋ

ಮೇಶ್ವರನು ಆತನೊಡನೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಆನುವಾದನು ರಾಜಾಧಿರಾಜನೂ ಅತುಲಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ತುಂಗಭದ್ರಾ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಕೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ತುಳಿತಕ್ಕೆ ನೆಲವು ಕುಸಿಯುವಂತೆಯೂ, ಅರ್ಭಟಕ್ಕೆ ದಿಕ್ಕುಗಳು ನಡಗುವಂತೆಯೂ, ಕೈದುಗಳ ಸೆಳೆತಕ್ಕೆ ಗಗನವು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವಂತೆಯೂ ಎರಡೂ ಮಹಾಸೈನ್ಯಗಳು ಒಂದನ್ನೊಂದಿಗು ತುಡುಕಿ, ಕಡಂಗಿ ಕಾದಿದವು ಕೋಡೆಯೊಡೆದು ರಕ್ತದ ಕಾಲು ವೆಯು ಧಾವಿಸಿ ಹರಿಯಿತು ಸುರಿಗೆಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಸುರಿಗೆಕಾರರು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಮಸಗಿ ತೊಡರಿಕೊಂಡರು ಚಮೂಪತಿಗಳು ಚದರಿ ಹೋದರು ಚದರಿ ಹೋದ ಚಮೂಪತಿಗಳು ಮತ್ತೆ ಎರಿ ಬಂದು, ಘಾತಕರಿಸಿ ಮೈಗೆಮೈಗೊಟ್ಟು ಚಿಮ್ಮಿ ಝುಟಿತಿಯಿಂದ ಕಾದಿದರು. ಆನೆಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಆನೆ-ಆನೆಗಳು ಗಂಡಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ಇರಿದಾಡಿ, ಸೊಂಡಿಲುಗಳಿಂದ ಮುರಿದಾಡಿ, ಕಾಲುಗಳಿಂದ ತೊತ್ತಳದುಳಿದಾಡಿ ಬಲಗಳನ್ನು ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸಿದವು. ಈ ದುರ್ಧರವಾದ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ, ಸೋಮೇಶ್ವರನು ರಾಧಾ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು ರಾಜಾಧಿರಾಜನ ದಳವು ಆಹವ ಮಲ್ಲನ ಆರ್ಮಿಗೆ ಬೆಂಗೊಟ್ಟು ಓಡಿತು. ಶೂರನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಗಜಾರೂಢನಾಗಿ ತನಕದಿಂದ ಒಳನುಗ್ಗಿ, ಜೋಳಕಟಕವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಸೂರೆಮಾಡಿ ರಾಜಾಧಿರಾಜನ ಸಮ್ಮುಖವನ್ನು ಸಾರ್ಧನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರವೆರೆಗಿದಂತಾಯಿತು. ಇಬ್ಬರೂ ಕೈದುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು, ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಸರಿಮಿಗಿಲೆಂಬಂತೆ ಉರುವಣಿಯಿಂದ ಕಾದಿದರು. ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಕೊನೆಗೆ ಜಯಹೊಂದಿದನು. ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಜಾಧಿರಾಜಜೋಳಕನು ಸತ್ತನು ಕೂಡಲೆ, ಜೋಳ ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ನಾಡುಬೀಡು ರಾಜ್ಯದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನು ವೀರಾಧಿವೀರನೆಂದು ಒಂದೇ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಆಹವದಲ್ಲಿ ರಾಜಾಧಿರಾಜನ ತಮ್ಮನಾದ ರಾಜೇಂದ್ರನಿಗೂ ಗಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಆ ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಣ್ಮಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ರಕ್ತಕರಗಳಿಂದ ಮೂರ್ಧಾಭಿಸಿತ್ತನಾಗಿ ಬಂದು ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಪುನಃ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದನು. ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನ ಉರುಬಿಗೆ

ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಸೈನ್ಯವು ತಲ್ಲಡೆಸಿ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿತು. ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕೊಲ್ಲಾ ಪುರದವರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಜಯಸ್ತಂಭವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಆದರೆ, ೫-೬ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವನು ಮರಣಹೊಂದಿದನು. ಆತನ ತಮ್ಮನಾದ ವೀರರಾಜೇಂದ್ರಚೋಳನು ಅರಸನಾದನು. ಆತನೂ ಪ್ರಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಿ ಆತನಿಗೂ ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೂ ಅನೇಕ ಕಾಳೆಗಳೆಸಗಿದವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ, ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಮಗನಾದ ಏಕ್ರಮಾಂಕನು ತಂದೆಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿದ್ದನು ಮೂರನೆಯ ಸಲ, ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಸ್ವಹಸ್ತದಿಂದ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನು ಮಹಾಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ತುಂಗಭದ್ರಾ ತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಳಲೂರಿದನು ಆದರೆ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಜ್ವರದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ಮರಣಹೊಂದಿದನು.

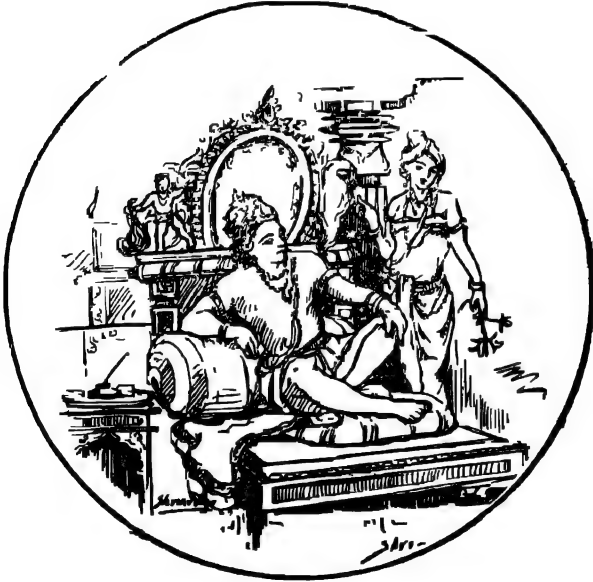
ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಮರಣವು ಅತ್ಯಂತ ಮನೋವೇಧಕವಾಗಿದೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಮೂರನೆಯ ಸಲ, ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನಿಗೆ ಆಹವದ ಔತನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತಾನು ಇನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವವನಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕುರವತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಜ್ವರವುಂಟಾಯಿತು. ಜ್ವರವು ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ಏರುತ್ತ ನಡೆಯಿತು. ಮೈಮೇಲೆ ಎಳ್ಳಿಟ್ಟರೆ ಚಟ್ಟಿನೆ ಅರಳಾಗಿ ಹಾರುವಷ್ಟು ಆತನ ಮೈಯು ಕಾಯಿತು. ತಾನು ಆ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ತೋಚಿತು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನರಳುತ್ತ ಹೊರಳುತ್ತ ಸಂಕಟಪಟ್ಟು ಸಾಯುವುದಕ್ಕೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಮಠಸ್ತು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ, ಆತನು ತನ್ನ ಧಾರ್ಮಿಕವಿಧಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು, ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ಜಲದಲ್ಲಿ ಇಳಿದನು. ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಮುಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿದನು ನೀರು ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಆತನು ಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತದಿಂದ ಮುಳುಗಿ ಜಲಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ತುಂಗಭದ್ರೆಯು ಈ ಜಗದಧಿಪತನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆತನ ಯುದ್ಧ ಶ್ರಮವನ್ನೂ ಜ್ವರ

ತಾಪವನ್ನೂ ಹೋಗಲಾಡಿಸಿದಳು ಎರಡೂ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಈ ಕಾತುಕವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಆತನ ಪ್ರಜೆಗಳು ಆತನ ಗಂಭೀರ ಭಾವವನ್ನೂ ಶಾಂತವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಧೈರ್ಯವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಬೊಟ್ಟು ಕಚ್ಚಿದರು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಈ ನರಾಧಪನು ಪರಮಯೋಗದಿಂದ ದೇಹವನ್ನು ತೊಲಗಿದನು ।

ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಅತ್ಯಂತ ಶೂರನು ಪ್ರವಿಮಳ ಕೀರ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ವಿಭವದಲ್ಲಿಯೂ ಸಚ್ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆರ್ಪಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾಹವ ಜಯದಲ್ಲಿಯೂ ಗುಣೋನ್ನತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಆಹವಮಲ್ಲನಿಗೆ ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಸಮರರಲಿಲ್ಲ ಆತನಿಗೆ ಎರಗದ ವೀರರರಲಿಲ್ಲ, ಅಂಜದ ಅಧಿಪತಿರರಲಿಲ್ಲ, ಶರಣೆನ್ನದ ರಾಯರರಲಿಲ್ಲ, ಯಮನ ಬಾರಿಗೆ ಹೋಗದ ಯುದ್ಧಲಾಲಸರರಲಿಲ್ಲ, ಮರಹೋಗದ ಅಂಕಜೇರಿಯರರಲಿಲ್ಲ ಇಳಿ ಮೋಡದ ದುರ್ಗದ ಗಂತರರಲಿಲ್ಲ, ದಳೈಂದುರಿವ ರಿಪುಗಳರಲಿಲ್ಲ, ಆತನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಲಾಟಿ, ಕಳಿಂಗ, ಗಂಗ, ಕರಹಾಟಿ, ತುರುಷ್ಕ, ಸುರಾಷ್ಟ್ರ, ಮಾಳವ, ಕೇರಳ ಮುಂತಾದ ದೇಶಗಳ ಅರಸರು ಮೆಲೆತು ನಿಲ್ಲದ ಆತನಿಗೆ ಕಷ್ಟವನ್ನಿತ್ತು, ಆತನಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಆಘಾಟದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು ಆತನು ಮದ್ರಾ, ಅನಂತಿ, ವಂಗ, ದ್ರವಿಳ, ತುರಷ್ಕ, ಸಾಭೀರ, ಪಾಂಜಾಳ ದೇಶಗಳ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಪೇಸೇಕೆಕೊಂದು ಕವರ್ದು ಅಸದಳ ವಾಗಿ ಕೋಟಿಜವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದನು ಇಷ್ಟಾದರೂ ಆತನ ತೋಳ ತೀನೂ ಮನದ ತವಕವೂ ಹೋಗದೆ, ಆತನು ಹೊಸ ಹೊಸ ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದದ್ದಕ್ಕೆ ಸದಾ ಲಾಲಸವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದನು ಇಂತು ಚತುರಂಗ ಧಾತ್ರೀಕಾಂತೆಯನ್ನಳವಡಿಸಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ತಾನು ತೆಳೆದು, ವೈಭವದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳಿ, ಕೊನೆಗೆ ಪರಮಯೋಗದಿಂದ ಜಲಸಮಾಧಿಯನ್ನೈದಿ ಮರಣಹೊಂದಿದನು ಆದಕಾರಣವೇ, ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಚಾಳುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಬಹಳ ಗೌರವವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು

ಚಕ್ರೇಶ್ವರಚೂಡಾಮಣಿಯಾದ
ಚಾಲುಕ್ಯವಿಕ್ರಮ

(೧೦೭೬-೧೧೨೬)

ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ಸಾರ್ವಭೌಮರಲ್ಲಿ ಚಾಳುಕ್ಯವಂಶದ ವಿಕ್ರಮ-
ದೇವನು ಅಗ್ರಗಣ್ಯನು, ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧನು, ಅತೀವಲೋಕಪ್ರಿಯನು.

ಮಹಾಪ್ರತಾಪಶಾಲಿ ಆತನು ೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟ ವೇರ ಸುಮಾರು ೫೨ ವರುಷ ಕಲ್ಪನಾತೀತವಾದ ವೈಭವದಿಂದ ರಾಜ್ಯ ವಾಳಿದನು. ಆತನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವು ಘನತೆಯ ಪರಮಾ ವಧಿಗೆ ಏರಿತ್ತು, ಶಾಂತತೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿತ್ತು ; ಮಹಾ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ತೊರೆದು ನಗುತ್ತ ಕೆಲೆಯುತ್ತ ನಲಿಯುತ್ತಿ ದ್ದಳು ಆತನ ಬಾಹುಬಲದ ನೆರವು, ಆತನ ಅಣ್ಣ, ಆತನ ಉಗ್ರ ತೇಜಸ್ಪುರತೆ, ಆತನ ಆರ್ವು, ಆತನ ಒರ್ನುಡಿಯ ನಿಲವು, ಆತನ ಉರ್ಜಿತಪ್ರಾತಿಯ ಒಳ್ಳು, ಧರೆಗೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಜನಕವಾಗಿದ್ದವು ಆತನ ಕೀರ್ತಿವಲ್ಲರ ದಿಶಾಂತರದಲ್ಲಿ ತೆರಪಿಲ್ಲದೆ ಹಬ್ಬಿ ಪಲ್ಲವಿಸಿ ಹೂಬಿಟ್ಟು ಸಾಸವನನ್ನು ಸೂರೆಮಾಡಿತು, ಆತನ ಬಿಣ್ಣು ಉಪಮಾನಬಾಹ್ಯ ವಾಯಿತು, ಆತನ ಚರಿತೆಯು ಶಿಖಾಪದವನ್ನೊದ್ದಿತು, ಆತನ ಪರಾಕ್ರ ಮವು ಕಳಸವಿಟ್ಟಿತು ಈ ಎಕ್ರಮಭೂಷನ ಭುಜಬಲದಳವೂ ಧೀರ ತೆಯೂ ಶೂರತೆಯೂ ಎಜಿಗೀಷುವೃತ್ತಿಯೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯದ್ಭುತವೆನಿ ಸಿದವು ಈ ಸೋಮವಂಶಲಲಾನುನು, ಈ ಚಾಳುಕ್ಯೋಜ್ವಲಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾಥನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಅಖಿಲಚಕ್ರೇಶ್ವರರಲ್ಲಿ ಕಾಂತಿಮಯವಾದ ಚೂಡಾಮಣಿಯು

ಪಟ್ಟವೇರುವ ಮುಂಚೆ ಹುಡುಗನಾಗುವಾಗಲೇ ಆತನ ಶಾಯ್ಕ ಶರಧಿಯು ಉಕ್ಕಿತ್ತು ತಂದೆಯಾದ ಆಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಹೂಡಿದ ಕಾಳಗಗಳಲ್ಲಿ ಆತನು ತನ್ನ ತೋಕನ್ನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಚಾಚಿ ನರವಾಗಿ ದ್ದನು, ಅಲ್ಲದೆ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಹೆಗಲುಕೊಟ್ಟು ಸಮರಭಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿ ಜಯಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದನು ತಂದೆಯ ಕಾಲದ ಈ ೨೫-೩೦ ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಆತನ ಪರಾಕ್ರಮದ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯು ಜಗತ್ತಿನ ಅಂಚನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತ್ತು ಈತನು ತನ್ನ ಅರಸೊತ್ತಿಗೆಯ ೫೨ ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿಭೂ ಬೃದ್ಧರ್ಗವನ್ನು ನುಗ್ಗಿ, ಕಂಟಕಕೋಟಿಗಳನ್ನು ಕಡಿದು, ಸಪ್ತಾಂಬುಧಿ ಸಂರುದ್ಧವಾದ ಧಾರುಣಿಯನ್ನು ತನ್ನ ದೋರ್ಬಲದಿಂದ ನೇರ್ಪಡಿಸಿ ಯಶಶ್ರೀಗೆ ಕೇಳಿಗೃಹಾಂಗಣವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು ಹೀಗೆ ೯೦-೯೫

ವರುಷ ಸತತವಾಗಿ ಭೂಜಕ್ರವನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿ ವಕ್ರಮಾರ್ಕನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿ ಮೆರೆದನು

ಕರ್ನಾಟಕದ ಧೃತಿಶೀಲಾಂತರಲ್ಲಿ ಬಾದಾಮಿಯ ವಿಖ್ಯಾತ ಪುಲಿ ಕೇಶಿಗೂ ಮಳಬೀಡದ ರಣವಿಗ್ರಹನಾದ ಗೋವಿಂದನಿಗೂ ರಣರಸಿಕ ನಾದ ಕಲ್ಯಾಣದ ಈ ವಕ್ರಮಾಂಕನಿಗೂ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯ ವುಂಟು ಈ ಮೂವರೂ ತೀರ ಚಿಕ್ಕವರಿರುವಾಗಲೇ ತಮ್ಮ ಅನ್ಯಾದೃಶ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿ ಪ್ರಜಾನುರಾಗಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದರು ಪುಲಿ ಕೇಶಿಯು ಚಿಕ್ಕವನಿದ್ದರೂ ಲೋಕಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ತನ್ನ ಬೆಗಪ್ಪ ನಾದ ಮಂಗಳೇಶನನ್ನು ಮುರಿದೊತ್ತಿಸಿಂಹಾಸನವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾದನು ಉತ್ತುಂಗಮಲ್ಲನಾದ ಗೋವಿಂದನು ತೀರ ಸಣ್ಣವನಿದ್ದಾಗ ತಂದೆಯಾದ ಧ್ರುವನ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು, ಆದ ಕಾರಣವೇ ಧ್ರುವನು ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಟ್ಟದಿಂದ ಹಾರಿಸಿ ಈ ಕಿರಿಯ ಮಗನನ್ನು ಯುವರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು, ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಈ ಗೋವಿಂದನ ಗುಣಾರ್ಣವಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಆತನ ಸಲುವಾಗಿ ಧ್ರುವನು ತಾನು ಸ್ವತಃ ತನ್ನ ರಾಜಪದವಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದನು ಹಾಗೆಯೇ ವಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಬಾಲಕನಿರುವಾಗಲೇ ತಂದೆಯಾದ ಸೋಮೇ ಶ್ವರನಿಗೆ ಅನೇಕ ಕೊಳುಗುಳಗಳಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಿ ಶೂರನೆಂದು ಖ್ಯಾತಿಗೊಂಡಿದ್ದನು ವಕ್ರಮದೇವನು ಅತ್ಯಂತ ಕುಶಲನು, ಮಾಂಡಲಿಕ ಪ್ರಿಯನು, ಪ್ರಜಾರಂಜಕನು ಅಂತೆಯೇ ಅಣ್ಣನಾದ ೨ನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರುವುದು ಅವನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಈ ಮೂವರಿಗೂ ಅವರವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಸೀಮಕಲಿಗಳಾದ ಶತ್ರುಗಳು ಗಂಟುಬಿದ್ದಿದ್ದರು ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ಇದಿರಾಳಾದ ನೆರಸಿಂಹವರ್ಮನಂತಹ ರಣರಂಗ ಧೀರನೊಡನೆ ಹೋರಾಡಬೇಕಾಯಿತು, ಮೂರನೆಯ ಗೋವಿಂದನಿಗೆ ಶಿವ ಮಾರನಂತಹ ಸುಭಟನೊಡನೆ ಸೆಣಸಾಡಬೇಕಾಯಿತು ; ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ ಈ ಕುಂತಲೋರ್ವಿಶನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಲಿತನದಿಂದಲೂ ಎದೆಗಾರಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಚತುರತೆಯಿಂದಲೂ ಉತ್ತುಂಗನಾದ ಕುಲೋತ್ತುಂಗನೆಂಬ ಶೋಕ

ರಸನನ್ನು ಇದುರಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗಬಂದಿತು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಈ ಮೂವರೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಪೃಥ್ವೀಶರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಾಸನಾಸೀನರಾಗಿರುವರು

ವಿಕ್ರಮಾಭರಣನ ಬಾಲ್ಯಯೌವನಾವಸ್ಥೆಗಳ ೩೫ - ೪೦ ವರುಷಗಳೆಂದರೆ ಕದನಗಳ ಸುಗ್ಗಿ ಜೋಳರಿಗೂ ಚಾಳುಕ್ಯರಿಗೂ ಇರುವ ಹಗೆತನವು ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಲಿದು ಫಲಿಸಿ ನಿಲವು ನಿಂತಿತ್ತು ದಕ್ಷಿಣದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೂತ್ತಿ ಬರುವ ಜೋಳರ ಕಲಿಮೇಳವನ್ನು ಕತ್ತಿಗೆ ಕೈಗೊಟ್ಟು ತರುಬುವುದೇ ವಿಕ್ರಮನ ತಂದೆಯ ಆಯುಷ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಇತಿ ಕರ್ತವ್ಯತೆಯಾಗಿತ್ತು ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಜೋಳರ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ಹಿಂಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರದವರೆಗಿನ ಸೀಮಾಂತಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದನು, ಒಂದೊಂದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಒಪ್ಪೊಬ್ಬ ಮಗನನ್ನು ದಂಡನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದ್ದನು ಇದರಿಂದ ಜೋಳ ಚಾಳುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಒಂದು ಅಭೇದ್ಯವಾದ ಗೋಡೆಯನ್ನೇ ಕಟ್ಟಿದಂತಾಗಿತ್ತು ಚರಿತ್ರನಾಯಕನಾದ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಣವನನ್ನು ನೂಳೆಂಬವಾಡಿಯ (ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶ) ಅಧಿನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದ್ದನು ಜೋಳರ ರೋಷದೃಷ್ಟಿಯು ಈ ನಾಡಿನ ಮೇಲೆಯೇ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು ಈ ಮೂಲಕವಾಗಿ ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ರಣರಂಗದ ಅನುಭವವು ಲಭಿಸಿತು ಜೋಳರಾಜಾಧಿರಾಜನಿಗೂ ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೂ ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರದ ಕೊಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುಗ್ರ ಸಂಗ್ರಾಮವೆಸಗಿತು ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮನೂ ತಂದೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಮರದೇವತೆಯ ಪೂಜೆಗೆ ತನ್ನ ಕೃಪಾಣಧಾರೆಯ ಜಲವನ್ನು ಎರೆದನು ಇವರಿಬ್ಬರ ವಿಕ್ರಮತೀರ್ಥಾಭಿಷೇಕದಿಂದ ಭಯಂಕರ ರೂಪಿಣಿಯಾದ ಆ ರಣದೇವತೆಯ ಆಡಿಕಳಲ್ಲಿ ರಾಜಾಧಿರಾಜನು ಎರಗಿ ಪ್ರಾಣಕೊಟ್ಟನು ಆ ಬಳಿಕ ಜೋಳಕ್ಷೋಣಿಗೆ ಒಡೆಯನಾದವನು ರಾಜಾಧಿರಾಜನ ತಮ್ಮ ರಾಜೇಂದ್ರ ಈ ಎರಾಗ್ರೇಸರನಿಗೂ ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೂ ಇಂದಿವಾಟವಾದಾಗಳೆಲ್ಲ ವಿಕ್ರಮದೇವನೇ ಬಹುಶಃ ಕದನದ ಧುರೀಣತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದನು ಜೋಳಚಾಳುಕ್ಯರ ವೈರವು ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಕೊನೆಮುಟ್ಟಿ

ಲಿಲ್ಲ ರಾಜೇಂದ್ರನ ತರುವಾಯ ಗಂಟರಲ್ಲಿ ಜೋಳಸಿಂಹಾಸನಾಧೀಶ್ವರನಾದ ಭೀಮಪರಾಕ್ರಮ ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನೂ ಈ ಹಗೆತನದ ಕುನಸನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ಆತನು ಐದು ಸಾರಿ ಚಾಳುಕ್ಯರ ಮೇಲೆ ಬಲವೆತ್ತಿಬಂದನು ಸಮಬಲರಾದ ಮಹಾಬಲಿಗಳಲ್ಲಾದ ಆ ಭೀಕರಸಂಗರಗಳಲ್ಲಿ ಏಕ್ರಮನೇ ಮುಖಂಡ ಆತನು ಅರಿನ್ಯವಾಲರನ್ನು ನುಂಗುವ ಕಾಲಮೃತ್ಯುವಿನಂತೆಯೂ ಅಹವದಡೆಗೆ ಬೀಸುವ ನಂಜಿನ ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆಯೂ ಜೋಳರನ್ನು ಬಂಕೊಂಡು ತಿರುತಿರುವ ಕೆಡಹಿದನು ಒಂದೆರಡರಲ್ಲಿ ಚಾಳುಕ್ಯರು ಗೆದ್ದರು, ಒಂದರಡರಲ್ಲಿ ಜೋಳರಿಗೆ ಜಯವು ಸಿಕ್ಕಿತು

ಕೊನೆಗೆ ಸೂರಮೇಷ್ವರನು ತನ್ನ ಕೈಬರಹದಿಂದ ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನಿಗೆ ಯುದ್ಧದ ಅಹ್ವಾನಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು ಕೃಷ್ಣಾ ತುಂಗಭದ್ರಗಳು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಅಸ್ತಿಕೊಂಡಿರುವ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮವು ರಣಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಅದರಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದನು ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನು ಪಡೆಗೊಂಡು ನಡೆತಂದನು ಕೂಡಲಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಎದುರಾಳಿದು ಹಾದಿಯನ್ನು ಕಾಯ್ದನು ಆದರೆ ತೀಕ್ಷ್ಣಚ್ಚರಬಾಧೆಯಿಂದ ಸೂರಮೇಷ್ವರನಿಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ ಆತನು ಯುದ್ಧ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕುದೆದಾಡುವ ಬದಲು ತುಂಗಭದ್ರಯ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಚರವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನು ಜೋಳನು ಇನ್ನು ಮರಳುವವನಿದ್ದನು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ ಸೇನಾರಥವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಏಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಬಂದನು. ಎರಡೂ ದಂಡುಗಳು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಎರಗಿ, ಕೆನ್ನೀರಿನ ಹೊಳೆ ಹರಿಯ ತಕ್ಕುದಿತ್ತು ಏಕ್ರಮನು ಜೋಳ ಸೃನ್ಯವನ್ನು ಕಲಕುವವನಿದ್ದನು. ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನು ಚಾಳುಕ್ಯರ ದಂಡಿನ ದೂಳಹಾರಿಸುವವನಿದ್ದನು ಆ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲ ಪೆಣಮಯವಾಗುವುದಿತ್ತು ದೈವಲೀಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿರಿ! ಒಮ್ಮೆಲೆ ಯುದ್ಧದೃಶ್ಯವು ಹೋಗಿ, ಅದರ ಬದಲು ಅಲ್ಲಿ ವಿವಾಹದೃಶ್ಯವಾಯಿತು, ರಣಮಂಟಪವು ಲಗ್ನಮಂಟಪವಾಯಿತು, ಒಬ್ಬರನೊಬ್ಬರು ತಕ್ಕ ಮುಕ್ಕಯಲ್ಲಿ ಹಿಚುಕಿ ಅಸುವನ್ನು ಹಿಂಡಲಣೆಯಾದ ವೀರರಿಬ್ಬರು

ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಹೃದಯವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡರು ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನ ಗೋಣ್ಮುರಿಯಲು ಚಾಚಿದ್ದ ವಕ್ರಮನ ಕೈಯು ಅವನ ಮಗಳ ವಾಣಿಗ್ರಹಣವನ್ನು ಮಾಡಿತು ! ಹೀಗಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ರಾಜಕಾರಣದ ಎಲಕ್ಷಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೂ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು

ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೋಳರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರಾಂತಿ ನಡೆದಿತ್ತು, ಚಾಳುಕ್ಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರಾಂತಿ ನಡೆದಿತ್ತು, ವೆಂಗಿರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರಾಂತಿ ನಡೆದಿತ್ತು. ಜೋಳರಸನ ಮಗಳ ಮಗನಾದ ರಾಜೇಂದ್ರದೇವ ಅಥವಾ ಕುಲೋತ್ತಂಗನು ಜೋಳರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಳಕನ್ನು ಕೆಡಹಬೇಕೆಂದಿದ್ದನು. ಆತನು ವೆಂಗಿಯ ಚಾಳುಕ್ಯವಂಶಜನು. ಆದರೆ ತಾಯಿಯ ತಾರುಮನಯಾದ ಜೋಳರಲ್ಲಿಯೆ ಬಳಿದಿದ್ದನು. ಆತನು ಉತ್ಕಟ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿ. ಕೇವಲ ವೆಂಗಿಯನ್ನಾಳುವುದು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಅಜ್ಜನ ಜೋಳ ಮಹಾಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಆತನ ಹವಣಿಕೆ. ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನು ವೆಂಗಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತನ್ನ ವಿಶ್ವಾಸದ ಮಾಂಡಲಿಕನನ್ನು ಅಲ್ಲಿನಿಯಮಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದನು. ಅರ್ಥಾತ್ ಉತ್ತಂಗಸಾಹಸಿಯಾದ ಕುಲೋತ್ತಂಗನನ್ನು ವೆಂಗಿಯ ಪಟ್ಟದಲ್ಲರಿಸುವುದು ಆತನಿಗೆ ಬೇಡಾಗಿತ್ತು. ಅಂತು ವೆಂಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನುಂಗಬೇಕೆಂದು ಆತನ ಹೊಂಚು ಇತ್ತ. ವಕ್ರಮನ ತಂದೆಯು ತೀರಿದೂಡನೆಯ ಅಣ್ಣನಾದ ಎರಡನೆಯ ಸೂಾಮೇಶ್ವರನು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನಾರೂಢನಾದನು. ಆದರೆ ಆತನು ಲೋಕಪ್ರಿಯನಾಗಿ ಅರಸುಗೈಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಮಾಂಡಲಿಕರಿಗೂ ವಕ್ರಮನ ಒಡತನವು ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ವಕ್ರಮನ ವಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಅಳುಕಿ ಸೂಾಮೇಶ್ವರನು ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚುಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಸರಿಸಿ ತಾನು ಚಾಳುಕ್ಯ ಸಮ್ರಾಟನಾಗಬೇಕೆಂದು ವಕ್ರಮನ ಎಣಿಕೆ. ಹೀಗೆ ಜೋಳ ವೆಂಗಿ, ಮತ್ತು ಚಾಳುಕ್ಯ ಈ ಮೂರು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಗಿಂದೊಳಗೆ ರಾಜಕಾರಣದ

ತಂತ್ರಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು ಒಬ್ಬರ ಸಹಾಯವನ್ನೊಬ್ಬರು ಅವೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಕುಲೋತ್ತಂಗನು ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನ ಸಿರಿಯನ್ನ ಪಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಚಾಳುಕ್ಯೇಂದ್ರನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಕೂಡಿದುದು ಸಹಜವಾದ ಮಾತು ಏಕೆಂದರೆ “ಇಬ್ಬರ ನ್ಯಾಯ ಮೂರನೆಯವನಿಗೆ ಆಯ” ಎಂಬ ಹಾಗೆ ಚೋಳ ಚಾಳುಕ್ಯರ ವ್ಯಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಲೋತ್ತಂಗನು ತನ್ನ ಮನೋರಥವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಯ್ಯಬಯಸಿದನು ಸೋಮೇಶ್ವರನಾದರೂ ತಮ್ಮನ ಆಟವನ್ನೂ ಚೋಳನ ಕಾಟವನ್ನೂ ಅಡಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದ್ದ ಈ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಕುಲೋತ್ತಂಗನ ಮೈತ್ರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು ಇನ್ನುಳಿದ ಏಕ್ರಮವೀರರಾಜೇಂದ್ರರಿಗೆ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರ ನೆರವೇ ಗತಿಯಾಯಿತು ಗೃಹವೈರಿಯಾದ ಕುಲೋತ್ತಂಗನು ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡುದುದರಿಂದ ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನು ಏಕ್ರಮನೂಡನ ಗೆಳೆತನವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸಿದನು ಕುಲೋತ್ತಂಗನ ಸಂಗಮದಿಂದ ಪ್ರಬಲನಾದ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಉಚ್ಚಾಟಣೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಏಕ್ರಮನು ಚೋಳನ ಸರವನ್ನು ಕೋರಿದನು ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಕಾದಾಟದ ವಿಚಾರಗಳೆದಿದ್ದವು, ಆದುದರಿಂದಲೇ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಯುದ್ಧ ನಿಂತುಹೋಯಿತು ಏಕ್ರಮನು ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಈ ಮೊದಲೇ ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದನಾದುದರಿಂದ ಅಳಿಯನಾದನು ಈ ಸಂಟಿತನದಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದಾದರು ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ವೀರವಂಶದಗಳು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಸೇರಿ ಎರಡಾದವು ಚೋಳ ವೈರಿಯಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಕುಲೋತ್ತಂಗನೂ ಚಾಳುಕ್ಯವರೋಧಿಯಾದ ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಏಕ್ರಮನೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಇತ್ತಂಡಗಳೇರ್ಪಟ್ಟವು.

ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನೂಡನೆ ಏಕ್ರಮನ ಶರೀರಸಂಬಂಧವಾದೊಡನೆಯೇ ಇಬ್ಬರೂ ವೆಂಗಿ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋದರು ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜ್ಯಕಾರಭಾರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಲೋತ್ತಂಗನ ಕಕ್ಕನಾದ ವಿಜಯಾವಿತ್ಯನನ್ನು ಅಧಿರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮರಳಿ ಬಂದರು ಆದರೆ ಈ ವಿಜಯವು ಅವರಿಗೆ ದಕ್ಕಲಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ ಮುಂದೆ ತುಸುದಿನಗಳಲ್ಲಿ

ವೀರರಾಜೇಂದ್ರನು ಮಕಣ ಹೊಂದಿದನು, ಒಡನೆಯೆ ಚೋಳರಾಜ್ಯ
 ದಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜ್ಯಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು ಆಗ ಏಕ್ರಮನು ದಕ್ಷಿಣ
 ದೇಶದಲ್ಲಿಯೆ ಚಾಳುಕ್ಯ ಮಾಂಡಲಿಕರನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳು
 ವುದಕ್ಕಾಗಿ ತೊಡಗಿದ್ದನು ಮಾನನ ಮರಣವನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೆ
 ಹಿಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆತನು ಕಂಚಿಗೆ ಹೋದನು ಅಲ್ಲಿಯೆ ರಾಜ್ಯ
 ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿ ಏಕ್ರಮನು ತನ್ನ ಬೀಗನನ್ನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕುಳ್ಳಿ
 ರಿಸಿ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು ಆದರೆ ದೈವವು ಏಕ್ರಮನಿಗೆ
 ಆಗ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಚೋಳರಾಜ್ಯ ಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಆತನ ಬೀಗನು
 ಮೃತನಾದನು ಕುಲೋತ್ತಂಗನಿಗೆ ತಾನಾಗಿ ಹೊತ್ತು ಸಾಧಿಸಿತು
 ಆತನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಚೋಳಸಿಂಹಾಸನವನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿದನು ಆಗ
 ಏಕ್ರಮನು ಚೋಳರಾಜ್ಯದ ಆರಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ಮುಖ್ಯೋ
 ದ್ದೇಶವಾದ ಚಾಳುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು
 ಹೊರಳಿಸಿದನು ಈಗ ಮಾತ್ರ ಅವನಿಗೆ ಅನುಕೂಲಗಾಳಿ ಬೀಸಿತು
 ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಆಳಿಕೆಯಿಂದ ಜನರು ಬೇಸತ್ತಿದ್ದರು ಏಕ್ರಮನೇನೋ
 ಆತನಿಗೆ ಅಣ್ಣನಂದು ಮಾನಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು ಆದರೆ ಜನರು ಹಾಗೆ
 ವರ್ತಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಿರಲಿಲ್ಲ ಮಾಂಡಲಿಕರಾಯರ ಪ್ರೇಮವೂ ಏಕ್ರಮನ
 ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು ಆತನ ತಮ್ಮನಾದ ಜಯಸಿಂಹನೂ ಏಕ್ರ
 ಮನ ಕಡೆಗೆಯೆ ಇದ್ದನು ಹೀಗೆ ಸರ್ವವಿಧದಿಂದಲೂ ಏಕ್ರಮನ ದೈವವು
 ತೆರೆಯಿತು ಜನರಿಗೆ ಬೇಡಾದವರು ಎಷ್ಟು ದಿವಸ ಅರಸೂತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ
 ಮೆರೆಯಬಲ್ಲರು? ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲಾ ಆಶ್ರಯ
 ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ ಏಕ್ರಮನ ಶತ್ರುವಾದ ಕುಲೋತ್ತಂಗನೊಡನೆ ಸೇರಿ
 ಕೊಂಡು ಸೋಮೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಹಡೆಯುವ ಒಳಸಂಚನ್ನು
 ಮಾಡಿದನು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿದ್ದರ ಕೇಡು ಸಂಭವಿಸಿತೆಂದು ಏಕ್ರಮನು
 ಜಯಸಿಂಹನೊಡನೆ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೆರಳಿದನು ಅವರನ್ನು ಕಟ್ಟಿ
 ತರುವುದಕ್ಕೆ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಸೈನ್ಯವನ್ನಟ್ಟಿದನು ಆ ವೀರ ಬಂಧುಗಳು
 ಅದನ್ನು ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ತೋಳಕಸುವಿನಿಂದ ಗರಗರನೆ ಅರೆದಿಕ್ಕಿದರು.
 ಅವರುಬೆಗೆ ಸೆನಿಕರು ಅಳಿಮಳಿದು ಬನ್ನಬಟ್ಟು ದಿಕ್ಕಿಟ್ಟು ಓಡಿದರು.

ಎಕ್ರಮನಿಗೆ ಸಾಮಂತರಲ್ಲರ ಬೆಂಬಲವಿದ್ದುದರಿಂದ ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಂದ ಆತನನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಾಗಲಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎಕ್ರಮನು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಬಲವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ತಳವೂರಿದನು ಮಹಾ ವಾಹಿನೀಸಮೇತನಾಗಿ ಕುಲೋತ್ತಂಗನು ದಕ್ಷಿಣದಿಂದ ಎಂಬಂದನು ಅಸಂಖ್ಯಾನೀಕದಿಂದ ಪರಿವೃತನಾಗಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಉತ್ತರದಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು, ಹೀಗೆ ಎಕ್ರಮನು ಕತ್ತರಿಯ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕನು ಇಬ್ಬರ ಚಕ್ರಗಳನ್ನೂ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ಗೆದ್ದು ಪಾರಾಗುವುದು ಹೇಗೆಂಬ ವಿಚಾರಕ್ಕೂ ಆಗ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ ಕತ್ತರಿಯ ಎರಡೂ ಅಲಗುಗಳು ಎಕ್ರಮನ ಮೇಲೆ ಒತ್ತರಿಸಿಬಂದಿದ್ದವು ಇಂತಹ ಇರುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕರೂ ಆ ಧೀರ ಎಕ್ರಮನು ತಿಲಮಾತ್ರವೂ ಎದೆಗೆಡಲಿಲ್ಲ ನಿಶ್ಯಂಕ ಪ್ರತಾಪ ನಾದ ಆತನು ಎರಡಕ್ಕೂ ಎದೆಗೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು

ಎಕ್ರಮನು ಮೊದಲು ಕುಲೋತ್ತಂಗನ ನೈಋತ್ಯ ಶರಧಿಪ್ತಿ ಟಿಣ್ಣನ ಜಿಗಿದನು ಕುಲೋತ್ತಂಗನ ಸುಭಟರು ಈತನನ್ನು ಮುಳುಗಿಸಲು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಎಡೆವಿಡದೆ ತರೆಗಳಂತೆ ಹಾಯ್ದರು ಎಕ್ರಮನ ನಿಸಿತಖಡ್ಗವು ಒಂದೊಂದೆ ಆವೂರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಈಂಟಿತು ಎರಡೂ ಸೇನಗಳು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಹೊಕ್ಕು ಹೆಣೆದುಕೊಂಡು ಹೋರಾಡಿದುವು ಎಕ್ರಮನು ತೊಡಕುಗಳನ್ನು ಕಡಿಕಡಿದು ಕುಲೋತ್ತಂಗನ ಬಳಿಸಾರಿ ಗರ್ಜಿಸಿದನು ಇಬ್ಬರ ವೀರಾವೇಶವೂ ಹೆಚ್ಚಿತು ಅವರು ರಭಸದಿಂದ ಕಾದಿದರು ಒಮ್ಮೆ ನಿಂದು ಕಾದಿದರು, ಒಮ್ಮೆ ಏತಂದು ಕೈದುಕೈದುಗಳಿಂದ ಕಾದಿದರು, ಒಮ್ಮೆ ಹೊಸ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೇರಿ ಬಂದು ಕಾದಿದರು, ಒಮ್ಮೆ ತಮತಮಗೆ ಒದಗಿದ ಎಡಬಲದ ಪಡಿಬಲವನ್ನು ಕೊಂದು ಕಾದಿದರು, ಒಮ್ಮೆ ಖಡ್ಗ ಖಡ್ಗಗಳ ಹತಿಯಿಂದ ನೊಂದು ಕಾದಿದರು, ಒಮ್ಮೆ ಚಳಚಳಿ ಕೆಯಿಂದ ಸಲಿಸಂದು ಕಾದಿದರು ಬನರವಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸರಿಯಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಎಕ್ರಮನ ಕೋಪವು ದ್ವಿಗುಣಿತವಾಯಿತು ಆತನು ಮೀರಿದ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕುಲೋತ್ತಂಗನ ಧ್ವಜಚ್ಚತ್ರಚಾಮರಗಳನ್ನೂ ಚತು ದಂಗ ಸೇನೆಯನ್ನೂ ಸವರಿ ಕೈದುಗಳನ್ನು ತೆರಿದು ಮೈಯ್ಯನ್ನು ಇರಿದು

ನೋಯಿಸಿದನು ಕುಲೋತ್ತುಂಗನು ವರಿಭವಹೊಂದಿ ಕಂಚಿಯವರೆಗೆ ಒಂದೇ ಉಸುರಿನಿಂದ ಒಡಬೇಕಾಯಿತು ಕೂಡಲೆ ಏಕ್ರಮನು ಹೊಡೆ ಮರಳಿ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಸೇನಾಕಾನನವನ್ನು ಒಳನುಗ್ಗಿದನು ಸೋಮೇಶ್ವರನ ದಂಡು ಈತನ ಮೇಲೆ ಕ್ರೂರಜಂತುಗಳಂತೆ ಅವಗಡಿಸಿ ಮುತ್ತಿ ಬಂದಿತು ಏಕ್ರಮನ ಕೋವಾಟೋಪವು ಕಾಳ್ಕಿಚ್ಚಿನಂತೆ ಭುಗಿಭುಗಿ ಲೆಂದು ಅವರಲ್ಲರನ್ನು ಸುಡತೊಡಗಿತು ಅವನವನ ಪಡೆವಳರು ಮನವತ್ತ ಕೂರ್ಗತ್ತಿಗಳನ್ನು ತಗೆತಗದು ಹೊಡೆದಾಡಿದರು ತನಿವೀರರಸದ ಪ್ರವಾಹವು ಮೇಲುಕ್ಕಿ ಹರಿಯತೋ ಎಂಬಂತೆ ನತ್ತರು ಸುರಿಯಿತು ಇತ್ತಂಡದ ವಟುಭಟರು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಒತ್ತೊತ್ತಿ ಹೊಡೆದರು . ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಅಸಿಗಳನ್ನು ಅಸಿಗಳಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿದರು , ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ನಾಟಿಸಿದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತಿದರು , ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರು ಗಾಯವಡೆದು ಬನಳಿಗೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಜೀತರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೈಗೆಡದ ಜದಿದು ಮೊಬ್ಬಿಟ್ಟರು ಹೀಗೆ ಆ ಸಮರಧುರಂಧರರೊಬ್ಬರ ವಡೆಗಳ ಅಗ್ಗಳಿಕೆಯಿಂದ ಆ ಹುಯ್ಲ್ಲ ಭೀಕರವಾಯಿತು ಏಕ್ರಮನು, ಚಂಡಕಿರಣನ ತೇಜಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉಗ್ರವಾದ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ನರಸೃಸೃವನ್ನು ಪೆರಗಿಕ್ಕಿ ಎಡೆಗೊಡದಟ್ಟಿ ಕೊಂದನು ಈ ಅರಾತಿಸಂಹಾರಲಯಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಸೋಮೇಶ್ವರನಂತದ ಪ್ರತಾಪಸಮುದ್ರನಿಂದಲೂ ನಂದಿಸುವುದಾಗಲಿಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಅಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮುನಿದು ಯಮಧರ್ಮನೇ ದಂಡವನ್ನತ್ತಿ ಬಂದನೋ ಎಂಬಂತೆ ಏಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಆಹವಪ್ರಾಥಿಯು ಮೆರಯಿತು ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕೈತವ ಕವು ಕುಂದಿತು ಏಕ್ರಮನು ಆತನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದನು ಹೀಗೆ ೨೫-೨೦ ವರುಷ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಶಾರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಮಲೆವರ ಪುಂಗನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ, ಮನ್ನೆಯರ ಉರ್ಕನ್ನು ಕಳಚಿ, ಅನ್ಯಮಂಡಳಿಕರ ದರ್ಪವನ್ನು ಓಗಡಿಸಿ ತ್ರಿಭುವನ ಮಲ್ಲನಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಚಾಳುಕ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದನು (೧೦೭೬) ತಮ್ಮನಾದ ಜಯಸಿಂಹನನ್ನು ಬನವಾಸಿ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ನಿಯಮಿಸಿದನು

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಏಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕೀರ್ತಿಯು ದಿಗ್ವಿಶ್ವಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿತ್ತು- ಆತನನ್ನು ಇದಿರಾಗುವವರು ಯಾರೂ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಚಾಳುಕ್ಯ ಸಾಮ್ರಾ

ಜ್ಯೋತಿರ್ಗನಿ ಮಂಡಲಿಕರೈಲ್ಲರೂ ಆತನ ಒಡಿತನವನ್ನು ಆನಂದದಿಂದ
ಮನ್ನಿಸಿದರು ದೇವಗಿರಿಯ ಯಾದವರೂ ಹಾನಗಲ್ಲು ಗೋವೆ ಹಲಸಿಗಿ
ಗಳ ಕದಂಬರೂ ಸವದತ್ತಿ ಬೆಳಗಾವಿಗಳ ರೆಟ್ಟರೂ ಉತ್ತರ ದಕ್ಷಿಣ ಕೂಂ
ಕಣಗಳ ಶಿಲಾಹಾರರೂ ಹೊಯ್ಸಳರೂ ಮುಂತಾದ ಸಾಮಂತ ರಾಜ
ರಲ್ಲರೂ ವಿಕ್ರಮದೇವನೇ ತಮ್ಮ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆಂದು ಜಯಜಯಚಾರ
ವನ್ನು ಮಾಡಿದರು ವಿಕ್ರಮನು ಸಕಲ ವಿಬುಧಜನ ಸಂಸ್ಕೃತನಾದನು.
ನಿಖಿಲ ಪ್ರಜಾಪ್ಲಾದಕರನಾದನು ಇಂತು ಅಖಂಡಕುಂತಳಭೂ
ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಏಕಾಧಿನತಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ವಟ್ಟಬಂಧೂತ್ಸನದ ಕುರುಹೆಂದು,
ತನ್ನ ರಕವನ್ನಾರಂಭಿಸಿದನು ಅಂದಿನಿಂದ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶಕನರುಷ
ವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ವಿಕ್ರಮ ವರುಷವೇ ಪ್ರರೂಢವಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸಿತು
ಆತನ ತರುವಾಯವೂ ಎನ್ನೊ ವರುಷ ಚಾಳುಕ್ಯ ವಿಕ್ರಮ ವರುಷವು
ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮುಂದಿನ ಚಾಳುಕ್ಯ ದೂರಗತ ದುರ್ಬಲರಾದುದರಿಂದ
ನಿಂತುಹೋಯಿತು

ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯದೇವನ ಆಯುಷ್ಯದ ವಿರೇಷವೇನೆಂದರೆ ಆತನು
ಹೊಡಿದ ಕದನಕಲ್ಲೋಲವೂ ತೋರಿಸಿದ ಅನಾದ್ಯರವಾದ ಸಾಹಸವೂ
ಪಟ್ಟ ದುರ್ಧರಸಂಕಟಗಳೂ ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣವಾದೊಡನೆಯೆ
ಕೊನಗಂಡವು ಮುಂದೆ ಆತನು ೫೨ ವರುಷ ಅನ್ಯಾಹತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯ
ವಾಳಿದರೂ ಯುದ್ಧಸಂದರ್ಭಗಳೇ ವಿರೇಷವಾಗಿ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ ಜೋಳ
ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗಮಾತ್ರ ಬಂದಿತ್ತು ಹೀಗೆ
ಆತನು ಗತಶತ್ರುವಾಗಿ ಶಾಂತತೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನ ಕೈಕೊಂಡಿ
ದ್ದನು ಅನ್ಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಮಹಾರಾಜರ ಒಡ್ಡೋಲಗದಲ್ಲಿಯೂ ಆತನ
ಯಶೋಗಾನದ ಇಂಪು ಇಡುಗಿತ್ತು ಪರರಾಜ್ಯಗಳ ಅಸನೇಶರು ದುರ್ಘಟೆ
ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮನ ಆಸರವನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು
ಉತ್ತರದ ಮೇರೆಯಲ್ಲಿ ನರ್ಮದೆಯೂ ದಕ್ಷಿಣದ ಮೇರೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಗಭ
ದ್ರೆಯೂ ಚಾಳುಕ್ಯರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಗಲತೆಯಾಗಿದ್ದವು ಮಾಳವೆ ಚೇದಿ
ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಆಗ ರಾಜ್ಯಕ್ರಾಂತಿಯು ಮೈದೂರುತ್ತಿತ್ತು ಧಾರಾ

ಮಕ್ಕು ದಾಹಲೆಯ ಅರಸರು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಪಡೆಯ ನೆರವನ್ನು ಬೇಡಿದರು ಈತನು ಬಲ್ಬಂಟಿರಾದ ದಂಡನಾಯಕರೊಂದಿಗೆ ನರ್ಫದಯನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋದನು ಇವನಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಹಾಯವಾಯಿತು ಅಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಗಿಸಿ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಕ್ರಮನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರಿಸಿದನು ಮುಂದೆ ಬಂಗಾಲ ಆಸಾಮ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಪೃಥ್ವೀಶರೂ ಈತನ ಬೆಂಬಲವನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿದರು ಅಲ್ಲಿಯವರಗೂ ಹೋಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿಕ್ರಮ ವೈಭವವನ್ನೂ ಶ್ರೀ ವೈಭವವನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸಿ ವಿಕ್ರಮನು ಜನ್ಮಭೂಮಿಗ ಬಂದನು

ನಡುವೆ, ಹೊಯ್ಸಳರು ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಿಲವುಗಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸಿದರು ಹೊಯ್ಸಳರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲನಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದನು ಆತನು ಚೋಳರನ್ನೋಡಿಸಿ ಗಂಗವಾಡಿಯನ್ನು ತನ್ನ ನಾಡಿಗೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು ಆದರೆ, ಆತನು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ತನ್ನ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡನು ವಿಕ್ರಮಾಂಕನಿಗೆ ಅಚ್ಚುಂಗಿ ಮುಂತಾದ ಶೂರ ದಳವಾಯಿಗಳ ಸಹಾಯವಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಆತನ ಶಾರ್ಯಕ್ಕೆ ರಿಪುಗಳು ಗಡಗಡೆನ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ವಿಕ್ರಮಾಂಕನು ೯೦-೯೫ ವರ್ಷಗಳ ಮುಪ್ಪಿನವನಾಗಿದ್ದರೂ ಆತನ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ಬೀಳುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಧೈರ್ಯಪಡಲಿಲ್ಲ ಇದಲ್ಲದೆ ಆತನು ಯಾತಗಿರಿ, ವಿಜಾಪುರ, ವಿಕ್ರಮಪುರ, ಬಳ್ಳಿಗಾಂವಿ ಮುಂತಾದ ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಉಪರಾಜಧಾನಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರಸಂಗವರ್ತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ರಾಜ್ಯಕಾರಭಾರವನ್ನು ನಡಿಸಿ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಶಾಂತತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡನು ವಾರಾಶಿಪರ್ಯಂತವಾದ ಧರೆಯೆಲ್ಲವನ್ನು ಏಕಭತ್ತದಿಂದ ಆಳಿ, ದುರ್ವಿನೀತರಾದ ಅವನೀಪಾಳರ ಬೇರನ್ನು ಕಿತ್ತು, ಗಲಗಲನೆ ನೀರೊಳಗೆ ಈಡಾಡಿ ಈ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಜೀವನು ತನ್ನ ಏಕ್ರಾಂತದ ಬಲ್ಪಿನಿಂದ ಮೆರದನು

ವೀರಮಾರ್ತಂಡನಾದ

ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ

(೧೧೦೬-೧೧೪೧)

ಮನುಷ್ಯನು ಪರಮಾವಧಿ ಉನ್ನತವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೈದಿದ ಕಾಲವೇ
ಬಹುಶಃ ಆತನ ನೀಚಸ್ಥಿತಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದ ಕಾಲವು ರಾಷ್ಟ್ರವು ಕೂಡ
ಅತ್ಯಂತ ವೈಭವ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ತಲುಪಿತೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಏರಲು ಅವ
ಕಾಶವಿಲ್ಲದುದರಿಂದಲೋ ಏನೋ ಅದು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕೆಳಗಿಳಿಯಲಾರಂಭಿ
ಸುತ್ತದೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಚಂಚಲಳಿದ್ದಂತೆ ವೈಭವವೂ ಚಂಚಲ, ಅದಕ್ಕೆ
ಬಹಳ ಕಾಲ ಒಂದಡೆಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಮಹಾಪುರು
ಷನೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಬಾಹುಬಲದಿಂದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವೈಭವ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ತಲು
ಪಿಸಿದನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಆ ವಂಶದಲ್ಲಿ ದುರ್ಬಲರಾದ ಅರಸರು
ಹುಟ್ಟಿ, ಅದರ ಇಳಿಗಾಲಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ
ವಂಶದ ನೃಪತುಂಗನು ಅರವತ್ತುನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ವೈಭವದಿಂದ ರಾಜ್ಯ
ವಾಳಿ ಮಡಿದನು ಆತನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ತೀವ್ರವೇ ನಾಲ್ಕನೆಯ
ಗೋವಿಂದನಂಥ ಅರಸರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ೬೦-೭೦ ವರ್ಷಗಳೊಳಗೆ
ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ರಾಜ್ಯವು ಮಣ್ಣು ಪಾಲಾಯಿತು ಹಾಗೆಯೇ ಕುಂತಲೋ
ವೀರಶನಾದ ವಿಕ್ರಮಾಂಕದೇವನು ೫೨ ವರ್ಷ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯ
ವಾಳಿ ಮಡಿದ ಕೂಡಲೆ, ಚಾಳುಕ್ಯರ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ನೀಚಸ್ಥಿತಿಯು ಬರಲಾ
ಶಂಭಿಸಿತು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳವಂಶದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು

ಹುಟ್ಟಿ, ತನ್ನ ತೇಜದಿಂದಲೂ ದರ್ಪದಿಂದಲೂ ನೆರೆಮರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡು, ಹೊಯ್ಸಳ ವಂಶವನ್ನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪಥಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದನು ಜಾಲುಕ್ಕೈ ವಿಕ್ರಮನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಳಗಿಂದೂಳಗೆ ಕೊರೆದು ತಿನ್ನುವ ಹುಳಗಳು ಹುಟ್ಟಿದ್ದವು ಈ ಹುಳಗಳೆಂದರೆ, ವಿಕ್ರಮನ ಮಂಡಲಿಕ ಅರಸರು ವಿಕ್ರಮನು ಅತುಲವಾದ ರಾಜ್ಯ ಸಂಪತ್ತಿ ಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದುದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಪಾರವಾದ ನಂಬುಗೆಯನ್ನಿಟ್ಟು, ಸಂಕಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತನಗೋಸ್ಕರ ತಮ್ಮ ನತ್ತರವನ್ನು ಬಸಿದ ತನ್ನ ದಳವಾಯಿಗಳ ಬಲದಿಂದ ಆದುದರಿಂದ, ವಿಕ್ರಮನು ತನ್ನ ದಂಡ ನಾಯಕರಿಗೆ ಮಂಡಲೇಶ್ವರ ಪದವಿಯನ್ನಿತ್ತು ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಮನ್ನಿಸಿದನು ಹೀಗೆ, ಆತನು ಅವರಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಶ್ವಾಸವೇ ಆತನ ತರುವಾಯ ದಲ್ಲಿ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮೃತ್ಯುವಾಗಿ ನರಿಣಮಿಸಿತು ವಿಕ್ರಮನ ಸ್ತಬಲ ವಾದ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವದ ಮೂಲಕ, ಆತನಿಗೆ ಆ ಕೇಡುಗಾಲವನ್ನು ನೋಡುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಿಲ್ಲ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ತರುವಾಯ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅರಸರು ದುರ್ಬಲರಾಗಿರುವ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ಮಾಂಡಲಿಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿ ಆಳದೊಡಗಿ ದರು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನೂ ಹೀಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರರಾದವರಲ್ಲೊಬ್ಬನು ಆದರ ಈತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಉಂಟು ಅದೇನೆಂದರೆ, ವಿಷ್ಣುವರ್ಧ ನನಾಗಲಿ, ಆತನ ವಂಶಜರಾಗಲಿ ಕೊನೆಯವರಿಗೆ ಜಾಳುಕ್ಕೈರ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಿಬಿದ್ದು ತಾವು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೆಂದನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ತಾವು ಜಾಳುಕ್ಕೈ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರರೆಂದೇ ತಮ್ಮನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡರು ಮುಂದೆ, ಯಾವಾಗ ಜಾಳುಕ್ಕೈ ವಂಶವು ಕಲಚೂರಿಯ ಅರಸನಾದ ಬಿಜ್ಜಳ ನಿಂದ ಗ್ರಸ್ತವಾಡಲ್ಪಟ್ಟು, ಆ ವಂಶವು ಕೂಡ ಬಹಳ ದಿವಸ ಬಾಳದ ನಷ್ಟವಾಯಿತೋ ಆಗ ಮಾತ್ರ ಹೊಯ್ಸಳರು ತಾವು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು

ಆದರೆ, ಹೀಗೆ ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾಂಡಲಿಕರಾಗಿದ್ದರೂ ವಸ್ತುತಃ ಅವರು ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರರೇ ಆಗಿದ್ದರು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ೧೨ನೆಯ

ಶತಮಾನದ ಆರಂಭಕ್ಕೆ ಹೊಯ್ಸಳ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿವಾಗ, ಹೊಯ್ಸಳ ವಂಶವು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ ಸುಮಾರು ಒಂದು ನೂರು ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದುವು ವಾಸಂತಿಕಾದೇವಿಯ ವರಪ್ರಸಾದದಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಜೈನ ಗುರುವಿನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೂ ಸಳಸು ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಬಳಿಕ, ವಿನಯಾದಿತ್ಯ ಎರೆಯಂಗರಂತಹ ಶೂರಪುರುಷರು ಹುಟ್ಟಿ, ಹೊಯ್ಸಳ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು ಚಾಳುಕ್ಯರಿಗೂ ಚೋಳರಿಗೂ ಆದ ಅನೇಕ ನಂಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರಾದ ಹೊಯ್ಸಳರು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಚಾಳುಕ್ಯರಿಗೆ ಬೆಂಬಲರಾಗಿ ಯುದ್ಧಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಅಲ್ಲದೆ, ಹೊಯ್ಸಳರು ಚಾಳುಕ್ಯರೊಡನೆ ಶರೀರಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ಪಳೆಸಿದ್ದರು ಎಕ್ರಮಾಂಕನ ತಂದೆಯಾದ ಆಹವಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಹೊಯ್ಸಳ ವಂಶದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದನು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಅಜ್ಜನಾದ ವಿನಯಾದಿತ್ಯನು ಚಾಳುಕ್ಯ ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಅನೇಕ ಕದನಗಳಲ್ಲಿ ನರವಾಗಿ ಪ್ರಬಲಿಗ ಬಂದನು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ತಂದೆಯಾದ ಎರೆಯಂಗನು ಅರಸನಾಗದೆ ತೀರಿಕೊಂಡರೂ ವಿನಯಾದಿತ್ಯನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಚಾಳುಕ್ಯ ವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ನರವಾಗಿ, ಆತನ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದನು ಆತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳರ ರಾಜ್ಯವಿಸ್ತಾರವು ದೂದ್ದದಿರಲಿಲ್ಲ ಕಡೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯೂ ಅದರ ನೆರೆಯ ಪ್ರದೇಶವೂ ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳೂ ಮಾತ್ರವೇ ಅವರ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದುವು ಚಿಕ್ಕದಾದ ಈ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮುಳಬಾಗಿಲದ ಹತ್ತಿರದ ನಂಗಳಿಯ ವರೆಗೂ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಕೊಂಗು ಮತ್ತು ಆನಮಲೆಗಳವರೆಗೂ ಎಂದರೆ ಈಗಿನ ಸೇಲಂ, ಕೊಯಿಮತ್ತೂರ ಮತ್ತು ತ್ರಾವಣಕೋರಗಳವರೆಗೂ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಬಾರಕೂರವರೆಗೂ, ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ವೆರ್ದೂರ ಎಂದರೆ ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯ ವರೆಗೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ ಶ್ರೇಯವು ನಮ್ಮೀ ಚರಿತ್ರನಾಯಕನಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ತಂದೆಯಾದ ಎರೆಯಂಗನು ಚಾಳುಕ್ಯ ಭೂವಾಲನಿಗೆ ಬಲಗೈಯಂತಿದ್ದನು ಆತನು ಮಾಳವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಧಾರಾನಗರವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಬಾದಿ ಮಾಡಿ ಚೋಳನನ್ನು ಎಳೆದು, ಸುಲಿದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದನು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಅಣ್ಣನಾದ ಮೊದಲನೆಯ

ಬಲ್ಲಾಳನು ಬಹಳ ದಿವಸ ಬಾಳಲಿಲ್ಲ, ಆಳಲಿಲ್ಲ. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದಾಗ, ವಕ್ರಮದೇವನು ಮುಪ್ಪಿನ ಮುದುಕನು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ, ಬಿಟ್ಟಿಗನು ಅಥವಾ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಆತನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಬಂಡನ್ನೆಬ್ಬಿಸಲು ಮೊದಲು ಹವಣಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಆ ಮುದುಕನು ಈತನ ಆಟವನ್ನು ಸಾಗಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆ ಬಳಿಕ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ಜೋಳ ಅರಸರ ಉರುವಣೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯರ ಹೊಯ್ಯಳ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಈ ಬಿಟ್ಟಿಗ ದೇವನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರು. ಅವರ ಉಸದೇರದಿಂದ ಬಿಟ್ಟಿಗದೇವನು ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಮತವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವನಾದನು. ತನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರಿಗ ಜೋಳರು ಕೊಟ್ಟ ಪೀಡೆಯು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕಿಚ್ಚಿಟ್ಟಿತು. ಅಲ್ಲದೆ, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಗಂಗರಾಳಿದ ಮೈಸೂರು ದೇಶದ ಭಾಗವು ಜೋಳ ಅರಸರಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಆ ಗಂಗವಾಡಿಯ ಜನರು ಜೋಳರ ದಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಳಲಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಜೋಳ ಅರಸರನ್ನು ಸದಬಡೆದು ಗಂಗವಾಡಿಯನ್ನು ವಾರತಂತ್ರದಿಂದ ಮುಕ್ತವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಯಸಿದನು, ಅದನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಯಾಯಿತು. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಸುದೈವದಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಗಂಗಮನತನದವನಾದ ಗಂಗರಾಜನಂಜೂಬ್ಬ ಶೂರದಳವಾಯಿಯು ದೂರತಿದ್ದನು. ಆತನು ಜೋಳ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಳನುಗ್ಗಿ ವಿಧ್ವಂಸ ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಗಂಗರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ತಳಿಕಾಡನ್ನು ಜೋಳರಿಂದ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡನು. ಮತ್ತು ಕೂಡಲೆ, ಒಂದರಮೇಲೊಂದು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಜೋಳರಿಂದ ಕಸಿದುಕೊಂಡು, ಗಂಗವಾಡಿಯಿಂದ ಎಂದರ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತದಿಂದ ಜೋಳರನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಓಡಿಸಿ, ಗಂಗವಾಡಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ದೂರ ಕಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಗಂಗರಾಜನು ತಾನು ಅರಸನಾಗಬಯಸಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಗೆದ್ದ ಯಾವತ್ತು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಈ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತನು ತನ್ನೊಡೆಯನ ಅಡಿವಾವರಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿದನು. ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಧೀರದಂಡನಾಯಕನಾದ ಪುಣಿಸನೆಂಬವನು ನೀಲಗಿರಿ ಮತ್ತು

ಮಲಬಾರ ವ್ರಾಂತಿಗಳ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಿ, ನೀಲಗಿರಿ ಪರ್ವತದೊಳ-
ಗಿರುವ ತೊಡವರನ್ನು ಗೆದ್ದು, ಅದನ್ನು ಹೊಯ್ಯುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೂಡಿಸಿ-
ದನು ಹೀಗೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ದಳವಾಯಿಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶಗಳನ್ನು
ಗೆಲ್ಲುತ್ತಿರುವಾಗ, ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನೂಳಂಬವಾಡಿಯ
ಪಾಂಡ್ಯರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಅಭೇದ್ಯವಾದ ಉಚ್ಚಂಗಿದುರ್ಗದ ಕೋಟಿ-
ಯನ್ನು ಪರಮಸಾಹಸದಿಂದ ಕೈವಶಮಾಡಿಕೊಂಡನು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು
ದುಮ್ಮೈ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪಾಂಡ್ಯರನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿದನು ತನ್ನ
ಕಂಛೋಜದ ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿ ಗಂಧಗಿರಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದನು ತುಳವ-
ರನ್ನು ತನ್ನ ಅಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮರಳಿ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿ-
ಯಾದ ಹಳಬೀಡು ಅಥವಾ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದನು ಆಗ ಜಗ-
ದೇಕನಂಬವನು ದೊಡ್ಡ ಸೃಷ್ಟ್ಯದೊಂದಿಗೆ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರವನ್ನು ಮುತ್ತಿ-
ದ್ದನು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಆ ಮುತ್ತಿಗಯನ್ನು ಕೆತ್ತು, ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು
ಭಯಂಕರವಾದ ಗಂಡಾಂತರದಿಂದ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡನು ಆ ಬಳಿಕ ವಿಷ್ಣು-
ವರ್ಧನನು ಬನವಾಸಿಗೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಿ, ಚಾಳುಕ್ಯ ಅರಸನಾದ
ಸೋಮೇಶ್ವರನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿ, ಹಾನಗಲ್ಲ ಕೋಟಿ-
ಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು ಹೀಗೆ, ಆತನು ಅನೇಕ ದೇಶಗಳನ್ನೂ
ಕೋಟಿಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ, ಆತನಿಗೆ ಮಲೆಪರಾಳು ಗಂಡ,
ಶ್ರೀಮತ್ಪ್ರಭುವನಮಲ್ಲ ತಳಕಾಡು-ಕೊಂಗು-ನಂಗಲಿ-ನೂಳಂಬವಾಡಿ
ಉಚ್ಚಂಗಿ-ಬನವಾಸಿ-ಹಾನಗಲ್ಲ-ಗೊಂಡ, ಭುಜಬಲವೀರಗಂಗ ಹೊ-
ಯ್ಯಳದೇವನಂಬ ಬಿರುದುಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದವು ಸಾರಾಂಶ, ಈ ಸಿಂಹವು
ತಳಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಾಡಿ, ಉಚ್ಚಂಗಿಕೋಟಿಯೆಂಬ ಮದ್ದಾನೆಯನ್ನು
ಸೀಳಿ, ಅನಾಕುಳ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಬನವಾಸಯ ಬದಿಯಿಂದ ನಡೆದು, ಆರ್ಪಿ-
ನಿಂದ ಬಳವಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಹಾನಗಲ್ಲಿನಮೇಲೆ ಕಾಲಿಟ್ಟು,
ಅನಂದದಿಂದ ಕೃಷ್ಣಾತಟಾಕಕ್ಕೆ ಜಗಿಯಿತು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಉತ್ತರ-
ದೇಶಕ್ಕೆ ಮಾಳವೆಯ ಕಡೆಗೆ ಕೂಡ ಹೋಗಿದ್ದನು ಚಕ್ರಕೂಟದ ರಾಣಿ-
ಯಾದ ಮಾಣಿಕ್ಯದೇವಿಯ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಶೌರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದನು.
ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಚಾಳುಕ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಏಕ್ರಮದೇವನು ತೀರಿಕೊಂಡಿ-

ದ್ದನು ಆಗ, ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನಿಗೆ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ
ಮತ್ತಷ್ಟು ಅವಸರವು ದೂರೆಯಿತು ಆತನು ಪುರಿಗೆರೆ ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ಶ್ವರವನ್ನೂ ಹಲಸಿಗೆಯನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು ಬಂಕಾಪುರವನ್ನು
ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ೧೧೪೧ ರಲ್ಲಿ ಅದೇ ಊರಲ್ಲಿ
ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು ಆತನ ಶವವು ಮನೆತನದ ಮೂಲ ಊರಾದ
ಸೂಸೆಯೂರ ಅಥವಾ ಶಶಕಪುರಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯಲ್ಪಟ್ಟು ಅಲ್ಲಿ ದಹನ
ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನು ಹೊಯ್ಸಳವಂಶದ ಪೊಗಳ
ಯನ್ನೂ ನಗಲೈಯನ್ನೂ ಮಿತಿಮೀರಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ
ಅರಸರುಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬನಾಗಿ ಮರದು ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು

ಭೀಮವರಾಕ್ರಮಿಯಾದ

ವೀರಬಲ್ಲಾಳ

(೧೧೭೩-೧೨೨೦)

ಈ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಮೊಮ್ಮಗನು ಈತನು ಹೊಯ್ಸಳ ವಂಶದ ಅರಸರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಅರಸನು ಈತನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಪರಮಾವಧಿ ಘನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತು ಈತನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬರುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಚಾಳುಕ್ಯ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವಾದ ರಾಜಕ್ರಾಂತಿಯೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಧರ್ಮಕ್ರಾಂತಿಯೂ ನಡೆದವು ಬಿಜ್ಜಳನೆಂಬ ಚಾಳುಕ್ಯಮಂತ್ರಿಯು ಚಾಳುಕ್ಯ ಅರಸನನ್ನು ಪಟ್ಟದಿಂದ ತಳ್ಳಿ ತಾನು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡನು ಚಾಳುಕ್ಯ ಮನೆತನದ ಕೊನೆಯ ಅರಸನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ರಾಜನಿಷ್ಠನಾದ ಬರ್ಮನಂಬೊಬ್ಬ ಶೂರ ದಳವಾಯಿಯ ನರವಿನಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣಗೇರಿಯನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಚಾಳುಕ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದನು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಬಿಜ್ಜಳನು ಅರಸನಾಗಿ ಆಳುವಾಗ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮವು ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು ಬಸವೇಶ್ವರನು ವೀರಶೈವಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಿದನು ಬಿಜ್ಜಳನು ಬಸವೇಶ್ವರನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಂದ ಈ ಧರ್ಮಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟನು. ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಕೊಲೆ ಸುಲಿಗೆಗಳು ನಡೆದವು ಬಿಜ್ಜಳನ ಮಗನಾದ ರಾಯಮುರಾರಿಸೋಮ ಎಂಬವನು ಪಟ್ಟವೇರಿ ತಂದೆಯ ವಧೆಯ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿ

ದ್ದನು ಹೀಗೆ, ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ೧೧೭೨ರಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಕ್ರಾಂತಿಗಳು ನಡೆದಿದ್ದುವು ಇತ್ತ, ಅಣ್ಣಿಗೇರಿಯಲ್ಲಿ, ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಮರಣೋನ್ಮುಖವಾದ ಚಾಳುಕ್ಯ ವಂಶವನ್ನು ಬರ್ಮನೇ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ರಾಜನಿಷ್ಠ ದಂಡನಾಯಕರ ನೆರವಿನಿಂದ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಆದರೆ, ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಕಲಚೂರಿಯ ಮನೆತನವೂ ಬಹಳ ದಿವಸ ಬಾಳಲಿಲ್ಲ, ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ಸಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲ ಹೀಗಾಗಿ, ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಎರಡು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು ಬಹುಶಃ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಪಾತಾಳವನ್ನು ಕಂಡವು ಬರ್ಮನೇನೋ ತನ್ನ ಅತುಲಸಾಹಸದಿಂದ ಕಲಚೂರಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿದನು ಆದರೆ, ದುರ್ಬಲವಾದ ಚಾಳುಕ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯವು ಮಾತ್ರ ಆತನಿಂದ ಕೈಗೂಡಲಿಲ್ಲ ಕೊನೆಗೆ ಆತನು ವೀರಬಲ್ಲಾಳನಿಂದ ಸೋಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಚಾಳುಕ್ಯ ಮನೆತನವು ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಗೆ ಹೇಳ ಹಸರಿಲ್ಲದ ಮುಳುಗಿಹೋಯಿತು ಅದರೊಡನೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಖಂಡತ್ವವೂ ಅಳಿದುಹೋಯಿತು ೬ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಈ ಅಖಂಡತ್ವಕ್ಕೆ ಭಂಗವುಂಟಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಈ ಅಖಂಡತ್ವವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದವರು ಚಾಳುಕ್ಯರು, ಕಳೆದುಕೊಂಡವರು ಚಾಳುಕ್ಯರು ನಡುವೆ, ಎರಡು ನೂರು ವರ್ಷ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ರಾಜ್ಯವಾಳಿದರೂ ಈ ಅಖಂಡತ್ವಕ್ಕೆ ಬಾಧೆಯುಂಟಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಅಲ್ಲದೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರೂ ಕನ್ನಡಿಗರೇ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಏನೂ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ ಮುಂದೆ, ಈ ಅಖಂಡವಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ, ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ತುಂಡುಗಳಾದವು. ಉತ್ತರದ ತುಂಡು ದೇವಗಿರಿ ಯಾದವರ ವಶಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತು ; ದಕ್ಷಿಣದ ತುಂಡು ಹೊಯ್ಸಳರ ವಶಕ್ಕೆ ಹೋಯಿತು ಕನ್ನಡಿಗರಾದ ದೇವಗಿರಿ ಯಾದವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಮರಾಟಗರು ತಲೆಯೆತ್ತಲಾರಂಭಿಸಿದರು, ಮತ್ತು ಬರಬರುತ್ತ, ಯಾದವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲರಾಗಹತ್ತಿದರು. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ

ಹೊಯ್ಸಳರು ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕತ್ವವನ್ನು ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ವಿರೇಷವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು ಇರಲಿ

ಚಾಳುಕ್ಯ ಮತ್ತು ಕಲಚೂರಿ ಇವೆರಡೂ ಮನತನಗಳು ಮುಳುಗಿ ದೂಡನ, ದೇವಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಭಿಲ್ಲಮನಂಬ ರೂರಯಾದವರಸನು ಚಾಳುಕ್ಯ ರಾಜ್ಯದ ಉತ್ತರ ಭಾಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ, ಕಾಲುಚಾಚುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು ಆದರೆ, ಆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ, ವೀರಬಲ್ಲಾಳನಂತಹ ಭೀಮಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಅರಸನು ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಭಿಲ್ಲಮನ ಬಯಕೆಯು ಪೂರ್ಣವಾಗಲಿಲ್ಲ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ಉತ್ತಂಗ ಪರಾಕ್ರಮನು ಆತನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಆತನೊಡನೆ ರಘ್ನಿಮ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕೋಟಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ರಣವಿಕ್ರಮನಂದು ಖ್ಯಾತಿಗೊಂಡಿದ್ದನು ಆಗ, ತಂತ್ರಪಾಲ ವೇರ್ಮಾಡಿ ಎಂಬ ಮಂತ್ರಿಯು ಕೊಂಗಾಳ್ವರನ್ನೂ ಚಿಂಗಾಳ್ವರನ್ನೂ ಅನ್ಯಮಲೆಪರನ್ನೂ ಗೆದ್ದು, ವೀರಬಲ್ಲಾಳನಿಗೆ ಅವರು ಶರಣು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು ಕೊನಗೆ, ವೀರಬಲ್ಲಾಳನಿಗೆ ತಂದೆಯ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ದೂರಕೆಸಿ ಕೊಟ್ಟವನೂ ಇವನೇ ತಂತ್ರಪಾಲ ವೇರ್ಮಾಡಿಯು ವೀರಬಲ್ಲಾಳನಿಗೆ ಪ್ರಧಾನಿಯಾದನು ಮುಂದೆ, ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕ ಮಲೆಪರು ವೀರಬಲ್ಲಾಳನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತರು. ಆಗ, ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ಬೆಟ್ಟರಸನಂಬ ದಂಡನಾಯಕನನ್ನು ಆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು ಬೆಟ್ಟರಸನು ಚಿಂಗಾಳ್ವ ಅರಸನಾದ ಮಹಾದೇವನನ್ನು ಕೂಡಗು ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿದನು ಮಹಾದೇವನು ಹತನಾದನು ಆದರೆ, ಪೆಮ್ಮ-ವೀರಪ್ಪನೆಂಬವನು ಬೆಟ್ಟರಸನ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದನು ಆತನನ್ನೂ ಬೆಟ್ಟರಸನು ಸೋಲಿಸಿ ಒಡಿಸಿದನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ರಾಜ್ಯವು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಆತನ ದಳವಾಯಿಗಳಿಂದ ವಿಸ್ತಾರ ಹೊಂದುತ್ತಿರಲು ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನೇ ತನ್ನ ಅತುಲಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಅನೇಕ ಅರಸರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದನು.

ಪಾಂಡ್ಯರ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಉಚ್ಚಂಗಿದುರ್ಗದ ಕೋಟೆಯು ಬಹಳ ಅಭೇದ್ಯವಾದ ಭದ್ರ ಕೋಟೆಯು ಜೋಳದ ಅದನ್ನು ಹನ್ನರಡು ವರ್ಷ ಮುಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಅದನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವರಿಂದ ಆಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ದುರ್ಗಮವಾದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ಲೀಲೆಯಿಂದ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅದರ ಅರಸನಾದ ಕಾಮದೇವನು ವೀರಬಲ್ಲಾಳನಿಗೆ ಶರಣುಬಂದ ಕಾರಣ, ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ಉದಾರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆತನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಮರಳಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಉಚ್ಚಂಗಿದುರ್ಗದಂಥ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಾದ ಗಿರಿದುರ್ಗವನ್ನು ಈ ಮಲ್ಲನು ಸಹಜವಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡ ಮದರಿಂದ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನಿಗೆ ಗಿರಿದುರ್ಗಮಲ್ಲನಂಬ ಬಿರುದು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಬಹುಶಃ ಆ ದುರ್ಗವನ್ನು ಆತನು ಶನಿವಾರದ ದಿವಸ ತಗೆದು ಕೊಂಡಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆತನಿಗೆ 'ಶನಿವಾರ ಸಿದ್ಧಿ' ಎಂಬ ಬಿರುದುಂಟಾಗಿದೆ.

ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ದೂಡ್ಡ ವಿಜಯವೆಂದರೆ ಸೂರಟೂರಿನಲ್ಲಾದ ಕಾಳೆಗೆದಲ್ಲಿ, ಆತನು ಯಾದವ ಅರಸನಾದ ಭಿಲ್ಲಮನ ಮೇಲೆ ಎರಗಿ ಸಂವಾದಿಸಿದುದು. ಭಿಲ್ಲಮನು ಅತ್ಯಂತ ರೂರನಾದ ಅರಸನು. ಆತನು ಉತ್ತರದೇವನ್ನಲ್ಲ ಕೈನಶನಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅಶನಿನನ್ನಾಹದಿಂದೂಡಗೊಂಡ ಎರಡು ಲಕ್ಷ ಸುರೈಯರು (ಕಾಲಾಳು) ಮತ್ತು ಮೇಲಂಕವಣೆಯ ವರ್ಯಾಣದಿಂದ ತೋರ್ಕವೆತ್ತ ಹನ್ನರಡು ಸಾವಿರ ರಾವುತರು ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಭಿಲ್ಲಮನು ಶಿರಹಟ್ಟಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಸೂರಟೂರಿಗೆ ಬಂದು ವೀರಬಲ್ಲಾಳನನ್ನು ಇದಿರಾದನು. ಆ ಭಯಂಕರವಾದ ಬವರದಲ್ಲಿ, ಬಲ್ಲಾಳಭೂಪಾಲಕನು ತನ್ನೊಂದಾನೆಯಿಂದ ಸೇವುಣ ನೃಪಬಲವನ್ನು ಸೂಂಕಿ, ಸೂರಟೂರಿನಿಂದ ಕೃಷ್ಣವೇಣೀನದಿಯ ತಡಿಯವರೆಗೆ ಅದನ್ನು ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಆ ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಹೆಣಗಳ ರಾಶಿಯು ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಮಾರಿಗೆ ಅನ್ನವಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ತನಗೆ ಎಂದಿಗೆ ಹಸಿವೆಯಾಗುವುದೋ ಎನ್ನೋ ಎಂದನ್ನು ವಪ್ಪು ಅವಳ ಹಸಿವೆ ಹಿಂಗಿತು, ದಾರಿ ಬಟ್ಟಿಯೆಲ್ಲವೂ ಶತ್ರುಗಳ ರಕ್ತದಿಂದ ಕಸರಾಯಿತು. ಅದು ಎಂದಿಗೆ ಆರುವುದೋ ಎಂದು ಜನರು ಹಾದಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟು ಘೋರವಾದ

ಸಂಗ್ರಾಮವೆಸಗಿ, ವೀರಬಲ್ಲಾಳನಿಗೆ ಪೂರ್ಣಜಯವು ದೊರಕಿತು (೧೧೯೦)
 ಅಬಳಿಕ ಈ ಗಿರಿದುರ್ಗಮಲ್ಲನು ವಿರಾಟಕೋಟಿ, ಕುರುಗೋಡು, ಮಾತಂಗ
 ಪರ್ವತ, ಗುತ್ತಿ, ಬಳ್ಳಿಟ್ಟುಗ, ರಟ್ಟವಳ್ಳಿಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಕೋಟಗಳನ್ನು
 ಕೈವಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೃಷ್ಣಾಮಲಪ್ರಭಾನದಿಗಳವರೆಗೆ
 ಬೆಳೆಸಿದನು ಆಗ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ಗಾಂಗನಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸುಮಾರಕ್ಕೈಗ
 ದಗ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಕುಂಡಿಯನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ
 ಕೊಂಡನು ಆಗಮಾತ್ರವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಎಂಬ
 ಬಿರುದನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿದನು ಮುಂದೆ ಆತನು ಯಲಬುರ್ಗಿ, ಮಾನವಿ,
 ಬಳ್ಳಾರಿ ಮುಂತಾದ ನೈದೇಶಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು ಆಗ ಆತನ
 ರಾಜ್ಯವು ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಭೀಮರಘೇ ನದಿಯವರೆಗೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ
 ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಹಬ್ಬಿತು ಸಾರಾಂ, ಮಾದಲು ಮಲಸ್ರಭ
 ಯೂ ಅದು ಕೃಷ್ಣಗ ಕೂಡಿದ ಬಳಿಕ ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯೂ ದೇವಗಿರಿ ಯಾದವ
 ರಾಜ್ಯದ ಮತ್ತು ಹೊಯ್ಸಳ ಯಾದವರ ರಾಜ್ಯದ ನಡುವಿನ ಗೆರೆಯಾ
 ಗಿತ್ತು ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ, ಶ್ರೀಪೃಥ್ವೀವಲ್ಲಿಭ, ಮಹಾ
 ರಾಜಾಧಿರಾಜ, ಸರಸುರೈ, ವರಮುಭಟ್ಟಾರಕ ಮುಂತಾದ ಬಿರುದು
 ಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ತನ್ನ ರಕವನ್ನು ಕೂಡ ವ್ಯಾರಂಭಮಾಡಿದನು ವಿಜಯಪುರ,
 ರಾಣಿಬನ್ನೂರ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಹುಲ್ಲೂರು ಇವು ಆತನ ಉಪರಾಜ
 ಧಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದವು

ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ, ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ಸುಮಾರು ೪೨ ವರ್ಷ ಅತ್ಯಂತ
 ಸಡಗರದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನು ಈ ಬಲ್ಲಾಳನೈವಾಳಕನು ನಿಜಭುಜ
 ಬಲಶ್ರಾಢಪ್ರತಾನವೆಂಬ ತನ್ನ ಖಡ್ಗಕ್ಕೆ ತನ್ನ ರಿಪುವಾದ ಪಾಂಡ್ಯ ನೈವಾ
 ಳನ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ, ಸುರ್ರಂಬಂತೆ ನೀರುಣಿಸಿದನು, ಭಿಲ್ಲಮನ ಮಸ್ತಕವೆಂಬ
 ಮನೆಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಘೋರಂಬಂತೆ ಮನೆದನು ಮತ್ತು ಭಿಲ್ಲಮನ ಮಗನಾದ
 ಜೈತುಗಿಯ ನದನವೆಂಬ ಒರೆಯಲ್ಲಿ ಘಣ್ಣೆಂದು ಇಟ್ಟನು ಇಂತಹ
 ಸ್ವಬಲಶ್ರೇತಾನಶಾಲಿಯಾದ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ಕನ್ನದಿಗರಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಸದಾ
 ವೀರಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಇರನು'

ಪರಮಾವಧಿಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತನಾದ

ವೀರಕುವರ ಲಕ್ಷ್ಮಿ

(ಸುಮಾರು ೧೧೯೦-೧೨೨೦)

ಜಗತ್ತಿನೊಳಗಿನ ಜನರಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. (೧) ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು. (೨) ವಿಶೇಷ ಜನರು. ಸಾಮಾನ್ಯಜನರ ಜೀವಿತದ ಇಂಗಿತವನ್ನು ತಿಳಿವುದಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಬುದ್ಧಿಸಾಕು. ವಿಶೇಷ ಜನರ ಜೀವಿತದ ರಹಸ್ಯವು ಮಾತ್ರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಬುದ್ಧಿಗೆ ತಟ್ಟನೆ ಹೊಳೆವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚದೊಳಗಿನ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸು. ಕೊಳ್ಳುವುದೇ ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞರೆಂದೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮಾನ್ಯಜನರ ಪದ್ಧತಿ. ಅವರಿಗೆ ಸಂಸಾರಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿ ಆಳವಾದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಈಸಲಿಕ್ಕೇಬೇಡ. ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ತಂಬಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದಷ್ಟೆ ಅವರ ಕೆಲಸ. ಅದುದರಿಂದ, ಆಳವಾದ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಈಸುವುದರಿಂದಾಗುವ ಆನಂದವೂ ಅವರಿಗಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಅಪಘಾತಗಳಿಂದಲೂ ಅವರು ಮುಕ್ತರರಿತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಜನರು ಎಂದರೆ ವಿಭೂತಿಗಳು ತಮ್ಮಜೀವಿತದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತವಾದ ಗುರಿಯನ್ನುಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಆನಂದದಿಂದ ಸಹನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬುದ್ಧ, ಕ್ರಾಯಿಷ್ಟ, ಮಹಮ್ಮದ ಮುಂತಾದ ಮಹನೀಯರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನೋದಿದರೆ, ಅವರ ಆಯುಷ್ಯದ ಧೈಯವು ಎಷ್ಟು ಉದಾತ್ತವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಆ ವಿಭೂತಿಗಳ ಜೀವನದ ಇಂಗಿ.

ತವು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರ, ನಾವು ಅವರ ಧ್ಯೇಯದ ಮರ್ಮವನ್ನರಿಯಬೇಕು ಇಂತಹ ವಿಭೂತಿಗಳ ವಿಚಾರಗಳ ಸೋಂಕು ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಮಿಕ್ಕ ಜನರಿಗೂ ತಗಲಿ, ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ತೇಜವು ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸುಖದ ಮೇಲೆ ನೀರುಬಿಟ್ಟು ಸನ್ಯಾಸವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ-ಸಂಸಾರದೊಳಗಿನ ದುಃಖವನ್ನು ಕಂಡು ಮರಮರನ ಮರುಗಿ ಅದರ ನಿವಾರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಅರಸೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ ಅರಣ್ಯವಾಸವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವ-ಸತ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸಿಲುಬೆಯನ್ನೇರಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾದ-ವಾತಿವ್ರತೈಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಉತ್ಸುಕವಾದ-ದೇಶಸೇವಗೋಸ್ಕರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವೃತ್ಯುವನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಜ್ಜವಾದ-ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಗೋಸ್ಕರ ಅಸುವನ್ನು ನೀಗಲು ಉದ್ಯುಕ್ತವಾದ-ಜೀವನಗಳ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕೆಲಸವಲ್ಲ ಸನ್ಮಾರ್ಗದೊಳಗಿನ ಅತಿಯಲ್ಲಿರುವ ರಸವು 'ಮಿತಿ'ಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ ಭಕ್ತನು ಮೃಮರತಷ್ಟು ಆರನ ಯೋಗ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚು, ಶೂರನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಧ್ಯೇಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಬಲವಾಗಿ ನಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದಲೇ, ಕೂರಂಬುಗಳು ನಟ್ಟ ದುಃಖವು ವೀರನಿಗ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಒಟ್ಟಿಗೆ, ವಿಭೂತಿಗಳ ಜೀವನದ ಮರ್ಮವನ್ನರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನಾವು ಆ ಬಗೆಯ ಉಚ್ಚವಾದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ, ಅವರ ಧ್ಯೇಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಬೇಕು

ಧರ್ಮವೇ ಜೀವನದ ಸರ್ವಸ್ವವೆಂದು ಬಗೆದವನ ಕೃತ್ಯಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗ ಹುಚ್ಚನ ಕೃತ್ಯಗಳಂತೆ ತೋರುವವು, ವಾತಿವ್ರತೈಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಗಂಡಂದಿರೊಡನೆ ಸಹಗಮನ ಮಾಡುವ ಹೆಂಗಸರು, ಆ ತೀಕ್ಷ್ಣಕಲ್ಪನೆಯು ಉಪ್ಪವಾದ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಚ್ಚರಾಗಿ ತೋರಬಹುದು ರಜಪೂತ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಾತಿವ್ರತೈಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಜೋಹಾರ ಮಾಡುವುದರ ಮಹತ್ವವು ಈಗ ನಮಗೆ ಹೇಗೆ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ತಿಳಿದೀತು? ಈ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ, ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಗೋಸ್ಕರ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ

ಮಾರ್ಕ್ಸಸ ಇಟೋ ಎಂಬ ಜಪಾನ ದೇಶದ ಮುಂತ್ರಿಯು ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಜಪಾನ ದೇಶದ ಅರಸನು ಸತ್ತಕೂಡಲೆ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ತಾನೂ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೊಲಗಿದನು ಒಟ್ಟಿಗೆ, ವಿರೇಷ ಜೀವನಗಳ ರಹಸ್ಯವು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ, ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಕಲ್ಪನಗಳನ್ನು ನಾವು ಮುಂಚೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತರಬೇಕು

ಇಷ್ಟು ಉದ್ದವಾದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವೇನೆಂದರೆ ಕಡುತರವಾದ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಆನಂದದಿಂದ ತಾವಾಗಿಯೇ ತೊಲಗಿದ ಕುವರ ಲಕ್ಷ್ಮನ ಮತ್ತು ಆತನ ಹೆಂಡತಿಯ ಮತ್ತು ಆತನ ಸಾವಿರ ಭಟರ ಚರಿತೆಯು ಇದೇ ಬಗ್ಗೆಯಾಗಿ ಅಸದೃಶವಾದುದಿರುತ್ತದೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಗಾಗಿ ಯಾಗಲಿ ಮತ್ತಾವುದೊಂದು ವಿಶೇಷವಾದ ಉದ್ದೇಶ ಸಾಧನಗೋಸ್ಕರವಾಗಿರಲಿ, ಜನರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ತೋರುವ-ಪದ್ಧತಿಯು ರೂಢವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮೊಡೆಯನ ಸಮಾಧಿಯ ಕೆಳಗೆತಾವೂ ಜೀವವಂತವಾಗಿ ಹುಗಿಸಿಕೊಂಡ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಪ್ರಾಣ ಕೊಟ್ಟ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಅರಸನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ತಮ್ಮ ಜೀವವನ್ನು ದೇವತೆಗೆ ಬಲಿಗೊಟ್ಟ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ, ಗೋಪುರವು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ತಮ್ಮನ್ನು ಗೋಪುರದ ತಳದಲ್ಲಿ ಸಜೀವವಾಗಿ ಹುಗಿಸಿಕೊಂಡ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ದೂರಯುತ್ತುವೆ ಅರ್ಧಾತ್, ಇಂತಹ ಅತಿರೇಕವಾದ ಸಂಗತಿಗಳು ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಹೇರಳವಾಗಿ ಇರುವುದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ ಆದರೆ, ಅವು ಸ್ವಲ್ಪೇ ಇದ್ದರೂ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಸರಿಯೆಂದು ತೋರಿದ ಕಲ್ಪನಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಜನರು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧರೆಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಇದರಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಈ ತರಹದ ಜನರು ಹುಟ್ಟುವುದೇ ದೇಶದ ಅಭ್ಯುದಯದ ಚಿಹ್ನೆವು ಜೈನಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲೇಖನ ವಿಧಿಯಿಂದ ಎಂದರೆ ನಿರಶನ ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಸಾಯುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಯಾಗಿತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ, ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ

ಕೊಳ್ಳುವ ರೂಢಿಯೂ ಜೈನಧರ್ಮದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅಥವಾ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪರಿಣಾಮವಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ, ಹಿಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ 'ಗರುಡರೆಂಬುದೊಂದು ವರ್ಗವೆತ್ತು ಗರುಡರೆಂದರೆ ಅರಸನಿಗೆ ಬೆಂಗಾವಲುಗಳಾಗಿ ನಿಂತು, ಸಾಯುವವರಗೆ ಆತನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ, ಆತನು ಸತ್ತೊಡನೆ ತಾವೂ ಸಂತೋಷವಿಂದ ಪ್ರಾಣಬಿಡುವ ಯುದ್ಧಮಲ್ಲರಾದ ಜೀವನಮರ್ಪಕರ ವರ್ಗವು. ಉತ್ಕಟವಾದ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯ ಪರಮಾವಧಿಯನ್ನು ಇವರಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು ತಮ್ಮ ತನುಮನಧನಗಳನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಅರ್ಪಿಸುವ ಕಡುಗಲಿಗಳೇ ಗರುಡರು ಈ ತರಹದ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಾವು ಮತ್ತಾವ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾರವು ಅರಸನಿಗೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜೀವದ ಹೆಂಗುದೊರದು ಕಾದು ಮಡಿಯುವ ಬಲ್ಲಾಳಗಳನ್ನು ನಾವು ಅನ್ಯತ್ರ ನೋಡಬಹುದು, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಾನರಕ್ಷಣೆಗೋ ಸ್ವರವೂ, ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯರಕ್ಷಣೆಗೋ ಸ್ವರವೂ ಜೀವಕೊಡುವ ಧೀರರನ್ನು ನಾವು ಅನ್ಯತ್ರ ನೋಡಬಹುದು ಶಾಂತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡ, ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯನ್ನೇ ಜೀವಿತಸರ್ವಸ್ವವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಆ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ ಶಾಂತವೀರರ ಒಂದು ವರ್ಗವನ್ನೇ ನಾವು ಅನ್ಯತ್ರ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಾರವು ಆದರೆ, ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಂಥದೊಂದು ವರ್ಗವು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿತ್ತು ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಗರುಡನು ಸದಾ ಅಂಗರಕ್ಷಕನಿದ್ದಂತೆ ಈ ಗರುಡರು ತಮ್ಮ ಅರಸನ ಅಂಗರಕ್ಷಕರು. ಏನೋ, ಏನೋ ಕೈಲಾಗದ ಮೂಢಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಹೇಡಿಗಳು ಇವರಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ದಂಡನಾಯಕರು ಕೂಡ ಹೀಗೆ ಗರುಡರಾಗುವುದು ವಿಶೇಷ ಗೌರವದ ವದವಿಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಕುವರ ಲಕ್ಷ್ಮನೂ ಇದೇ ಬಗೆಯ ಒಬ್ಬ ಮಹಾ ಗರುಡನು

ವೀರ ವಂಶಜನಾದ ಈ ಕುವರ ಲಕ್ಷ್ಮನು ಹೊಯ್ಸಳ ನೃಪಕುಲೋತ್ತಮನಾದ ಎರಡನೆಯ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಮಂತ್ರಿಶಿಖಾಮಣಿಯು ಆತನು

ಆಹವಾನಿಯಲ್ಲಿ ಅರಾತಿಭೂಭುಜರನ್ನು ಕ್ಷುವ ತಕ್ಕಿನ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನನು ಬಲ್ಲಾಳ ನೃವಾಳನು ಈತನನ್ನು ಅರಮನೆಯ ತೊಟ್ಟಿಲಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಮಗನಂತೆ ಸಾಕಿ ಸಲುಹಿದ್ದನು ಕುವರ ಲಕ್ಷ್ಮದಂಡಾಧೀಶನೂ ನೃವಾಳ ಬಲ್ಲಾಳನೇ ತನ್ನ ಗುರು, ತನ್ನ ದೈವತ, ತನ್ನ ಜೀವಿತ ಸರ್ವಸ್ವವೆಂದು ಬಗೆದಿದ್ದನು ವಸ್ತುತಃ ಲಕ್ಷ್ಮಣನೇನೋ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ ನೃವನ ಕೃಕೇಳಗಿನ ಆಳು ಆದರೂ ಅವರಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಆಳರಸರಂಬ ಭೇದವು ತಿಲಪ್ರಾಯವು ಇರಲಿಲ್ಲ ವೀರಭಲ್ಲಾಳಭೂಷಣನೂ ಕುವರ ಲಕ್ಷ್ಮನೂ ಇಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿಯೇ ಧರಾವಳಯವನ್ನು ವರಮೋಕ್ಷವದಿಂದ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಇಬ್ಬರೂ ಸಮನಾದ ತೇಜವುಳ್ಳವರು ಕುವರ ಲಕ್ಷ್ಮನು ತನ್ನ ಧನವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪ್ರಾಣವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ ನೃವನ ದಾನೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಜಿಯೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸುವುದಕ್ಕಾಮೇಸಲಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದನು ವೀರಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ನಿವಾಸನಾಗಿದ್ದ ಈ ಕುವರ ಲಕ್ಷ್ಮನು ತನ್ನ ಅತುಳವಾದ ತೇಜಸ್ಪುರಿತದಿಂದ, ದಕ್ಷಿಣಾಂಚೋಧಿವರಗಿನ ಧರಾವಳಯವನ್ನು ತನ್ನ ಅರಸನಿಗೋಸ್ಕರ ಗೆದ್ದುಕೊಟ್ಟನು ಈ ವೀರಕುವರಲಕ್ಷ್ಮಚಮಾಸನ ಧಾಳಿಯೆಗಾಳಿಗೆ ಗರಿ-ವನ-ಜಲ ದುರ್ಗಗಳು ಹೊಯ್ದಾಡಿದವು ಆತನು ಅವುಗಳನ್ನು ಇರದ ಒಡೆದನು, ಸುಟ್ಟನು, ವುಡಿವುಡಿ ಮಾಡಿದನು ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ, ಆತನ ತರವಾರಿಯ ಬಾರಿಗೆ ಮೈಯ್ಯನೂಡಲಾರದೆ ಅರಿಗಳು ಹುತ್ತನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು, ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ, ವೀರಶ್ರೀಯು ಆತನ ಭುಜವನ್ನೇರಿ ಮೆರೆದನು ಕುವರಲಕ್ಷ್ಮನು ಶೂರನಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ಅರವತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನೂ ಇದ್ದನು ಆತನು ಆಡಿದ ಮಾತನ್ನು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ತಪ್ಪುವವನಲ್ಲ ಸತ್ಯಪರಿಪಾಲನ ಶೀಲವುಳ್ಳ ಆತನ ಮಾತುಗಳೆಂದರೆ ಕಲ್ಲೊಳಿಟ್ಟಕ್ಕರಗಳು, ಮಕ್ಕವರ ಮಾತುಗಳಂತೆ ನೀರೊಳಿಟ್ಟಕ್ಕರಗಳಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿ ಸಮನ್ವಿತನಾದ ಆತನು ಬಲ್ಲಾಳ ಭೂಮಿಪಾಲನನ್ನು ಸದಾ ವೀತಭಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಆತನ ಜೀವಕ್ಕೆ ಜೀವಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಭಾಷೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು ಆ ಮೇರೆಗೆ ಈ ಲಕ್ಷ್ಮದಂಡಾಧೀಶನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನಿಗೆ ಬೆಂಗಾವಲಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಆತನನ್ನು

ಎಡೆಬಿಡದೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಎಡಗಾಲಿನಲ್ಲಿ
 ಪೊನ್ನ ತೊಡರೆಂಬ ಬಂಗಾರದ ಆಭರಣವನ್ನೂ ತಳತಳ ತೊಳಗುವ ಗಂಡ
 ಪೆಂಡಾರವೆಂಬ ಮುತ್ತಿನ ಪೆಂಡೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆಭರಣವನ್ನೂ ಧರಿಸು
 ವುದು ಅತ್ಯಂತ ಮರ್ಯಾದೆಯ ಚಿಹ್ನೆವೆಂದು ಭಾವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು.
 ಕುವರ ಲಕ್ಷ್ಮಚಮೂಪನಿಗೆ ಈ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವ ದೊಡ್ಡ ಗೌರ
 ವವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಮೇರೆಗೆ ಆತನು ಅವುಗಳನ್ನು ಸದಾ ಧರಿಸು
 ತಿದ್ದನು. ಅವೆರಡೂ ಆಭರಣಗಳು, ಆತನು ಕೊಟ್ಟ ಭಾಷೆಗೆ ಅಚ್ಚೊ
 ತ್ತಿದ ಮುದ್ರಿಕೆಗಳೋ ಎನ್ನೋವೆಂಬಂತೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ
 ಈ ಕುವರ ಲಕ್ಷ್ಮನು ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಅತ್ಯಂತ
 ಕುರಲ ಮತ್ತು ಧೀರನಾದ ಸೇವಕನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ
 ಸುಗ್ಗಲದೇವಿಯಂಬವಳು ಸತಿಭಕ್ತಿಪರಾಯಣೆಯಿದ್ದಳು. ಆತನಂತೆ
 ಯೇ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿ ಪರಾಯಣಳೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ಇದಲ್ಲದೆ, ಕುವರ ಲಕ್ಷ್ಮ
 ದಂಡಾಧಿಪನ ಕೈಕೆಳಗಿನ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಸುಭಟರು ತಮ್ಮ ದೂರಯ
 ಜೀವಕ್ಕೆ ಜೀವ ತೊರೆಯುವ ಪಣವನ್ನು ತೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲರೂ
 ಆತನಿಗೆ ನರವಾಗಿ ಅನೇಕ ಕಾಳಿಗಳಲ್ಲಿ, ಜೀವದ ಮಮತೆಯನ್ನು
 ಬಿಟ್ಟು ಕಾದಿ ಆತನ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಪ್ರಕಟ ಕೀರ್ತಿಪತಾಕೆಯನ್ನು ಅನೇಕ ಕಡೆ
 ಗಳಲ್ಲಿ ಕೀಲಿಸಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಈ ಗುಡವರ್ಗವು ವೀರಬಲ್ಲಾಳ ನೃಪಾ
 ಳನು ಮಡಿಮೊಡನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಆಗದ, ಮುಂದೆ ಕೂಡ
 ಆಗದಂಥ ಅದ್ಭುತವಾದ ಮತ್ತು ಕಲ್ಪನಾತೀತವಾದ ಸಾಹಸ ಕಾರ್ಯ
 ವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಅದಾವುದೆಂದರೆ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು
 ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಕೂಡಲೆ, ಅತ್ಯಂತ ಪತಿವ್ರತೆಯರಾದ ಹೆಂಗಸರು
 ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವಲ್ಲಭನೊಡನೆ ಸಹಗಮನ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾಣಕೊಡುವ ತೆರ
 ದಲ್ಲಿ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ರುಂಡಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ
 ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ದೊರೆಗೆ ಆನಂದದಿಂದ ಅರ್ಪಿಸಿ ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನು
 ಪಡೆದರು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಅವರು ದೊರೆಯ ಜೀವಕ್ಕೆ ಜೀವ ಕೊಡು
 ವೆಂಬ ತಮ್ಮ ವಚನವನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಪಾಲಿಸಿದರು. ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಗೋ

ಸ್ವರ ಹೀಗೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಇಂತಹ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಉದಾಹರಣೆಯು ಯಾವ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯಲಾರದು' ಕುವರಲಕ್ಷ್ಮನು ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪರಮಾವಧಿ ಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದನು ಈ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರದೇವನು ತನ್ನೊಡನೆ ಅಸುಗಳನ್ನು ತೊರದ ಸುಭಟರ, ತನ್ನ ಮನಃಪ್ರಿಯೆಯ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಸ್ವಂತದ ಪರಮಾಯುಷ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ತನ್ನ ಆಳ್ವನಿಗಾಯ್ದುನಿಸಿದನು ಎಂತಹ ವಿಲಕ್ಷಣ ಕಡುಗಲಿಯೋ ಈ ಕುವರ ಲಕ್ಷ್ಮನು || ಇಂತಹ ಅತರ್ಕ್ಯವಾದ ವೀರರಸವು ಯಾರ ಮನಕ್ಕೆ ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲಾರದು ? ಹೀಗೆ, ಕುವರಲಕ್ಷ್ಮನು ತನ್ನ ಅಶುಲವಾದ ಬೀರದೇಳೆಯನ್ನು ಅಖಿಲ ದಿಗ್ಭಿತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿಸಿರುವನು ದೂರಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಗರುಡನಿಗೆ ಸಮಾನನಾದ ವನು ತಾನೊಬ್ಬನೇ, ತನ್ನ ಹೊರ್ತು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬೇರ ಯಾರೂ ಆಗಿಲ್ಲ ಮುಂದೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬಂತ ವೀರಭಟನಾದ ಕುಮಾರ ಲಕ್ಷ್ಮನು ಭುವನ ಪ್ರದೀಪ್ತವಾದ ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೊನೆಯವರಗೂ ಬಿಳಿಸುವನು.

ರಣರಂಗಸಿಂಗನಾದ ಕುಮಾರ ರಾಮ

(೧೩೦೦-೧೩೩೫)

ಕದಂಬ, ಚಾಳುಕ್ಯ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ, ಗಂಗ, ಹೂಯ್ಸಳ ಮುಂತಾದ ರಾಜಮನೆತನಗಳು ನಾವಿರಾರು ವರ್ಷ ವರಮೋಕ್ಷವದಿಂದ ಆಳಿ, ಕಾಲ ವಶದಿಂದ ಅಸ್ತವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದವು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ದೇವರಿಗಿ, ಒರಂಗಲ್ಲ, ದ್ವಾರಸಮುದ್ರ ಮುಂತಾದ ರಾಜಧಾನಿಗಳನ್ನು ನೂರಗೊಂಡಿದ್ದರು ಇಂತಹ ದುರ್ಧರವಾದ ಸಂಕಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಆನಗೊಂದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ರಾಜ್ಯವು ರಾಷ್ಟ್ರರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಜೀವಗಳನ್ನು ಮುಡಿಪಾಗಿಟ್ಟು ಮುಸಲ್ಮಾನರೊಡನೆ ಕಾದಿ ಅವರಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾಯಿತು ಆ ಆಹುತಿಯ ವೀರನೇ ಕುಮಾರ ರಾಮನಂಬವನು ಆ ಆಹುತಿಯ ಪುಣ್ಯಬಲದಿಂದಲೇ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಬುಡಯ

ಗಳನಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆನಗೊಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಪಿಲ ನಂಬೂಬ್ಬ ಅರಸನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು ಆತನಿಗೆ ಹರಿಹರದೇವಯಂಬಾಕೆ ಹಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿ, ರತ್ನಾಜಿ ಎಂಬಾಕೆ ಕಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಹಿರಿಯಳ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನೇ ಕುಮಾರ ರಾಮನಾಥನು ಈತನು ಪ್ರಬಲ ಸರಾಕ್ರಮಿಯು ಗೋವೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವರ್ತಕನ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ಸುಂದರವಾದ ಮತ್ತು ಎಡವಟ್ಟಾದ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕುದುರೆಯನ್ನೇರುವುದು ಎಂತೆಂಥ ಸಾಹಸಗಳಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಏರಿದವರಿಗೆ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಟಂಕೆಗಳು ಇನಾಮಾಗಿ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು ತೀರ ಚಿಕ್ಕವ

ನಿರುವಾಗಲೇ ಕುಮಾರ ರಾಮನು ಗೋವೆಗೆ ಹೋಗಿ ಧೀರತನದಿಂದ ಆ ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿ ಎದನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಒಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದನು ಕಂಪಿಲನಿಗೂ ಹೊಯ್ಸಳರಿಗೂ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕಾಳೆಗಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದವು ಒಂದು ಸಲ, ಕುಮಾರ ರಾಮನು ಹೊಯ್ಸಳ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಳಹೂಕ್ಕು ಒಂದು ಅಗ್ರಹಾರವನ್ನು ಸುಟ್ಟನು ಕೂಡಲೆ, ಹೊಯ್ಸಳ ಅರಸನಾದ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ಕಂಪಿಲನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿದನು ಕಂಪಿಲನು ರಾಮನಾಥನನ್ನು ದಂಡಿಗೆ ಅಧಿನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದನು ಕುಮಾರ ರಾಮನಾಥನು ಅಕ್ಕಸಾಲೆಯ ಚಿಕ್ಕ, ಒಕ್ಕಲಿಗ ನಾಗಣ್ಣ, ಮಾದಿಗ ಹಂಪ, ಹೊಲೆಯರ ಹುಲ್ಲು ಮುಂತಾದ ಶೂರ ದಳವಾಯಿಗಳನ್ನೊಡಗೊಂಡು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು ರಾಮನಾಥನ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತುರುಕ ರಾವುತರೂ ಕನ್ನಡರಾಯ ರಾವುತರೂ ಗುರ್ಜರ ರಾವುತರೂ ಇದ್ದರು ಹೀಗೆ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಕಾಲಾಳುಗಳು, ೫ ಸಾವಿರ ರಾವುತರು, ಒಂದು ನೂರು ಅನಗಕುಳ್ಳ ರಾಯವಡೆಯನ್ನೂ ಬೇದರ ದಂಡನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಿಸಿಲಹಳ್ಳಿಯ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೊರಟು ಆತನು ಹೊಯ್ಸಳರ ಸೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಇದಿರಾದನು ಹೊಯ್ಸಳರ ಸೃಷ್ಟದಲ್ಲಿ ೨ ಲಕ್ಷ ಕಾಲಾಳುಗಳು, ೨೦ ಸಾವಿರ ಕುದುರೆಗಳು, ನಾಲ್ಕು ನೂರು ಅನಗಕೂ ಇದ್ದವು ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಮನಾಥನು ಹೊಯ್ಸಳ ಸೃಷ್ಟವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮೋಲಿಸಿದನು ಆತನ ಶಾಯಕ್ಕೆ ಅರಿಗಳು ಖಳವಳಿಸಿದರು ಆದರ, ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಹಿಂದೂ ಅರಸರು ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಕಲಹಮಾಡುವುದು ಲೇಸಲ್ಲವೆಂದು ಸುಜ್ಞರಾದ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಉಪದೇಶಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ಆ ಇಬ್ಬರು ಅರಸರಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಂದವಾಯಿತು ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಬಂದ ಬಳಿಕ, ಕಂಪಿಲನು ರಾಮನಾಥನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ, ತಾನು ಸ್ವಪ್ನಚಿತ್ತದಿಂದಿದ್ದನು

ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಒರಂಗಜಿನಲ್ಲಿ, ವೀರರುದ್ರದೇವನಂಬವನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು ರಾಮನಾಥನು ತೆಲುಗರ ಗಂಡ, ಮೂವರು ರಾಯರ ಗಂಡ

ಮುಂತಾದ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪ್ರತಾಪ ರುದ್ರದೇವನು ಕೋಪಗೊಂಡನು ಒಂಭತ್ತು ಲಕ್ಷ ಕಾಲಾಳುಗಳು, ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರಾವುತರು, ಒಂದು ನೂರು ಅನೆಗಳುಳ್ಳ ಮಹಾ ಸೃಷ್ಟವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು, ಆತನು ಕಂಪಿಲನ ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ಧಾಳಿ ಇಟ್ಟನು ಕಂಪಿಲನು ೨ ಲಕ್ಷ ಕಾಲಾಳುಗಳು, ೧೨ ಸಾವಿರ ರಾವುತರು, ೪೦೦ ಅನೆಗಳುಳ್ಳ ಸೃಷ್ಟದೊಂದಿಗೆ ಆತನ ಸೃಷ್ಟದ ಮೇಲೆ ಎರಿ ಬಿದ್ದನು ಕುಮಾರ ರಾಮನು ಆಗ ೧೮ ವರ್ಷದ ಬಾಲಕನು ಅದರೂ ಆತನು ಸೃಷ್ಟದ ಮುಖಂಡತ್ವವನ್ನು ತಾನೇ ವಹಿಸಿ, ಉರುವಣೆಯಿಂದ ಕಾದು, ಪ್ರತಾಪರುದ್ರನ ಸೃಷ್ಟವನ್ನು ಒಡಿಸಿಬಿಟ್ಟನು ಆಗ, ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವನು ರರಣು ಬಂದು ಕಂಪಿಲನೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದಮಾಡಿಕೊಂಡನು

ಕಾಕತೀಶ್ವರನಾದ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವನನ್ನು ಕಂಪಿಲನು ಸೋಲಿಸಿದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಗಜಪತಿಯರಸನಾದ “ಕರಿವತಿ ಕಪಿಲೇಶ್ವರನು” ಕೇಳಿ, ರಾಮನಾಥನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಅನುವಾದನು ೩ ಲಕ್ಷ ಕಾಲಾಳುಗಳು, ೮ ಸಾವಿರ ಕುದುರೆಗಳು, ೮೦೦ ಅನೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆ ಗಜಪತಿ ಅರಸನು ಕೃಷ್ಣವೇಣಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಕಂಪಿಲನೊಡನೆ ಕಾಳಗವಾಡಿದನು ಗಜಪತಿಯ ಸೈನಿಕರು ರಾಮನಾಥನನ್ನು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು ಆದರೆ, ಕುಮಾರ ರಾಮನು ಅವರಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮುಖರಲ್ಲ ರನ್ನೂ ಕೊಂದು, ಗಜಪತಿಯನ್ನು ಗಂಡುಗೆಡಿಸಿದನು ಅರಿಭೇಕರನಾದ ರಾಮನಾಥನು ಪರಸೃಷ್ಟವನ್ನು ಆಟ್ಟಿ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಮರಳಿದನು

ದಿಲ್ಲಿಯ ಸುಲ್ತಾನನಾದ ಮಹಮದ್ ತಗಲಖನು ಕುಮಾರ ರಾಮನ ಕೊಲ್ವಾಟಲವನ್ನೂ ಗೆಲ್ವಬಡಗನ್ನೂ ಕೇಳಿದ್ದನು ಆತನು ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ವರನನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೆ ನಾನಾ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಬೇಹಿನವರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು ಆ ಬೇಹಿನವರು ಕುಮಾರ ರಾಮನ ಚಿತ್ರವೊಂದನ್ನು ದೊರಕಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಸುಲ್ತಾನನ ಮಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು ಕುಮಾರ ರಾಮನ ಆ ಸುಂದರವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದೊಡನೆ, ಅವಳು ಆತನನ್ನು ವರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಳು ಸುಲ್ತಾನನು ಬಿದರೆ,

ನಿಂಬಾಪುರ, ಜಂಬುಖಂಡಿ, ರಾಯಚೂರು ಮುಂತಾದ ಊರುಗಳನ್ನು
ವರದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ರಾಮನು ತನ್ನ ಮಗಳ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣವನ್ನು
ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕಂಪಿಲನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು ಅದಕ್ಕೆ ಕಂಪಿಲನು
ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ ಆಗ, ಸುಲ್ತಾನನು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಬಲದಿಂದ ಕುಮಾರ ರಾಮ
ನನ್ನು ಕರದೂಯ್ಯಬೇಕೆಂದು ಮನಮಾಡಿದನು ಆಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಬಾಹುದ್ದೀನ
ನಂಬ ಸುಲ್ತಾನನ ಆಣ್ವಾನ ಮಗನು ಬಂಡೆಬಿಚಿಸಿ, ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದ
ಹೆದ್ದಾರಿಯನ್ನು ಎಂದರೆ ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಕಂಪಿಲನ ರಾಜ್ಯ
ವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು ಕಂಪಿಲನು ತನಗೆ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು
ಆತನು ಬೇಡಿಕೊಂಡನು ಕುಮಾರ ರಾಮನು ರರಣಾಗತರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವು
ದು ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದೂ ಸುಲ್ತಾನನ ರೋಷವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದ ಬಾಹು ದ್ದೀನ
ನಿಗೆ ಆಶ್ರಯಕೊಡಲೇಬೇಕೆಂದೂ ತಂದೆಗೆ ಅರುಹಿದನು ಅದಕ್ಕೆ ಕಂಪಿ
ಲನು ಒಪ್ಪಿ ಬಾಹು-ಉದ್ದೀನನನ್ನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂ
ಡನು ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನ ಸುಲ್ತಾನನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಕ್ರೋಧ
ಸಂತಪ್ತನಾಗಿ ಕಂಪಿಲನ ಮೇಲೆ ದಂಡನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನು ನೇಮಿಖಾನ
ನಂಬ ಸರದಾರನು ಸುಲ್ತಾನನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ೪ ಲಕ್ಷ
ಕುದುರೆಗಳ, ೨ ಸಾವಿರ ಆನೆಗಳ, ೨ ಸಾವಿರ ಒಂಟೆಗಳೊಂದಿಗೆ
ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಯತ್ತಿ ಬಂದನು ಒಕ್ಕಲಿಗ ಮತ್ತು ಬೇಡರ
ಪಡೆಯನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ಪೃಚಪ್ಪನಂಬ ಮಂತ್ರಿಯು ಅವರೊ
ಡನ, ಕುಮ್ಮಟದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತನು ನೇಮಿಖಾನನು ಒರೆಗೆಲ್ಲಾ,
ಬಾದಾಮಿ, ಮುದಗಲ್ಲು ಮುಂತಾದ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು
ಹೆದ್ದಾರಿಗೆ ಬಂದನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕುಮಾರ ರಾಮ ಮತ್ತು ಬಾಹು
ಉದ್ದೀನ ಇವರೊಂದಿಗೆ ಕಂಪಿಲನೂ ಕುಮ್ಮಟದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದನು
ಅಲ್ಲಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸೃಷ್ಟಕ್ಕೂ ಸುಲ್ತಾನನ ಸೃಷ್ಟಕ್ಕೂ ಘೋರವಾದ ಸಂ
ಗ್ರಾಮವಾಯಿತು ಗಂಡುದೋರ್ಪೆಗೆ ಮಾರಿಯಾದ ಕುಮಾರರಾಮನೂ
ಬಲ್ಲಿದರಿಗೆ ಘಟಿಸರ್ಪನಾದ ಕಂಪಿಲನೂ ಮೊದಲನೆಯ ದಿವಸದ ಕಾಳಗ
ದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದರು ಮರುದಿವಸ ನೇಮಿಖಾನನು ಕುಮ್ಮಟ
ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಲಗ್ನ ಹತ್ತಿದನು ಅದರ, ಕುಮಾರ ರಾಮನು

ಅತ್ಯಂತ ದೋರ್ವಕ್ರಮಾಡಂಬರದಿಂದ ಕಾದಿ, ನೇಮೀಖಾನನನ್ನು ಓಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿದನು ಕಂಪಿಲನೂ ಕುಮಾರ ರಾಮನೂ ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಹೊಸದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದರು ನೇಮೀಖಾನನು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ, ತನ್ನ ಸೋಲಿನ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ ಅರುಹಿದನು ಸುಲ್ತಾನನು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಂಗುಷ್ಟದಿಂದ ಮಸ್ತಕದವರೆಗೆ ಬೆಂಕಿಯಾದನು

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಹಿಮಖತುವು ಹೋಗಿ ಚೈತ್ರಮಾಸವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು ಆ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಶಾಲಬ್ರಹ್ಮನ ಪೂಜೆಯಂಬ ಭುತ್ಸವವು ಕಂಪಿಲನ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು ಆ ಉತ್ಸವಕ್ಕೆ ಕಂಪಿಲನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಯಾವತ್ತು ಬಂಟರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿದ್ದನು ವೀರರ ಆಟನೋಟಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು ಕಂಪಿಲನ ಕಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ರತ್ನಾಜಿ ಎಂಬವಳು ತನ್ನ ಅರಮನೆಯೊಳಗೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಆ ಆಟಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಅವಳ ಕಣ್ಣು ಆಟವಾಡುವ ಕುಮಾರರಾಮನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು ಕೂಡಲೆ, ಅವಳು ಆತನಿಗೆ ಮೋಹಿಸಿದಳು ಹೊತ್ತು ಸಾಧಿಸಿ ಕುಮಾರರಾಮನನ್ನು ಒಲಿಸುವುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಳು ಒಂದು ದಿನ ಕುಮಾರರಾಮನು ಮುತ್ತಿನ ಚಂಡಿನಿಂದ ಆಡುತ್ತಿರಲು, ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಆ ಚಂಡು ರತ್ನಾಜಿಯ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು ರಾಮನು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕನು ರತ್ನಾಜಿಯು ಆ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ತನ್ನ ಕಾಮವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪರಿವರಿಯಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು ಶೃಂಗಾರ ಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಳು ಆದರೆ, ಸರದಾರನೋದರನಾದ ಕುಮಾರರಾಮನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಮನ ಸೋಲುವನೇ? ಆ ಭೀರನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿಂದ ಜಾರಿ ಹೊರಗೆ ಹೋದನು ಕೂಡಲೆ, ರತ್ನಾಜಿಯು ಆತನ ಮೇಲೆ ಕಡುಮುಳಿದು ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದಳು ಕುಮಾರರಾಮನು ತನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು ಭಂಗಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವನೆಂದು ಅವಳ ಗಂಡನ ಮುಂದೆ ದೂರು ಹೇಳಿದಳು ಕಂಪಿಲನು ಕುಮಾರ ರಾಮನನ್ನು ಕೊಲೆಗಡಕರಕ್ಕೆಗೆ ಕೊಟ್ಟನು ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಬೈಚಪ್ಪನು ಕೊಲೆಗಡಕರಿಂದ ಆತ

ನನ್ನ ಪಾರುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆತನನ್ನೂ ಆತನನ್ನು ನೆರೆನಂಬಿದ; ಆತನ ಪಂಗಡಿಗರನ್ನೂ ಒಂದು ಗವಿಯಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟು, ಕುಮಾರ ರಾಮನನ್ನೂ ಆತನ ಹೆಂಡದಿರನ್ನೂ ತಾನು ಕೊಲೆಗಡಕರಿದ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನೆಂದು ಬೃಚಪ್ಪ ಮಂತ್ರಿಯು ಅರಸನಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿದನು ಕುಮಾರ ರಾಮನಾಥನು ಸತ್ತನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಸುಲ್ತಾನನು ಕೇಳಿ ಪುನಃ ನೇಮೀಖಾನನನ್ನು ಕಂಪಿಲನನ್ನು ಸರೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು ಆತನು ಮೂರುಲಕ್ಷ ಒಂಬತ್ತುಸಾವಿರ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕಂಪಿಲನು ಕಂಪಿತ ಹೃದಯನಾದನು ಆಗ, ಆತನಿಗೆ ಶೂರ ಪುತ್ರನಾದ ರಾಮನಾಥನ ನೆನಪು ಆಯಿತು ಆದರೆ, ರಾಮ ನಾಥನು ಸತ್ತುಹೋಗಿದ್ದನೆಂದು ಆತನ ತಿಳವಳಿಕೆಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಆ ನೆನಪು ಶೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು ಕಂಪಿಲನು ಸೈನ್ಯಸನ್ನಾಹ ವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬೃಚಪ್ಪ ಮಂತ್ರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೇಮೀಖಾನನು ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿದ್ದನು ಕಂಪಿಲನು ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಬೃಚಪ್ಪನನ್ನು ಒಳಿತಾಗಿ ಬೈದನು ಬೃಚಪ್ಪನು ಕಂಪಿಲನಿಗೆ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅದ್ವಿತೀಯ ಶೂರನಾದ ಒಬ್ಬ ಬಂಟನು ಕಂಪಿಲನ ಪರವಾಗಿ ಯುದ್ಧಮಾಡುವನೆಂದು ಹೇಳಿದನು ಬೃಚಪ್ಪನು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ನೇಮೀಖಾನನ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿದಾಗಬೇಕೆಂದು ಕಂಪಿಲನು ಬೃಚಪ್ಪನಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು ಕುಮ್ಮಟದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ವೊದಲಾಯಿತು ಕಂಪಿಲನ ಸೈನಿಕರು ಅತ್ಯಂತ ಸಾಹಸದಿಂದ ಕುಮ್ಮಟದುರ್ಗವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರು ರಾಮನಾಥನು ಸತ್ತಿದ್ದರಿಂದ, ಕುಮ್ಮಟದುರ್ಗವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಜಿಗುಟುಳ್ಳ ಶೂರರಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನೇಮೀಖಾನನು ಸ್ಪಷ್ಟಚಿತ್ತದಿಂದಿದ್ದನು ಇತ್ತ ಬೃಚಪ್ಪದಂಡನಾಯಕನು ರಾಮನಾಥನನ್ನೂ ಆತನ ಸಂಗಡಿಗರನ್ನೂ ಗವಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದು ಅವರನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿದ್ದನು ತಡೆಯಲಿದ್ದ ವೀರರಸಪ್ರವಾಹವು ಧುಮ್ನಿಕ್ಕಿ ಹರಿಯಿತೆಂಬಂತೆ ಪರಬಲಕೃತಾಂತನಾದ ರಾಮನಾಥನು ಕಾದಿ, ನೇಮೀಖಾನನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ವಿಧ್ವಂಸಮಾಡಿ, ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ಶೌರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು.

ರಣರಂಗಶೂದ್ರಕನಾದ ನೇಮೀಖಾನನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರಾಜಯ ಹೊಂದಿ ಬೆಂಗೊಟ್ಟೋಡಿದನು ಹೀಗೆ, ರಾಮನಾಥನು ವಿಜಯಮಾಲೆಯನ್ನು ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಂದೆಯ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ತಂದೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾದನು ಬೈಚಪ್ಪನು ಆಗ ನಿಜವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿ, ಕಂಪಿಲನನ್ನು ಆನಂದಗೊಳಿಸಿದನು ರಾಮನಾಥನು ಪ್ರಕಟನಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ರತ್ನಾಜಿಯು ಅತ್ರುಹತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು !

ನೇಮೀಖಾನನು ಪುನಃ ಸೋತುಬಂದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಲ್ತಾನನು ಅತ್ಯಂತ ರೋಷಿತನಾದನು “ ರಾಮನಾಥನನ್ನು ಸರಿಗಟ್ಟುವ ಧೀರರು ನನ್ನ ಸೈನಿಕರಲ್ಲೊಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲವೇ ? ” ಎಂದು ಗದ್ದರಿಸಿದನು ಸುಲ್ತಾನನ ದ್ವಾರಪಾಲಿಕೆಯಾದ ಮಾತಂಗಿ ಎಂಬ ಮಾದರವಳೊಬ್ಬಳು ಮುಂದೆ ಬಂದು, ಸುಲ್ತಾನನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರ, ತಾನು ರಾಮನಾಥನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಬರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದಳು ಮೊದಲು ಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ ಅವಳ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಅವಳು ಪರಿಪರೆಯಾಗಿ ಆಶ್ವಾಸನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ, ಸುಲ್ತಾನನು ದಂಡಿನೊಡನೆ ಅವಳನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಕಳುಹುವುದಕ್ಕೆ ಒಡಂಬಟ್ಟನು ಈ ಮಾತಂಗಿಯು ಸುಲ್ತಾನನಿಂದ ವೀಳ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮಹಾ ಸೇನಾಸಾಗರದೊಡನೆ ಕಂಪಿಲನ ರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದಳು ಅವಳು ನೆಟ್ಟಗೆ ಬಂದು ಕುಮಾರ ರಾಮನು ಇದ್ದ ಕುಮ್ಮಟದುರ್ಗವನ್ನೇ ಮುತ್ತಿದಳು ಸುಲ್ತಾನನಿಂದ ಓಡಿ ಬಂದ ಬಾಹ-ಉದ್ದೀನನನ್ನು ಕುಮಾರರಾಮನು ಸುಲ್ತಾನನ ವಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಸುಲ್ತಾನನ ಮಗಳನ್ನು ಲಗ್ನವಾಗಬೇಕೆಂದೂ ರಾಮನಾಥನಿಗೆ ಮಾತಂಗಿಯು ಹೇಳಿಕಳುಹಿದಳು ಶರಣಾಗತರನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವುದು ತನ್ನ ಧರ್ಮವಲ್ಲವೆಂದೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವಂತಹ ಅಧರ್ಮದ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲಾರೆನೆಂದೂ ರಾಮನಾಥನು ನಿಷ್ಕುಣ್ಣವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು ಆಗ, ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭ

ವಾಯಿತು ರಾಮನಾಥನು ಆತ್ಮೈಂತ ರಭಸದಿಂದ ಕಾದಿ, ಮಾತಂಗಿಯ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಇಬ್ಬದಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಒಳಗೆ ಹೊಕ್ಕನು ಆತನು ಸಿಂಹ ಗರ್ಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಶತ್ರುಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸುಚ್ಚುಸುರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದನು ಆದರೆ ಆತನ ದೈವವು ತುಂಬಿ ಬಂದಿತು ಇತ್ತ ಆತನು ಪರಬಳವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಅದನ್ನು ಈಡಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವಾಗ ಅತ್ತ ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತಂಗಿಯ ಸೈನಿಕರು ಕಂದಕಗಳನ್ನು ಹುಗಿದು ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ಎರಿ, ಕೋಟೆಯ ಒಳಗೆ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದರು. ಕೋಟೆಯ ಒಳಗಿದ್ದವರು ಬಿಸಿಬಿಸಿ ಉಸುಬಿನ ಚೀಲಗಳನ್ನು ಎರಚಿಯೂ ಸುಡುವ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಸುರುವಿಯೂ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು ಆದರೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ರಾಮನಾಥನು ನೆರೆನಂಬಿದ ಹೊಲೆಯರ ಹುಲ್ಲು ಮತ್ತು ಮಾದಿಗರ ಹೆಂಪ ಮುಂತಾದ ಬಂಟರಿಲ್ಲದೂ ಈ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಮಡಿದು ಹೋದರು ಕೋಟೆಯ ಕೆಳಗಿನ ಊರು ಶತ್ರುಗಳ ಕೈವಶವಾಯಿತು ಶತ್ರುಗಳು ಊರಿಗೆ ಬಂಕಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿದರು ಆಗ ಮಾತ್ರ, ರಾಮನಾಥನು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾದನು ಆತನು ಕೋಟೆಯ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ! ಅರಮನೆಯ ಹೆಂಗಸರೆಲ್ಲರೂ ದೂಡ್ಡದೊಂದು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಆಹುತಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು! ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಲಿಂಗನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಆತ್ಮಾಹುತಿಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಗಳನ್ನು ಅನಂದದಿಂದ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು! ರಾಮನಾಥನು ಪವಿತ್ರವಾದ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ದೇವಾಧಿದೇವನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದನು ಮರಳಿ ಬಂದು, ರಾಮನಾಥನು ನೆರೆದಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಅಗ್ನಿ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಶೂರತನದಿಂದ ಸತ್ತು ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಉದ್ಘೋಷಿಸಿದನು ಆ ಬಳಿಕ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಅಗ್ನಿ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಕೊಂಡು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೊಲಗಿದರು || ರಾಮನಾಥನು ಮುತ್ತು ರತ್ನಗಳನ್ನೂ ದ್ರವ್ಯವನ್ನೂ ಮಿಕ್ಕ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ, ಬಾಹುಉದ್ದೀನನ ಕಡೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟು ತಾನು ಪೂರ್ಣಾಹುತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಂಕಣಬದ್ಧನಾದನು.

ರಾಮನಾಥನೂ ಆತನ ಸಂಗಡಿಗರೂ ಶತ್ರುಗಳ ಸೃನ್ಯವನ್ನು ಒಳನುಗ್ಗಿ,
ಇಂದು ಕಾದಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟರು || ಮಾತಂಗಿಯು ವಿಜಯ
ಹೊಂದಿದಳು, ರಾಮನಾಥನ ರುಂಡವನ್ನು ಸುಲ್ತಾನನ ಕಡೆಗೆ ದಿಲ್ಲಿಗೆ
ಕಳುಹಿಸಿದಳು ರಾಮನಾಥನ ರುಂಡವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೆ,
ಸುಲ್ತಾನನ ಮಗಳು ಹೌಹಾರಿ ತಾನೂ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೊಲಗಿದಳು !!

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಪರದಾರಸೋದರನೂ ರಣರಂಗಸಿಂಗನೂ ಆದ
ಕುಮಾರರಾಮನು, ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ಸಾಹಸವನ್ನೂ ನಿಷ್ಕಲಂಕವಾದ ಶೀಲ
ವನ್ನೂ ಜಗತ್ತಿಗೆ ತೋರ್ಪಡಿಸಿ, ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಕುಮ್ಮಟದುರ್ಗದ
ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಕಾಲವಶನಾದನು ಕುಮ್ಮಟದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ವೀರ
ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೊತ್ತಿಸಿದ ಅಗ್ನಿಕುಂಡದ ಮೂಲಕವೇ ಹುಕ್ಕಬುಕ್ಕರೆಂಬ
ಜ್ಯೋತಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿದುವು ಅವರು ವೀರಾವತಾರವನ್ನು ತಾಳಿ, ವಿಜಯ
ನಗರದ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು

ಭುಜಬಲಭೀಮನಾದ

ಬುಕ್ಕಭೂವತಿ

(೧೩೪೩-೧೩೭೯)

ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನವನ್ನಲ್ಲ ಯವನಮಯವಾಗಿ ಮಾಡಿ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಮೋರೆ ತಿರುಗಿದ ಕಾಲ ದೇವಗಿರಿ, ಒರಂಗಲ್ಲು, ದ್ವಾರ ಸಮುದ್ರ ಮನೆತನಗಳು ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ತುತ್ತಾದ ಕಾಲ ಕುಮಾರ ರಾಮನಾಥನು ಆನಗೊಂದೆಯ ಹತ್ತಿರ, ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಅನೇಕ ಸಲ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಕುಮ್ಮಟದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾದ ಕಾಲ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕ್ರೂರಕೃತ್ಯಗಳ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಹಿಂದೂ ಜನರ ಹೃದಯಗಳು ತಲ್ಲಣಿಸಿದ್ದವು ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ ದಲ್ಲಿ, ಯಾವ ಬಲಾಘ್ಯ ಅರಸನಿಂದಲೂ, ಮೇರವರಿಂದು ಬರುವ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಹಾವಳಿಯ ಭಯಂಕರ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ತಡೆಯುವುದು ಆಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ, ಮುಸಲ್ಮಾನ ವೀರರು ದಕ್ಷಿಣ ಪಥದಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಕ್ಕು, ಅನೇಕ ಮನೆತನಗಳನ್ನು ಲೀಲೆಯಿಂದ ಮುರಿದು ರಾಮೇಶ್ವರದವರಗೆ ಮೆರೆ ದಿದ್ದರು ಇವೆಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳ ಮೂಲಕ, ದಕ್ಷಿಣದೇಶದ ಜನರ ಮನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಭೀತಿಯು ನೆಲೆಗೊಂಡಿತ್ತು ಆದರ, ಅವರ ವೀರತ್ವವು ಮಾತ್ರ ನಷ್ಟವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರೇಮವು ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಉಳಿ ದಿತ್ತು, ಧರ್ಮಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಭಾವವು ಉಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು ಆದಕಾರಣ ಪರಧರ್ಮಿಯರೂ ಪರಕೀಯರೂ ಆದ ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರಗೊಡ

ಬಾರದೆಂಬ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಭಾವನೆಯು ಮಾತ್ರ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಹಿಂದುವಿ
ನಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತವಾಗಿತ್ತು ಆದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಅವರನ್ನೆಡ್ಡ
ಗಟ್ಟುವ ಬಗೆ ಯಾವುದೆಂಬುದು ಯಾರಿಗೂ ತೋಚದೆ ಹೋಯಿತು
ಇಂತಹ ಇರುಕಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯಸ್ವಾಮಿಗಳ ಪ್ರೇರಣೆ
ಯಿಂದ ಹುಕ್ಕಬುಕ್ಕರೆಂಬಿಬ್ಬ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು ವಿಜಯನಗರದ ರತ್ನ
ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಭೋರ್ಗರೆದು ಬರುವ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸೇನಾ
ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ದೂಡ್ಡದೊಂದು ಅಣೆಕಟ್ಟನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಸುಮಾರು ೨೦೦-೨೫೦
ವರುಷಗಳವರೆಗೆ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಹಿಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನೂ
ಹಿಂದೂ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದರು ಬುಕ್ಕನ ಅಣ್ಣನಾದ ಹರಿಯಪ್ಪ
ಅಥವಾ ಹುಕ್ಕನು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ
ತೀರಿಕೊಂಡುದರಿಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಂವರ್ಧನಗೊಳಿಸುವ ಯಾ
ವತ್ತು ಭಾರವು ಈ ಬುಕ್ಕಭೂಪತಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಬಿದ್ದಿತು ಆತನು ಆ
ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ೩೭ ವರ್ಷ ಪರಮ ಸಂಭ್ರಮ
ದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಮಡಿದನು.

ಭಾಷೆಗಿತಪ್ಪುವರಾಯರಗಂಡನೆಂಬ ಬಿರುದುಳ್ಳ ಈ ಬುಕ್ಕ
ರಾಯನ ಮೊದಲನೆಯ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ, ಅರ್ಧಾತ್, ವಿಜಯ
ನಗರದ ಅರಸುಮನೆತನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದು ಕುಮ್ಮಟ ದುರ್ಗದಲ್ಲಾದ
ಕಾಳೆಗದಲ್ಲಿ, ಕುಮಾರ ರಾಮನೂ ಆತನ ಸರ್ವಸೈನ್ಯವೂ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ
ಆಹುತಿಯಾದುದೇನೋ ನಿಜ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಆ ಕಾಳೆಗದಲ್ಲಿ ಜಯ
ಹೊಂದಿದರೂ ಅವರಿಂದ ಈ ದೇಶವನ್ನು ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು,
ಆಳುವ ಕೆಲಸವು ಸುಲಭವಾಗಿ ನೀಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ, ಆಗಿನ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಜನತೆಯಲ್ಲವೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು ಜನ
ತೆಯ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಯಾವ ಅರಸನು ಆಳಲಾಪನು ?
ಆದುದರಿಂದ, ಹುಕ್ಕಬುಕ್ಕರು ವಿಜಯನಗರಮನೆತನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ
ದೊಡನೆಯೆ, ಹಿಂದುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಅವರ ಸುತ್ತಲು ನೆರೆದರು ಬುಕ್ಕನ
ಅಣ್ಣನಾದ ಹುಕ್ಕನು ಏಳು ವರ್ಷ ಆಳಿ ಸತ್ತ ಕೂಡಲೆ ಬುಕ್ಕರಾಯನು

ಪಟ್ಟವೇರಿದನು ಆ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ, ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವನ ಮಗನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಹಾವಳಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಓಡಿ ಬಂದನು ವಿಜಯನಗರವು ಹಿಂದೂಧರ್ಮ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂರಕ್ಷಕರ ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನವಾಯಿತು ಹೊಯ್ಸಳ ಬಲ್ಲಾಳರೂ ಬುಕ್ಕನ ನೆರವಿಗೆ ಬಂದರು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಎಂದೆಂದೂ ಕಾಣದ ಎಲಕ್ಷಣವಾದ ಒಕ್ಕಟ್ಟು ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಹೀಗೆ, ಯಾವತ್ತು ಚಿಕ್ಕ ದೊಡ್ಡ ಹಿಂದೂ ಮನೆತನಗಳು ಒಂದಾಗಿ, ಕುಮ್ಮಟದುರ್ಗದ ಕಾಳಗದ ತರುವಾಯ ಸುಲ್ತಾನನಿಂದ ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಧಿನಾಯಕನನ್ನು ಒಡಿಸಿದರು ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣದೇಶವನ್ನು ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಮುಕ್ತಮಾಡಿದರು ಒಟ್ಟಿಗೆ, ಹಿಂದುಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪರಕೀಯರಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಮುಷ್ಟಿಯೊಳಗಿಂದ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಪಾರುಮಾಡಿದ ಭಾಷನೆಂದರೆ ಬುಕ್ಕಭಾಷನು ಆದಕಾರಣ, ಕರ್ನಾಟಕವು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲಿ, ಸಕಲ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನವು ಆತನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಋಣಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿಯೇ, ಬುಕ್ಕಭಾಷನು, ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಅರಸನಾದ ಮಹಮ್ಮದ್ ತಗಲಖನು ಗೆದ್ದುಕೊಂಡ ನಾಡೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಸಿದುಕೊಂಡನು ದೌಲತ್ತಾಬಾದ್ ಅಥವಾ ದೇವಗಿರಿ ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ವಶದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಿತು

ಆದರೆ, ದಿಲ್ಲಿ ಸುಲ್ತಾನನ ಅರಸೂತ್ತಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮಣ್ಣು ಪಾಲಾಗಿ ಹೋದರೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಈ ಮುಂಚೆಯೇ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಬೇರುಬಿಟ್ಟು ನಿಂತಿದ್ದ ಕಾರಣ, ಅವರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನಂಬವನು ಕಲಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ೧೩೪೭ರಲ್ಲಿ ಬಾಮನೀ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಕೃಷ್ಣಾ ತೀರದ ಕೆಳಗಿನ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನವು ಮಾತ್ರ, ವಿಜಯನಗರದವರಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿ ಉಳಿಯಿತು ಏಕೆಂದರೆ, ಕೃಷ್ಣೆಯ ಉತ್ತರ ಭಾಗವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು ಒರಂಗಲ್ಲ ಅರಸರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿತ್ತು ಆದರೆ, ಆ ಕಾರ್ಯವು ಅವರಿಂದ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಬಾಮನಿ ರಾಜ್ಯದ ಅರಸನಾದ ಮಹಮ್ಮದನು ಒರಂಗಲ್ಲವನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಮಾಡಿ, ಅದರ ಅರಸನಾದ ವಿನಾಯಕ

ದೇವನನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರಿಸಿ ಸುಟ್ಟನು! ಹಿಂದೂ ಜನರು ಆತನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಓಡಿಸಿದರೇನೋ! ಸರಿ ಆದರೆ, ಅವರ ಜಯವು ಫಲಪ್ರದವಾಗಿ ಲಿಲ್ಲ ಹಿಂದೂಗಳ ಬೆನ್ನುಕಟ್ಟುವವರು ಅಲ್ಲಿ ಆಗ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಬುಕ್ಕಭೂಪತಿಯು ಬಾಮನಿ ಅರಸರ ಆಟವನ್ನು ಸಾಗಗೊಡಲಿಲ್ಲ ಒರಂಗಲ್ಲ ರಾಜ್ಯವು ಹಾಳಾದೊಡನೆಯೇ, ಬಾಮನಿ ಅರಸರಿಗೂ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರಿಗೂ ಯುದ್ಧವಾಗುವುದು ಅಪರಿಹಾರ್ಯವಾಯಿತು

ಮಹಮ್ಮದಶಹನು ಒಂದು ದಿನ ಸಾರಾಯಿ ಕುಡಿದು ಕುಳಿತು ಕೊಂಡಾಗ, ತನ್ನದುರಿಗೆ ಗಾಯನವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಸಂಗೀತಗಾರರಿಗೆ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸನು ತಾನು ಹೇಳಿದಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಆಜ್ಞೆಕೊಟ್ಟನು ಮಹಮ್ಮದನ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಆತನು ಸಾರಾಯಿಯನ್ನು ಕುಡಿದ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅವಿವೇಕತನದ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆ ಆಜ್ಞಾಪತ್ರವನ್ನು ಬುಕ್ಕರಾಯನ ಕಡೆಗೆ ಕಳುಹಲಿಲ್ಲ ಆದರೆ, ಮಹಮ್ಮದನು ಅದು ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಡಲಿಕ್ಕೇಬೇಕೆಂದು ಹಟಪಿಡಿದನು ಆ ಮೇರೆಗೆ ದೂತರು ಆ ಆಜ್ಞಾಪತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಬುಕ್ಕನ ಕಡೆಗೆ ಬಂದರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಭಿಮಾನಿಯಾದ ಬುಕ್ಕನು ಆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಆಜ್ಞಾಪತ್ರವನ್ನೋದಿ ನಕ್ಕು ಅದನ್ನು ಹರಿದುಹಾಕಿ, ಅದನ್ನು ತಂದ ದೂತರನ್ನು ಕತ್ತೆಯಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಮರಳಿ ಮಹಮ್ಮದನಿಗೆ ಅಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟನು, ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಿ, ಬಾಮನಿ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳೆ ಹೊಡೆವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು ಕೃಷ್ಣಾ ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಗಳ ನಡುವಿರುವ ಪ್ರದೇಶವು ಯಾವಾಗಲೂ ಅನೇಕ ಅರಸರ ನಡುವಿನ ವಾದಭೂಮಿಯಾಗಿದೆ ವಿಜಯನಗರ ರಾಜ್ಯವು ಸ್ಥಾಪನವಾದ ಬಳಿಕ ಕೂಡ ಎರಡು ಶತಮಾನಗಳವರೆಗೆ, ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರಿಗೂ ಬಾಮನಿ ಅರಸರಿಗೂ ಅದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕಾಳಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಈ ವಾದಭೂಮಿಯೇ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಇರಲಿ, ಅರಿಯವಿಭಾಡನಾದ ಬುಕ್ಕ

ಭೂಪತಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರಬಲವಾದ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಬಂದು ಮುದಗಲ್ಲಿನ
 ಭದ್ರವಾದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು ಅಲ್ಲಿ, ಮುಸಲ್ಮಾನರೂ
 ಹಿಂದುಗಳಿಗೂ ಧೌದ್ರವಾದ ಸಂಗ್ರಾಮವೆಸಗಿತು ಆಗ ಎಸಗಿದ ಸುರಿಗೆ
 ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ, ಬುಕ್ಕಭೂಪನು ತನ್ನ ಭುಜಾವಸ್ತ್ರವೊಂದಿಂದ ಇದಿರಿಸುವ
 ವೀರರನ್ನು ಮುರಿದು, ತುಳಿದು, ತಿವಿದು, ಇರಿದು, ಕೊಂದು ತನ್ನ ವೀರ
 ವನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸಿದನು ಆತನ ಸೈನಿಕರೂ ತಮಗೆ ತಾಗಿ ತಡೆವರನ್ನು
 ಇರಿದು ಮೆರಿದು ಕಾದಿ ತಮ್ಮ ಮೈಗಲಿತನವನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿದರು
 ಮುಸಲ್ಮಾನರೂ ಬಹಳ ಉಬ್ಬಿನಿಂದ ಕಾದಿದರು ರತ್ನಗಳು ಬಳಕು
 ವಂತೆ, ತಮ್ಮ ಕರಾಳಾಸಿಯ ಉಗ್ರಪ್ರತಾಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು
 ಆದರೆ, ಅವರ ಶೌರ್ಯಶಕ್ತಿಯೆಲ್ಲವೂ ಕೊನೆಗೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು ಆ
 ಭಯಂಕರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಬುಕ್ಕಭೂಪನು ಮಾಡಿದ ಹಾವಳಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿ
 ಸಲಸದಳವಲ್ಲ ರತ್ನಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಪೂರಾ ನುಚ್ಚುನುರಿಯಾಗಿ ಹೋ
 ಯಿತು ಆ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬನು ಮಾತ್ರವೇ ಪಾರಾಗಿ, ಕಲ
 ಬುರ್ಗಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ, ಆ ಭಯಂಕರವಾದ ರಣಕಂದನದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು
 ಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ ತಲುಪಿಸಿದನು ಆಗ, ಸುಲ್ತಾನನು ಅತ್ಯಂತ ಕೋಪ
 ಗೊಂಡು, ಅಪರಿಮಿತ ಸೇನಾಸಮೇತವಾಗಿ ಸ್ವತಃ ತಾನೇ ಬಂದು, ಬುಕ್ಕನ
 ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಆದವಾನಿಯವರಗೆ ಅಟ್ಟಿದನು ಆತನು ಅನೇಕ ಹಿಂದೂ
 ಗಳನ್ನು ತರಿದು ಸೀಳಿ ಮುದಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಾದ ಭಯಂಕರ ಕೊಲೆಯ ಸೇಡನ್ನು
 ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡನು ಆದರ ಬುಕ್ಕನ ಸೈನ್ಯವು ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂಜ
 ರಿಯಿಲ್ಲ ಕವತಾಳ ಎಂಬ ಊರಿನ ಹತ್ತಿರ, ವೀರಬುಕ್ಕನ ಸೇನೆಯು
 ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಇದಿರಾಗಿ ಸೆಣಸಿ ಕಾದಿತು ಮುಸಲ್ಮಾನರು
 ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಓಡಹೋಗಲಾರಂಭಿಸಿದರು ಆದರ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಅಕಸ್ಮಿತ್
 ವಾಗಿ ಮದೋನ್ಮತ್ತವಾದ ಒಂದು ಆನೆಯು ಬುಕ್ಕನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು
 ಹಾವಳಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದರಿಂದ, ಬುಕ್ಕನ ಸೈನ್ಯವು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಿತು
 ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಆನೆ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ, ಆನೆಯ ಮದವು ಅನೇಕ ಸಲ
 ಭಯಂಕರವಾದ ಅಪಘಾತಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ ತಾಳೀಕೋಟಿಯ
 ಲಿಯೂ ಆನೆಯ ಮದವೇ ವಿಜಯನಗರದ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಹಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ

ಕಾರಣವಾಯಿತು ಇರಲಿ ಬುಕ್ಕನ ಸೈನ್ಯವು ಹೀಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ಮಹಮ್ಮದ್‌ಶಹನು ವಿಜಯನಗರವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳದವರೆಗೆ ಅದನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು ಆದರೆ, ವಿಜಯನಗರವು ಅತ್ಯಂತ ಭವ್ಯವಾದ ಮತ್ತು ಬಲವಾದ ಕೋಟಿಯು ಅದು ಮಹಮ್ಮದನ ಹಿಡಿಸುನ್ಯಕ್ಕೆ ಜಗ್ಗುವುದೇ? ಕೊನೆಗೆ, ಮಹಮ್ಮದ್‌ಶಹನು ಆ ಕೋಟಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಬಂದ ಹಾದಿಯಿಂದ ತಿರುಗಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದನು ಆಗಿನ ಹಿಂದೂ ಜನತೆಯು ಈಗಿನಂತೆ ನಿರ್ಜೀವವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಆದಕಾರಣ, ಮಹಮ್ಮದ್‌ಶಹನು ವಿಜಯನಗರದಿಂದ ಮರಳಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ, ಆತನಿಗೆ ಹಿಂದೂಗಳು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ತೊಂದರಕೊಟ್ಟರು ಮತ್ತು ಆತನನ್ನು ಬನ್ನಟ್ಟಿ ಕಿರುದೊರೆಯವರಗೆ ಎಂದರೆ ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಯವರೆಗೆ ಆತನನ್ನು ಓಡಿಸಿದರು ಅಲ್ಲಿ, ಬುಕ್ಕನಿಗೂ ಮಹಮ್ಮದ್‌ಶಹನಿಗೂ ಪುನಃ ಸಂಗ್ರಾಮವಾಯಿತು ಅದರ, ಕೊನೆಗೆ ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಂದವಾಯಿತು

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬುಕ್ಕರಾಯನಿಗೂ ಮಹಮ್ಮದ್‌ಶಹನಿಗೂ ಆದ ಅನೇಕ ಕಾಳಗಗಳಿಂದ ಒಂದು ಮಾತು ಅವರಿಬ್ಬರ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಅದಾವುದೆಂದರೆ, ವಿಜಯನಗರದವರನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡುವುದು ತೀರ ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದೆಂಬುದನ್ನು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಮನಗಂಡರು ಅದೇ ಮೇರೆಗೆ, ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿ ನಿಂತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವರೊಡನೆ ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ನೇಹ ಭಾವದಿಂದಲೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಬುಕ್ಕನಿಗೆ ತೋರಿತು ಆದಕಾರಣ, ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಸ್ನೇಹಭಾವದಿಂದಲೇ ಇದ್ದರು ಆದರೆ, ಮುಂದೆ ತೀವ್ರವೇ ಮಹಮ್ಮದ್‌ಶಹನು ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು. ಆತನ ಮಗನಾದ ಮುಜ್ಜಿ ಹದಶಹನು ಬಾಮನೀ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅರಸನಾದನು ಮುಜ್ಜಿಹದನು ಬಹಳ ಶೂರನಾದರೂ ಅತ್ಯಂತ ಸೊಕ್ಕಿನವನು ತನ್ನ ವಿರಾಡಂಬರವನ್ನು ತೋರ

ಸುವ್ರದಕ್ಕೆ ಆತನು ಹಾತೊರೆದನು ಪಟ್ಟವೇರುವುದೊಂದೇ ತಡ, ಕೂಡಲೆ, ಆತನು ಬುಕ್ಕರಾಯನಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದು ಕೃಷ್ಣಾ ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಗಳ ನಡುವಿನ ಭೂಮಿಯು ಬಾಮನಿ ರಾಜ್ಯದ ಒಡೆತನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದುದೆಂದೂ ಅದನ್ನು ಬುಕ್ಕರಾಯನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕೆಂದೂ ತಿಳುಹಿದನು ಆದರ, ಇಂತಹ ಪೊಳ್ಳು ಬೆದರಿಕೆಗೆ ಬುಕ್ಕನು ಬಗ್ಗುವನೇ? ಕೃಷ್ಣಾ ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಗಳ ನಡುವಿನ ಭೂಮಿಯು ಆನೆಗೊಂದಿಯವರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಹಿಂದೂಗಳ ಒಡೆತನಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಭೂಮಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಹಕ್ಕು ಲವಲೇಶವಾದರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತಾನು ಸರ್ವಧಾ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಾರನೆಂದೂ ವೀರಬುಕ್ಕರಾಯನು ಆತನಿಗೆ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದಿಂದ ಅರುಹಿದನು ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಈ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೋಡಿ, ಮುಜಾಹಿದನು ನಿರುಪಾಯನಾಗಿ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಸಾರಿದನು ಮತ್ತೆ ಮಹಾ ಆಹವಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಯಿತು ಬುಕ್ಕ ಭೂಪತಿಯು ರಿಪುಗಳ ಸೃನ್ಯವನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟ, ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿದನು ಅರಿನ್ಯಪಾಕರಿಂಬ ವೃಷಭಗಳು ಗರಗರನ ತಿರುಗುತ್ತಿರಲು, ಅವರ ಸೇನಾಸಮಾಹವೆಂಬ ಚಕ್ರವು ಹೊರಳುತ್ತಿರಲು, ಬುಕ್ಕಭೂಪತಿಯು ತನ್ನ ಉಗ್ರಾಸಿಯಿಂದ ಉಚ್ಚಳಿಸಿ ಧರಗುರುಳಿಸುವ ದ್ವೀಪಿಗಳ ಶಿರಗಳು ಕೊಡಗಲಾಗಲು, ಈ ಹೊಸ ತರಹದ ಯಾತದಿಂದ, ಯುದ್ಧ ರಂಗವಾಸಿಯಿಂದ ವೈರಿಗಳ ಕೆನ್ನೀರನ್ನು ಆತನು ತನ್ನ ಯಶೋವಲ್ಲಿರಿಗೆ ಎತ್ತಿಹಾಕಿ ಅದನ್ನು ಸಂವರ್ಧನಗೊಳಿಸಿದನು ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೂ ಹಿಂದೂಗಳಿಗೂ ಅದ ಈ ಭಯಂಕರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ಹಿಂದೂಗಳು ಬಹಳ ಶಾರ್ಯದಿಂದ ಕಾದಿದರು ಯುದ್ಧವು ನಡೆದಾಗ, ಒಬ್ಬ ಶೂರ ಹಿಂದುವು ಸುಲ್ತಾನನ ತಲೆಗೆ ಗುರಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅಂಬನ್ನೆಸದನು ದೈವವಶಾತ್, ಸುಲ್ತಾನನ ಮುಕುಟವು ಅಡ್ಡ ಬಂದು ಆತನ ಜೀವವನ್ನು ಉಳಿಸಿತು ಏಜಯನಗರದ ಸೈನ್ಯದ ಅಖೋಪಕ್ಕೆ ಬಲವದರಾತಿಸೇನೆಯು ಕಂಗೆಟ್ಟಿತು, ಅವರ ಹಸ್ತಿಸಂಕುಳವು ಅಳ್ಳಿ ಬಳ್ಳಿತು ಸುಲ್ತಾನನು ಓಡಿಹೋದನು ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ, ಆತನು ಆದವಾನಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು ಒಂಭತ್ತು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ, ಅಲ್ಲಿ ಆತನು ಮಸಗಿ ಮುಳಿದು ಮೇಲೆತ್ತಿ ಕಾದಿದರೂ,

ಆ ಕೋಟಿಯು ಆತನ ಕೈವಶವಾಗಲಿಲ್ಲ ಆಗ, ಮುಜಾಹಿದನು ಹಿಂದೂಗಳನ್ನು ತಡಹುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ಆಗ, ಬಾಮನಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾಂತತೆಯಿರಲಿಲ್ಲ ಮುಜಾಹಿದನ ಚಿಗಪ್ಪನ ಮಗನಾದ ದಾವುದಖಾನನೊಬ್ಬನು ಮುಜಾಹಿದಖಾನನ ಡೇರಿಯನ್ನು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಹೊಕ್ಕು, ಆತನನ್ನು ಇರಿದು ಕೊಂದು ಪಟ್ಟವೇರಿದನು ಬಾಮನೀ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಗ ಇಬ್ಬಣಗಳುಂಟಾದುವು ಮುಜಾಹಿದನ ಬಣದವರು ದಾವುದಖಾನನ ಅರಸೂತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪದೆ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯಿಗಳನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿದರು ಹೀಗೆ, ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಸ್ಥಿತಿಯು ಆಗ ಬಹಳ ನಿಕೃಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು ಇತ್ತ, ಬುಕ್ಕಭೂಪತಿಯು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಆಟವನ್ನು ಏನೂ ಸಾಗಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆಗ, ಆತನು, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಿ ಬಹು ವಿಭವದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದನು ಈ ನೃಪೇಂದ್ರನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಳವಳಿದ ಅರಾತಿಭೂಪತಿಗಳ ಬಳಗವು ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ತೆಂಮಕೊಡುವ ಗಜಗಳ ಮದಧಾರಾಜಲದ ಮತ್ತು ಕುದುರೆಗಳ ಲಾಲಾಜಲದ ಪ್ರವಾಹವು ಅನವರತವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು ಆತನು, ದಟ್ಟವಾಗಿ ಹೆಣೆದಿರುವ ವೈರಿಗಳೆಂಬ ಬಿದುರುಮಳೆಗಳನ್ನು ತರಿದು, ಭೂಭೃದ್ವರ್ಗವನ್ನು ನುಗ್ಗಿ, ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕಂಟಕಕೋಟಿಯನ್ನು ಕಡಿದು, ಸಮುದ್ರವಲಯಾಂಕಿತವಾದ ಧಾರುಣಿಯನ್ನು ತನ್ನ ದೋರ್ಬಲದಿಂದ ನೇರ್ಪಡಿಸಿ, ಕೀರ್ತಿಶ್ರೀಗೆ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿಗೃಹಾಂಗಣವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು

ಭೀಮಪರಾಕ್ರಮನಾದ ಬುಕ್ಕರಾಯನು, ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವಂತಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ, ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ, ಒತ್ತೊತ್ತಿ ಬರುವ ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರಗೊಡದೆ, ತಡೆದು ಹಿಡಿದು, ಅವರ ಬಿಂಕವನ್ನು ಬಯಲುಮಾಡಿ, ವೈರಿಕುಲಕಾಲದಂಡನಾಗಿ ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ಆಳಿದನು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ, ಯಾವತ್ತು ಹಿಂದೂ ಅರಸರು ಆತನ ಚಕ್ರವರ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು ಜಯಜಯಧ್ವನಿಯು ದಶ

ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಘೂರ್ಣಿಸಿತು ಮಲಬಾರ ಸಿಂಹಲ ದ್ವೀಪಗಳ ರಾಯರು
 ಗಳು ಬುಕ್ಕಭೂಪನ ನೆಲೆವೀಡಾದ ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ರಾಯಭಾರಿ
 ಗಳನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದರು ಹೀಗೆ, ಬುಕ್ಕರಾಯನು ಹಿಂದೂಗಳ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ
 ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನೂ ಸಾಯುವವರೆಗೆ ವರಿಪಾಲಿಸಿ ಆ ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ಸಾಮ್ರಾ
 ಜ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಸುಖವಾಗಿ ಮರಣಹೊಂದಿದನು

ಆಹವಧೀರನಾದ ದೇವರಾಯ

(೧೪೧೯-೧೪೪೪)

ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ ೬೦-೭೦ ವರುಷಗಳಾಗಿದ್ದವು ಬುಕ್ಕರಾಯನೊಬ್ಬನೇ ಮುಖ್ಯವರ್ತಿಗಳು ವರ್ಷ ಪ್ರತಾಪದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ, ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಿಮ ದಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರಗಳವರೆಗೆ ಹಬ್ಬಿಸಿ, ಅರಿಯಾ ವಿಭಾಡನಂದೂ ಭಾಷೆಗೆ ತವ್ವನ ರಾಯರ ಗಂಡನಂದೂ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದನು ಆತನ ತರುವಾಯ ಆಳಿದ ಎರಡನೆಯ ಹರಿಹರರಾಯನ ಸುಮಾರು ೨೦ ವರ್ಷದ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾಂತತೆಯು ನೆಲಗೊಂಡಿತ್ತು ಆತನ ತರುವಾಯ ಆಳಿದ ಇಬ್ಬರು ಮೂವರು ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಪೆಟ್ಟು ತಗಲಿತು ಆ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಈ ಎರಡನೆಯ ದೇವರಾಯನು ವಿಜಯನಗರದ ರತ್ನಸಿಂಹಾಸನವನ್ನೇರಿದನು ಈತನ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರುಷಗಳ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಗಳಿಗೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೂ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಕಾಳಗಗಳು ನಡೆದವು ಆದರೆ, ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ವಿಜಯನಗರದ ವೈಭವವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು ಈ ದೇವರಾಯನ ಆಳಿಕೆಯು ಹೀಗೆ ಯುದ್ಧಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಅನೇಕ ಮನೋರಂಜಕವಾದ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದೆ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಾಪಿಯಾದ ದೇವರಾಯನು ಜೀವದ ಮೇಲಿನ ಅನೇಕ ಗಂಡಾಂತರಗಳಿಂದ ಪಾರಾದನು ಹಾಗೆಯೇ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಅರಸರೂ ಸರದಾರರೂ ಕೂಡ ಜೀವದ ಮೇಲಿನ ಕುತ್ತುಗಳಿಂದ ಬದುಕಿದರು

ಬಾಮನೀರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಎಲಕ್ಷಣವಾದ ಕೊಲೆ ಸುಲಿಗೆಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು ವೀರಬುಕ್ಕಭೂಪತಿಯು ಸಾಯುವ ನಾಲ್ಕಾರು ವರ್ಷ ಮುಂಚೆ ಎಂದರೆ ೧೩೭೫ ರಲ್ಲಿ ಈ ಕೊಲೆ ಸುಲಿಗೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಮುಜಾಹಿದನ ಚಿಗಪ್ಪನಾದ ದಾವುದನು ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಮುಜಾಹಿದನ ಡೇರೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಆತನನ್ನು ಇರಿದು ಕೊಂದು ತಾನು ಕಲಬುರ್ಗಿಯ ಸುಲ್ತಾನನಾದನು ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆತನು ಮಸೀದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮಾಜು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಮುಜಾಹಿದನ ಪಕ್ಷದವನೊಬ್ಬನಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟನು ಮತ್ತು ಮುಜಾಹಿದನ ತಂಗಿಯು ದಾವುದನ ಮಗನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೀಳಿಸಿದಳು ಆಗ ಮಹಮ್ಮಾದನೆಂಬವನು ಬಾಮನೀರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಲ್ತಾನನಾದನು ಆತನ ೨೦ ವರುಷಗಳ ಆಳಿಕೆಯಿಂದರೆ ಬಹುಶಃ ವಿಜಯನಗರದ ೨ ನೆಯ ಹರಿಹರರಾಯನ ಆಳಿಕೆಗೆ ಸಮವಾದುದು ಇವರಿಬ್ಬರ ಅರಸೂತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇವೆರಡೂ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶಾಂತತೆಯು ನೆಲಗೊಂಡಿತ್ತು ಅವರಿಬ್ಬರು ತೀರದೊಡನೆ ಅವೆರಡೂ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಗೊಂದಲವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ವಿಶೇಷತಃ ಬಾಮನೀರಾಜ್ಯವು ಮತ್ತೆ ಕೊಲೆಗಳ ಆಗರವಾಯಿತು ಮಹಮ್ಮಾದನ ತರುವಾಯ ಆತನ ಮಗನಾದ ಗ್ಯಾಸುದ್ದೀನನೆಂಬ ಹದಿನೇಳು ವರುಷದ ಹುಡುಗನು ಪಟ್ಟವೇರಿದನು ಆದರೆ, ಒಬ್ಬ ಗುಲಾಮನು ಮೋಸದಿಂದ ಆತನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಬಿಟ್ಟನು ಆಗ ಆತನ ತಮ್ಮನಾದ ಶ್ಯಾಮಸುದ್ದೀನನೆಂಬವನು ಸುಲ್ತಾನನಾದನು ಆದರೆ, ಆತನ ಚಿಗಪ್ಪನ ಮಗನಾದ ಫಿರೋಝನೆಂಬವನು ಶ್ಯಾಮಸುದ್ದೀನನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೀಳಿಸಿ ತಾನು ಕಲಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಸುಲ್ತಾನನಾದನು ಫಿರೋಝನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ದುರ್ಬಲರಿದ್ದುದರಿಂದ, ಆತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾಮನೀರಾಜ್ಯವು ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು ವಿಜಯನಗರವು ಬಲಗುಂದಿತು

ಆದರೆ ಈ ಪ್ರತಾಪ ದೇವರಾಯನು ೧೪೧೯ ರಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟವೇರಿದೊಡನೆ ಪುನಃ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕಳೆಕಟ್ಟಿತು ಇನ್ನೂ ಫಿರೋಝನು ಆಗ ಜೀವದಿದ್ದನು ದೇವರಾಯನು ಪಟ್ಟವೇರಿದ್ದೊಂದೇ ತಡ, ಮುಸಲ್ಮಾನರೊಡನೆ

ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು ಏಕೆಂದರೆ, ಫಿರೂಝನು ಕಾಲು ಕೆದರಿ ಜಗಳ ತೆಗೆವುದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನು ಆತನು ವರಂಗಲ್ಲ ಪಾನಂಗಲ್ಲ ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಕೈವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದನು ಈ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ವಿಫಲವಾದವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೇವರಾಯನು ಮಹಾಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಆತನು ಆಗ ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವನು ಆದರೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆತನ ಮನದಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವು ಕಳಕಳನೆ ಕುದಿಯುತ್ತಿತ್ತು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಅನನ್ಯತೆ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೂಗಳು ಬೇಸರಗೊಂಡಿದ್ದರು ಆದಕಾರಣ, ಅವರು ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಮುರಿಬಡಿದು ಯಾವಾಗ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆವೋ ಎಂದು ಒಂದೇಸಮನೆ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ದೇವರಾಯನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ಫಿರೂಝನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೂ ಉಗ್ರವಾದ ಕಾಳಗವೆಸಗಿತು ಧೈರ್ಯಮೇರುವಾದ ದೇವರಾಯನ ಸೈನಿಕನೊಬ್ಬನು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸೇನಾಪತಿಯ ತಲೆಯಮೇಲೆ ರಭಸದಿಂದ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು ಕೂಡಲೆ ಆ ಸೇನಾಪತಿಯು ಯಮಲೋಕವನ್ನು ಕಂಡನು ಸುಲ್ತಾನನೂ ದೇವರಾಯನ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗತಕ್ಕವನೇ ಆದರೆ, ಆತನು ಅತ್ಯಂತ ಸಾಹಸದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಓಡಿಹೋದನು ಆಗ ಕೇಳುವುದೇನು? ಹಿಂದೂಗಳಿಗೆ ಹೆಬ್ಬವಾದಂತಾಯಿತು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳಿಂದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಗೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಅವರ ಕೋಪಾग्ನಿಗೆ ಚಂಡಮಾರುತನು ಸೋಂಕಿದಂತಾಯಿತು ಆ ರಣಮಂಡಳದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಗಳು ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ತುಂಡುತುಂಡಾಗಿ ಕಡಿದು ಚೆಲ್ಲಾಡಿ ಚೆಂಡಾಟವಾಡಿದರು, ಆ ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ರುಂಡಗಳದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಅಟ್ಟಣಿಗೆ ಯನ್ನೇ ಕಟ್ಟಿದರು ಹಿಂದುಗಳು ಸುಲ್ತಾನನ್ನು ಬಂಕೊಂಡು, ಆತನ ಸೀಮೆಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ನಿಜದೋರ್ದಂಡದಿಂದ ಅನೇಕ ವೀರರನ್ನು ಉಚ್ಛಾಟನೆಗೈದರು ಅನೇಕ ಮಸೀದಿಗಳನ್ನು ನೆಲಸಮಮಾಡಿ, ಮುಯ್ಯ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡರು ಮುಸ್ಲಿಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನಗುಂಟಾದ ಈ ಭಯಂಕರವಾದ ಅಪಜಯದ ಮೂಲಕ, ಫಿರೂಝನನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಬೇನೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕೊರಗಿ ಕೊರಗಿ ಸತ್ತನು.

ಫಿರೋಜ್‌ಶಹನ ತರುವಾಯ ಆತನ ತಮ್ಮನಾದ ಅಹಮ್ಮದ್‌ಶಹನು ಸುಲ್ತಾನನಾದನು. ಒಡನೆ ಆತನೂ ವಿಜಯನಗರದವರೊಡನೆ ಕಲಹಕ್ಕೆ ನಿಂತನು. ಆತನೂ ಶೂರನು ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷಿಯು ಮಹಾಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ವಿಜಯನಗರದವರು ಮುಸಲ್ಮಾನರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡಿದಂತೆ, ವರಂಗಲ್ಲದ ಹಿಂದೂ ಅರಸರು ದೇಶಾಭಿಮಾನದಿಂದಲೂ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನದಿಂದಲೂ ಕಾದಿದ್ದರೆ, ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದು ಸ್ಥಾನವೆಲ್ಲವೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ, ದುರ್ದೈವದಿಂದ ವರಂಗಲ್ಲದ ಅರಸರು ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವನ ತರುವಾಯ ನಿರ್ವೀರ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅವರು ವಿಜಯನಗರದವರನ್ನು ವಂಚಿಸಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡರು. ದೇವರಾಯನು ವರಂಗಲ್ಲದವರನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದನು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ದೇವರಾಯನಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವ ನೆವದಿಂದ ತುಂಗಭದ್ರಾತೀರಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಂಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಯುದ್ಧವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದೊಡನೆಯೇ ದೇವರಾಯನನ್ನು ತೊರೆದು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡರು. ಹೀಗೆ, ಹಿಂದುಗಳೇ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಮೋಸಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ದೇವರಾಯನು ಬಹಳ ವೇಚಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕನು. ವರಂಗಲ್ಲದವರ ಮೋಸದಿಂದ ಒಳನುಗ್ಗಿದ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸೈನಿಕರು, ದೇವರಾಯನು ಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತದಿಂದ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿರುವ ತೋಟವನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು. ದೇವರಾಯನು ಅಡಬಡಿಸಿ ಎದ್ದು ಒಂದು ಕಬ್ಬಿನ ತೋಟವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸೈನಿಕರು ಆತನನ್ನು ಹಿಡಿದರು! ಆತನು ಅರಸನೆಂದು ಅವರು ಗುರುತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಿರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಕೆಲವು ಕಬ್ಬಿನ ದಂಟುಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ಆತನ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿ ನಡೆಯಿಸಿದರು! ಹೀಗೆ ಅಖಂಡ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೊತ್ತು ದೇವರಾಯನ ತಲೆಯು ದೈವದರ್ಶನವಾಕ ದಿಂದ ಕಬ್ಬಿನ ಗಡಿಕೆಗಳ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿತು! ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುಲ್ತಾನನ ಸೈನಿಕರು ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಸುಲಿಗೆಯನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಈ ಸೊಟ್ಟ ಕಬ್ಬಿನ ಸುಲಿಗೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸುಲಿಗೆ ದೊರೆವು.

ದೆಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ, ದೇವರಾಯನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಎರಡನೆಯ ಕಡೆಗೆ ತೆರಳಿದರು ಕೂಡಲೆ, ದೇವರಾಯನು ಕಬ್ಬಿನ ಹೊರೆಯನ್ನು ಚಲ್ಲಿಕೊಟ್ಟು ತನ್ನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡನು ಆಗ ಅವರಿಗಾದ ಅನಂದವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಲಳವಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜನು ಹೀಗೆ ಜೀವದಮೇಲಿನ ಕುತ್ತಿನೂಳಿಗಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಬಂದೊಡನೆ ಅವರ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ವೀರಾವೇಶವು ತುಂಬಿ ಅವರು ಇಮ್ಮಡಿ ಹುರುಪಿನಿಂದ ಕಡಂಗಿ ಕಾದಿದರು ಆದರೆ ದೇವರಾಯನು ತನಗುಂಟಾದ ಅಪತ್ತಿಯನ್ನು ಅಪಶಕುನವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಯುದ್ಧ ಮಾಡದ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಮರಳಿದನು ಆಗ, ಅಹಮ್ಮಾದನಿಗೆ ಅನಂದವಾಯಿತು ಆತನ ಸೈನಿಕರು ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ಸಿಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕಲ್ಲಿ ಕೊಚ್ಚಿ ಚಲ್ಲಿದರು, ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಡೆದರು, ದೇಶವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡರು ಹಿಂದುಗಳಿಗೆ ಉಂಟಾದ ಅಸಹ್ಯವಾದ ತಾಪವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ, ಐದುಸಾವಿರ ಶೂರ ಹಿಂದುಗಳು ಸುಲ್ತಾನನ ತಲೆಯನ್ನು ಕಡಿದು ತರುವ ಘೋರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಹೊರಟರು. ಗುಪ್ತಚಾರರೂ ಸುಲ್ತಾನನ ಸಂಚಾರದ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟರು ಸುಲ್ತಾನನು ಒಮ್ಮೆ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಜನರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ದೂರ ಹೋಗಿದ್ದ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ಗಿಡಗನಂತೆ ಆತನ ಮೇಲೆ ದೂಪನ ಬಿದ್ದರು ಸುಲ್ತಾನನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಜೀವಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಓಡಿವನು ಆದರೆ ದೈವ ಬಲವು ಆತನಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಿತ್ತು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ, ಕೆಲವು ಬಿಲ್ಲುಗಳು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದು ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ಕವಿದರು ಹಿಂದುಗಳು ಕತ್ತರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ತಲೆ ಕಾದಿ ಸತ್ತರು ಹೀಗೆ ಈ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಯುಗಂಧಾಂತರದೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಆ ಇಬ್ಬರು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಪಾರಾಗುವುದು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ದೈವ ಲೀಲೆಯಲ್ಲವೆ? ಇರಲಿ, ಅನಂತರ ದೇವರಾಯನಿಗೂ ಅಹಮ್ಮಾದನಿಗೂ ಒಪ್ಪಂದವಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ವೈಭವದಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದರು ಹಿಂದುಗಳಿಗೆ ಮೋಸಮಾಡಿದ ವರಂಗಲ್ಲ ದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು ದೊರೆಯಿತು ಅಹಮ್ಮಾದನು

ಈ ಯುದ್ಧ ಮುಗಿದೊಡನೆ ವರಂಗಲ್ಲಿಗೆ ಒತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನುಂಗಿ ನೀರು ಕುಡಿದನು ಅಂದಿನಿಂದ ವರಂಗಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವು ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ಪೂರಾ ನಾಶವೇಷವಾಗಿ ಹೋಯಿತು

ಅಹಮ್ಮದರಹನ ತರುವಾಯ ೧೪೩೫ ರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನಂಬವನು ಬಾಮಿನಿರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಲ್ತಾನನಾದನು ತೀವ್ರವೇ ತನ್ನ ತಮ್ಮನನ್ನು ದೇವರಾಯನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು ದೇವರಾಯನು ಆ ತಮ್ಮನನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಒಡೆದುಕೊಂಡನು ತಮ್ಮನು ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನ ಮೇಲೆಯೇ ತಿರುಗಿಬಿದ್ದನು ಆದರೆ, ಮುಂದೆ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಿಬ್ಬರೂ ಪುನಃ ಕೂಡಿಕೊಂಡರು ದೇವರಾಯನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಅವರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮರ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡಿಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿದನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ದೇವರಾಯನು ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ವೀರತನದಿಂದ ಕಾದಿ, ಮುಸಲ್ಮಾನರ ವರ್ಚಸ್ವವನ್ನು ಬೆಳೆಸಗೊಡಬೇಡುವಾಗ, ಆತನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಯಂಕರವಾದ ಮೋಸವು ಸಂಭವಿಸಿತು! ಆತನ ತಮ್ಮನೇ ಈ ಮೋಸಗಾರನು ಆತನ ಮನದಲ್ಲಿ ತಾನು ಅರಸನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಕೆಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿ ಹುಟ್ಟಿತು ಆ ತಮ್ಮನು ಶೂರನೂ ಅಲ್ಲ, ಲೋಕಪ್ರಿಯನೂ ಅಲ್ಲ, ಪರಮ ನೀಚನು, ಕ್ರೂರನು, ವಂಚಕನು, ನಿಷ್ಕರುಣೆಯು ಆತನು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ದೇವರಾಯನನ್ನೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಯಾವತ್ತು ಸ್ವಾಮಿರನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ದೂಡ್ಡದೊಂದು ಒಳಸಂಚು ಮಾಡಿದನು ಆ ಹೇಡಿಯು ತಾನು ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಒಂದು ದಿನ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಿಗೂ ಊರೊಳಗಿನ ಪ್ರಮುಖರಲ್ಲರಗೂ ಔತಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು ಮರಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಊಟಮಾಡುವುದು ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಅರಮನೆಯ ಪದ್ಧತಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ಲಾಭವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಆ ನರಾಧಮನು ಭೋಜನಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಕೊಲೆಗಡಿಕರನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದ್ದನು ಅತಿಥಿಗಳ ಸತ್ಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ವಿವಿಧ ವಾದ್ಯಗಳು ಕಿವಿಗಡಚಿಕ್ಕುವಂತೆ ಮೊಳಗುತ್ತಿದ್ದುವು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನೇ ಅತಿಥಿಯು ಭೋಜ

ನಶಾಲೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕುಕೂಡಲೆ, ಕೊಲೆಗಡಕರಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟು ಯಮ ಸದನಕ್ಕೆ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು ಕಲ್ಪನಾತಿತವಾದ ಈ ಕವಟ ದುಷ್ಯತ್ಯವು ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ, ಆ ಸರರಾಕ್ಷ ಸನು ಪ್ರಮುಖರಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೂಂದು, ಕೊನಗೆ ಅರಸನನ್ನು ಕೂಲ್ಪುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ದೇವರಾಯನಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದನು ಬರು ವಾಗ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಆ ಮೀಸನು ಕೈಸುರಿಗೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದ್ದೊಂದು ತಾಂಬೂ ಲದ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ತಂದಿದ್ದನು ದೇವರಾಯನನ್ನು ಊಟಕ್ಕೆ ಎಬ್ಬಿಸಿ ದನು ನಿನು ತೋಚಿತೋ ಏನೋ, ದೇವರಾಯನು ತನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಅಸ್ಪಸ್ತವಿರುವಕಾರಣ, ಊಟಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದನು ಆಗ ಆ ನೀಚನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ನಿರಾರೆಯಾಯಿತು ಆ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕರಾರ ಯನ್ನು ಹಿರಿದವನೇ ದೇವರಾಯನ ಎದಗೆ ಚುಚ್ಚಿದನು ದೇವರಾಯನು ಸತ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಉರುಳಿಕೊಂಡು ಬಿದ್ದನು ದೇವರಾಯನು ಸತ್ಯ ನೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆತನ ತಲೆಯನ್ನು ಕಡಿದು ತರುವುದಕ್ಕೆ ತನ್ನೂ ಬ್ಬ ಸಂ ಗಡಿಗನಿಗೆ ಹೇಳಿ, ತಾನು ಆ ರಕ್ತಮಯವಾದ ಕರಾರಿಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಧಾವಿಸಿ ಅರಮನೆಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು, “ಇಗೋ ನಾನು ಅರಸನನ್ನೂ ಆತನ ತಮ್ಮಂದಿರನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಮಂತ್ರಿ ಗಳನ್ನೂ ಕೊಂದಿರುವೆನು ಈಗ, ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಅರಸು” ಎಂದು ಜನ ರಿಗೆ ಕೂಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು ಇತ್ತ, ದೇವರಾಯನ ತಲೆಯನ್ನು ಕಡಿ ಯುವುದಕ್ಕೆ ಆ ಸಂಗಡಗನು ಬಂದನು ದೇವರಾಯನ ಜೀವವು ಹೋಗಿ ದ್ದಿಲ್ಲ ಆದಕಾರಣ, ಆತನು ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಒಂದೇ ಎಟನೆಲ್ಲಿ ಆ ಸಂಗಡಗನನ್ನು ಯಮಸದನಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿ, ತಾನೂ ಅರಮನೆಯ ಹೆಬ್ಬಾ ಗಲಿಗೆ ಬಂದನು ಜನರು ತಮಗೆ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಅರಸನು ಜೀವದಿಂದಿರು ವುದನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ, ಹಬ್ಬುಲಿಯಂತೆ ಹಾರಿ ಹೋಗಿ ಆ ರಾಜನ ನರಾಧಮನಾದ ತಮ್ಮನನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿ ಒಗೆದರು ದೇವರಾಯನು ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಂಚುಗಾರರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದನು.

ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸನಾದ ದೇವರಾಯನು ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ವಿಜಯ

ನಗರದ ಕಡುವೈರಿಯಾದ ಬಾಮನಿ ಸುಲ್ತಾನನಾದ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನು, ದೇವರಾಯನು ತನಗೆ ಕಪ್ಪವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದೂ ಇಲ್ಲವಾದರ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಸಾರುವೆನೆಂದೂ ಹೇಳಿಕಳುಹಿದನು ಆದರೆ, ದೇವರಾಯನು ಅತ್ಯಂತ ಧೀರನು, ಆತನು ತಿಲಮಾತ್ರವೂ ಎದಗಿಡದೆ, ಕಪ್ಪವನ್ನು ಸರ್ವಧಾ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚುಣ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳಿಕಳುಹಿದನು ಉಭಯ ತರೂ ಸೃಷ್ಟವನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿದರು ಮುದಗಲ್ಲಿನ ಹತ್ತರ ಪುನಃ ಎರಡು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಭಯಾನಕವಾದ ಕದನವಾಯಿತು ಮೊದಲು ಹಿಂದೂಗಳಿಗೆ ಜಯವಾಯಿತು ಕೊನೆಯ ಸುರಿಗೆ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ದೇವರಾಯನ ಮಗನಿಗೆ ಗಾಯವಾಯಿತು ಆಗ, ದೇವರಾಯನ ಸೃಷ್ಟದವರು ಮುದಗಲ್ಲಿನ ಭದ್ರವಾದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರು ಇಬ್ಬರು ಮುಸಲ್ಮಾನ ವೀರರು ಕೋಟೆಯ ಒಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದರು ದೇವರಾಯನ ಸೃಷ್ಟದವರು ಅವರನ್ನು ಸರಹಿದಿದರು ಪುನಃ ಹಿಂದೂಗಳ ಮತ್ತು ಹಿಂದೂ ರಾಜ್ಯದ ಗೋಜಿಗೆ ಸುಲ್ತಾನನು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ವಚನ ಕೊಟ್ಟರ ಮಾತ್ರ ಆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ವೀರರನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನೆಂದು ದೇವರಾಯನು ಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿದನು ಸುಲ್ತಾನನು ನಿರುಪಾಯನಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಒಡಂಬಟ್ಟು ದೇವರಾಯನೊಡನ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ದೇವರಾಯನು ಎಂತಹ ವಿಪತ್ತು ಒದಗಿದರೂ ಧೈರ್ಯಗುಂದದೆ ಧುರಧೀರನಾಗಿ ಕಾದಿ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಮರ್ದಿಸಿ ವಿಜಯೋತ್ಸವವಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಮೆರೆದನು.

ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಶಿಖಾಮಣಿಯಾದ

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ

(೧೫೦೯-೧೫೨೯)

ವಿಜಯನಗರದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲವೆಂದರೆ ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದು ಸ್ಥಾನವು ಪರಮಾವಧಿ ಘನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಕಾಲ ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಡೆದು ಹಿಡಿದ ಕಾಲ ಹುಕ್ಕುಮುಕ್ಕುರು ಶ್ರೀ ವಿಧ್ಯಾರಣ್ಯರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಈ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನವು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಿಗತವಾಗುತ್ತ, ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ವೈಭವ ಶಿಖರವನ್ನು ತಲುಪಿತು ಮುಂದೆ, ವಿಜಯ ಶ್ರೀಗೆ ಎರಲು ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದಲೋ ಏನೋ, ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಆಳಿಕೆ ಮುಗಿದೊಡನೆ ಅವಳು ಆ ಶಿಖರದಿಂದ ಇಳಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದಳು, ಮತ್ತೂತ್ತಿವ್ರವೆ ಕಾಲುತಪ್ಪಿದ್ದರಿಂದ ಜಾರಿಕೊಂಡು ಬೊಪ್ಪನ ನಲಕ್ಕುರುಳಿದಳು ಆಗ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಜಯ ಶ್ರೀಯು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಮಲಗಿದವಳು ಈವರೆಗೆ ಅವಳು ಘೋರವಾದ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಮಲಗಿರುವಳು ಇರಲಿ, ಈಗ ಕರ್ನಾಟಕದ ವೀರತ್ವದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಷ್ಟೆ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ನಾವು ಈ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಶಿಖಾಮಣಿಯ ವೀರತ್ವವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತೇವೆ

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಬಹಳ ಸುಂದರವಾದ ಮತ್ತು ದೃಢವಾದ ಮೈಕಟ್ಟುಳ್ಳವನು ಆತನು ದಿನಾಲು ಗರಡೀ ಸಾಧನವನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು ಕುದುರೆಯನ್ನೇರುವುದರಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾದವನು ಪ್ರಾತಃ

ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನು ಬೇಗನ ಎವ್ವು, ಲೋಡುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ತಿರುವುತ್ತಿದ್ದನು ಆತನ ಮುಖಮುದ್ರೆ ಸದಾ ಗಂಭೀರವೂ ಸ್ವಭಾವವೂ ಉದಾತ್ತವೂ ಆಗಿತ್ತು ತನ್ನ ಸೃಷ್ಟಕೃ ಬಹುರಃ ತಾನೇ ಸೇನಾಪತಿ ಯಾಗುತ್ತಿದ್ದನು ಆತನ ಆಯುಷ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಹೆಣ್ಣು ಮಾಡುವುದು ಆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತನು ಸಂಪೂರ್ಣ ವಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದನು ಆತನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ತೀರ ದುರ್ದರಗೆ ಬಂದರು ವೈರಿಕುಲಕಾಲದಂಡನಾದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಗದಗದ ನಡುಗುವಷ್ಟು ಆತನ ಶೌರ್ಯದ ಪ್ರತಾ ಪವು ಬೆಳಗಿತ್ತು ಆತನು ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ತಡೆದು ಹಿಡಿದುದಲ್ಲದೆ, ದಕ್ಷಿಣ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅರಸರನ್ನು ಗೆದ್ದು ವಿಜಯ ನಗರದ ವೈಭವವನ್ನು ಮಿತಿಮೀರಿ ಬೆಳೆಸಿದನು ಶ್ರೀರಂಗವಟ್ಟಣ, ಬಂಕಾಪುರ, ಗೆರಸಪ್ಪೆ, ಕಾಲೀಕತ್ತ, ಭಟಕುಳ, ಬಾರಕೂರ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯ ಅರಸರಲ್ಲರೂ ಆತನ ಮಾಂಡಲಿಕರು ಅಪ್ರತಿಮ ಪ್ರತಾಪ ನಾದ ಈತನ ಖಡ್ಗದ ಅಲುಗಿಗೆ ಮೆಯ್ಯೊಡ್ಡಲಾರದ ವೈರಿಬಳಗವು ಬಳುಕಿತು

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ೧೫೧೨ ನೆಯ ಇಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಹುನಿರಾಜ್ಯದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋದನು ರಾಯಚೂರ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿ ದನು ಆಗ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೂ ಹಿಂದುಗಳಿಗೂ ದೊಡ್ಡ ಕಾಳಗವಾಯಿತು. ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಮುನಿದು ಕಾದಿದರು, ಹಿಂದುಗಳು ಹೆರಿದು ಕಾದಿದರು ಮುನಿಸಿನಿಂದ ಮಾರಾಂತ ವೀರಾದಿಗಳನ್ನು ರಣಕೇಳಿಕುತೂಹಲಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಸಂಗ್ರಾಮರಂಗದಲ್ಲಿ ಎದೆಬಿಡದೆ ಈಡಾಡಿ ತನ್ನ ಅದ್ಭುತವಾದ ವೀರವಿಭವವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು ಆಗ, ಶತ್ರುಗಳ ಪೊಂಗು ಅಡಗಿತು, ದರ್ಪವು ಓಗಡಿಸಿತು, ಆ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನ ವೀರರಲ್ಲನೇಕರು ಕೃತಾಂತನಂತಿರುವ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕೋಪದ ಉಬ್ಬಿಗೆ ಉರಿಯಾದರು ಕೊನಗೆ ಆ ಕೋಟೆಯು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕೈವಶವಾಯಿತು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ವಿಜಯಧ್ವಜವನ್ನು ಮೆರೆಯಿ ಸುತ್ತ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಬಂದನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ, ಉಮತ್ತೂರು ಎಂಬಲ್ಲಿಯ ಮಾಂಡಲಿಕನು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಬಂಡೆಬ್ಬಿಸಿದನು ಆತನನ್ನು ದಂಡಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ, ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬಂದನು ಉಮ್ಮತ್ತೂರಿನ ಗಂಗರಾಜನಿಗೂ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಗೂ ಯುದ್ಧವಾಯಿತು ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಮಾರಾಂತಹಿತರ ತಲೆಗಳನ್ನು ಚೆಂಡು ಹೊಯ್ದಂತೆ ಹಾರಿಸುತ್ತಿರಲು, ಮುಂಡಗಳು ಜೊಂಡು ಮುಂದಾಗಿ ಉರುಳಿದವು ಉಮ್ಮತ್ತೂರ ಅರಸನ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿವಸಮುದ್ರದ ಭದ್ರವಾದ ಕೋಟೆಯು ಕೃಷ್ಣರಾಜನ ಹಸ್ತಗತವಾಯಿತು ಆ ಬಳಿಕ, ಆತನು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು

ಆ ಬಳಿಕ, ಈ ವೀರನು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಗೆ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟನು ೧೫೧೩ನೆಯ ಇಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ, ಆತನು ಒಡಿಸಾದೇಶದ ಅರಸನ ವಶದಲ್ಲಿರುವ ನೆಲ್ಲೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಉದಯಗಿರಿ ಎಂಬ ಕೋಟೆಯ ಮೇಲೆ ಧಾಳಿ ಇಟ್ಟನು ಉದಯಗಿರಿಯ ಅರಸನ ಸೃನ್ಯಕ್ಕೂ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಗೂ ಕಡುತರವಾದ ಕಾಳಗವೆನಗಿತು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಧಾಳಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವುದಕ್ಕೆ ಆ ಅರಸನ ಸೃನ್ಯವು ಬಹಳ ಶ್ರಮಪಟ್ಟಿತು ಆದರೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ವೈರಿನಿಕರವು ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಂದೊಡ್ಡಿರಲು, ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ತನ್ನ ಕರಾಳ ಕರವಾಳವನ್ನತ್ತಿ, ರಿಪುಗಳನ್ನು ತರಿದು, ಉದಯಗಿರಿಯ ಅರಸನ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅವನ ಅತ್ತಿ ಯನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಅವಳನ್ನು ತಂದನು ಆಮೇಲೆ ಆತನು ಕೊಂಡವೀಡು ಎಂಬ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು ಇದೂ ಒಡಿಸಾದೇಶದ ಅರಸನ ಕೋಟೆಯು ಅಲ್ಲಿ ಆ ಅರಸನು ಸ್ವತಃ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನೊಡನೆ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಅನುವಾದನು ಸೆಣಿಸುವರ ಗಂಡನಾದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ರಣದಲ್ಲಿ ಅರಾತಿಭೂಷಣ ಬಲಗಳನ್ನು ಉಗ್ರವಾದ ತನ್ನ ಭುಜಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಖಣಿಲ್ ಖಣಿಲ್ ಎನ್ನುವಂತೆ ತಳ್ಳುತ್ತ ಹೊಯ್ದು, ಆ ಹೊಯ್ಲಿನಲ್ಲಿ ರಿಪು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಉರುಳಿಸಿದನು ಮುನಿಸಿನಿಂದ ಮಾರಾಂತ ವೀರಾಧಿವೀರರನ್ನು ತನ್ನ ಮೈಗಲಿ

ತನದಿಂದ ಸೋಲಿಸಿ, ಅವರ ಉರಗಳನ್ನು ಭೂಕೃನ ಕುತ್ತಿ, ಚಕ್ಕನೆ ಭುಜ
 ದ್ವಂದ್ವಗಳಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನೆತ್ತಿ, ಅವರ ಬಲ್ಲದುಳುಗಳಿಂದ ಬೀರಿಸಿರಿಗೆ
 ತೋರಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು ಎರಡು ತಿಂಗಳು ಹೀಗೆ ಘನ ಘೋರವಾದ
 ಸಂಗ್ರಾಮವಾದ ಬಳಿಕ, ಆ ಕೋಟಿಯು ಕೃಷ್ಣರಾಜನ ಕೈವಶವಾಯಿತು
 ಓಡಿಸಾದೇಶದ ಅರಸನು ಓಡಿ ಹೋದನು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಆತ
 ನನ್ನು ಬೆಂಕೊಂಡನು ಕೊಂಡಾಪಲ್ಲಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಆತನ ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು
 ಮಗನು ಇದ್ದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಆ ಕೋಟಿಯ
 ಮೇಲೆ ಲಗ್ನ ಹತ್ತಿದನು ಅದು ಆತನ ವಶವಾಯಿತು ಆ ಕೋಟಿಯ
 ಲ್ಲಿದ್ದ ಓಡಿಸಾದೇಶದ ಅರಸನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ ಮಗನನ್ನೂ ಆತನು ಸರ
 ಹಿದಿದನು ಮುಂದೆ ಆತನು ರಾಜಮಹೇಂದ್ರಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು
 ಆಗ, ಓಡಿಸಾದೇಶದ ಅರಸನು ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಆತುರನಾದನು ಇಬ್ಬ
 ರೊಳಗೆ ಒಪ್ಪಂದವಾಯಿತು ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು
 ತನ್ನ ಪೂರ್ವದೇಶವೆ ಎಜಯಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಓಡಿಸಾದೇಶದ ಅರಸನ ಕೈ
 ಕೆಳಗಿದ್ದ ಉದಯಗಿರಿ, ಬೆಲ್ಲಮಕೊಂಡ, ಎನ್ನಕೊಂಡ, ಕೊಂಡವೀಡು,
 ಬಿಡುವಾಡ ಮತ್ತು ರಾಜಮಹೇಂದ್ರಿ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ
 ಓಡಿಸಾದೇಶದ ಅರಸನಿಗೆ ಇದ್ದಿರಾಗಿ, ಆತನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಅನೇಕ ಕಾಳಗ
 ಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದುದರಿಂದ, ಓಡಿಸಾದೇಶದ ಅರಸನು ಆತನಿಗೆ ಶರಣಾ
 ಗತನಾದನು ಅಲ್ಲದೆ, ಆತನ ಶೌರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು
 ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನಿಗೆ ಲಗ್ನಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟನು ಮತ್ತು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯ
 ವನ್ನು ಈಶಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಟಕದವರೆಗೂ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಸಾಲಸತ್ತೆದವ
 ರೆಗೂ ಆತನು ಹಬ್ಬಿಸಿದನು ಆತನ ಕೀರ್ತಿಯು ದಶದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ
 ಡಾವರಿಸುತ್ತಿತ್ತು

ಆದರೆ, ಇಷ್ಟಾದರೂ ಹಿಂದುಗಳ ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಕಡುವೈರಿಗಳಾದ
 ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಗರ್ವಖಂಡನವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಪೂರ್ಣ
 ವಾಗಿ ಮೆತ್ತಿಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಹಿಂದುಗಳಿಗೆ ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತುವುದು
 ಶಕ್ಯವಿದ್ದಿಲ್ಲ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಎಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಮುಸ

ಶ್ರಾಮನರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ್ದರು. ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರೂ ಹಿಂದೂಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ್ದರು. ಆದರ ಅದರಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಹಾವಳಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ಹಗೆತನವು ನಿರ್ಮೂಲವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಮುಂದೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ತಲೆಯೆತ್ತದಂತೆ ಅವರನ್ನು ಪೂರಾ ಬಗ್ಗು ಬಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಅಪಾರವಾದ ಸೃಸೃವನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಐದು ವರುಷಗಳ ವರೆಗೆ, ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸನ್ನಾಹವನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಪೂರ್ಣ ಸಿದ್ಧತೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ೧೫೩೦ ರಲ್ಲಿ ಆತನು ವಿಜಾಪುರದ ಅದಿಲಶಹನನ್ನು ಮುರಿಬಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಆತನ ವಶದಲ್ಲಿರುವ ರಾಯಚೂರು ಕೋಟೆಯ ಮೇಲೆ ಧಾಳಿ ಬಯ್ಯನು. ಆಗ ಆತನ ಸೃಸೃದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಲಕ್ಷ ಜನರಿದ್ದರು. ಈ ಮಹಾಸೇನಾಸಾಗರದೊಂದಿಗೆ ಸಾಗ, ಆತನು ರಾಯಚೂರಿನ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟನು. ಮತ್ತು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದನು. ಆಗ ವಿಜಾಪುರದಿಂದ, ಅದಿಲಶಹನೂ ಮಹಾಸೇನೆಯೊಂದಿಗೆ ಬಂದು ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯ ಉತ್ತರ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ತಳ ಊರಿದ್ದನೆಂದು ಕೇಳಿದನು. ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ, ರಾಯಚೂರಿಗೆ ಮೈಲು ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಅದಿಲಶಹನು ಬಂದನು. ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯು ಹಿಂದೆ ಮೈಲು ಉಳಿದಿತ್ತು. ಆಗ, ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೂ ಹಿಂದುಗಳಿಗೂ ಅಭೂತ ಪೂರ್ವವಾದ ಕದನವು ಉಂಟಾಯಿತು. ಆ ಭಯಂಕರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅರಿವಡೆ ಮೆಚ್ಚುವಂತೆ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ತನ್ನ ಶೂರರಾದ ಸಡೆವಳರೊಂದಿಗೆ ಭೋರನೆ ಬಂದು ನಾಲ್ಕೆ ಸಗೆ ಕವಿತವ್ವ ಶತ್ರುಸೃಸೃವನ್ನು ಹೂಯ್ದನು. ಅವೆರಡೂ ಸೃಸೃಗಳು ಆಗ ತಳ್ಳು ಕಾದಲಾಗಿ, ಉಭಯ ಸೈನಿಕರ ಮಸ್ತಕದ ಸಿಪ್ಪುಗಳು ಹಾರಿ ತಾಕಲಾಡಿ ಅದರಿಂದ ಕಿಡಿಕಿಡಿಗಳು ಸೂಸಿದವು. ಎರಡೂ ದಳಗಳಲ್ಲಿ ವಾಜಿಗಳು ಕಡಿಕಡಿಯಾದುವು. ನೆತ್ತರದ ಕಡಲು ಹರಿಯಿತು. ಕೃಷ್ಣರಾಯನ ಸೈನ್ಯವು, ಕಡಂಗಿ ಗಲ್ವಬಗೆಯಿಂದ ಬಂದ ವಿರೋಧಿ ಸೃಸೃವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಇರಿದು, ಆರ್ದು, ತುಳ್ಳು ಸುಭಟರನ್ನು ಕೊಂದು ಹಾಕಿತು.

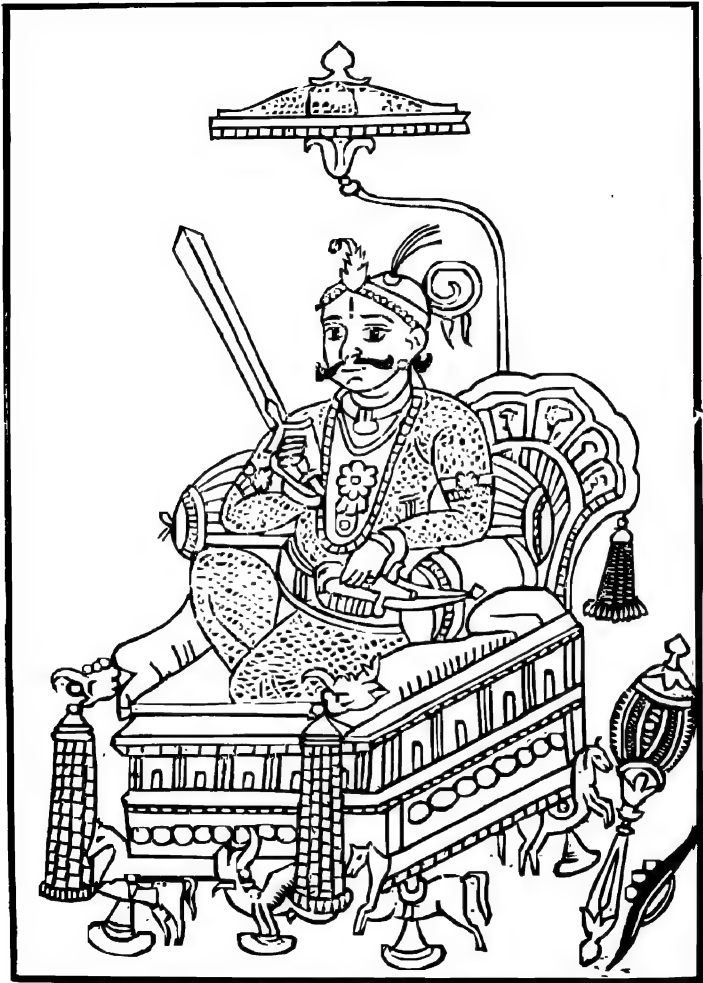

ಆ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುರಿವ ಸರಳಗಳಿಗೆ ಹಾಯುವ ಚತುರಂಗ ದಳಕ್ಕೆ ಅಣೆದು, ಅರ್ದ ನೂಂಕುವ ಆಸುರತರಮಾದ ಸಿಂಧುರ ಘಟಾವಳಿಗೆ ಅಕ್ಕದ ಕಾಡ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ವೀರರು ರಿಪುಬಲದ ಗರ್ವವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ತನ್ನ ವಿರಾಲಬಾಹುಗಳ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ತೀರಿಸಿ ಕೊಂಡು, ರಿಪುಗಳ ಕೆನ್ನೀರಸವಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದನು ಮುಳಿದು ಇದಿರಾಂತ ದುರ್ಧರ ವಿರೋಧಿಬಳಾಂಬೋಧಿಯನ್ನು ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ತಡೆದು, ಹಿಂದಕ್ಕ ನೂಕಿದನು ಗಂಡುದೋರ್ಪರಿಗೆ ಮಾರಿಯಾದ ಆ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಖಡ್ಗಾಘಾತಕ್ಕೆ ರಿಪುಸೈನ್ಯವು ನುಚ್ಚುನುರಿಯಾಯಿತು ಮುಸಲ್ಮಾನರೂ ಅತ್ಯಂತ ರೌದ್ರಾವೇಶವನ್ನು ತಾಳಿ, ಉರವಣೆಯಿಂದ ಕಾದು ಶತ್ರುಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೊಡಿಸಿದರು ಆಗ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಅತುಲ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ತನ್ನ ಇಡೀ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಮೇಲೆ ಹಾಯಿಸಿದನು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ದಂಡು, ನಾಲ್ಕಾದಿಕ್ಕಿಗೆ ಚದರಿ ಓಡಿಹೋಯಿತು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಅವರನ್ನು ಬಂಕೊಂಡು, ಅವರ ರುಂಡಗಳ ರಾಶಿಯಿಂದ ರಾಯಚೂರಿನ ನೆರೆಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೆಲ್ಲ ನೆರತುಂಬಿ, ಕೃಷ್ಣೆಯ ಆಚೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅವರನ್ನು ಸದ ಬಡೆದನು ಸುಲ್ತಾನನ್ನು ಸರೆ ಹಿಡಿಯುವವನಿದ್ದನು ಆದರೆ ಸುಲ್ತಾನನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಆನೆಯನ್ನೇರಿ ಒಬ್ಬನೇ ಜೀವ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋದನು ಸಲಾಬತ್ತಖಾನನೆಂಬ ಸರದಾರನು ಹಿಂದುಗಳ ಮೇಲೆ ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಧಾವಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಸೋಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು ಆದರೆ ಆತನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹಿಂದೂ ವೀರನೊಬ್ಬನು ಕೊಂದನು ಸಲಾಬತ್ತಖಾನನು ಚಪಲತನದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿ ಹಿಂದೂಗಳ ಮೇಲೆ ಹರಿದುಬಿದ್ದನು ಆದರೆ ಹಿಂದೂಗಳು ಆತನ ಸುತ್ತಲಿನ ವೀರರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ತುಂಡರಿಸಿ, ಆತನನ್ನು ಸರೆಹಿಡಿದರು ಆಗ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಎದೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದರು ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಾ ಪೂರಾ ಸೋಲಿಸಿದ ಕಾರಣ, ಮುಸಲ್ಮಾನರು

ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಆತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಣಕಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯ ಹಿಂದುಗಳ ವೀರತ್ವವನ್ನು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಕೇಳಿದೊಡನ ಗದಗದ ನಡುಗಲಾರಂಭಿಸಿದರು ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕೀರ್ತಿಯು ಈ ವಿಜಯದಿಂದ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿತು- ಮತ್ತು ಆತನು ಇದಿರಾಳುಗಳೆಲ್ಲದ ಅನೇಕ ವರ್ಷ ಆಳಿ ಮಡಿದನು.

ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಮಲೆತು ನಿಂತ ಭೂಮಿಪಾಲರ ಹೆಡತಲೆಗಳನ್ನು ದೂಪ್ಪನ ಹೊಯ್ದ ಗಂಡನು ಮಾರ್ಮಲೆವ ಮಾಂಡಲಿಕರನ್ನು ಉರುಳಿಸಿದ ಗಂಡನು ತುರುಕರ ಪಡೆಯನ್ನು ಮುಂದಟ್ಟಿದ ಗಂಡನು. ಇಂತಹ ಗಂಡರ ಗಂಡನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ವೈಭವವು ಅತ್ಯುಚ್ಚವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಐದಿತು.

ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜ

ರೂಢೀರನಾವ

ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜ

(೧೬೩೮-೧೬೫೮)

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಸುಮಾರು ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರುಷಗಳ ವರೆಗೆ ಅಖಂಡವಾಗಿ ಅಟ್ಟಿಹಾಸದಿಂದ ಆಳಿ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೊನಗೆ ತಾಳೀ ಕೋಟೆಯ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ, ಮಹಾ ಅಶ್ವತ್ಥ ವೃಕ್ಷವು ಉರುಳಿಕೊಂಡು ಬೀಳುವಂತೆ, ಕಡಕೊಂಡು ಬಿದ್ದುದರಿಂದ, ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ಇಡೀ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹಾಹಾಕಾರವೆದ್ದಿತು ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಶತ್ರುಗಳಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಆ ವಿಜಯದಿಂದ ಉಬ್ಬಿದವರಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಕೊಲೆಸುಲಿಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು ೧೫೬೫ನೆಯ ಇಸ್ವಿಯ ನಂತರದ ೬೦-೭೦ ವರುಷಗಳೆಂದರೆ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನವು ವಿಶೇಷತಃ ಕರ್ನಾಟಕವು ಕಲ್ಪನಾತೀತವಾದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ನುಭವಿಸಿದ ಕಾಲವು ಆದರೆ, ಹಿಂದೂಜನರು ತಾಳೀಕೋಟೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸೋತಿದ್ದರೂ ಅವರ ಶಾಯವು ನಷ್ಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಅವರ ಉತ್ಸಾಹವು ಕುಗ್ಗಿರಲಿಲ್ಲ, ವೀರಶ್ರೀಯು ವಿಲಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಅಭಿಮಾನವು ಅಡಗಿರಲಿಲ್ಲ ಆದುದರಿಂದ, ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ನಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರ ಅರಸರು ನಾಮಶೇಷರಾಗಿದ್ದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯಜನತೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇದ್ದ ಭಯಂಕರವಾದ ದ್ವೇಷವು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿತ್ತು ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಹತ್ತೊತ್ತಿ ಪುನಃ ಹಿಂದೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಲವಲವಿಕೆಯೂ, ಇದ್ದ ಹಿಂದೂ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯೂ

ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದವು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಉದಯವೂ, ಮೈಸೂರ ರಾಜ್ಯದ ದೃಢತೆಯೂ ಈ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಅಸಂತೋಷದ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶಿವಾಜಿಯ ಹುಟ್ಟಿ, ಮುಸಲ್ಮಾನರೊಡನೆ ಕಾದಿ ಅವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು ಸುಮಾರು ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ರಣಧೀರನಾದ ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜನು ರಣದುಲ್ಲಾಸಾನಂದ ಶೂರ ವೀರನನ್ನು ಗೃಹಿಣಿಯ ಇಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಾ ಪೂರಾ ಸೋಲಿಸಿ, ಮೈಸೂರಿನ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿದನು ಶಾರ್ಫದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಹಸದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದೂತ್ವದ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೈಸೂರ ಸಂಸ್ಥಾನವು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅರಸರಿಗೆ ತಿಲಪ್ರಾಯವೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಹೊಯ್ಸಾಡುತ್ತ ಹೊಯ್ಸಾಡುತ್ತ, ಕೊನೆಗೆ ವೇಶ್ವಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷರಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗ್ರಸ್ತವಾಗಿಯೋ (ಯಿತು ಕರ್ನಾಟಕರಲ್ಲಿಗೂ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಾಗಿರುವ ಮೈಸೂರಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಥಾನವು ಮಾತ್ರ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಪೂರ್ವವೈಭವದ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿ ಇನ್ನೂ ನಿಂತಿರುತ್ತದೆ ಇರಲಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೆಂಬ ಮಹಾ ಅರ್ದತ್ವವೃಕ್ಷವು ಕಡಕೊಂಡು ಬಿದ್ದರೂ, ಅದರ ಶಾಖೆಗಳು ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿ ನೆಲದವರೆಗೆ ಇಳಿದು ಬೇರುಬಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದವು ಅದರದೊಂದು ಶಾಖೆಯು ಮೈಸೂರ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ನಟ್ಟು, ಅದಕ್ಕೆ ಮೊಳಕೆ ಒಡೆದಿತ್ತು ಅಲ್ಲಿ, ಚಾಮರಾಜನಂಬವನು ಚಿಕ್ಕ ಅರಸನಾಗಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು ಆತನು ತೀರಿಕೊಂಡಾಗ, ಮಾರನಾಯಕನಂಬ ಪಾಳಯಗಾರನು ವ್ರಬಲನಾಗಿ, ಚಾಮರಾಜನ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸಿದನು ಚಾಮರಾಜನ ಹೆಂಡತಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಮಾರನಾಯಕನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಆಗ, ಆತನು ಅವಳನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಪೀಡಿಸತೊಡಗಿದನು ಅವಳು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಉತ್ತರದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದ್ದ ಯದುರಾಯನಂಬ ವೀರನನ್ನು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಳು ಯದುರಾಯನು ತನ್ನ ತಮ್ಮನ ಸಹಾಯದಿಂದ

ಮಾರನಾಯಕನನ್ನು ಕೊಂದನು ಆಗ, ಚಾಮರಾಜನ ಹೆಂಡತಿಯು ಯದುರಾಯನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಲಗ್ನಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅರಸಾತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದಳು ಇದೇ ಈಗಿನ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮೂಲವು ಈ ಚರಿತ್ರನಾಯಕನಾದ ರಣಧೀರ ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜನು ಈ ಯದುರಾಯನಿಂದ ಹನ್ನೆರಡನೆಯವನು

ನರಸರಾಜನ ತಂದೆಯು ಕಲಕಾಲ ಅರಸನಾಗಿ ಆಳಿದರೂ ಆತನಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಹುಟ್ಟಿದುದರಿಂದ, ಆತನು ನರಸರಾಜನು ಹುಟ್ಟುವ ೩೭ ವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಿ, ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಡವನಂತೆ ವಾಸಮಾಡಿದ್ದನು ನರಸರಾಜನು ಆ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಈತನು ಬಹಳ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಅಂಗಸಾಧನವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಬಹಳ ಕುಶಲನು ಒಮ್ಮೆ, ತಿರುಚನಾಪಳ್ಳಿಯ ಅರಸನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಜಟ್ಟಿಯೊಬ್ಬನು, ತನಗಿಂತ ಗಟ್ಟಿಗರಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ, ತನ್ನ ದಟ್ಟಜಲ್ಲಣಗಳನ್ನು ಕೋಟೆಯ ಅಗಸ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ತೂಗಹಾಕಿ, ಎಂಥ ಶೂರಪುರುಷನಾದರೂ ಅದರ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಹಾಯ್ದು ಹೋಗುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಮಾಡಿದ್ದನು ಈ ಸುದ್ದಿಯು ಕರ್ಣಪರಂಪರೆಯಿಂದ, ನರಸರಾಜನ ಕಿವಿಗೆ ತಲುಪಿತು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ, ನರಸರಾಜನ ಕಡೆ ಗಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪುಸೂಸಿದವು, ಆತನ ಕುಡಿಮೀಸ ಕುಣಿಯಿತು ಕೂಡಲೆ, ಆತನು ತನ್ನ ವೇಷವನ್ನು ಬದಲಿಸಿಕೊಂಡು, ಸಾಮಾನ್ಯ ಜಟ್ಟಿಯಂತೆ ತಿರುಚನಾಪಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಗಸ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ, ಆ ಜಟ್ಟಿಯ ದಟ್ಟಜಲ್ಲಣಗಳನ್ನು ಹರಿದೊಗೆದನು ಆಗ, ಆ ಜಟ್ಟಿಗೂ ನರಸರಾಜನಿಗೂ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧವಾಯಿತು ಆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ನರಸರಾಜನು ಆ ಜಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಆತನ ಕೊರಳು ಕೊಯ್ದು ಚೆಲ್ಲಿದನು ಆತನ ಶಾಯಕಕ್ಕೆ ಅರಸನು ಮೆಚ್ಚಿ, ಆತನಿಗೆ ವಿರೇಷ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು ಆಗ, ನರಸರಾಜನು, ತಾನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜಟ್ಟಿಯಲ್ಲವೆಂದೂ ಮೈಸೂರ ದೂರೆಯಮನತನದವನೆಂದೂ ಅಗಸೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಚೀಟಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಊರಿಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟನು.

ಹೀಗೆ ಊರಿಗೆ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ, ಒಂದು ಬಳಪದ ಕಂಬ ವನ್ನು ಕಂಡು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ತ್ರೀತಿಯ 'ವಿಜಯನಾರಸಿಂಹ' ವೆಂಬ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಒಂದೇ ಎಟಿಗೆ ಕಡಿದು ಸೀಳು ಮಾಡಿದನು ಮುಂದೆ ತುರುಗದೇರಾಟ, ಗಜಾರೋಹಣ, ಭಲ್ಲ, ಬಾಕು, ಕರಾರಿ ಮುಂತಾದ ಶಸ್ತ್ರಪ್ರಯೋಗ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಂಗವಣೆಯನ್ನು ಕಲಿತನು

ನರಸರಾಜನ ತಂದೆಯು ರಾಜಸನ್ಯಾಸವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು ದರಿಂದ, ರಾಜ್ಯವು ನರಸರಾಜನ ಚಿಗಪ್ಪನ ಸಂತತಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆ ವಂಶದಲ್ಲಿಯ ಇಮ್ಮಡಿರಾಜನಿಂದಾಗಿ ವಯಸ್ಸಿನ ಅರಸನು ವಿಷ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟುದರಿಂದ ಆತನ ಹೆಂಡತಿಯು ನರಸ ರಾಜನನ್ನು ದತ್ತಕ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ಆಗ, ಅರಸೂತ್ತಿಗೆಯು ನರಸ ರಾಜನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು ದೇಶದಲ್ಲಿ, ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಪೀಡೆಯಿಂದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಅತ್ಯಂತ ಅಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿದ್ದರು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಸುಜನ ರನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಹಿಳಿದು ಬಹಳ ಗಜಬಜ ಮಾಡಿದರು, ಗೋವುಗಳನ್ನು ಸದೆಬಡೆದು, ದೇವತಾ ಶಿಲೆಗಳನ್ನಾಡಿದರು, ಪಾವನ ಸಾಧ್ವಿಯರನ್ನು ಭಂಗಕ್ಕೆ ತಂದು ಹಾವಳಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು ಇಂಥ ಭಯಂಕರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನರಸರಾಜನು ವಚ್ಚವೇರಿದನು ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಬಗ್ಗು ಬಡೆಯುವುದೇ ಆತನ ಮೊದಲನೆಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಯಿತು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆತನಿಗೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಒಂದು ಸಂಧಿಯೂ ದೊರೆಯಿತು ಗುರಿಕಾರ ಚನ್ನಯ್ಯನಂಬವನೊಬ್ಬನು ಮೈಸೂರ ದೇಶದಿಂದ ಒಡಿಹೋಗಿ, ವಿಜಾಪುರದ ಪಾದಶಹನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಇನ್ನಾರು ಕುದುರೆಗಳಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದನು ಆತನು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಶ್ರೀರಂಗ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಮುತ್ತಬೇಕೆಂದು ಪಾದಶಹನ ಕಿವಿಯಾದಿದನು ಪಾದಶಹನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ತನ್ನ ಸರದಾರರೊಳಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಶೂರನಾದ ರಣದುಲ್ಲಾ ಖಾನನನ್ನು ಸೃನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿದನು ಆತನು ಒಡನೆ ಇಕ್ಕೇರಿಯನ್ನು ಸೇಳಿದು, ತುರುಕರ ಪಡೆಯನ್ನು ಶ್ರೀರಂಗ ಪಟ್ಟಣದ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿಸಿದನು ರಣದುಲ್ಲಾ ಖಾನನ ಪಡೆಯು ರೌದ್ರಾವೇಶದಿಂದ ಪಟ್ಟಣ

ವನ್ನು ಮುತ್ತುತು ಬಿರುದಿನ ಡಾಲ ರಾವುತರು ಕುಣಿಯುವ ಕುದುರೆಗಳ
ನ್ನೇರಿ ಬಿಂಕದಿಂದ ಕೋಟಿಯನ್ನು ಲಗ್ಗೆ ಇಟ್ಟರು ಆತನ ಕೈಗತ್ತಿಯ
ಬವರಿಗರು ದುರ್ಗದಾಳ್ವರಿಯ ಮೇಲೆ ತುಡುಗಿನಿಂದೇರಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿ
ದರು, ಬಳಸಿದ ತಳಿಯ ಮುರಿದು ಕೋಟಿಯ ಮೇರುವೆಗಳಿಗೆ ಕಿಚ್ಚನ್ನಿಕ್ಕಿ
ದರು ಆ ದಳ್ಳರಿಯು ಮುತ್ತು ಮುಳಿದು ಸುತ್ತಲಿನ ಬನವನ್ನು ಸುಟ್ಟಿತು
ಆಗ, ಚಲದಂಕಮಲ್ಲನಾದ ಕಂಠೀರವ ನರಸರಾಜನು ಕಡ್ಗಡಿಗಳನ್ನು
ಸೂಸುತ್ತ, ಪುರವನ್ನೊತ್ತರಿಸಿ ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನಿಕ್ಕಿ ಸೆಳೆಯಲು ಬಂದ ರಣ
ದುಲ್ಲಾಖಾನನ ಸೃನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಬಲ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕಾದಿದನು.
ಬರಸಿದಿಲಿನಂತ ಆತನ ಸೃನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಎರಗಿ ಬಿದ್ದು, ಮುಂಚೂಳಿಯ
ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ, ಮಾರ್ಬಲವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅದನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ಕೋಲಾಹಲ
ವನ್ನಬ್ಬಿಸಿದನು ಆತನ ಸೃನಿಕರು ದುರಗಲಿತನದಿಂದ ಹೋರಾಡಿ,
ಕೋಟಿಯ ತೆನಗೆ ತುಡುಗಿನಿಂದ ಎಂಬುವ ತುಡುಗಣಿ ತುರುಕರ ಸೈನ್ಯ
ವನ್ನು ತಂದು ತೊಂದರು ಕೆಲವರನ್ನು ಸೀಕರಿಯಾಗಿ ಉರುಳಿಸಿದರು
ಮುಸಲ್ಮಾನರು ತಲೆಹರಿಗೆಗಳನ್ನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಅಲಗಿನ ಗಾಯಗಳನ್ನೆ
ಣಿಸದ, ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ ಬಂದು ಕೋಟಿಯನ್ನು ಕೈವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ
ಎಶ್ವಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು ಎಷ್ಟು ಉರುಬಿನಿಂದ ಕಾದಿದರೂ ಅದು
ವಶವಾಗಲಿಲ್ಲ ಆಗ, ರಣದುಲ್ಲಾಖಾನನ ಸೃನ್ಯದ ಧೈರ್ಯವು ಕರ
ಗಿತು, ಪಾರುಷವು ಬತ್ತಿತು ನರಸರಾಜನ ಸೃನ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ಬಿರುದಿನ
ಹೊಂತಕಾರಿಗಳು ಉಬ್ಬುಗುದುರೆಗಳ ಸಾಲಮೋಹರದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಉರ
ವಣಿಸಿದರು ಎತ್ತುಗಲ್ಲು, ಏರುಗಲ್ಲು, ಕವಣೆಗಲ್ಲು, ಅರೆಗಲ್ಲು ಮುಂತಾ
ದವುಗಳಿಂದ ಕೋಟಿಯ ಮೇಲಿದ್ದವರು ಕೆಳಗಿದ್ದ ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ತೆರ
ಪಿಲ್ಲದೆ ಕೊಂದರು ಮೊನೆಗಾರರು ಅರಿಬಲದ ಮೊನಮುಂದರು.
ಕಗ್ಗೊಲೆಯ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಹಿಂದು
ಗಳು ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕ್ಕಲ್ಲಿ, ತಂದು ತುಂಡರಿಸಿ ತೊಂದರು ತೊರೆಯುತ್ತಮೋರೆ
ಯುತ್ತ, ರಕ್ತವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸೈನಿಕರು ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಓಡಿ
ದರು ಅನೇಕರು ಉರುಳುತ್ತ, ನರಳುತ್ತ, ತರಳುತ್ತ, ಶತ್ರುಗಳ ಕಾಲುಗ

ಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರು ನರಸರಾಜನ ಈ ಅಸಮಾನವಾದ ಪರಾಕ್ರಮದ ಆಯತೆ ವನ್ನು ನೋಡಿ, ರಣದುಲ್ಲಾಖಾನನ ಪಂಥವಾಡುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೇಳಹೆಸರಿಲ್ಲದೆ ಹೋದುವು. ನರಸರಾಜನ ಸೈನ್ಯವು ಆಗಸಕ್ಕೆ ಅಡರುವ ತೇಜಿಗಳನ್ನೂ ರಣಗಲಿಯಾನೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅರಿಸೈನ್ಯವನ್ನು ಜಡಿದಟ್ಟ ಕಣ್ಣಿಡಿ ಸಿತು. ಆಗ ರಣದುಲ್ಲಾಖಾನನ ಮುಟ್ಟು ಅಡಗಿತು ಆತನು ನರಸ ರಾಜನಿಗೆ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕು ಸಂಧಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು ಈ ರೀತಿ ಯಾಗಿ, ಪರಬಲಶಾದರ್ಥಾಲನಾದ ರಣಧೀರ ಕಂಠೀರವ ನರಸನು ಮುಸ ಲ್ಮಾನರ ಗರ್ವವನ್ನು ಭಂಗಿಸಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನದ ಗೌರವವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿದನು ಆತನು ೧೬೪೧ ರಿಂದ ೧೬೫೫ರ ವರೆಗೆ ದಿಗ್ವಿಜಯ ವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ಅನೇಕ ಪಾಳಯಗಾರರನ್ನು ಮುರಿದು, ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು ಬೆಟ್ಟದವುರ, ಕುಣಿಗಲ್ಲು, ಢಣಾಯಕನ ಕೋಟೆ, ಸತ್ಯ ಮಂಗಲ ಮುಂತಾದವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಸೇರಿದವು

ಶೂರರ ಶೌರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಶೂರರಿಗೆ ಆನಂದವಾದರೆ ಹೇಡಿ ಗಳಿಗೆ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ ತಿರುಚಿನಾವಲ್ಲಿಯ ಅರಸನು ಇಂತಹ ಹೇಡಿಯು ಆತನು ನರಸರಾಜನ ಅತುಲ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದನು ಆದರೆ, ಆ ಪುರುಷಸಿಂಹನನ್ನು ಇದಿರಿಸುವ ಧೈರ್ಯವು ಆತನಿಗೆಲ್ಲಿ? ನರಸರಾಜನನ್ನು ಗುಸ್ತುರೀತಿಯಾಗಿ ಕೊಲ್ಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆತನು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಜಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ವೇಷಾಂತರಗಳಿಂದ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿದನು ಅವರು ಜಲಮಾರ್ಗದಿಂದ ಕನ್ನ ಕೊಡೆದು, ಅರಸನ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಅಲ್ಲಿಯ ಕಂಭಗಳ ಹಿಂದೆ ಆಡಗಿಕೊಂಡು ನಿಂತುಕೊಂಡು, ಹೊತ್ತು ಸಾಧಿಸಿ ನರಸರಾಜನನ್ನು ಸದ್ದಿ ಲ್ಲದೆ ಕೊಂದು ಬಿಡುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ನರಸರಾಜನಿಗೆ ಅವರ ಸುಳಿವು ತಿಳಿಯಿತು ಕೂಡಲೆ, ಆತನು ತನ್ನ ವಿಜಯನಾರಸಿಂಹ ವೆಂ ಬ ಕತ್ತಿಯನ್ನುಹಿರಿದು, ಕೊಲೆಗಡಕರ ಮೇಲೆ ಎರಿಹೋದನು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಆತನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಆತನನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಒಗೆಯುವುದಕ್ಕೆ

ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರು. ಆದರೆ ನರಸರಾಜನು ಕೈಚಳಕದಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರನ್ನು ಯಮಸದನಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿ, ಮಿಕ್ಕವರನ್ನು ಪಾದಾಕ್ರಾಂತವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿರುಚಿನಾಪಲ್ಲಿಯ ಹೇಡಿ ಅರಸನಿಗೆ ತಿಳುಹುವುದಕ್ಕೆ ಅವರನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕಟ್ಟಿದನು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಕಂದೀರವ ನರಸರಾಜನು ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಶಾರ್ಯವನ್ನು ತೋರ್ಪಡಿಸಿ, ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಸೊಕ್ಕುಮುರಿದು ಪಡೆಗರದಿಂದ ಆಳಿ ಮಡಿದನು.

ಕದನವ್ರಚಂಡನಾದ

ಮತ್ತಿ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕ

(೧೫೬೭-೧೫೮೭)

ಪಾಳಯಗಾರರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದುದು ೧೩ ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ವಿರೇಷವಾಗಿ ಅವರು ಬೇಡರ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದವರು ಇವರ ಶೌರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಇವರನ್ನು ಅಂಜಿಕೆಯಿಲ್ಲದವರೆಂದು ಕರದರು ಇವರಲ್ಲಿ ಗುಮ್ಮನಾಯಕವಂಶ ಮುಂಚಿನದು. ವಿಜಯನಗರದ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಬಳಿಕ ೧ನೆಯ ಬುಕ್ಕರಾಯನು ಗುಮ್ಮನಾಯಕನ ಮನತನದವರನ್ನು ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಧೀನನಾಯಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು ವಿಜಯನಗರದ ರಾಯರಿಗೆ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದಾಗ ಇವರ ಸಹಾಯವೂ ಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಆಗ ಈ ವೀರನಾಯಕರು ತಮ್ಮ ಸೃಷ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಹೀಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ವಿರೇಷವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸತ್ವ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೂ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಅಂಗಯ್ಯಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಈ ನಾಯಕರು ತಮ್ಮ ದಂಡನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ಒಯ್ಯಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಹೀಗೆ ಪರಿಭ್ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಪಡೆಗೆ ಪಾಳಯವೆಂದೂ ಅದರ ನಾಯಕರಿಗೆ ಪಾಳಯಗಾರರೆಂದೂ ಹೆಸರು ಈ ಪಾಳಯಗಾರರ ಪೂರ್ವಜರು ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜ್ಯಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಬಳಿಕವೇ ಪಾಳಯಗಾರರಂಬ ಹೆಸರು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು ಗುಮ್ಮನಾಯಕವಂಶದ

ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಪಾಳೆಯಗಾರರ ಮನೆ ತನವು ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು ಅದಂದರೆ ಮತ್ತಿ ಪಾಳೆಯಗಾರರದು ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನಾದ ಮತ್ತಿಯ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನೆಂಬ ಕೆಚ್ಚೆಡೆಯ ಕಟ್ಟಾಳು ಈ ಮತ್ತಿ ಪಾಳೆಯಗಾರ ವಂಶದ ಮೂಲಪುರುಷ

ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಗೋತ್ರದವರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವ ಕಾಮಗೇತಿ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಬ್ಬಗಡಿ ಓಬನಾಯಕ, ಜಡನಿನಾಯಕ, ಬುಳ್ಳನಾಯಕ ಎಂಬ ಸಹೋದರರು ಉತ್ತರದಿಂದ ಬಂದರು ತಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಪರಿವಾರವೂ ಮನದೇವರಾದ ಅಹೋಬಲ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿಯ ವೆಟ್ಟಿಗೆ, ತುರುಗಳು, ಕುರಿಗಳು, ಕೊಲ್ಲಾರಿ ಬಂಡಿಗಳು ಮುಂತಾದ ಕಂಪಳ (ಸರಂಜಾಮು) ವನ್ನು ಅವರು ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರು ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ವಿರುವಾಕ್ಷೇಶ್ವರನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಹಂಪೆಯ ಸೊಬಗನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದರು ಆಗ ಆನಗೊಂದಿಯ, ವಿರುವಾಕ್ಷೇಶ್ವರನ ಪೂಜಾರ್ಯರಾದ ಕರಿಜೋಯಿಸ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಜೋಯಿಸ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಹುಡುಗರು ಈ ನಾಡ ತಳವಾರರ ಪನ್ನು ಹತ್ತಿ ಬಂದರು ಆ ಮೂವರು ನಾಯಕರೂ ಬಿಳಿಜೋಡಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ರೂಪು (Fold for sheep ?) ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಕಳೆದರು ಆ ಬಿಳಿಜೋಡಿನ ಜೋಯಿಸರಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಈ ನಾಯಕರ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಇಬ್ಬರು ಪೂಜಾರ್ಯರ ಹುಡುಗರನ್ನು ಭೋಗಪಟ್ಟು ಬರಸಿಕೊಟ್ಟು ತಮ್ಮ ತರುವಾಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿಕೊಂಡರು ಆ ನಾಯಕರು ಮುಂದೆ ನೀರುತಡಿ ಎಂಬ ಊರ ನೆರೆಯಲ್ಲಿ ತಂಗಿದರು ಅಲ್ಲಿಯೊಂದು ಗುಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಕುಲದೇವತೆಯನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದರು ಬರುವುದತ್ತ ಅವರು ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಆ ದೇವರಿಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಈ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನ ಪೂರ್ವವೃತ್ತವಾಯಿತು ಆ ಮೂವರು ನಾಡ ತಳವಾರರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯನಾದ ಸಬ್ಬಗಡಿ ಓಬನಾಯಕನೇ ಈತನ ತಂದೆ

ಈ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ಮತ್ತಿಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನಿಂತನು, ಅದುದರಿಂದ ಈತನಿಗೆ ಮತ್ತಿ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು ಇವನ

ಕಕ್ಕ ಜಡಕಲ್ಲುನಾಯಕ (ಜಡವಿನಾಯಕ) ನ ಮಗ ಹಿರೀಹನುಮನಾಯಕನು ಸಾಗಲೆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಇದ್ದನು, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕಕ್ಕ ಬುಳ್ಳನಾಯಕನ ಮಕ್ಕಳು ಚಿಕ್ಕಹನುಮನಾಯಕ ಓಬಣ್ಣನಾಯಕರು ಬಿಳಿಜೋಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿದರು ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ತನ್ನ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲನಾಗುತ್ತ ನಡೆದನು ಆಗ ವಿಜಯನಗರದ ಆವನತಿಗೆ ಆರಂಭವಾಗತೊಡಗಿತ್ತು ಮುಸಲ್ಮಾನರೊಲ್ಲ ಒಟ್ಟು ಸೇರಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಕಿತ್ತಾಗಿಯಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಈ ಕೋಲಾಹಲದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಆಸರವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು, ವಿಜಯನಗರದ ರಾಯರು ತಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯ ವೀರರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಭಾರಿಯಾಗಿದ್ದ, ರಾಜಸಂತತಿಯ ಸಾಳ್ವ ನರಸಿಂಗರಾಯನ ದೃಷ್ಟಿ ಈ ಮತ್ತಿ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿತು ತಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಈತನಿಂದ ವಿಶೇಷ ಸಹಾಯವಾಗಬಹುದೆಂದು ಈತನ ಧೀರವೃತ್ತಿ ವೀರಕಳೆಗಳಿಂದ ಗುರುತು ಹಿಡಿದು ಹೊಳಲಕೆರೆಯ ನಾಯಕತನವನ್ನು ಈ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನಿಗೆ ಕೊಡಿಸಿದನು ಈತನು ವಿಜಯನಗರದ ರಾಯರ ವಿಶೇಷ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಹಿರಿಯಾರ ನಾಯಕತನವನ್ನೂ ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪಡೆದು ಕೊಂಡನು ಚಿಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯ ಓದುವ ತಿಮ್ಮವ್ವ ಎಂಬವಳು ಈ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದಳು

ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು ಅದರ ಎರಡು ವರುಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತರೀಕೆರೆಯ ಪೂರ್ವ ಹನುಮಪ್ಪನು ಐದು ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ ಆ ರಂಗಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಲಗ್ಗೆ ಹತ್ತಿದನು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ಭುಗಿಭುಗಿಲೆಂದು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಕಟ್ಟಿರುಳಲ್ಲಿಯೇ ಪಾಳಯವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ನೂಲೋಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಯ್ದು ದುರ್ಗದ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಬಂದನು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವೈರಿಗಳು ಅದನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡು ಹಾಳುಮಾಡಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ೩೫ ವರುಷಗಳ ಬಳಿಕ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನ ಮೊಮ್ಮಗನು ಮತ್ತೆ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು. ರಂಗಪಟ್ಟಣವು

ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ಮೇಲ್ದುರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತನು. ಅಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಸಿದ್ಧಪುರುಷರ ದರ್ಶನವಾಯಿತು ಸ್ವನಿಗೆ ಜನಮುನಿಯೂ ಹುಕ್ಕನಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾದಂತೆ ತಿಮ್ಮನಾಯಕನಿಗೆ ಆ ಸಿದ್ಧಪುರುಷರು ಹಾದಿ ತೋರಿಸಿದರು 'ಅರಿತು ನಡೆದರೆ ಆರುಪಟ್ಟ ಮರೆತು ನಡೆದರೆ ಮೂರುಪಟ್ಟ' ಎಂದು ಅವರು ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ಆ ಸಿದ್ಧರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಮೇಲ್ದುರ್ಗದ ಕೋಟೆಯನ್ನೂ ಅರಮನೆಯನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಸಿದನು

ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ಇನ್ನೂ ಪ್ರಾಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಕ್ಕುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ತಾಳೀಕೋಟೆಯ ಕಾಳಗವಾಗಿ ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ನುಚ್ಚುನುರಿಯಾಯಿತು ಆಗ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನ ತಂದೆಯವರು ಈ ಕಡೆ ಬಂದು ೮-೯ ವರುಷಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಆಗಿದ್ದವು ಈತನ ಪಾಳೆಯವು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಈತನಿಗೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರಲಿಲ್ಲ ಜನರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವಷ್ಟು ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ಬಲಿತು ದಂದರ ವಿಜಯನಗರವು ನಷ್ಟವಾದ ಬಳಿಕ ಆಗಲೂ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸು ಮನೆತನದವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ರಾಜಧಾನಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಸೂರಗುತ್ತ ನಡೆದ ವಿಜಯನಗರವವರು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ನಡೆದ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು ಅವರು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಮೇಲುದುರ್ಗಗಳ ನಾಯಕತ್ವವನ್ನು ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು ನಾಯಕನಿಗೆ ಆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಜೋಯಿಸನ ಮಗ ಪರಶುರಾಮಪ್ಪನು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಾದನು ಪರಶುರಾಮಪ್ಪನ ನಂಬಿಗೆಯ ವೃತ್ತಿಗೆ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ಆತನ ಪರಂಪರೆಗೆಲ್ಲ "ಹರಿಯದ ಹಚ್ಚಡೆ ಮುರಿಯದ ಒಡವೆ" ಆಗಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವು ಹಳ್ಳಿಗಳ ಸೇನುಭೋಗತನವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಖಾಮೊಹರು ರುಜುವಿನಿಂದ ಶಾಸನ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟನು ಇದು ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನ ಆಯುಷ್ಯದ ಅದಿಭಾಗದ ಚರಿತ್ರೆಯಾಯಿತು

ವಿಜಯನಗರದವರು ಈ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನಿಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಹೆಚ್ಚು ಕವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದು ಕೆಲವು ಕ್ಷುದ್ರರ ಹೊಟ್ಟೆಯಕಿಚ್ಚಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಅವರೆಲ್ಲ ರಾಯರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಉದಿದರೋ ಏನೋ, ಇವನ ಮೇಲೆ ವಿಜಯನಗರದವರಿಗೆ ವೈಮನಸ್ಸು ಹುಟ್ಟಿತು ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕ ನನ್ನು ಅಡಗಿಸದೇಕೆಂದು ವಿಜಯನಗರ ಸಂಸ್ಥಾನದವರು ವಿರ ಸಾಷ್ಟ್ರ ನರಸಿಂಹರಾಯನನ್ನು ದೊಡ್ಡ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಕಳುಹಿದರು ಆತನು ಬಿತ್ತರದಿಂದ ಬಂದು ದುರ್ಗವನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಸುತ್ತಿ ಮುತ್ತಿದನು ಆಸ ಹಾಯ ರೂರನಾದ ತಿಮ್ಮನಾಯಕನು ಪ್ರತೀಕಾರಕ್ಕೆ ಕೂಡಲೆ ಸಿದ್ಧನಾದನು ಈ ಕದನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೆ, ಮೊಸಗಾರನಾದ ಈತನು ಪಟ್ಟ ಅನನ್ಯ ಸಾಹಸಪೂ ಸಾಹಸಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ತೋರ್ಪಡಿಸಿದ ಮನೋ ವಾಡ್ಢ್ಯತೆಯೂ ಜನರನ್ನು ಬರಗುಗೊಳಿಸುವಂತಿವೆ ನರಸಿಂಹರಾಯನ ದಂಡಾಳುಗಳೆಲ್ಲ ಮಲಗಿದ್ದ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ನಟ್ಟಿರುಳಿನಲ್ಲಿ ಈ ಗಂಡಾಳಾದ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ಆ ಬೀಡಿನಾಳಿಗೆ ಹೊಕ್ಕನು ಆತನು ಅರಸ ಕುದುರೆಯ ಕಣ್ಣೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಅದನ್ನು ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವವನಿದ್ದನು ಸಪ್ಪಳಕ್ಕೆ ಲಾಯದವನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಗಿ ಆತನು ನಿದ್ರೆಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕುದುರೆಯಕಡೆಗೆ ಬಂದನು ನಾಯಕನು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಒರಗಿಕೊಂಡುಮೇಲೆ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡನು ಲಾಯದವನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಕುದುರೆಯ ಜಗ್ಗಾಟದಿಂದ ಕೆತ್ತುಹೋಗಿರುವ ಗೂಟವನ್ನು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಡಿದು ಕುದುರೆಯನ್ನದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಕಟ್ಟಿಹೋಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು ಆ ಗೂಟವು ನಾಯಕನ ಬಲದ ಅಂಗಯ್ಯಲ್ಲಿ ನಾಟಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿತ್ತು! ಆದರೆ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ಮಿಟ್ಟುಮಿಸಗಲಿಲ್ಲ, ಹಾಯ್ ಎನ್ನಲಿಲ್ಲ ತಿರುಗಿ ಕಾವಲುಗಾರನಿಗೆ ನಿದ್ರೆಹತ್ತುವವರಿಗೆ ಹಾಗೆ ಮಲಗಿದ್ದನು ಆ ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಎಡಗಯ್ಯಿಂದ ಸೊಂಟದಲ್ಲಿರುವ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಬಲದ ಮುಂಗಯ್ಯನ್ನು ಕೊಯ್ದುಹಾಕಿಬಿಟ್ಟನು ಆ ಮೊಂಡಗಯ್ಯೆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಆ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು ಅದರ ಮೇಲೇರಿ ಓಡಿಹತ್ತು ದುರ್ಗಕ್ಕೆ ನಡೆದನು ಈ ಸಾಹಸ ಇಲ್ಲಿಗೇ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ ನರಸಿಂಹರಾಯನ ಅರಸಾನೆಯನ್ನು ಮಾವುತರು ನೀರು

ಹುಡುಕನಾದಕ್ಕೆ ಕರೆಗೆ ತಂದರು ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಪಾಳೆಯಗಾರನು ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಹಿಡಿದು ಹೆದಗೆ ಅಂಬನ್ನೇರಿ ಆನೆಯ ಹಣೆಗೆ ಗುರಿಗಟ್ಟಿ ಎಡಗಯ್ಯಿಂದ ತುಯಿದು (ಎಳೆದು) ಬಿಟ್ಟನು ತನ್ನ ಭ್ರಾಮ ಭ್ಯಕ್ಕೆ ತಾಗಿದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಬಾಣವ ಎಟುನಿಂದ ಆನೆ ಕಿರ್ರನೆ ಕಿರಚಿ ಕೊಂಡು ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟಿತು ಇದರಿಂದ ನರಸಿಂಹರಾಯನು ಇನ್ನಷ್ಟು ರೇಗಿ ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿ ಲಗ್ಗೆಯಿಟ್ಟನು ಒಕ್ಕಯ್ಯವನಾದರೂ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನ ಪರಾಕ್ರಮ ಮುಕ್ಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಆತನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಆಣೆಯಾದನು ಅವನೂಡನ ಸಾಯಲು ಸಿದ್ಧರಾದ ವೀರರು ಕರಾರಿ ಬರ್ಜಿಗಳನ್ನೂ, ಅಂಬುಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನೂ, ಕರ್ನಾಟಕ ಕೋವಿ ಫಿರಂಗಿಗಳನ್ನೂ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯ ಬಾಣಗಳನ್ನೂ ಸವ್ವರಿಸಿಕೊಂಡು ಯುದ್ಧ ಕಣಕ್ಕಿಳಿದರು. ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಶೂರನಾದ ನರಸಿಂಹರಾಯನಿಗೂ ಕದನ ಪ್ರಚಂಡನಾದ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನಿಗೂ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ಕೋವಿಗಳೂ ತೋಪುಗಳೂ ದಡಬಡಲಿನ ಹಾರಿ ನರಸಿಂಗರಾಯನ ಸೇನೆಯನ್ನು ಹಾರಿಸಿದವು ಕೋಟೆಯನ್ನು ನುಗ್ಗಿ ಜೀವಕಂದು ಉರವಣಯಿಂದ, ಪಾಳೆಯಗಾರರನ್ನು ಬರ್ಜಿ ಕರಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಇರಿದಿರಿದು ಒತ್ತಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಅರಿಬಲದಲ್ಲಿ ನಾಯಕನ ಕಡೆಯವರು ಹರಪನಹಳ್ಳಿಯ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದರು ಅವುಗಳು ವೈರಸಮಾಹವನ್ನು ಅಲಗಿನಿಂದ ಚುಚ್ಚಿಯೂ ಮದ್ದಿನ ಉರಿಯಿಂದ ಸುಡುತ್ತಲೂ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹಾವಳಿ ಮಾಡಿದವು ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ನರಸಿಂಗರಾಯನ ಅರಸಗುದುರೆಯನ್ನೇರಿ ಬರ್ಜಿಯ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ವಿಜಯನಗರದ ಸೇನ ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಟ್ಟಿತು ನರಸಿಂಗರಾಯನ ಆಟೋ ಪವು ಕುಗ್ಗಿತು ಆತನು ಮೋರೆ ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹಿಂತಿರುಗಬೇಕಾಯಿತು ಅರಿರಾಜ ಮಾನಮರ್ದನನಾದ ತಿಮ್ಮನಾಯಕನು ಜಯಶೀಲನಾದನು ಆದರೂ ಉಪ್ಪುಂಡ ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತೂ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜರ ಅಧೀನನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದನು

ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ಕೈಯಿಕ್ಕಿದ ಕಾಳಗಗಳಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಸೋಲೆಂಬುದಿಲ್ಲ ಆತನು ವಿಜಯನಗರದ ರಾಯರಿಗೆ ಕಲಬುರ್ಗಿಯ ಗೆಲಿದು ಕೊಟ್ಟನು. ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ವಿಜಯನಗರದವರೊಡನೆ ಕಾಲುಕೆದರಿ ಜಗಳ ತೆಗೆದರು ಅವರ ಬಿಂಕವನ್ನು ಹಿಂಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಯರು ಸಾಕ್ಷ ನರಸಿಂಗರಾಯನನ್ನು ಮಹಾಬಲದೊಡನೆ ಕಳುಹಿದರು ಆತನು ಬಂದು ಕಲಬುರ್ಗಿಗೆ ಲಗ್ನಿಯಿಟ್ಟನು ಆ ಕೋಟಿಯೊಳಗಿನ ದಳಪತಿಯು ಒಳ್ಳೆ ಘಟಕನಾಗಿದ್ದನು ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಆರು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಕಾದಾಟ ವಾಯಿತು. ನರಸಿಂಗರಾಯನ ದೋರ್ದಂಡಕ್ಕೆ ಅರಸೇನಾಧೀಶನ ದರ್ಪವು ಮಣಿಯಲಿಲ್ಲ ಕಲಬುರ್ಗಿಯ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮವರ ಕೈ ಎನೂ ನಡೆಯ ದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ವಿಜಯನಗರದರಾಯರು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತರಾದರು. ಅವರಿಗೆ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನ ತೋಳಾಪಿನ ನೆನಪಾಯಿತು “ನಿಮ್ಮ ಕೈಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇವೆ ಕಲಬುರ್ಗಿಗೆ ದಾಳಿಯಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು” ಎಂದು ರಾಯರು ಆತನ ಕಡೆಗೆ ಬರದು ಕಳುಹಿಸಿ ದರು ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ತನ್ನ ಪಾಳಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಲ ಬುರ್ಗಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿದನು ಸಾಕ್ಷ ನರಸಿಂಗರಾಯನ ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆಯಿಸಿ ಅವನು ತನ್ನ ದಂಡಿನೊಡನೆ ಕೋಟಿಯಮೇಲೆ ಎರಿಹೋದನು. ತನ್ನ ಬಲವನ್ನು ಎರಡಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದನು ಒಂದಕ್ಕೆ ತಾನು ಮುಂ ದಾಳು, ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಅಣ್ಣನಾದ ಓಬಳಣ್ಣ ಧುರೀಣ ೨೦೦೦ ಹತ್ತಿಯ ಅಂಡಿಗಳನ್ನು ಅಗಳತೆಗೆ ಹಾಕಿಸಿ ಎರಡು ನಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಲಗ್ನಿ ಹತ್ತಿದರು. ಕೋಟಿಯ ಮೇಲಿನ ತೋಪುಗಳು ಅದ್ಭುತವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಹಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಂಡವನ್ನು ಕಾರಿದವು ನಾಯಕನ ಪಾಳಯದವರ ಕೂರಂಬು ಗಳು ಸುಯುಟ್ಟುತ್ತ ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರ ಎದೆಯನ್ನು ಚ್ಚಳಿಸಿದವು ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ಬರಿ ಎಡಗಯ್ಯಿಂದಲೇ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರ ಕೈಯಳವು ನಿಂತಿತು ಇವರ ಕೈ ಬಲ ವಾಯಿತು ೪-೫ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ಕೋಟಿಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದು ತುಳಿಲಾಳಗೊಡನೆ ಒಳನುಗ್ಗಿದನು ಒಳಗೆ ಯುದ್ಧವು ಮತ್ತೂ ಮುಂದರಿಯಿತು ವೀರರ ಬಿಸಿನೆತ್ತರು ಮೊಣಕಾಲು ಮಟ್ಟ

ಹರಿದು ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಧುಮುಕುತ್ತಿತ್ತು ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರ ಸೂಕ್ಯ ಅದರೊಡನೆ ತೇಲಿಹೋಯಿತು ಅವರು ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿರಿಸಿದರು ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ಧರ್ಮಕಹಳೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಸಿದನು ಕದನವು ನಿಂತಿತು ಈ ವಿಜಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ರಾಯರಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಆನಂದವಾಯಿತು. ಅವರು ಆತನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಮೂರು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆದರದಿಂದ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನಿಗೆ ಚಿನ್ನದ ಮುಲಾಮಿನ ದೊಡ್ಡ ರಂಖ ಚಕ್ರದ ಜೊತೆಯೊಂದನ್ನೂ, ಅಂದಳ ಮತ್ತು ಮೊಸಳೆಬಾಯಿ ಜೋಡೊಂದನ್ನೂ ಫಿರಂಗಿಯೊಂದನ್ನೂ ಸತ್ತಿಗೆಯೊಂದನ್ನೂ ಚಿನ್ನದ ಹಸ್ತವೊಂದನ್ನೂ ಹಗಲು ದೀವಟಿಗೆಯೊಂದನ್ನೂ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಉಡುಗರಯನ್ನೂ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಯರು ಮೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರು ಅಲ್ಲದ “ ಹಗಲು ಕಗ್ಗೊಟಿ ಮಾನ್ಯ ” ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನೂ ಬಿರುದನ್ನು ಹೊಗಳಲಿಕ್ಕೆ ಭಟರನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟರು

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ತಿಮ್ಮನಾಯಕನು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬೆಳಕನ್ನು ಕೆಡವಿ ವಿಜಯನಗರದವರಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕುಹಕಿಗಳಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಲಿಲ್ಲ ಅವರು ರಾಯರ ಕಡೆಗೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಇವನ ವಿರುದ್ಧ ಚಾಡಿಯನ್ನು ದೂರಿದರು ಈ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ರಾಯರು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನನ್ನು ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂಧಿಸಿ ಸರಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟನು ಆತನ ಸಂಗಡಿಗೆ ರಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಅಣ್ಣನಾದ ಒಬಳಣ್ಣನೂ ದಾದನಾಯಕನೂ ಇನ್ನು ಕೆಲವರೂ ಆತನೊಡನೆ ಬಂಧನಕ್ಕೊಳಗಾದರು ಅವರು ತಲೆತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ದುರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿದರು ಆದರೆ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಾಯಕನು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಬಾರದೆಂದು ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು

ಅರಿಶಿರಮುದ್ರನಿಯಾದ

ಓಬವ್ವ

(೧೭೭೬)

ಘಟಸಟ ನ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ವೇದಾಂತಿಗಳು ಜೀವವು ಅಮರವೆಂದು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ, ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಆ ತತ್ವವು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಆ ಒಣ ವೇದಾಂತದ ಮಾತಿನಿಂದೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದೇ, ಯಾರ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವವು ಅಮರವೆಂಬುದು ಇಳಿದಿರುವುದೋ ಅವರು ಬಾಯಿಯಿಂದ ವೇದಾಂತದ ಗುಡ್ಡಗುಡ್ಡದಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡದಿದ್ದರೂ ಅವರು ನಿಜವಾದ ವೇದಾಂತಿಗಳೇ ಹಿಂದೂಧರ್ಮವು ಹಲಕೆಲವು ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಮನದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತ ಆಳವಾಗಿ ನಡಿಸಿಟ್ಟು, ಆ ತತ್ವಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಅವರು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲು ಕೂಡ ಸಿದ್ಧರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ ಪತಿಯ ಸಲುವಾಗಿಯೂ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸಲುವಾಗಿಯೂ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಮಾತು ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯರೆಂದು ತೋರುವವರಲ್ಲಿಯೂ ಆಳವಾಗಿ ಉರಿಕೊಂಡಿತ್ತು.

ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ೧೮ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಓಬವ್ವ ಎಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ಇದೇ ಮಾದರಿಯವಳು ಅವಳು ಓದಲಿಕ್ಕೆ ಕಲಿತವಳಲ್ಲ ಅವಳು ಗಹನಪಂಡಿತಳಲ್ಲ, ಉಚ್ಚವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳೂ ಅಲ್ಲ ಆದರೆ, ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ಮಾತು ಪೂರ್ಣ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು ಅದೇನೆಂದರೆ ಶತ್ರುಗಳು ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳತನ

ದಿಂದ ಹೊಕ್ಕರ ಜೀವದ ಹಂಗು ತೊರೆದು ಅವರನ್ನು ತಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಮಾತು ಆಡುವುದರಿಂದ, ಅವಳು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೈದರ ಅಲ್ಲಿಯ ದಂಡು ಹೊಕ್ಕು ಹಾವಳಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಒಬ್ಬಳೇ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಒಂದು ಒನಿಕೆಯಿಂದ ತಡೆದು ಹಿಡಿದು, ಕೊನೆಗೆ ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಪಡೆದಳು !

ಈ ಒಬ್ಬನು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಕಹಳೆಯವನ ಹೆಂಡತಿ. ದುರ್ಗದ ಸುಮಾನ್ಯ ನಿವಾಸಿಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬಳು ಅವಳಿಗೆ ದೇಶಾಭಿಮಾನ, ದೇಶಸೇವೆ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯಾರೂ ಉದ್ವಿಗ್ನವಾದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ ಇವರು ನಮ್ಮವರು, ಇವರು ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳು ಎಂಬುದಿಷ್ಟೇ ಅವಳಿಗೆ ಗೂತ್ತು ಆದರ, ಮಕ್ಕವರಂತೆ ಅವಳು ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದಾಗ ಜೀವಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ ಹಿಂಜರಿಯುವ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳಲ್ಲ ಸಂಕಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ನಾನೀ ಎನ್ನುವ ಗಂಡುಗಲಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಈ ಹೆಣ್ಣುಗಲಿಯು ಹೆಚ್ಚಿನ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಧೈರ್ಯವುಳ್ಳವಳು ಸಿಂಹವು ಹೆಣ್ಣಾದರೇನು ಗಂಡಾದರೇನು ? ಅದರ ವಿಕ್ರಾಂತವು ಯಾವಾಗಲೂ ಜಾಜ್ಜಲ್ಯ ಮಾನವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು ದುರ್ಗವನ್ನು ಹೈದರ ಅಲ್ಲಿಯು ಮುತ್ತಿದಾಗ ಈ ಸಿಂಹಿಣಿಯು ತನ್ನ ತೋಳ್ಬಲ್ಲಿನಿಂದ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಹೈದರ ಅಲ್ಲಿಯ ಸೇನಾರಥಿಯನ್ನು ತಡೆದುಹಿಡಿದಳು

ಹಿಂದಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹೈದರನು ವಿಫಲ ವೀರಸನ್ನಾಹದೊಡನೆ ಚಿತ್ರದುರ್ಗವನ್ನು ಮುತ್ತಿ, ವಾಳಯಗಾರನಾದ ಕಡೆಯ ಮದಕರಿನಾಯಕನೊಂದಿಗೆ ಅತಿ ವಿಕ್ರಮದಿಂದ ಕಾದಿ, ಕೋಟೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾಗದ ನಿರಾಶ ಹೊಂದಿ ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದನು ಆಬಳಿಕ, ಆತನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಟೀವುವನ್ನು ೨೦೦೦ ಕುದುರೆ ದಳದೊಡನೆ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಇಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿದನು ಆಗ ಕೂಡ, ಕೋಟೆಯು ಶತ್ರುಗಳ ಕೈವಶವಾಗಲಿಲ್ಲ ಹೈದರನು ಮತ್ತೆ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ತುಳಿಲಾಳುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ದಾಳಿಮಾಡಿದನು ಪಾಳೆಯಗಾರನ ದಂಡೂ, ಕೋಟೆಯನ್ನೇರಲಿಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸುವ ಹಗೆಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸ

ತೊಡಗಿತು ಹೈದರನ ದಂಡಿನವರು ಕಡುತರವಾಗಿ ಜೊಯ್ದಾಡಿದರೂ ಅವರಿಗೆ ಕೋಟಿಯನ್ನು ನುಗ್ಗಲು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಆಸ್ಪದ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ ಆತನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಸತ್ತುಹೋಗಿ, ಕಂದುಕವೆಲ್ಲ ಹೊದದಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿ ಹೋಯಿತು. ಎಷ್ಟು ಗುಂಡುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದರೂ ಕೋಟಿ ತುಸುವಾ ದರೂ ಜಗ್ಗಲಿಲ್ಲ ಕೋಟಿಯ ಮೇಲಿದ್ದವರ ಏಟುಗಳನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ, ಹೈದರನ ಸೇನ ಹಿಂದೆಗೆಯ ತೊಡಗಿತು ಪಾಳಯಗಾರನ ಪೌರುಷಕ್ಕೆ ಹೈದರನು ಬೆರಗಾಗಿ, ಕೋಟಿಯನ್ನು ಕೈವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸುವ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು ಕೋಟಿ ಯನ್ನು ಒಡೆಯುವುದಂತೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಬೇರೆ ಉಪಾಯ ವೆಂದರೆ, ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ನುಗ್ಗಲು ಯತ್ನಿಸುವುದು ಅದು ವರಂದ, ಆತನು ಕೋಟಿಯನ್ನು ಸೇರುವುದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕಳ್ಳದಾರಿ ಯೇನಾದರೂ ಉಂಟೋ ಹೇಗೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಗೂತ್ತು ವಡಿಸಿದನು ಆತನ ದಂಡಿನವರು ಕೋಟಿಯನ್ನು ಎರಿಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಒಂದು ಕಳ್ಳಪಾದಿಯಿರುವುದೋ ಎಂದು ನೋಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು ಹೈದರ ಅಲ್ಲಿಯ ಬೇಹುಗಾರರು ವೇಷಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬೆಟ್ಟದ ಸುತ್ತಲು ತಿರುಗುವಾಗ ಒಬ್ಬಹೆಂಗುಸು ಮಡಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಸರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಒಂದು ಬಂಡೆಯ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿ ಕೋಟಿಯ ಮೇಲೆ ಎರಿಹೋದುದನ್ನು ಕಂಡರು ಈ ಸುಳುವನ್ನು ತಿಳಿದು ಹೈದರನ ದಂಡಿನವರು ಆ ಕಡೆ ಕೋಟಿಗೆ ಎಣೆ, ಉಡು ಮೊದಲಾದುದನ್ನು ಎರಿಸಿ ಲಗ್ಗೆ ಹತ್ತಿದರು ಆಗ, ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ದೂಡ್ಡಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಸಂದು ಇದ್ದುದು ಕಾಣಿಸಿತು ಅದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಮನುಷ್ಯನು ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊಸೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಅನುವು ಇತ್ತು ಒಳಗೆ ದಟ್ಟವಾದ ಕತ್ತಲೆ ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನ ಸಂದಿಯೊಳಗಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆರಿ ಹೋಗುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಅನೇಕ ವೇರರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಒಳಗೆ ನುಗ್ಗಿದರು ಆ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲ್ಗಡೆಗೆ ಈ ಒಬ್ಬವನ ಗಂಡನಾದ ಕಹಳೆಯವನು ಇರುವ ಸ್ಥಳ. ಆತನು ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಊಟಕೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಒಬ್ಬವನು ಗಂಡನಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸಿ, ನೀರು ತರುವು

ದಕ್ಕೆ ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಇರುವ ಒಂದು ಕೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ಆಗ, ಅವಳಿಗೆ ಆ ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನ ಸಂದಿಯೊಳಗಿಂದ ಯಾರೊ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ ಬರುವ ಸಪ್ಪಳ ಕೇಳಿಸಿತು. ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಕಳ್ಳಕಂಡಿಯು ಗೊತ್ತಾಯಿತೆಂದೂ ಅವರು ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ ಬಂದು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕರ ಸರ್ವವೂ ನಾಶವಾಗುವದೆಂದೂ ತರ್ಕಿಸಿ, ಅವಳು ತನ್ನ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗಂಡನು ಅಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಊಟಮಾಡಿ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದನು. ಇನ್ನು ಆತನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಹೋಗುವುದು ಎಹಿತವಲ್ಲವೆಂದು ಬಗೆದು, ಆ ವೀರಳು ಗುಡಿಸಲಿನೊಳಗಿದ್ದ ಒಂದು ಒನಕೆಯನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಓಡಿ ತಿರುಗಿ ಆ ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತು ಕೊಂಡಳು. ಆ ಸಂದಿಯೊಳಗಿಂದ ಒತ್ತೊತ್ತಿಬರುವ ಕಟ್ಟಾಳುಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನ್ನು ರತನ್ನ ಕೈವನಿಕೆಯಿಂದ ಕುಟ್ಟಿ ನಲಕ್ಕೆ ಕೆಡುಹಿದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳ ಹೆಣದ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ರಾಶಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ವನಕೆಯಿಂದ ಕುಟ್ಟಿಕುಟ್ಟಿ ಓಬವ್ವನ ಕೈಗಳು ಸೋತುಹೋದುವು. ಆದರೆ, ಮಾಡುವುದೇನು? ಒಂದುಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರೆ ಶತ್ರುಗಳು ಎರಿಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಿಕ್ಕವರನ್ನು ಕರೆಯಲು ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ಅವಳು ತನ್ನ ಮುಸುಲಾಯುಧದಿಂದ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಯಮ ಸದನಕ್ಕಟ್ಟಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಆಕೆಯ ಗಂಡನು ಅವಳನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೆಂದು ಬಂದು ನೋಡುತ್ತಾನೆ! ಓಬಿಯ ಮೈಕೈಗಳು ರಾಮಾರಕ್ತವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದುವು. ಅವಳ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಅವಳಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರೂ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡನು ಬಂದರೂ ಅವಳು ಅವನನ್ನು ಗುರುತಿಸದೆ, ಆತನೂ ಶತ್ರುವಿನ ಕಡೆಯವನೆಂದೇ ತಿಳಿದು ಅವಳು ಆತನ ಮೇಲೆ ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಎರಿಹೋದಳು. ಈ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಶತ್ರುಗಳು ಆ ಸಂದಿಯೊಳಗಿಂದ ಎರಿ ಬಂದು ಓಬವ್ವನನ್ನು ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡರು. ಈ ಬಗೆಯಾಗಿ, ಓಬವ್ವನು ಅತುಲವಾದ ಶಾರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ತನ್ನ ದೊರೆಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಉಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಜೀವದ ಬಲಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು!

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. Inscriptions from Mysore and Coorg by
Mr Rice.
- 2 Epegraphia Karnatica volumes
3. Epegraphia Indica volumes
4. Ancient History of the Deccan by G Jouveau-
Deebrevil.
೫. ಪಾಳಯಗಾರರು ಎಂ ಎಸ್ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬಿ ಎ ,
೬. ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಪಾಳಯಗಾರರು ಎಂ ಎಸ್ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬಿ ಎ ,
- ೭ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಂಪುಟ ೧ ಮತ್ತು ೨ ರಾ ಹ ದೇಶ
ಪಾಂಡೆ ಎಂ ಎ , ಧಾರವಾಡ.
- ೮ ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಿಚರಿತೆ ಭಾಗ ೧-೨-೩ ಶ್ರೀ ಆರ್ ನರಸಿಂಹಾ
ಚಾರ್ಯ ಎಂ ಎ ,
9. Mythic society Journal vol. XX
10. Ancient India by S. Krishnaswami Iyengar.
- ೧೧ ಕಂಠೀರವ ವಿಜಯ—ಗೋವಿಂದ ವೈದ್ಯ
೧೨. ಕನ್ನಡ ಐದನೆಯ ಪುಸ್ತಕ (ಮೈಸೂರ ಪ್ರಾಂತದ್ದು.)
೧೩. ಮಹಿಷೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಚರಿತ್ರೆ—ಎಂ ಶ್ಯಾಮರಾವ ಎಂ ಎ.,
14. A forgotten Empire-Robert sewell.

ಶಬ್ದಕೋಶ.

ಅ

ಅಗುರ್ವು = ಘೋರ ರೂಪ, ಅಂಜಕೆ ಬರುವಂಥ ಆಕಾರ.

ಅಗ್ರಾಹವ = ಮುಖ್ಯಕಾಳಗ

ಅಂಕಚೇರಿಯರು = ಶೂರರು

ಅಂಗವಣೆ = ಕಾಶಲ್ಯ, ಚಾತುರ್ಯ, ಸಾಧನ

ಅಟ್ಟವಣಿಗೆ = ಅಟ್ಟ. ಅಟ್ಟಣ

ಅಣ್ಣು = ಪರಾಕ್ರಮ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ

ಅಣೆದು = ತಾಗಿ (ಅಣೆ=ತಾಕು)

ಅದಟು, ಅಧಟು = ಶೌರ್ಯ, ಧಿಟ್ಟತನ

ಅವಷ್ಟಂಬ = ಆಶ್ರಯ

ಅಳ್ಳು = ನಿರ್ವೀರ್ಯವಾಗು.

ಅಳುಕಿಸು = ಅಂಜಿಸು

ಆ

ಆಘಾಟ = ಎಲ್ಲೆ, ಸೀಮೆ, ಮರ್ಯಾದೆ

ಆರ್ದಾದುರ್ = ಗರ್ಜಿಸಿ ಗರ್ಜಿಸಿ (ಆರ್=ಕೂಗು, ಧ್ವನಿಮಾಡು).

ಆಂತವರು = ಇದಿರಾದವರು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದವರು

ಆಯತ = ಅಳತೆ, ಪ್ರಮಾಣ

ಆರ್ವು = ಶೌರ್ಯ

ಆಳ್ವನು = ಆಳುವವನು, ಒಡೆಯನು.

ಆಳ್ವರಿ = ಪ್ರಾಕಾರ, ಸುತ್ತಲಿನ ಗೋಡೆ.

೨

ಇ

ಇಟ್ಟಣಿಸಿ = ಗುಂಪಾಗಿ ಬಂದು.

ಈ

ಈಳ್ಳು ಕೊಂಡು = ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು.

ಉ

ಉಚ್ಚಳಿಸು = ಒತ್ತರದಿಂದ ಹೊರಗೆಬರು.

ಉಡುಗಿಸು = ಕುಂಠಿತವಾಗಿ ಮಾಡು

ಉಬ್ಬುಗುದುರೆಗಳು = ಸೊಕ್ಕಿದ ಕುದುರೆಗಳು.

ಉರ್ಕು = ಸಾಮರ್ಥ್ಯ

ಎ

ಎಡವಟ್ಟಾದ = ಆಡ್ನಾಡಿ, ಅಡ್ಡಹಾದಿ ಹಿಡಿಯುವ.

ಒ

ಒಕ್ಕಲಿಕ್ಕಿ = ಚಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ

ಒಕ್ಕೈಯವ = ಒಂದೇ ಕೈಯುಳ್ಳವ

ಒರ್ನುಡಿ = ಒಂದೇ ನುಡಿ, ಏಕಭಾಷೆ

ಒಳ್ಳು = ಒಳುವು, ಕೆಚ್ಚು, ಗೌರವ

ಓ

ಓಗಡಿಸು = ಓಕರಿಸು ಕುಂದು

ಕ

ಕಗ್ಗೊಲೆಯಕಾಳಗ = ಅತ್ಯಂತ ಕೊಲೆಯಾದ ಕಾಳಗ.

ಕಟಕ = ಸೈನ್ಯ.

ಕಟ್ಟಾಣಿ = ಕಟ್ಟಿವುಣಿ

ಕಟ್ಟಾಳುತನ = ಬಂಟಿತನ

ಕಡಂಗಿ = ಹುರುಪುಗೊಂಡು, ರಭಸದಿಂದ.

ಕಡಿಕಡಿಯಾಗು = ತುಂಡು ತುಂಡಾಗು

ಕಡಿಖಂಡವಾಗಿ = ಕಡಿದುತುಂಡಾಗಿ

ಕಡೆಗಾಲ = ಪ್ರಳಯಕಾಲ

ಕಣೆ = ಬಾಣ

ಕಂಪಳ = ಗುಂಪು

ಕರಡ = ಒಣ ಹುಲ್ಲು

ಕರವತ್ತ = ಕರಗಸ

ಕರವಾಳ = ಕತ್ತಿ

ಕರಾಳಾಸಿ = ಉಗ್ರವಾದ ಕತ್ತಿ

ಕವರ್ದು = ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡಿ, ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು.

ಕವಳಿಸು = ನುಂಗು

ಕುತ್ತಿ = ಹಿಚುಕೆ

ಕುಂಭಿ = ಆನೆ

ಕೂರಾದ = ಹದನವಾದ

ಕೆಚ್ಚಾಳು = ವೀರ.

ಕೆನ್ನೀರು = ರಕ್ತ

ಕೈಸುರಿಗೆ = ಕೈಗತ್ತಿ, ಚಿಕ್ಕಕತ್ತಿ

ಕೊಳಗುಳ = ಕಾಳಗ, ಯುದ್ಧ

ಕೋಟಿಜ = ಕವು, ಕರ.

ಗಂಡ = ವೀರ, ಶತ್ರು, ಕಲಿ.

ಗಂಡವೆಂಡಾರ = ಒಂದು ತರಹದ ಆಭರಣ.

ಗಂಡುದೋರ್ಪರಿಗಿಮಾರಿ = ಪೌರುಷದ ಬಿಂಕವನ್ನು ತೋರಿಸುವವರಿಗೆ
ಶತ್ರು.

ಗಾಂಗೇಯ = ಭೀಷ್ಮ

ಗೊಂದಳಿಸಿ = ಗಜಬಜಸಿ ಗುಂಪುಗೂಡಿ

೪

ಘ

ಘಟಕ = ಗಟ್ಟಿಗ

ಘಟಕಾಸ್ಥಾನ = ಪಾರಶಾಲೆ

ಘರಟ್ಟು = ಬೀಸುಗಲ್ಲು

ಚ

ಚಲದಂಕಮಲ್ಲ = ಚಲಹಿಡಿದು ಹೋರಾಡುವ ಶೂರ

ಛ

ಛಲದಂಕಮಲ್ಲ = ಛಲ ಹಿಡಿದು ಹೋರಾಡುವ ಶೂರ.

ಜ

ಜಗ್ಗಲಿಲ್ಲ = ವಶವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಬಗ್ಗಲಿಲ್ಲ

ಜೊಂಡು = ದಟ್ಟವಾದ ಮೊಸಗಳು

ತ

ತಕ್ಕನ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ = (ತಕ್ಕು = ದೊಡ್ಡ ಬಹಳ ಶೂರನಾದ ಅರ್ಜುನ.)

ತನಿವೀರರಸ = ಪರಿವಕ್ಷ್ಯವಾದ ವೀರರಸ

ತರವಾರ = ಕತ್ತಿ, ವಿಡ್ಡ

ತಳಿಯಮುರಿ = ಸುತ್ತುಗಟ್ಟನ್ನು ಮುರಿ, ಬೇಲಿಯನ್ನು ಮುರಿ

ತಳ್ತಿದು = ತಳ್ಳು + ಇರಿದು = ತಿಕ್ಕಿ ಇರಿದು

ತಲೆಹರಿಗೆ = ತಲೆಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಧಾಲು

ತಾಗಿ ತಡೆವರನ್ನು = ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟುವವರನ್ನು.

ತುಡುಕಿರಿದು = ತುಡುಕಿ + ಇರಿದು ತುಡುಕು = ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿ.

ತುತ್ತಿ = ನುಂಗಿ (ತುತ್ತು = ತುತ್ತುಮಾಡು, ನುಂಗು)

ತುಯಿದು = ಎಳೆದು (ತುಯಿ = ಎಳೆ)

ತುಳಿಲಾಳು = ಶೂರರು, ಬಂಟರು (ತುಳಿಲ್ = ಶೂರ)

ತೂಳ್ಳು = ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ (ತೂಳ್ = ಬೆನ್ನಟ್ಟು)

ತೆನೆ (ಕೋಟೆಯ) = ತುದಿ, ಪ್ರಾಕಾರಾಗ್ರ

ತೊತ್ತಳದುಳಿ = ನುಗ್ಗು ನುಗ್ಗುವಂತೆ, ತುಳಿ.

ತೊವಲು = ತೂಗಲು, ಚರ್ಮ

ತೋರ್ಕೆವೆತ್ತ = ತೋರಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆದ

ತೋಳ್ತೀನು } = ಸಾಹಸವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಇಚ್ಛೆ ಆಶುರತೆ
ತೋಳ್ತಂಡಿ }

ತೋಳ್ಬಲ್ಪು = ತೋಳಿನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ

ತೋಳ್ವೊಯ್ಯು = ತೋಳಿನಿಂದ ಹೊಯ್ಯು

ದ

ದಿಗ್ಭಿತ್ತಿ = ದಿಕ್ಕುಗಳೆಂಬ ಗೋಡೆಗಳು

ದುರಗಲಿತನ = ಶೂರತನ, ಧುರದಲ್ಲಿಯ ಶೂರತನ

ದೂರ್ಬಲ = ತೋಳಿನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ

ದೂರ್ವಿಕ್ರಮಾಡಂಬರ = ತೋಳಿನ ಸಾಸುಧ್ಯದ ಅಡಂಬರ, ತೋರಿಕೆ

ನ

ನನ್ನಿಯ = ಪ್ರೀತಿಯ

ನಿಕೇತನ = ಮನ

ನಸಿತಖಡ್ಗ = ಹವನವಾದ ಏಡ್ಗ

ನಿಕ್ಷುಣ್ಣವಾಗಿ = ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ

ನಗಶ್ಚಿ = ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ, ಕೀರ್ತಿ

ನರ್ಪಡಿಸಿ = ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸರಿಪಡಿಸಿ

ಪ

ಪಡಲ್ಪಡಿಸಿ = ಚದರಿಸಿ, ಮುರಿದು

ಪಡೆಗೊಂಡು = ಸೃಷ್ಟವನ್ನು ತಗೆದುಕೊಂಡು

ಪಡೆವಳ = ಸೇನಾಪತಿ

ಪರ್ಯಾಣ = ಕುದುರೆಯ ಧಡಿ, ಜೀನು

ಪಾರುಪತ್ಯಮಾಡು = ದಂಡಿಸು

ಪೆರಗಿಕ್ಕು = ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿ (ಪೆರಗು = ಹಿಂಭಾಗ)

ವೇಚಿನಲ್ಲಿ = ಗಂಡಾಂತರದಲ್ಲಿ

ವೇಸೇಳಿಕೊಂಡು = (ವೇಸು = ಹೇಸಿಗೆ) ಹೇಸಿಗೆ ಏಳುವಂತೆ ಕೊಂಡು

ವೊಂಗು = ಧೈರ್ಯ

ವೊನ್ನತೂಡರು = ಒಂದು ತರದ ಬಂಗಾರದ ಆಭರಣ

ವೊಗಕ್ಕೆ = ಹೊಗಳಿಕೆ

ಬ

ಬಲ್ಪು = ಶಾರ್ಫ

ಬಲ್ಲರುಳು = ದೂಡ್ಡಕರಳು

ಬಲ್ಪಂಟರು = ಹರಿದಾದ ಶೂರರು

ಬವರ = ಕಾಳಗ

ಬಳಸು = ಸುತ್ತಿಗಟ್ಟು

ಬಾರಿಗೆ = ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ, ಸರತಿಗೆ,

ಬಿಣ್ಣು = ಗೌರವ

ಬಿತ್ತರದಿಂದ = ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ

ಬೀರ = ವೀರ್ಯ

ಬಂಗೊಡದ = ಬೆನ್ನು ಕೊಡದ

ಬೇಗುದಿಗೊಳ್ಳು = ದುಃಖಪಡು

ಬೇಹಿನವರು } = ಗುಪ್ತಚಾರರು
ಬೇಹುಗಾರರು }

ಬೊಪ್ಪಿರಿ = ಆರ್ಭಟಿಸು

ಭ

ಭುಜಬಲಾವಷ್ಟಂಬ = ಭುಜಬಲದ ಆಶ್ರಯ

ಭೋಗಪಟ್ಟಿ = ಇನಾಮು

ಮ

ಮದವಾರಣ = ಮದೋನ್ಮತ್ತವಾದ ಆನೆ.

ಮದ್ದಾಳು = ಮತ್ತರಾದ ಆಳುಗಳು.

ಮನ್ನಯರು = ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು, ಮಾನ್ಯರು

ಮಲೆತುನಿಂತ = ಸೊಕ್ಕಿಗೆ ಬಂದ, ಎರಿಕುಳಿತ.

ಮಲೆಯಾಳು = ಗುಡ್ಡಗಾಡಜನರು

ಮಸಗಿ = ತಿಕ್ಕಿ, ಮಸದು.

ಮಸೆವೆತ್ತ = ದಹನವಾದ

ಮಾರ್ಪಡೆ-ಭೀಮ = ಇದಿರಾದ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಭೀಮನಂತಿರುವವ

ಮಾರ್ಮಲೆವ = ಸೊಕ್ಕಿಗೆ, ಇದಿರಾಗಿ ನಿಂತ

ಮಿಕ = ಕಾಡು ಹಂದಿ

ಮುಂಚೂಳಿಯ ಕಾಳಗ = ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮುಂದೆ ಹೋದ ಚೂಡಿಯ (ಸೈನಿಕರ) ಕಾಳಗ.

ಮುಡಿಪಾಗಿಡು = ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ತೆಗೆದಿಡು.

ಮುನ್ನೀರು = ಸಮುದ್ರ

ಮುಂಬಿಟ್ಟು = ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಹೋಗಿ

ಮೆಳೆ = ದಟ್ಟವಾದ ಬಿದುರುಗಳ ಗುಂಪು

ಮೇರುವೆ = ಎತ್ತರವಾದ ಸ್ಥಳ, ಮೇಡು,

ಮೇಲಂಕವಣಿ = (ಅಂಕವಣಿ = ಎದೆಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಧಾಲು)

ಮೊನಮುರಿದು = ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕುಂದಿಸಿ (ಮೊನ=ಸಾಮರ್ಥ್ಯ)

ಮೊನೆಗಾರರು = ಶೂರರು (ಮೊನ=ಕಾಳಗ).

ಮೋಹರ = ಕಾಳಗ.

ರ

ರಟ್ಟುಘರಟ್ಟು = ರಟ್ಟು ಅರಸರಿಗೆ ಬೀಸುಕಲ್ಲಿನಂತಿರುವ.

ರಾವಿ = ಹೂಂಚು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿ.

ರೊಪ್ಪೆಹಾಕಿಕೊಂಡು = ಕುರಿಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು.

ಲ

ಲಾಲಾಜಲಪ್ರವಾಹ=ಕುದುರೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟ ಜೊಲ್ಲಿನ ಪ್ರವಾಹ

ವ

ವಾರಾಸಿಪರ್ಯಂತ = ಸಮುದ್ರ ಪರ್ಯಂತ.

ವಾಹಿನಿ = ಸೈನ್ಯ

ವಕ್ರಮವೈಭವ = ಶೂರತನದ ಸೊಬಗು

ವಿಕ್ರಾಂತ = ಶೂರತನ

ವಿಜೀಗೀಷುವೃತ್ತಿ = ಜಯಿಸುವ ಇಚ್ಛೆ

ವೀರಾಡಂಬರ = ಶೌರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು

ವೈರಿಕುಲ ಕಾಲದಂಡ = ವೈರಿಕುಲಕ್ಕೆ ಯಮನಂತೆ

ಸ

ಸಲಿಸಂದು = ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು

ಸಾರಸ್ವತ = ಸಾಹಿತ್ಯ

ಸಾಲಮೋಹರ = (ಮೋಹರ = ಸಂಗ್ರಾಮ) ಕಾಳಗದ ಸಾಲು.

ಸಾಹಣೆ = ಕುದುರೆ ಏರುವುದರಲ್ಲಿ ಧುರೀಣ

ಸಿಲುಬೆ = ಶೂಲ

ಸೀಕರಿಯಾಗಿ = ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾಗಿ

ಸುತ್ತಣಿಯರು = ಕಾಲುಗಳದವರು.

ಸುರಿಗೆಕಾರ = ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದವರು

ಸುರುಟು = ಮುದುಡಿಕೊಂಡು

ಸೂಕರಾನೀಕ = ಕಾಡು ಹಂದಿಗಳ ಸಮೂಹ

ಸೆಣೆಸು = ಕೋಪಗೊಳ್ಳು

ಸೌಸನ = ಕಂಪು, ವಾಸನೆ, ಗಂಧ

ಹ

ಹಿಂಚಿಸಿ = ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ

ಶುದ್ಧೀಕರಣ

(ಅ) ಸಹಜವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗುವ ಮುದ್ರಣದ ಮತ್ತು
ಕೈತಪ್ಪಿನ ದೋಷಗಳು.

ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರವೇಶ		ಪುಟ ಸಾಲು	ಶುದ್ಧ
ಪುಟ ಸಾಲು	ಶುದ್ಧ	೧೨	೩ ಕೊಂಡೊಡನೆಯೆ
೨	೭ ಓದಲಿಕ್ಕೆ	,,	೪ ಮೇಲೆ
,,	೮ ಕಾಲಕ್ಕೆ	೧೩	೬ ಪಾತಾಳಕ್ಕೊತ್ತಿ
೪	೫ ಪರಿಪಕ್ವದಶೆಗೆ	,,	೧೮ ಕೆನ್ನಾಲಗೆ
೩	೪ ಮಿಕ್ಕ ಕಡೆಗೆಲ್ಲಿಯೂ	,,	೨೦ ಹರ್ಷವರ್ಧನನ
ಮೂಲ ಪುಸ್ತಕ		೧೪	೭ ಕಟ್ಟಕಡೆಯ
೨	೧೨ ಪರನ	,,	೧೫ ನರವುಗೊಡುವ
೩	೩ ಚಾಣಕ್ಯ	೧೫	೮ ' ಆತನಿಗೆ ' ಹೆಚ್ಚಿಗೆ
೩	೪ ನಿರ್ಮೂಲ		ಬಿದ್ದಿದೆ]
,,	೭ ಮದಾಂಧ	೧೭	೧೫ ಕುತ್ತಿಗಳು
೪	೧೫ ಜರ್ಜರಿತನನ್ನಾಗಿ	೧೮	೯ ಬೇಯ್ಯುತ್ತದ
೫	೩ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ	೧೯	೫ ಬೆನ್ನುಗಟ್ಟ
,,	೨೪ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು	,,	೯ ಕಕ್ಕುಲಾತಿ
೭	೬ ಹುಟ್ಟುತ್ತದ	೨೦	೧೯ ಸ್ವಾರ್ಥಿಯೆಂದು
೯	೮ ಅರಸರನ್ನೂ	೨೧	೫ ಅರ್ಹನಾರೆಂಬುದನ್ನು
,,	೯ ಸುಕುಮಾರತೆಯಲ್ಲಿಯೇ	,,	೧೮ ಆಂತವರೊಡನೆ
,,	೧೪ ಆತನಿಗೆ	,,	,, ಆ ದೇಶವನ್ನು
,,	೧೯ ಅರಸನಾದೊಡನೆ	,,	೨೨ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡನಲ್ಲದೆ
,,	೨೧ ಎರುದ್ದವಾಗಿ	೨೨	೫ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೂ
೧೧	೧೯ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ	೨೬	೫ ಹುರಿದುಂಬಿಸಿಗೊಂಡು

ಪುಟ ಸಾಲು	ಶುದ್ಧ	ಪುಟ ಸಾಲು	ಶುದ್ಧ
೨೬ ೧೧	ಕಲಿಮಾರ್ತಂಡ	, ೧೯	ಕಡುಗಲಿ
,, ೧೩	ಕಟ್ಟಾಣತಿ	,, ೨೨	ಇದಿರಾಂತು
,, ೨೭	ಅನಂತರ	೩೮ ೧	ಬಸಿರೊಳಗೆ
೨೭ ೧೩	ಖಡ್ಗಾಘಾತ	,, ೭	ಅವಿತುಕೊಂಡು
,, ,	ಬಣವೆ	,, ೧೪	ಹೊಡೆತ
,, ೧೯	ಮೊರಹೊಕ್ಕು	೩೯ ೧೭	ಕಪ್ಪಕಾಣಿಕೆ
,, ೨೩	ಮಳಖೇಡಕ್ಕೆ	,, ೧೮	ದೇಶವನ್ನು
೨೮ ೧	ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ	೪೧ ೧೨	ವಾಡ್ಮಯ ಸ್ಥಿತಿ
೨೯ ೮	ಪುರುಷ	,, ೧೩	ದೊರೆಗಳು
,, ೨೦	ಆದರೆ	, ೧೬	ಅವರ
೩೦ ೧	ಪ್ರೀತಿ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿ	೪೨ ೭	ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ
೩೧ ೫	ಕೈಗೊಟ್ಟರೆ	೪೩ ೩	ಪುನಃ
,, ೧೨	ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವಾಗ	೪೪ ೧೮	ತರಿದೊಟ್ಟ
,, ೧೩	ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ	೪೫ ೧೦	ತೈಲಪನು
,, ,	ಸುದ್ದಿ	,, ೨೪	ಭಿಟ್ಟಿ
,, ೧೮	ಧ್ರುವ ಗೋವಿಂದ	,, ,	ತೈಲಪನು
೩೨ ೪	ಸೃಗೂಟ್ಟನು	೪೭ ೧	ಭದ್ರಕ
,, ೧೨	ಗೋವಿಂದನ ವರಕ್ಕೆ ಪೂರಾ,	,, ೩	ಕ್ರಾಕಲಿಕ
,, ೧೪	ಫಲದ್ರೂಪ	,, ೫	ಕುಂಭ
೩೩ ೪	ಆದರ ಬುದ್ಧಿ	,, ೮	ಘೋರ್ಜರ
೩೪ ೧೧	ತೋರಿಸುವ	೪೮ ೭	ತುಂಬಿದ್ದರೂ
೩೫ ೩	ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಳುಕ್ಯ	,, ೧೧	ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ
೩೬ ೨	ಒಂದೇ ಮೈಯಲ್ಲಿ	೪೯ ೧೩	ಜದರಿದವು
,, ೧೨	ಚೋಳರ ರಾಷ್ಟ್ರ	,, ೨೨	ಧೈರ್ಯೋದ್ವಾಮ
	[ಚೂಟರ	,, ೨೪	ಆಸುವನ್ನು
,, ೧೬	ಅರ್ಕೋಣದ	೫೦ ೯	ಸ್ತಂಭ

ವುಚಿ ಸಾಲು

ಶುಧ್ಧ

ವುಚಿ ಸಾಲು

ಶುಧ್ಧ

೫೦	೯	ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ	೬೮	೨೩	ಸಂಭವಿಸಬಹುದೆಂದು
,,	೧೯	ಚೋಳರ	೬೮	,,	ನರಗಿದ ಎಡಬಲದ
೫೧	೧೨	ಮೌಕ್ತಿಕ	೭೧	೧೪	ವಿಶೇಷವೇನಂದರ
೫೨	೧೧	ಮೊಳಗಿದರು	,,	೨೩	ಅಗಳತೆಗಳಾಗಿದ್ದವು
,,	೧೩	ಅಕ್ಕಾದೇವಿಯೂ	೭೨	೧೪	ಅಚ್ಚುಗಿ
೫೪	೧೧	ಮೊರೆಹೊಕ್ಕು	೭೩	೪	ಸ್ಥಿತಿ
೫೫	೭	ಅಂತಹರಲ್ಲಿ	೭೪	೫	ಮಾಂಡಲಿಕ
,,	೧೭	ಶಾಂತಿಯಿಂದ	,,	೭	ತನ್ನ ಗೋಸ್ವರ
೫೬	೨೫	ತಿಳಿಪ್ಪ	,,	೧೬	ಆಳತೊಡಗಿದನು
೫೭	೧೨	ನದಿಗಳ ನಡುವಿನ	,,	೧೮	ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿ
		ಜ್ಞಾನಯಂಧ]	,,	೨೦	ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಿಂದನ್ನಿಸಿ
,,	೧೭	ವಿಮರ್ಶಿ			ಕೊಳ್ಳು]
,,	೭೧	ಕರಳ ಧರಣೀಶ	,,	೨೩	ಗ್ರಸ್ತವಾಗಿ
,,	೨೨	ಕೂಲ್ಲಿವಾಕೆಗ	೭೫	೧೩	ಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕೆ
,,	೨೬	ಸುಟ್ಟುದರ	೭೬	೧೪	ವಿಷ್ಣು ವರ್ಧನನು
೫೮	೧೦	ಝಟಿತಿ	,,	೧೯	ವಿಧ್ವಂಸನ
೫೯	೨	ವರೆಗೆ	೭೭	೪	ಗಿದಯುತ್ತಿರುವಾಗ
೬೦	೧೧	ಮೊರೆಹೋಗದ	,,	೨೪	ಜಿಗಿಯಿತು
೬೨	೨೦	ಹೆಗಲುಗೊಟ್ಟು	೭೮	೨	ಪುರಿಗೆರೆ
,,	೨೬	ಭೂಭೃದ್ವರ್ಗ	,,	೬	ಸೂನೆಯೂರು ಅಥವಾ
,,	,,	ಧರಣೀಶ			ಶಶಕಪುರದಲ್ಲಿ ದಹನ
,,	೨೭	ಶ್ರೀಗೆ ಅದನ್ನು			ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು
೬೫	೨೪	ಬಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು	,,	೯	ಕರ್ನಾಟಕದ
,,	೨೫	ತೆಕ್ಕೆ	೭೯	೫	ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ
೬೮	೨೦	ಎಲ್ಲಿಯೂ			ನಾದ]

ಪುಟ ಸಾಲು	ಶುದ್ಧಿ	ಪುಟ ಸಾಲು	ಶುದ್ಧಿ
೭೯ ಲ	ರಾಜ್ಯಕ್ರಾಂತಿ	೮೭ ೭	' ಇದರಲ್ಲಿ ' ಲೋಪ
,, ೧೩	ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ		ಮಾಡಬೇಕು]
೮೦ ೨೩	ಮೊಡ್ಡ	,, ೧೧	ಕಾದಿ
೮೧ ೧೦	ಪರಾಕ್ರಮಿಯು	,, ೧೨	ಬಲ್ಲಾಳು
,, ೧೧	' ಆತನೊಡನೆ ' ಓದ ಲಲ	೭	ವೀರಬಲ್ಲಾಳ
	ಬೇಡಿರಿ]	೮೯ ೯	ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ವಿಶ್ವಾ
,, ೧೩	ಪರ್ಮಾಡಿ		ಸಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ
,, ೨೩	" ಆದರೆ " ಓದಬೇಡಿರಿ	,, ೧೭	ಇಂತಹ ಈ ಗರುಡರು
೮೨ ಲ	ಹಿಡಿದುಕೊಂಡುದರಿಂದ	೯೧ ೬	ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ
,, ೨೦	ಎದುರಿಸಿದನು	೯೧ ೧೯	ಆ ಕುದುರೆಯನ್ನೇರು
೮೩ ೫	ಇಸ್ವಿಯ		ವುದು]
,, ಲ	ಧಾರಣ	೯೨ ೧೨	ಸಾವಿರ
,, ೨೦	ನಿಜಭುಜಪ್ರತಾಪದಿಂದ	,, ೧೬	ಅನೆಗಳು
,, ೨೩	ಅದನ್ನು ಮಸೆದನು	೯೩ ೧೧	ಉರವಣೆಯಿಂದ ಕಾದಿ
೮೪ ೯	ಉಪಯೋಗಿಸಿ	೯೪ ೬	ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದು
,, ೧೫	ಅವರು	,, ೯	ಕರ್ತವ್ಯ
,, ೧೯	ಬುದ್ಧ	೯೫ ೫	ಅಂಗುಷ್ಠ
೮೫ ೧೯	ಮಾರ್ಕ್ಸಸ ಇಟೋ ಎಂ	,, ೨೪	ಅವಳು ಗಂಡನಮುಂದೆ
	ಬ ಮಂತ್ರಿಯು ಇದ೯೬	೧	ಆತನನ್ನು ಪಾರು ಮಾಡಿಕೊಂಡು]
	ಕೈ ಬದಲಾಗಿ ನೋಗಿ		
	ಎಂಬ .... ದಂಡನಾಯ	,, ೪	ಮಂತ್ರಿಯು
	ಕನು ಎಂದು ಓದ	,, ೧೫	ಒಬ್ಬ ಬಂಟನು
	ಬೇಕು	೯೮ ೨೫	ಬಾಹ-ಉದ್ದೇನನ
೮೬ ,,		೧೦೦ ೫	ತಿರುಹಿದ
೮೭ ೩	" ಗರುಡರು " ಎಂಬು	೧೦೨ ೨	ಹಾವಳಿಯ ಮೂಲಕ
	ದೊಂದು]	,, ೯	(ಓಡಿಸಿ)ದವು

ಪುಟ ಸಾಲು	ಶುದ್ಧ	ಪುಟ ಸಾಲು	ಶುದ್ಧ
೧೦೨ ೧೮	ಆದರೆ	೧೧೧ ೧೮	ಹುದುಗಿಕೊಂಡು
೧೦೩ ೧೯	ಅಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟು ನು	೧೧೨ ೫	ಒರಂಗಲ್ಲದ
೧೦೪ ೪	ಭುಜಾವಷ್ಟಂಭ	,, ೮	,,
,, ೧೩	ವರ್ಣಿಸಲಸದಳವು	,, ೧೧	,,
,, ೧೪	ರಣಕ್ರಂದನದ	,, ೧೬	,,
,, ೨೩	ಓಡಹೋಗಲಾರಂಭ	೧೧೩ ೧೬	ಗಿಡುಗನಂತೆ
	ಸಿತು]	,, ೧೭	ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ
,, ,,	ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ	,, ೨೦	ತಲೆಗೊಟ್ಟು
೧೦೫ ೩	ತಿಂಗಳವರೆಗೆ	,, ೨೧-೨೨	ಇಬ್ಬರು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗ
೧೦೬ ೯	ಬಿಟ್ಟುಕೊಡೆನೆಂದು		ಳು ಗಂಡಾಂತರಮೊಳಗೆ
,, ೨೪	ಅಟೋರಕ್ಕೆ		ಸಿಕ್ಕುವುದುಅನರಿಬ್ಬರೂ
,, ೨೬	ಒಂಬತ್ತು	,, ೨೫	ಒರಂಗಲ್ಲ
೧೦೭ ೧೩-೧೪	“ ಈ ನೃಪೇಂದ್ರನ ೧೧೪ ೧	,,	,,
	ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ” ಎಂ	,, ೧೦	ತನ್ನ ಸೈನಿಕರಿಗೆ
	ಬುದು ೧೬ನೆಯ ಸಾಲಿ	,, ೨೪	ಕೊಲೆಗಡಕ
	ನಲ್ಲಿ “ ಅನವರತವಾಗಿ ೧೧೭ ೧೯		ಗರಡಿಯ ಸಾಧನ
	ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು ” ಎಂ ೧೧೮ ೫		ಹೆಣ್ಣು ಮಾಡಿದುದು
	ಬುದರ ಹಿಂದ ಇರತ ೧೧೯ ೮		ಕೃಷ್ಣರಾಜನಿಗೆ ಹಸ್ತ
	ಕೃದ್ಧ		ಗತವಾಯಿತು]
,, ೧೬	ಬಿದರ ಮೆಳೆ	೧೨೧ ೫	ಬಡೆಯ
,, ೧೯	ಧಾರಣೆ	,, ೨೫	ಸೈನ್ಯವನ್ನು
೧೦೯ ೧೦	ನೆಲೆಗೊಂಡಿತ್ತು	,, ೨೬	ತೊಳ್ಳಿ
೧೧೦ ೧೩	ನೆಲೆಗೊಂಡಿತ್ತು	೧೨೨ ೧೦	ಕಾದಿ
೧೧೧ ೩	ಒರಂಗಲ್ಲ	,, ೧೬	ಸುಲ್ತಾನನನ್ನು
,, ೯	ಮುರಿಬಡೆದು	೧೨೩ ೨	ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ
,, ೧೫	ತುತ್ತಾಗತಕ್ಕವನೇ	೧೨೫ ೫	ಉಬ್ಬಿದವರಾಗಿ

ಪುಟ ಸಾಲು	ಶ.ದ್ವ	ಪುಟ ಸಾಲು	ಶುದ್ಧ
೧೨೫ ೧೮	ತ್ವೇಷವು	೧೩೭ ೧೦	ಸಾವರಿಸಿಕೊಂಡು
೧೨೬ ೧೬	ಕಡೆದುಕೊಂಡು	,, ೨೦	ಅರಸುಗುದರೆ
,, ೧೯	ಒಡೆದಿತ್ತು	೧೩೮ ೨೩	ಕಲುಬುರ್ಗಿಯನ್ನು ಗೆ
೧೨೮ ೬-೭	ತೆಗೆದುಕೊಂಡುದರಿಂದ		ದ್ದುಕೊಟ್ಟನು]
,, ೮	ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟುದರಿಂದ	,, ೨೪	ಕೈಯ್ಯಳವು
೧೩೦ ೧೮	ಎದುರಿಸುವ	೧೪೯ ೧೬	ಕುಹಕಿಗಳಿಂದ
,, ೨೧	ಕಂಬಗಳ	,, ೧೯	ಸರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟರು
,, ,,	ಒಗೆಯುವದಕ್ಕೆ	೧೪೧ ೧-೨	ತಡೆಯವೇಕೆಂದು
೧೩೧ ೨	ಅಟ್ಟಿ	,, ೨೨	ಟೀಪುವನ್ನು
,, ೩	ಅರಸನಿಗೆ	,, ೨೫	ದಾಳಿ ಮಾಡಿದನು
೧೩೨ ೬	ಕಂಡು	೧೪೨ ೩	ಕಂದಕವೆಲ್ಲ
೧೩೨ ೧೦	ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ	,, ೮	ಯೋಜಿಸುವ
೧೩೩ ೧೦	ವಿರೂಪಾಕ್ಷೇಶ್ವರನನ್ನು	,, ೧೧	ಕೈಯ್ಯೊನಿಕೆಯಿಂದ
,, ೧೨	ಪೂಜಾರಿಗಳಾದ	,, ೨೬	ಊಟಕ್ಕೆ
,, ೧೬	ಬಿಳಿಚೋಡಿನ	,, ೨೭	ಹೋಗಿದ್ದನು
,, ೧೭	ಪೂಜಾರಿಗಳು	೧೪೩ ೨	ಯಾರೋ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ
೧೩೪ ೩	ಬಿಳಿಚೋಡಿನ	,, ೯	ಬಾಯಿಗೆ
೧೩೬ ೧೨	ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆ	,, ೧೨	ಒನಿಕೆ
,, ೧೨	ನಿಟ್ಟಿರುಳಲ್ಲಿ	೧೪೪ ೩	Epigraphia
,, ೧೩	ಅರಸುಗುದರೆ	೪	,, ,,
೧೩೬ ೧೯	ಬಡೆದು ಗೂಟಕ್ಕೆ		ಶಬ್ದಕೋಶ.
,, ೨೨	ಹಾಗೆಯೇ	ಪುಟ ಸಾಲು	ಶುದ್ಧ
೧೩೭ ೨	ಮೆಟ್ಟಿ ಹಿಡಿದು	೧ ೧೧	ಅವಸ್ಥಂಭ
,, ೩	ಎಡಗೈಯಿಂದ	೨ ೧೦	ಅಡ್ನಾಡಿ
,, ೬	ಒಕ್ಕೈಯ್ಯವ	,, ೧೨	ಒಕ್ಕೈಯ್ಯವ
,, ೯	ಬರ್ಚೆ	೩ ೧೮	ಕೊಳುಗಳ

ಪುಟ ಸಾಲು	ಶುದ್ಧ	ಪುಟ ಸಾಲು	ಶುದ್ಧ
೩ ೧೯ ಕಪ್ಪ		೬ ೧೭ ವೀರ	
,, ೨೩ ತೋರಿಸುವವರಿಗೆ		,, ೨೪ ಭುಜಬಲಾವಷ್ಟಂಭ	
	ಮೃತ್ಯು]	೭ ೩ ಮತ್ತನಾದ ಅಳು	
೪ ೪ ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು		,, ೭ ಹದನವಾದ	
,, ೧೩ (ತಕ್ಕು=ದೊಡ್ಡ)		,, ೧೧ (ಸೈನ್ಯದ)	
,, ೨೦ ತುಡುಕು=ತಡವು		,, ೧೭ (ಅಂಕ+ಮನೆ) ಕುದು	
,, ೨೩ (ತುಳಿಲ್=ಶೌರ್ಯ)		ರಿಯ ಧಡಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದ	
,, ,, ಶೂರ, ಬಂಟ		(ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ಮತ್ತು	
,, ೨೪ ತೂಳ್ಡಿ (ತೂಳ್ಳು=		ಬೆಳ್ಳಿಯ) ವಿವಿಧ ಹೂವು	
	ಜೆನ್ನಟ್ಟು)	ಗಳು ಅಥವಾ ಬಿಲ್ಲ	
೫ ೧೭ ನಿಶಿತಖಡ		ಗಳು	
೬ ೧೧ ಹಿರಿದಾದ			

(ಆ) ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ನ್ಯಾಕರಣವಿರುದ್ಧವಾದ ಮತ್ತು ಅನ್ಯ ಕಾರಣಗಳ ಮೂಲಕ ಚರ್ಚೆಗೆ ಅರ್ಹವಾದ ಶಬ್ದಗಳು.

ಪುಟ ಸಾಲು	ಶುದ್ಧ	ಪುಟ ಸಾಲು	ಶುದ್ಧ
೨ ೨೪ ದುಕ್ಕಟ		೩೧ ೧೪ ಕೆಂಡವಾದನು	
೩ ೧೮ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಮಾತ್ರನೇ	೩೨	೧೨ ಪೂರಾ	
೮ ೨೫-೨೬ ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಕನು		,, ೨೫ ಕಲಾಪ್ರೇಮಿಯು,	
೯ ೧೨ ಜಿಗಪ್ಪ		ಕವಿಯು	
೧೪ ೯ ಖಡ್ಗವಶೋಕವೆಂಬ	೩೫	೧ ನೃಪವು ಮುದುಕವಾಗಿ	
೧೯ ೫ ಜೆನ್ನುಕಟ್ಟಿ	೩೬	೧೩ ಭೂತರಾಯವೆಂಬ	
೨೧ ೫ ಕೇವಲ ತನ್ನ ಗೌರವವ		ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ	
	ಸೃಷ್ಟಿ]	೨೧ ಸಗರತ್ರಿನೇತ್ರ	
,, ,, ರಾಜ್ಯಶೋಭಗ್ರಸ್ತ	೩೯	೫ ಕಲಚೂರ್ಯರಿಗೆ ನೆರ	
	ನಲ್ಲವೆಂದು	ವಾದುದು	
೩೦ ೧೦ ಬರಿಸಿಡಲು		,, ೨೨ ಅಧಟ	

ಪುಟ ಸಾಲು	ಶುದ್ಧ	ವಿಳಿ ಸಾಲು	ಶುದ್ಧ
೪೨ ೩	ಸಣ್ಣಾಗಿ ಸುಡುತ್ತಿತ್ತು	೧೧೦ ೧೪	ಗೊಂದಲವು ಪ್ರಾರಂಭ
೪೪ ೨೪	ಯುದ್ಧಯಾತ್ರಿಗ		ವಾಯಿತು
೫೭ ೧೬	ಜೋಳ ಅರಸನು	೧೧೧ ೨೨	ವೀರರನ್ನು ಉಚ್ಚಾಟನ
೫೮ ೧೪	ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು		ಗೃಹರು
	ತೋರಿಸಿದನು	೧೧೩ ೧	ಆಶೆಪಟ್ಟು
,, ೧೭	ಸಮ್ಮುಖವನ್ನು ಸಾರ್ದನು,,	೧೧೫	ಸ್ವಪ್ನ ಜನರನ್ನು
೬೨ ೨೦	ತಾನಾಬ್ಬನೇ	೧೧೪ ೩	ಇತಿಹಾಸವೆಂದ
	ಹೆಗಲುಕೊಟ್ಟು,,	೧೧೬	ವಳಸಗೂಡದ
೮೧ ೧೧೩	ಅನ್ಯಮಲೆಪರ	,, ೧೧೫-೧೬	ಕೆಚ್ಚಿ ಬುದ್ಧಿ
೮೪ ೫	ವಿಶೇಷ ಜನರು	೧-೫ ೨೭	ಸಿಲ್ಪಿರುವ
೮೮ ೪	ಬಲ್ಲಾಳನೇ ತನ್ನ ಗುರು	೧೧೬ ೮	ಸುರಿಗ ಕಾಳಗ
	ಎಂದು ಬಗೆದಿದ್ದನು,,	೧೧೧	ಕೋಟಿಯ ಒಳಗೆ
,, ೧೯	ತರವಾರಿಯ ಬಾರಿಗ		ನುಗ್ಗಿದರು
೯೦ ೬	ಪರಮಾಯುಷ್ಯವೆಲ್ಲವೂ	೧೧೮ ,,	ಹೆಸರು ಕೇಳಿದೊಡನೆ
	ತನ್ನ ಆಳ್ವನಿಗಾಯ್ತೆ	೧೧೯ ೧೫	ಶ್ರಮಪಟ್ಟಿತು
	ನಿಸಿದನು	೧೨೨ ೧೧	ಇಡೀ ಸೃಷ್ಟಿ
೯೬ ೯	ನನವು ಆಯಿತು	,, ೨೪	ಎದೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡು
೯೭ ೨೬	ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು	೧೨೫ ೧೭	ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ
೧೦೧ ೧೮	ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದು	೧೨೬ ೧೯	ಮೊಳಕೆ
೧೦೨ ೨೧	ಸ್ಥಾಪಿಸಿದುದರಿಂದ	೧೨೮ ೫	ಭಲ್ಲ ಶಕ್ತ ಪ್ರಯೋಗ
೧೦೪ ೧೪	ಒಬ್ಬನು ಮಾತ್ರವೇ		ಇವುಗಳಲ್ಲಿ
	ಪಾರಾಗಿ	೧೨೯ ೨	ಕೋಟಿಯನ್ನು ಲಗ್ನಿ
,, ೧೭	ಸ್ವತಃ ತಾನೇ ಬಂದು		ಯಿಟ್ಟರು
,, ೨೬	ಆನಕಾಳಗ	೧೩೦ ೧	ಪಂಥಪಾಡು
೧೦೫ ೧೦	ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟರು	೧೩೬ ೭	ಬೀಡಿನೂಳಗೆ
,, ೧೦	ಹಿಂದೂಗಳು	೧೩೯ ೧೦	ಪುದ್ರಗಳನ್ನು

